Mozot Giedyński
w Roku 1818. la-
tem

Constitutiones Cn. Traiani Decii

Aemilio et Aquilino Coss. Anno 250. Spangenberg ad l. cit. malit 249.
l. 2. de Hereditariis actionibus IV. 16. Telemacho

Decio A. et Grato Coss. 251. (250)

Decio A. et Grato Coss. (250.) l. 4. de Jure deliberandi. (6. 30.) Athenaidi.
iidem eod. l. 3. Donationibus. VIII. 54. Marcellino.
iidem eod. l. 3. Adquir et Retin. Poss. VII. 32. Rufino (alii Rufo) cf. l. 12. C. VI. 42. et l. 8. C. VIII. 43.
iid. eod. l. 9. De Jure Dot. V. 12. Urbicae.
Decio Aug. II. et Grato Coss. l. 2. Ubi causa status agi debeat III. 22. Felici.
Decio Aug et Grato Coss. l. 3. De Legitimis heredib. VI. 58. (57) Asclepiodotae. cf. l. 2. C. V. 46. cf. l. 2. C. VI. 26.

Fontes

I. Vita

Herodianus. Scriptores historiae Augustae. Zosimus.
Tillemont Histoire des Empires.
Muratori Annali d'Italia.
Aurelius Victor.
Ge. Laur. Hausfriz, de Caesare designat. successor. imperii Antiq. (Norimb. 1737. 4.)
Sam. Basnag. Annal. polit. eccles.
Ger. J. Voss. de historic. Latin.
Tristan Commentaires historiques
Gruterus et Thom. Reinesius Syntagm. Inscript.
Marq. Gudius Antiq. Inscript. Raph. Fabretti
Inscr. Car. Patinus Imper. Rom. Numism. J. Fog.
Vaillant Numism Imper. Rom. Fr. Mediobarb. Imp. Rom. Numism.
Reland Fast. Consul.
Henr. Noris Dissert. Chronolog. de votis decennal.
Zonaras.
Ammianus. Historia ejus a Constant. incipit, priores perierunt.
Eutropius.
Sextus Rufus. (seu Rufus Festus.)
Orosius.
Theophanes, Cedrenus, Syncellus, Glycas, Manasses. (parvi momenti)
Chronicon Eusebii at Hieronymio Latine redditum. et Chronicon incogniti Autoris, cui Nomen Alexandrini inditum.
Orationes Mamertini et Eumenii.
Lactantius de mortib. persecutor.

Caroli Sigonii historiarum de occidentali Imperio libri XX. cura Januarii Salinas, Mediolani in Off. ~~Ti~~ 1732.

~~Crevier~~, Histoires des Empereurs ~~Romains depuis Auguste~~ jusqu'a ~~Constantin, à Paris~~. 1756. 8.

~~Die neue~~ Weltgistorie die in England durch eine Gesellschaft v. Gelehrten ist ausgefertigt worden. übersetzt v. Baumgarten. Halle 1753.

Allg. Weltgesch. v. Guthrie et Gray. übersetzt v. Heyne 1767. Leipzig.

Gibbon ~~History~~ of the decline and fall primum volumen vertit Wenck, reliquos Schreiter.

Andr. Blaskowich de Blaskowez historia universalis Illyrici ab ultima gentis et nominis memoria. Zagabriae 1794. f. bloss die I. Lon Diss. 1. II. erschienen.

Zosimus lib I. 21. 22.

Tillemont Hist. T. III. p. II. p. 607./97.

Pagi Crit Bar. ad a. chr. 250.

Pomponius Laetus in Compendio Romanae Hist. ab Interitu Gordiani Junioris usque ad ~~Augustum~~ Justinum III.

Carolus Patinus in Numismat. ~~Trajani Decii~~ Imper. Rom. ~~Augustiniani~~.

~~Henr. Cardinal.~~ Noris dissertatio de [votis decennalib. Imperator.] epochis Syromacedonum. Florentiae anno 1689. oder die neuste Ausgabe.

† Goltzii Thesaurus Rei antiquariae, Antverpiae 1618.

† Adolphi Occonis numismata: Augustae Vindel. 1601. (im 14. Appr.)

Onuphrii Panvini fasti Consul. Heidelbergae 1588.

Gruteri Inscriptiones Romanae, inscript I. Anno 1616.

~~Lactantius (de morte~~ persecutor. apud Baluzium Miscellaneor. Tomo 2. Paris 1679.

~~Jenys~~ Bollandus, seu ejus continuatores ad diem februarii 13. et sic de ceteris.
Francisci Mediobarbi Biragi numismata: Mediolani an. 1683.
~~Pauli Orosii~~ historia lib. VII. etc. Tomo 15. Bibliotheca Patr. Parisiis 1644.
† ~~Eusebii Caesariensis historia ecclesiast. lib. 2. etc. ed. Valesii Lutetiae 1659.~~
ejusd. Chronicon. ed. Lugduni Batavor. 1658. et Scaligeri in hoc
Chronicon notae. ~~Item notae Arnoldi Pontaci in Eusebii Chronicon.~~
~~Burdegalae 1604.~~ Idem Henrici Valesii notae in historiam Eusebi.
Parisiis 1659.

† Hieronymi Chronicon Anno Christi 21. ex recensione Scaligeri Amstelod.
1658.
Bucherii de cyclo Victorii et aliis cyclis paschalib. Antv. 1633.
~~Jacobi Sponii Miscellanea antiquit. erud. Lugd. 1685.~~
~~Annales Cyprianici, qui Cypriani opera antecedunt in edit. Oxon. 1682.~~
†10. aug Surius ad 1. diem Novembris artic 4. Coloniae 1618.
Antonii Pagi Franciscani dissertatio de Imperator. Consulatu Lugd. 1682.
Georgii Syncelli chronographia Paris 1652.
Idatiani fasti integri apud Labbeum bibl. nova T. 1. Paris 1657.
Petavii de doctrina tempor. Paris 1627.
~~Nicolai~~ ~~Toinardi notae in Lactant. librum de persecutor. mortib. Pari-~~
~~siis~~ 1690.
~~Jornandes de Reb. Goth.~~
~~Constantini oratio ad Sanctorum coetum, quae Eusebii historiae subjici-~~
~~tur~~
Hieronymus in Zachariam
Cyprianus ad Demetrium ex edit. Pamelii Paris 1603.
idem De lapsis epistola (in epistolis)
~~Chronicon Alexandrinum~~
Petri Seguini Selecta numism. Lutetiae 1684.

Spanhemii de praestant. numism.
Orselutana numismata Croii Ducis tabula 63. Antverp. 1604. f.
Chrysostomi liber de S. Babyla contra gentiles, in Tomo I. Operum. (p. 666.)
Philostorgi historia ecclesiastica, cum Theodoreto. ed. Henr. Valesii l. 7. c. 8.
Suid lex. ed Geneva 1619. p 524. 525.
Gregorii Abulfaraji historia orientalis a Pocockio ex arabico latine reddita Oxoniae 1672. p 80.
Censorinus de die Natali.

Auisso Neratio Prisco sispsit, etiam si ita contractum sit, ut antecedens dimitteretur, non aliter in jus pignoris succedet, nisi convenerit, ut sibi eadem res esset obligata: neque enim in jus primi succedere debet, qui ipse nihil convenerit de pignore: quo casu emptoris causa melior efficietur.

l. 3. D. Quae res pign.

Creditor. jus pignoris probare debet. l. 10. C. de Pign. act. l. 1. C. si pign. conv.

Rem oppignera, pro qua semisses usuras accipiebam, una cum his usuris res oppignorata est. Quid si postea uncianas acciperem, an et hae oppignoratae erunt. Minime. l. 4. C. de Usuris.

An sola traditione jus in re efficitur? Minime, pignus enim tradi haud necesse est, et tamen jus in re consistet. l. 4. l. 23. §. 1. De Pign. l. 1. pr. Pign. act.

Laesio enormis in locat. cond. nulla est l. 22. §. 3. l. 23. h. t. (Locati) ad emptorem
Itali non debet Novella Romani senioris cap. 3.
Nullum pignus est, cuius nulla est persecutio. l. 27. D. Noxali act.

cessio in pignore necessaria. Scaevola l. 19. D. Qui pot. cf. l. 2. C. de fideiuss. et Mandator.

Soluto debito, creditor jus retentionis habet l. 1. D. quib. mod. pign. v. h. l.

hypothecis, vel pignoribus a creditoribus venundatis, in id, quod deest, adversus reum, vel fideiussorem eius actio competit.

l. 3. C. distr. pign. (VIII. 28.) Alexander.

Paciscii quoque creditor potest, ne debitor alteri eam rem oppigneraret l. 7. §. ult. D. de Distr. Pign. nec obest l. penult. D. de Pactis, hanc enim legem interpretatam est Justin. l. ult. C. de Pact. inter Empt. et vendit.

Mora ex bonae f. judiciis l. 26. §. 1. D. fid. libert.

Quod emptionem venditionemque recipit, etiam pignorationem recipere potest.

Gaius l. 9. §. 1. D. Pign.

In titulo II. nulla mentio rescindendae vendit. occurrit, quia lex Diocletiana novum jus introduxit.

Nunquam nuda traditio transfert dominium: sed ita, si venditio, aut aliqua justa causa praecesserit, propter quam traditio sequeretur.

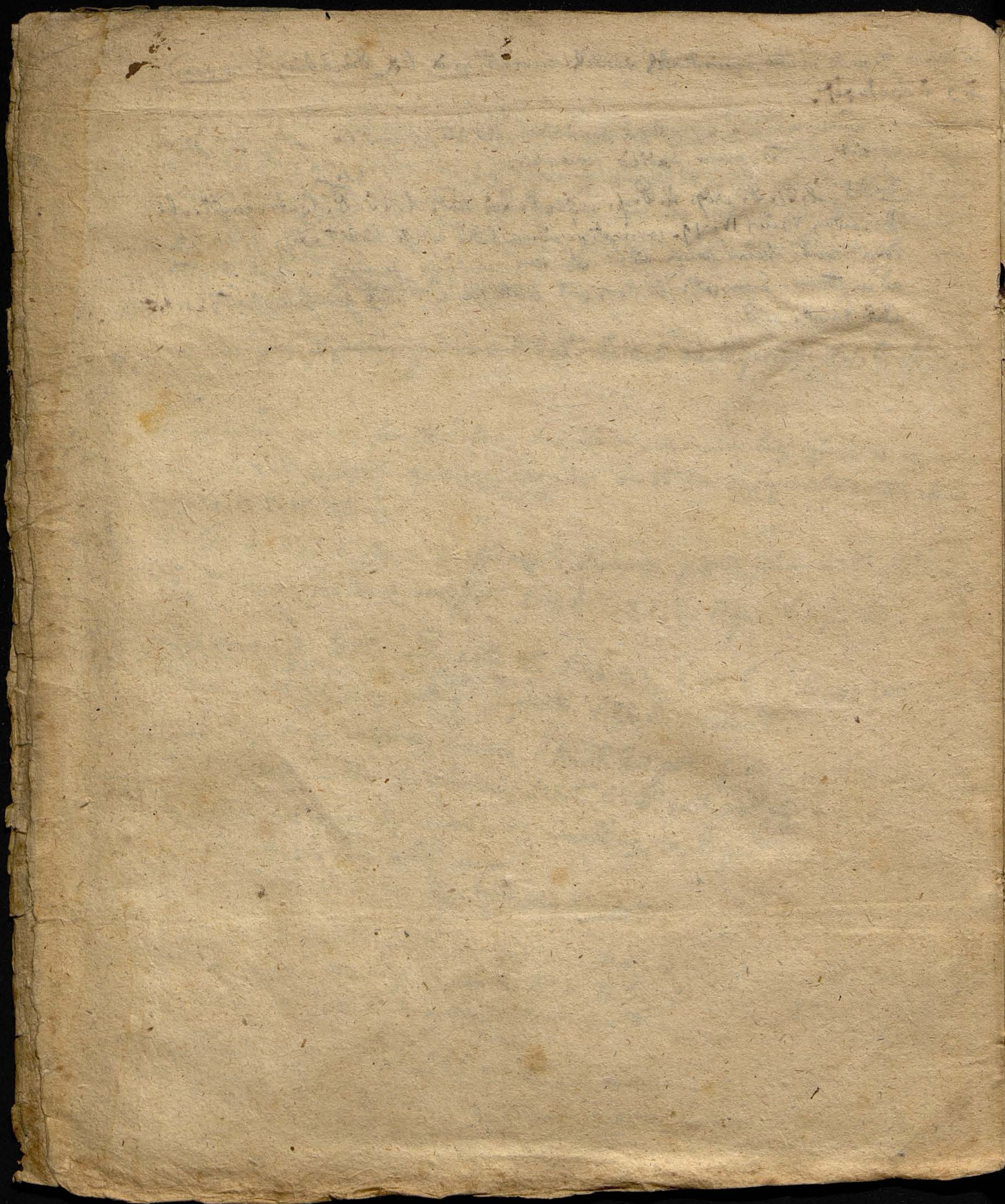
Paulus l. 31. D. Adq. R. D. cf. l. 50. D. Rei Vind. l. 25. §. 1. D. Contr. empt. ubi Revardus Var. IV. 19. corrigit, "qui vendidit necesse habet etc." l. 80. §. 3. D. Empt. vend. Nemo potest videri eam rem vendidisse, de cujus dominio id agitur, ne ad emptorem transeat: sed hoc, aut locatio est, aut aliud genus contractus. l. 11. §. 2. D. Act Empt. vend

251 − 60 = 191

251 − 50 = 201

1004 − 50 = 954

1004 − 60 = 944

Comegiekes de nutater Berlime nomi. L. B. 1774.

Jan 25

W. A. Mauiesor
Ben

5

ad l. 4. C. de Jure delib. l. 5. §. 7. D. Agnosc. et al. (25. 3.)
a parente – quasi debitum nobis hered. obveniat l. 10. D. Probat. (17. 2.)
ad l. 34. pr. D. A. v. A. P. l. 9. §. 1. D. Empt. Vend.
Nomina eorum qui sub condicione vel in diem debent – l. 17. D.
Empt. Vend.

6

Theses

I. fiducia a nexu derivari non potest. Savigny T. f. 22.

II. pignoris praetorii et judicialis nulla mentio occurrit cum alterum solum existat, alterum vero nullum est. f. 27. Thibaut in T. contra.

III. Errant qui servitutes nisi trad. constitui posse putant. Sav. Obl. R. §. 1.

IV. Computatio usurarum ex mora ~~facilius ex~~ verior ex mente ~~L~~ Leibnitii ~~potius~~ quam ~~Hoffmanni~~ est, licet Schraderus Civilist. Abh. Nro 2. contradicat.

V. Errant qui ex c. 1. 3. X. de pactis probare volunt, jure Canonico nudo pacto contrahi res potuisse, nam ibi de his solum mentio quo modo res pacto nudo contracta ad praestandum, adigi debeat.

VI. Falsa opinio Ill. Thibaut est, qui (in T) putat, in vendit., dominium rei tradi debere. (Sav. Obl. §. 145.) cf. Sav. Obl. 377.

Solut et lib.
Quae in fraud. Cred.
Rep. aut. jud. possid.

ad l. 2. C. Rescind. Vend. Thibaut. § 152. Th. I.

…däus ed. Ernesti. Tomus 4.

T. 4

Apr 27

C. v. Jagow – Berliner Straße
6. Wartmann.
Benecke

Goveani Lectiones. Opera

fol

May 25

W. A. Maciejowa
et Benet

£

2)

— nec in ea re consensus ~~servi~~ aut opera servi opus est:
atqui in bonorum possess. vel in adeunda heredita-
te consensus ejus necessarius est:

Maecianus l. 65. pr. D. ad S.C. Trebell.
ad l. 6. C. de B. Poss. cf. l. 65. §. 3. D. S.C. Trebell.
in corpus consensum est. l. 1. §. 2. D. Pign. act.
quasi receptum a debitore l. 3. D. ibid.
potestatis verbum ad omnem sexum, item ad omnes qui sunt
alieno juri subiecti, porrigendum est. Ulp. l. 1. §. 4. D. Lib. act.
quilibet magistr. jurisdictionem magistratui pro convenientem
habebat. l. 8. D. Quod cum eo qui
si ei donavit simpliciter, alienationem eorum filium non habuisse.
l. 9. §. 1. D. S.Ct. Maced.
civitas. l. 15. D. S.Ct. Maced.

cui restitui debeat, filio an marito? l. 26. D. depositi.

Etsi tamen a Claudii tempore ad Justinianum usque hac fere
abstinuerint, quae supra diximus, tamen interdum Rationalibus
jurisdictio adempta fuisse videtur; nam rescripto Valentiniani et
Valentis Imperatorum cavetur l. 6. C. Theod. Jurisd. (II. 1.), ut causae
fiscales apud provinciae Praesidem agitentur, tantumque praesen-
tiam, defensionemque Rationales semper teneantur. Quod diu non
obtinuit, quum ex rescripto Valentiniani filii [l. 4. C. Th. de fin. (2. 9.)
l. 41. C. de appellat.] jam pridem restitutam fuisse Rationalibus juris-
dictionem. Cannegiet. f. 424.

tua volunt. rata mea facta est. l. 16. §. 1. D. Praescr. verbis.

fiscus rei publ!!! l. 1. §. 3. 4. D. adit. edict.

Causa ingenuit. et libertin. l. 14. D. Probat.

W. A. Maciowski
et
Benecke

o Gentilis de bonis maternis.

Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini l. 4. D. Reg. Jur. Ulpian.
Ji negot. contrah. alia causa habita est successor.
De Rescind. vend. l. 2. C. ad emptor. non porrigen-
da Cujac. Obs. XVI. 10.
Procuratore Caesaris ad debitum fiscale interrogante — — respondit, ab his, qui in iure non interroga-
rent, ex responso suo conveniri non posse.
l. 22. D. Interrog. (XI. 1.)
quasi de patrimonii sui, de sollitus funerari.
Ulpian l. 6. D. Relig.
Numeravi tibi decem, et haec alii stipulatus sum: nulla est stipulatio: an condicere — —
l. 9. §. 4. D. Reb. Cred.
si nummos meos tuo nomine dedero ibid §. 8.
Deposui apud te decem ibid §. 9.
Quod si ab initio cum deponerem, uti tibi, si voles, permisero, creditam non esse, antequam mota sit: quoniam debitum iri non est certum.
Ulpian l. 10. D. Reb. Cred.
Si a furioso cum eum compotem mentis — l. 12. D. ibid.
toties condictio datur, quoties ex ea causa numerati sunt, ex qua actio esse potuisset, si dominium ad accipientem transisset. Ulp l. 14. ibid
ad l. 10. D. Reb. Cred. cf. l. 20. D. eod. (Reb. Cred.) l. 32.
D. eod l. 7. D. Condict. causa data Savigny R. R. L. § 226.
noluit enim adquirere heredi l. 6. pr. D. quod in fraud.

Priusquam de legibus C. M. Q. Trajani Decii
agam, operae pretium facturus esse videor, si de
vita et moribus ejus pauca disseram. Id enim
et natura scriptionis nostrae postulare videtur, cum facta
clari cujusvis viri, nisi vitam ejus exponas
illustrari et enucleari nequeant; et ipse
ordo rerum, cum necesse sit, ut priusquam
res ab illo gestas recenseas, in vitam et
quasi familiaritatem ejus te insinuas. Nec
id satis est; sed, ut quaevis res nisi in
primordia ejus diligenter inquiras recte
intelligi non possit, ita et vitam Impe-
ratoris nostri priusquam describendam
aggrediar de statu fortunaque Imperii
Romani rebusque Caesarum qui illum ante-
cessere nonnulla praemittenda sunt. Neque
tamen ita res tractari debet, ut omnia
in immensum extrahas atque dispergas,
sed sufficit id solum in praesentia breve
pro virium tuarum modo ponere, quae
ad rectam cognitionem rei necessaria esse
videantur.

F ~~tibi omnia in memoriam revocent~~

Me itaque de C. Trajano Decio scribentem admonere lectores decet, ut omnia quae~~cunque~~ historici de rebus ab Alexandro ~~Septimio~~ Severo ~~imperatore~~ gestis ~~memoriae~~ prodidere, in memoriam sibi revocent ~~in memoriam sibi revocent~~; cujus vita id commune cum rebus a Decio gestis habet, quod ambo periculosissimis Rei publicae temporibus ad sustentandas labantis Imperii Romani partes venerint, et in moderandis~~que~~ illis ita se gesserint, ut de primo senatus putaret eum ~~illum~~ vel mori vel nasci non debuisse, cum et utilissimus rei publicae ~~esset~~ gubernandae esset, et ita vere severus, ut nutu omnia moderaretur; de nostro Imperatore vero sentiret, si cum disciplina rei publicae praeesse fata siverint, atque at ~~A.~~ Sept. Severus omnia, quae perversis moribus antecessorum suorum pessum data erant in meliorem statum restitutum fecerint. Id enim ~~Idem~~ ~~id~~ singulare et admirandum ~~fere~~ in re publica Romana esse puto, (sive id fata vellent sive ita res compositae erant) quod saepe iam ad ultimam perniciem Imperio vergente viri clarissimi extiterint, qui rem publicam, magis tuendi sua

labantem
pravisque moribus corruptam in antiquum statum aut reduxerint, aut reducere conati sint. Ita imperium iam fere lapsum Vespasianus et qui illum secuti sunt imperatores in meliorem statum ~~reduxerunt~~ revocaverunt. Ita ~~Alexander~~ Septim Severus bonis artibus quod corruptum et pravum in re publica esse videbatur, aut ~~e~~ medio sustulit, aut ita composuit, ut nihil detrimenti res publica inde capere posset. Quod optime ab illo institutum si imperatores qui illum secuti sunt tueri et observare vellent, fieri posset puto, ut Imperium tot saeculis stabilitum serius quam accidit everteretur. Sed longe aliter factum est. Nam per Antoninum Caracallam res publica corrupta (etsi plurimi iidemque consultissimi viri essent, qui, modo consilia eorum sequi vellet, illum imperiumque Romanum adjuvarent) corruptiorque per M. Opilium Macrinum et Elagabalum, ab Alexandro Severo, moli tantae ~~imperii~~ moderandae imperii sanari non potuit. Postthaec ad Maximinum Thracem, et ab hoc ad Gordianos ~~num pa~~ ~~trem et filium~~ imperium devolutum

est. Jam iamque res publica Romana
recreari coepit, et antiquus rerum sta-
tus in justum ordinem redire posse pu-
tabatur, cum ecce per insidias Philippi
Arabis Gordiano [tertio] e vivis sublato, in pri-
stinum statum, calamitatis et miseriae
~~fuisse, ut homines tradunt~~
~~plenum (devolutum imperium est~~ (Quas
miserias cum decem Aegyptiacis plagis Oro-
sius comparat VII. 27.) Nam cum Gordia-
nus consiliis saluberrimis [prudentissimisque et] soceri sui Ti-
mesicli (vel ut Jul. Capitol. in Gord. III. Mi-
sithei ‡ Zonaras XII. 18.) praefecti praetorio
adjuvaretur, illoque per fraudes (Capitol.
Gord. III. 28.) sublato, Philippum humilli-
mo loco ortum nobilis latronum ducto-
ris filium, e Bostris (Amian. Marcell. XIV. 8. ‡
Strabo XVI.) natum, ad obeundum hoc mu-
nus elegisset, accidit, ut per dolum atque
insidias [calumniis hominis] ~~ab illo~~ sibi structas periret (Ca-
pitol. Gord. III. 29.) Cum enim Gordianus
contra Persas exercitum duxisset, et in
castris militem teneret, Philippus im-
perandi cupidus naves frumentarias
avertebat, in eaque loca postea milites
reduxit, in quibus annona haberi non
posset, (Zosimus I. 23. Capitol. III. 29.) Spe-
rans inde fore, ut exercitus fame ve-
xatus, contra imperatorem rebellaret.
Nec spes hominem versutum fefellit.

~~‡ Gordiani vita, Zonaras, Victor. Epitome 28.~~

‡ ed. Bipont. Cedrenus p. 204. (Hist. Byz.) Zonaras XII. 19. p. 472. (Hist. Byz.) Victor Epitome 28.

Nam milites culpa imperatoris fame se perire putantes, Gordianum sex annis rem Romanam moderantem summo imperio exuere, viamque Philippo ad imperium occupandum aperire. (Capitol. l.c.)†

Omnium primum Philippo vix ac imperio potitus est, cordi fuit, ut subsidia dominationis sibi pararet. Quapropter filium suum Philippum primo Caesarem, mox Tribuniciae potestatis consortem, postea vero Augustum fecit (Pagius ad. a. Chr. 247. Zonaras XII. 19. Zosimus p. 39. ed. Reitemeier). Compositis que ita domesticis rebus ut ab externis bellis tutum se redderet, cum Sapor rege Persarum † ~~foedus~~ ignobile icit. (Zonaras l.c.) Christianis ~~favisse dicitur~~ quorum multitudo magna tunc in orbe Romano erat, favisse dicitur. (Quod Syncellus ~~[illegible]~~ ill. Schulman de pactis non inveniss. Diss. refutavit Lips. 1779.) Attamen non id fata volere, ut imperio male parto, summaque potentia fraude sibi comparata, diu gauderet (Amian. Marcell. de Gordiano occiso † Nec erravere diu manes ejus inulti: quod velut clarente justitia, omnes qui in eum conspiravere, cruciatibus interiere suppliciis). Dissidia enim magna † exorta sunt, cum populi imperio Romano sub-

---

Syncellus † p. 219. (Hist. Byz.) Mira sunt quae Syncellus de hac re l.c. narrat: ἔφασαν καὶ αὐτοὶ βίβλον ἐξ οὐρανοῦ μυθεύοντες πεπτωκέναι, ἧς ὁ (Philippus) ἀληθῶς ἄφεσιν ἁμαρτημάτων, ἄλλων, παρ' ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν ἐχαρίσατο ἡμῖν τερατευόμενοι.

† Hoc Philippi scelus in Gordianum commissum, neque scriptores historiae Ecclesiast. Euseb. Hist. VI. 34. silent; putabat tamen, indulgentiam peccatorum a deo accepisse, quod religione ductus sua sponte pro peccatis poenituit. ‡ cf. Georg. Syncellus ~~ed. Paris. 1652. p. 362.~~ ~~[illegible]~~ fictum esse puto ~~[illegible]~~ a nonnullis ~~Eccles. scriptoribus~~ ~~inter~~ Sanctos poneretur v. Polii de natalibus catalog. Sanctorum col. 4. Lugd. 1543. cf. Tillemont de hoc ~~opere~~ III. p. 275. (ed. l.c.) ‡ idem Zonaras XII. 19. p. 471. (Hist. Byz.)

† Syncellus p. 219. (Hist. Byz.)

† XXIII. 5. J. Capitolin. in Gord. III. 33.

† in universo orbe terrarum, qui sub jugo ~~jugo~~ tyrannidi Romanae ~~oppresso~~ gemebant

dici, regiones illas, quae versus orientem adjacebant colentes, multis malis pressi, immanes a tributis se reddere cuperent. Hinc ad res novas moliendas paratis animis, Jotapianus (Παπιανόν nonnulli codd. habent, sed lectio haec falsa est. cf. Reitemeier et Heyne ad Zosimum lib. 1. p 29. (77. ed. L.) et Marinus, hic in Mysia ille in Oriente exercitui collocato praefectus, arma contra Philippum movent, illumque imperio expellere conantur. (Mira hac de re etc.) ‡ Hoc infortunio Philippo perculso, eo magis, quod contra Gothos ob intermissa stipendia imperium Romanum vastantes (Jornandes Reb. Goth. cap. 16.) expeditionem ~~parabat~~ pararet, senatuque metu perterrito, Decius unus Patrum (Jornandes ~~bell~~ Reb. Goth. 16.), ~~cunctis~~ tacentibus, silentium rupit, † nihilque esse quod Philippus de Marino timeret dixit, quippe fore aiebat, ut Marinus pro indigno imperatoria dignitate cognitus, a militibus ~~ipsis~~ his fautoribus interficeretur. † Quod cum Philippus audivit, Decium, cujus ingenium admiratus est (Zonaras XII. 19.) hortatur, ut in Mysiam proficisceretur, militesque seditiosos cum ipso duce puniret. Quod modeste Decius abnuebat, legationem hanc neque sibi neque Philippo profuturam ratus (Zosimus p 30. ed. L.) ‡ sed illo

‡ id optime describit Gibbon l. c. chap. 10. p 243. ed. London 1776. in 4to quod dubitat ~~contrariam~~ opinionem ~~tuetur~~ Crevier Histoire des Empereurs Tome X. p 274. Paris 1754. ~~absurda tamen profert.~~

~~† Guthrie et Gray Hist. XIV. 3. praesidem Mysiae fuisse narrat, neque unde id sciat addit.~~

~~‡ Gibbon l. c. pag. cit.~~

~~† de his dubitat Crevier Histoire des Empereurs Tome X. p 274. Paris 1754. [illegible] [illegible] de subito gradu intelligit p 275.~~

‡ Gibbon l. c. optime de hac re disserit. l. c. pag. cit.

Decium ~~Zosimus l.c.~~ a Philippo δεσσάσας πειθανάγκῃ ~~coactum~~ ad proficiscendum contra Marinum coactum fuisse, Zosimus l.c. narrat, quod ~~ita~~ de ~~stricto~~ gladio Reitemier (ad Zosim. l.c.) intelligit † ~~ipse falso~~. πείθειν enim et ἀναγκάζειν, significationem ~~persuasionis~~ ~~—~~ minarum cum persuasione in se continent nec de ~~stricto~~ gladio intelligi queat. v. scriptores quos Schneiderus in Glossario h.v. citavit. l.l.c.

† quem ~~plures~~ alii sequuntur; sed falsa ejus opinio est.

† id quoque Crevier p. 276. l.c.

majis majisque urgente Decius cunctatus non est, iterque suscipit (Zosimus l.c. Zonaras XII.19.) Accidit tamen quod praeviderat; nam vix atque ad exercitum venisset, strictis gladiis milites illum ad suscipiendum imperium coegisse, Zosimus (l.c.) tradit. Decius, sive dolum Philippo machinatus (Zonaras XII.19. Zosimus p. 20)† sive id facinus coram Philippo purgare cupiens, literas Romam mittit, Philippumque de his quae acciderant, certiorem facit, simulque bono animo esse jubet, promittitque, se vix atque Romam venerit imperium depositurum. Quod cum Philippus minime adprobaret, arma contra Decium seditiososque milites movet, praelioque cum Decio commisso, ipse in acie strenue pugnans cadit,† filius vero ejus apud castra Praetoria interficitur. (teste Valerio Victore etc.) Hoc modo itaque Decius, adversarium sibi Philippum cum e vivis sustulisset, ipse regnavit.

Natus ille est Bubaliae [(in scriptura) Victor Junior Epitome Caes. cap. 29] Pannoniae

† Victor Epitome 29. Veronae ab exercitu interfectus est, medio capite supra ordines dentium praeciso. Ex aliis scriptoribus colligi potest ad Veronam occisum fuisse. Syncellus p. 289. (Hist. Byz.) Δεκίου Φίλιππον ἀνελόντος ἅμα τοῖς παισὶν addit Cedrenus p. 204 (Hist. Byz.) ἀνῃρέθη δὲ ἅμα τῷ υἱῷ ὑπὲρ Χριστιανῶν κατὰ Δεκίου ἀγωνιζόμενος. confusa sunt quae Moreri h.v. Philippe (Marc-Jules) narrat

† 947, vel 954. A. Chr. 191. vel 201. Utrumque enim prodit

† ~~Victor 29. Chron. Paschale~~

Eadem contradictio inter recentiores de praenomine Decii est, quam de genere ejusdem Imperatoris in historiis optimis nota supra indicavimus. Sunt † ~~hunc ni fallor Guthrie et Gray Historr. enim in 3. regibus; nam et iis eam opinionem etiam habent ...~~

~~cf.~~ 29. Chronicon Pasch. Victor junior. Epitom. p 215. (Hist. Byz.)

† Crevier p 284.

† Gibbon tamen chap. 10. p 248. l. c. prior esse videtur ad opinionem eorum, qui Imperatorem nostrum ab antiquis Deciis originem ~~ducere~~ credant. Sed licet frequens mentio Deciorum et seniori tempore in historiis occurrat (Gruter. p 51. Procop. Bello goth. III. 22. Hist. Byz. p 143.) nihil tamen vetat, ut genere Pannonium fuisse affirmemus, cum sufficiat dignum se genere Deciorum imperator noster praebuerit et illos Juvenalis VIII. 254. descripsit. periculosum attamen esse credo ~~contra~~ despi- mentio auctorum contradicere, cum sufficiat, dignum se ~~et~~ Deciorum nomine Imperatorem nostrum praebuisse, etsi semibarbarus natione fuerit. De genere

† ed Lund 1738.

in inferioris vico, anno ab U. C. ~~202~~ † ~~957~~ ~~fl. J. S. Ignatius, qui ... quantum scimus, haec ... credendum est licet~~ † Alii vero scriptores non solum de hac re silent, sed ipsos annos imperii Deciani ut infra ostendemus ita convertunt, ut quo se vertas, dubius haereas. Neque minus de praenomine imperatoris nostri ~~auctores dissident~~, cum alii Caj, alii qui Cnej praenomen illi fuisse, ferebant. Opinioni priori ill. Patinus (in numismat. Decii p 389.) addictus est, sed quam falsa opinione imbutus sit, jam Antonius Pagius (in adnot. ad Ces. Baron. Annales ~~Tit~~. ad ann. chr. 251†.) et ill. Cardinalis Henricus Noris (in Dissert. III. de Epochis Syromacedon. p 315.) ostenderunt, prolatis nummis, in quibus praenomen Caj, cum imagine imperatoris nostri adparet, quod et nuper J. Eckhel doctr. numor. Parte II. Vol. VII. p 346. confirmavit. Nec minor ~~Eadem~~ dissensio inter viros doctos de nomine uxoris Decii est. Quae hinc orta esse videtur, quod in actis apostolorum ad diem X. mensis Augusti Tryphoninae cujusdam, Christiano cultui addictae, quae inter Sanctas feminas postea relata est†, mentio occurrit, itaque uxor Decii in illis nuncupatur. In vita enim S. Laurentii „Decium pro „tribunali Romae adsidentem, suppliciaque

† coliturque in ecclesia nostra catholica die 18 et 20. Oct. v. acta S. Valerii ad 10. Aug. Surii.

13

"multos Christianorum affici jubentem a dæmone
"correptum fuisse animamque inter cruciatus exha-
"lasse, narrat. Quod cum uxor ejus Tryphonia
"conspexerit sponte cum filia sua Cyrilla[a]
"ad presbyterum Christianorum venerit, rogave-
"ritque ut se baptizare velit." Hinc nonnulli probari posse putant Tryphoniam uxorem Decii fuisse. Sed egregie eos falli idem Henricus Norisius (l. c.) et cl. Banduinus (Utilitas Rei numariæ p 12) ostenderunt. Numi enim apud Rhesaram Mesopotamiæ urbem eruti, aperte nos docent Herenniam Etruscillam ‡ uxorem Decii fuisse. (Patin in Thesauro etc.) ‡ Quod autem de Tryphonia in A. Ap. legatur, de hac re videant qui videre possunt. Equidem cum doctissimo Hen. Norisio (l. c.) fabulosa hæc esse puto, ea potissimum causa ductus, quod omnia in vita S. Laurentii adeo confuse tractentur, ut ~~dubio~~ ~~locus~~ nequeas quid veri inesse commentis ~~putes~~ sit. Nec ~~scio~~ video unde Baronius ‡ opinionem suam hauserit, ut affirmaret, S. Tryphoniam concubinam ~~non legitimam uxorem~~ Decii ~~sed concubinam~~, fuisse. Cujus verba Tillemont Gallus (Histoire des Empereurs Tome 3. seconde edit. p 256) postquam retulerat, sive vana ~~sive superstitione~~ ostentatione motus, ~~sive superstitione~~[a]; sive ut risum legentibus moveret, hæc adnotavit: "Nous savons
"par l'exemple de Ste Domitille et par quelques
"autres, que Dieu a quelquefois pris plaisir

Atque

‡ quæ et mater Castrorum[a] in numis adpellatur
a) v. Eckhel. l. c. VIII. p 450.

‡ Eckhel doctr. numor. Pars II. Vol. VII. p 347.

‡ Annal. ad an. 269. ed. l.

a) ‡ tibi solida
superstitione sua praeclarum monumentum posuit in Mem. Ecclesiast. II. p 334. Gibbon l. c. chap. 16. note 21. T p 529.

~~moriter~~

"a se faire des adorateurs parmi ses plus "grands ennemis." Utcunque est, aeque haec confusa sunt, atque illa, quae de morte Decii narrantur. Neque enim a daemone correptus Romae inter cruciatus animam exhalaverat, sed in acie pro liberanda patria strenue pugnans, cecidit, ut clarius haec infra a nobis ostendentur. Quod priusquam tractaverimus de genere vitaque institutione et artibus quibus se in administranda re publica Decius ~~imperator~~ ~~noster~~ gesserit, disserendum est.

De ~~genere Decii~~ (quem Mascovius p. 335. l. c. inique parum memorabilem prius extitisse dicit ~~et~~ Crevier p. 276.) nihil certi quod referam apud auctores invenio. Altum enim silentium de hac re in historicis est. Id solum memoriae prodidere, nobili genere ortum (Zosimus p. 30. ed. l. ~~Pomponius Laetus in Decio~~) ~~in Pannonia inferiori~~ fuisse. ~~Quo autem~~ sed quo casu Romam delatus esset, ~~neque~~ nihil certi de hac re in scriptoribus ~~aliquid certi~~ invenis, suspicari tamen licet Romae educatum fuisse, eo usque meritis suis pervenisse, ut sub Philippis Augustis‡ Caesarea procuratio illi mandaretur (v. Acta S. Genulphi‡). Pomponius Laetus (in Decio), ad amplissimas dignitates neque ambitione, neque emptis suffragiis, neque corrupta amicitia, sed bonis moribus perductum esse, refert. Quocum Aurelius Victor (Vita Caesar. c. 29.) non convenit,

‡ ejus genere

‡ senatoria dignitate ornaretur. Nonnulli (ut Blaskovich à Blaskowicz Historia Illyrici Diss. III. p. 7) procuratione Caesarea sub iisdem Augustis functum fuisse putant; sed Acta S. Genulphi (*) quae citant, ~~de~~ Decii consulis et procuratoris mentionem faciunt, et in lapidibus (Grut. p. 51.) Decii talis mentio occurrit, ~~sed~~ quis tamen pro certo adfirmet, de Imperatore nostro id intelligi debere, cum constet priusquam Imperio poteretur, ordinarium consulatum non gessisse. Alii (b) praesidem Mysiae fuisse narrant, sed neque hi idoneum testem adferunt; Quapropter ~~ordo~~ procuratorem Decium, ad ~~praes~~ dignitatem praesidis ~~promotum~~ ab his [illegible] aliquo fuisse promotum [illegible] ~~habeant~~ ~~re~~ Decium dum privatus fuit ~~ullo~~ munere qui‡ ~~videre posset~~. Nobis itaque ignorantiam potius ~~de~~ in re obscurissima fateri, quam novas conjecturas

‡ publico functum esse volebant

(*) in Actis SS. Bolandi ad diem XVII. Januar. ~~[illegible]~~

(b) Guthrie et Gray hist. XIV. 3.

~~qui praesidem Mysiae Decii~~ fuisse narrant.

rae hisce commentis addere, placet. Quod vero a Victore (in Caesarib. 29) traditur

~~ait~~ enim, Decium ad imperium militiae gradu ~~traditur~~ conscendisse. [Id quoque] ~~Quod~~ mirum [nobis videtur] ~~videri~~ ~~potest~~, cum inter omnes constet, Decium tunc primum militiae nomen dedisse, cum ad opprimendas factiones a Jotapiano et Marino concitatas, dux a Philippo crearetur. ‡ ~~Non liquet~~ ~~id constat~~ an spontanea voluntate imperator [militibus] ~~ab exercitu~~ salutatus [fuerit] ~~fuisset~~, an militum ad facinus id praeparatis animis. Putare posses, non fortuito casu id accidisse, cum nulla causa inveniatur, cur milites Marinum, ducem a se electum, tam cito dereliquerint. Qua cum opinione Zosimus ipse convenire videtur. Is enim Decium cum a Philippo ad suscipiendum militare munus urgeretur, veluti vaticinantem inducit: τὸ καὶ ἑαυτῷ καὶ Φιλίππῳ ταῦτα ἀξύμφορος ἡγεῖσθαι. Ex quibus verbis suspicari licet, Decium de exitu rei iam tunc certiorem factum fuisse.

~~Idque et Pompon. Laetus adfirmare videtur cum de illo scribat: "exercitum Illyricianum mire dilexit, qui ab eo primum Imperatoris nomen accepit."~~ Sed quominus id credas ejusdem ~~Pomponii Laeti (in Decio) testimonium obstat, et ipsius~~ Zosimi, testimonium obstat, qui, milites ob factiones a se motas sibique a Philippo timentes et Decianae virtutis gnaros, imperatorem nostrum ad suscipiendum imperium stricti

Quae cum ita sint ‡ ~~Lo~~ quis vetat verba Victoris ad hoc tempus referre, quo Decius a Philippo exercitui praefectus esse dicitur? Tunc enim factum est, ut opportuna hac occasione ~~Decius~~ ipse primum exercitus ductor, mox Imperator adpareret. Non constat tamen

Cum eo usque res pervenerit, ut neque ipse senatui mandare, neque sibi datum iri, sperare posset. Gibbon l. c. chap. 10. p. 244. Idem ed.

Felix ille Gibbon l. c. chap. 10. liceret secundo postposito primum amplectendum. Nec minus absurdum summam dignitatem spernere gladiis coegisse narrat (l. c.) Impudentius esset, cum aut mortem aut imperatoriam dignitatem ~~Nuncio de his rebus Romam adlato,~~ Decius summo Senatus favore Augustus adpellatus ~~est. Ille~~ tamen ~~Pomponio Laeto auctore,~~ prius quam in urbem rediret, ad opprimendos civiles tumultus a Pacatiano Tyranno, qui se Imperatorem et Augustum nominaverat concitatos, in Galliam profectus ipsa est. Quod eo consilio fecisse videtur, ut et ipse in imperio tutum se redderet, et occasionem nancisceretur periculandi, quo animo erga se senatus esset. Nec prius Gallia excessit, donec factiones Pacatianas oprimeret, Senatuique ostenderet, dignum se esse, ut universum orbem terrarum moderaretur ~~imperaret~~. De bello hoc in Galliis a Pacatiano moto nullus historicorum clare disseruit, ~~mentionem facit Pomponius Laetus in Decio, Eutropius lib.)~~ ~~extant tamen nummi, quos Pacatianus tyrannus, in honorem sui (Jos. Ekhel etc.) cudi jusserat, qui id ostenduntur. Nec minus~~ verba tamen Zosimi huc referri possunt, qui perturbationes magnas in Orbe Romano ob negligentiam Philippi ortas esse scribit, quod ad solos Illyricianos exercitus motus, referri nequit. ~~qui voluptarum~~ ~~(Histor. VIII. 21.)~~

His peractis, Decius urbem rediens, filium suum Q. Herennium Etruscum Messium Decium (~~summa cum potestate~~) consortem declaravit, multasque praeclara perfecit, ut Eutropius IX. 4 (~~p. 396 ed Havercamp.~~) ~~et Pomponius~~

Quod cum ita factum sit

Vix atque nuncius de interfecto ~~Veronae~~ ~~apud~~ Veronae Philippo Romam delatus esset

Fecit tamen Eutropius IX. 5 mentionem, in quo loco

Alicet Codd. cum in constans lectio, ~~in plura variant~~ (Syselucke ad Eutropium l. c.). At tamen nummi ~~cur~~ exstant qui rei obscurissime lucem adferrant Eckhel doctrina numor. Pars II. Volum. VII. p. 339. ed. vind. 1793. nec minus

doctrin. numor. veter. Pars II. Vol. VIII. p. 371.

qui et nobilissimus princeps Juventis in inscriptionibus dicitur. v. G. Cuperi Observ. IV. 1. Eckhel I. de hac re esti in Dodvell. Praelect. Camld. p. 583. ed. l. disserat, magis tamen Eckhel l. c. VIII. p. 450. placet qui docet Hre

~~ere~~ ea re nihil certi adfirmari posse, cum humi qui id desperentur, deficiant.

~~‡ Gruterus ff~~

~~Latus~~ docent. Quo facto, cum et civilem et militarem rem strenue gessisset, non solum summi honores a Senatu illi haberentur, sed una cum Trajano, compellationem Optimi Principis Decio peperere. Conspiciuntur enim in lapidibus tituli Pii Felicis summo consensu Senatus imperatori nostro decreti Gruterus p. 273. ~~(Pompon. Laetus in Decio, Decius pater...)~~ Mirum tamen, quod tam optimi principis vita, resque ab illo gestae, adeo obscuritate laborant, ut quo modo in re publica administranda se gesserit, nihil certi in historiarum scriptoribus invenire possis. Cujus rei causam preclare ill. Casaub. (in Comment. ad script. hist. Augustae T. II. p. 166.) his verbis refert: "suspicari licet, quia Philipporum res, et ceterorum qui in hac collectione (scriptorum historiae Augustae) silentur, Deciorum rebus erant permistae, quos hostes savissimos ecclesia Dei quondam est experta, compilatorem hujus operis pietatis christianae fervore impulsum, in Deciorum odium, praestitisse principes aliquot, minutos praesertim et parum memorabiles, silentio transmittere potius, quam vel Capitolinum vel Spartianum vel Lampridium aut quemquam alium‡ describeret, qui omnes ipsos minorum gentium imperatores, uno libro fuerat complexus: Nemo dubitat similem ob causam factum esse, ut in tanta

‡ et Trebellius Pollio de vita Impor. Decii scripsit II. ff 1671. ed. Casaub.

" hodie temporum Diocletiani ignorantia versemur,
" amissis omnibus historicis, qui primis his
" illius pessimi quidem, sed tamen maximi,
" gesta uberius narraverant." Praeter haec a Casau-
bono dicta, inde confirmantur, quod similem
fecerant et ob eandem causam plurimi aucto-
rum classicorum passi sunt. Nos tamen omitte-
re non possumus, quominus ea, quae ex histo-
ricis erui possint, referamus. Nam etsi hac
infelici fortuna Decius usus sit, ut nisi ea
quae ejus famae nocere possent (Chronicon
Alexandr. cum nihil etc.) scriptores Christiano
cultui faventes frequenter commemorant, sunt
tamen alii, quorum ~~[illegible]~~ Zosimus et Zonaras prin-
cipes ~~est~~ sunt, qui optima quaeque de imperatore
nostro tradant. Is enim refert: Decium, cum
magnitudinem imperii contemplaretur, P.
Cornelium Licinium Valerianum[7], qui postea
imperavit, exercitui praefecisse, virum mi-
litarem et bonis moribus nobilem, tum
sextum sexagesimum annum agentem. Meminit prae-
terea, imperatorem nostrum, etsi strenuitatis
suae praeclara documenta Senatui dedisset, omnia-
que ad nutum ut antecessores ejus faciebant
gubernare posset, id voluisse, ut res publica
Romana sua ope restaurata, antiqua jura
reciperet. Decius enim senatui censorem eli-
gendi potestatem restituit, jus quintae rela-
tionis et proconsulare imperium, unde Au-
gusti omnes pro consulibus erant, nec non

[7] Capitol. in Gord. 9.

jus tribunitiae potestatis, quod Augustus primus sibi perpetuo vindicaverat, arbitrio senatus populique Romani permisit. Haec de civili vita. Si vero autem ingenium et indolem spectas, dicitur Pomponio Laeto, artibus omnibus virtutibusque insignitus, placidus, comis, armisque promptissimus. Unum est, quod tot tantisque dotibus animi, vir strenuissimus praeditus, cum per duos annos et dimidium, rem Romanam moderaretur, accidit ab omnibus, qui vitam Decii et descripsere in imperatore nostro vituperatur. Id scilicet, quod inexpiabili odio Christianos persequeretur.† Quod quia magni momenti est, quin referamus omittere non possumus, veniam a legentibus commentationem nostram petentes, si prolixiores in re gravissima enarranda fuerimus.

† hinc ὁ θεομάχος a Syncello p. 299. (Hist. Byz.) vocatur.

Neminem quicunque paulo diligentius antiquos scriptores legerit, latere puto, in universo orbe Romano quemlibet licuisse, suos deos, a dicto suo ritu colere,† (Cicero pro Flacco 28.) dummodo res publica nihil detrimenti inde caperet. Nam licet nonnunquam gravissimas poenas peregrinae religionis cultores Romanis luerent (Polyb. VI. 54. ait superstitione etc.) inde

† Gibbon l. c. chap. 2. p. 29. (ed. 1.) 44.

hoc fiebat, quod sub praetextu falsae Religionis sodalitias et collegia legibus vetitas (l. 1. pr. D. Colleg. et Corp. l. 2. Extr. Crim. l. 2. Colleg. Busson. Select. antiqq. I. 14. ed. Trebell. L. B. 1747.) ad libidines exercendas, quam deorum cultum homines perditiores (Cicero de Leg. II. 14. pro Plancio 15. in Pisonem 4.) inibant.* Hinc apud Scriptores historiae ecclesiasticae aeternum illud odium, contra legum latores, ipsosque JCtos, veterum sacrorum cum ingenio populi et ipso Romano imperio arctissime conjunctorum, acerrimos vindices. Hi enim (ut cl. Bynkershoek Opusc. Varia L. B. 1719. p. 241.) cum consiliis principum, qui avitam religionem defendebant, non solum interessent sed praeessent, facile Edicta et Rescripta ab illis impetrarunt, quibus novis sectis ex quibus res publica non nihil detrimenti capere posset, obviam iretur. (hinc Balduinus in Comment. ad Edicta veter. Princ. Rom. de Christianis p. 96. querelas contra Ulpianum movet. aeque iniquas ac Chladenius (de Gentilit. p. 1014.) quod Alexandro Severo ad instaurandam Romanam Gentilitatem non suaserit). Quod bene plerumque fiebat, cum imperatori ignavo, imperiumque male administranti, strenuus vir praeesset, qui id in primis conaretur, ut ab antecessore

* in licentiis collegiorum talium inevendor. rarissimi Romani erant Plin. Epist. X. 42. 43.

antecessore suo imperium corruptum, in antiquum statum redaceret. Documento nobis Septimius Severus et ipse Trajanus Decius sit. Nec desunt exempla quibus probemus et ignavissimos imperatores nonnunquam hanc curam suscepisse, ut alienis sacris rem publicam pollutam purgarent (Suetonius in Claud. 25. et ibi Ernesti). At dicas, persecutiones tales, nisi superstitiosos pravosque imperatores facere solitos fuisse. Sed ne id credas obstat memoria optimi Imperatorum Nervae Trajani, qui etsi conquirendos Christianos vetuit, delatos tamen puniendos esse, ad C. Plinium Bithyniae praesidem rescripsit. (Epist. Plin. Balduinus l. c. p. 61. 179.)

Judaei tamen et Christiani in primis erant, quos Romani praecipue persequebantur. Illos, quod pertinacissimi in servandis ritibus suis essent,‡ hos ideo, quod pro Judaeis a Romanis putarentur, cum ex Judaea originem duxerent.‡ Hinc apud Tacitum (Histor. V. 4./5. Annal. XVI. 44. et ibi Oberlinus) eadem Judaeis atque Christianis objiciuntur†, eaque contra hos atque illos criminatio movetur, ut utrique populo idem Romanis timor,‡ hinc eadem con-
gens superstitiosa. Mosheim p. 190. 199
~~tra ambos querela.~~ Judaei enim cum

† quam opinionem de his antiqui habuerint Diodor Siculus lib. 40. Dio Cass. lib. 37. Tacit. Hist. V. 1–9. Justinus 36. 2. 3. tradunt.

‡ Jussi a Cajo Caesare, effigiem ejus in templo locare, arma potius sumpsere Tacit Hist. V. 9.

‡ Gibbon l. c. chapitre p. 431. nota 25.

† de Judaeorum adversus omnes, qui eorum religionem non coluerint, odio, v. Basnage, histoire des Juifs VI. 28.

crudelitatis Judaicae in insula Cypro commissae memoriae Dio Cass. 68.

saepissime rebellarent, sive ideo quod gens haec natura ad dissidia discenda prona erat, sive rapacitate procuratorum Caesarum, qui vice praesidum Judaeam ~~pr~~ moderabantur, moti† (Josephus de bello Jud. II. c. 9. 11. Antiq. XX. 5. Tacitus XII. annal. Casaub. observ. XIX. 13. Tacitus ann. XVI. de Rapacitate procurator. Tacit 41. 12. fuerunt tamen et virtutis inexpertes viri, qui eo munere fungebantur Guther. de Off. domus Aug. p 702. ed. l.) remque Romanam inquietam facerent, †adeo Romanos exacerbabant ut priusquam teterrimam gentem funditus exstirpassent, non cessarent. Quod utinam et in patria mea ~~sic~~ ab tot saeculis, Judaica colluvie contaminatae!

~~Haec~~ de Judaeis; quod vero Christianos pertineat, fremant omnes, dummodo quod sentiam, libere dicam. Quis enim nescit, Christianos in perseverantia et pertinacia nimium sibi indulsisse, contra dissentientes ad ipsam furcam et crucem rabiosos potius quam religiosos? (Fr. Balduinus p 39. l. c. Lactant. V. 2. Tertull. Apologet. 27.) Hinc a Romanis nonnunquam salvi dicebantur, quod saepissime pecudum ritu ad internecionem cunctas leges Romanas mortemque ipsam contemnerent. (Tertull. l. c.) Et multa sane erant, eaque gravia

† Gibbon l. c. chap. 16. p 521.

† Gibbon l. c. chap. 16 p 552. et chap. eb. nota 69. p 544. cf. oratio judicis ad Christ. damn. Tertull. ad Scapul. 5.

quae Romani Christianis obiiciebant.† Fovebant enim religionem, quae neque cum polytheismo Romano, neque Institutis patriis conveniebant, cum unum Deum colentes (Euseb. Hist. VII. 11.) Imperatoribus sacrificare nollent. Praeterea Romanorum pontificum querelae passim audiebantur, in omnibus provinciis ob novam superstitionem deserta templa deorum stare, deosque avitos contemni (Balduinus l.c. p. 59. J. G. Vossius in Comment in Epist. Plinii de Christianis p. 17/99.) Mirum itaque quod ob has causas Romanis invisi, persequebantur. (Tertull. apolog. 23. 20.)

Neque id unum erat, quod Romani in Christianos criminabantur.† Quid putas? exaudiuntur passim Sancti Cypriani querelae, de sceleribus Christianorum, quas piget meminisse et pudet referre. (S. Cypriani Epist. 4. 45. p. 112/99. 66. 13. ed. Joan. Oxoniensis Bremae 1690.†) Nec est, quod de συνεισάκτοις et ἀγαπηταῖς,† tum feminis tum viris memorem, cum a doctissimo Dodwello (Dissert. Cypr. III.) id clarissime et luculentissime expositum sit. Id solum commemorandum est, fieri potuisse, ut Christiani in sceleribus quae SS. Patres comme-

† vid. quae Minucius Felix v. Celsus ap. Origen. III. p. 130. 142. Julian. ap. Cyril. VI. p. 206. (ed. Spanh.) de Christianis, vera falsis mixta, tradunt.

† mirabantur Romani, cur Christiani nullas aras haberent, templa nulla, nulla nota simulacra? et Minucius Felix cap. 10. quaerit: unde, vel quis ille, aut ubi, Deus unicus, solitarius, destitutus? idem de Judaeis Tacitus Hist. V. 9. nulla intus Deum effigie, vacuam sedem et inania arcana. v. Jo. Math. Beutler et H. G. Kuber. Dissert. binae, de Pompeio Hierosolymanis. Vitembergae 1741. 1742. § 7.

† Minucius Felix v. Gibbon, the history of the decline and fall of the Roman Empire chap. 15. nota 192.

† Baronius Annal. Eccles. ad an. 253. (ed. l.)

† Tertull. de Jejun. 17. Sed maioris est Agape, quia per hanc adolescentes tui cum sororibus dormiunt, appendices scilicet gulae lascivia et luxuria.

morant, deprehenderentur (T. Balduinus l.c. p. 43. (99. p. 53. (99.) ob eaque, et clandestinas sodalitates persequerentur. Persequebantur vero eo magis, quo diligentiores in administranda re publica† imperatores vel praesides provinciarum erant.‡ Quid autem mali committerent, si christianos a nocturnis coitionibus quas leges fieri vetabant arcebant, †equidem non video? De persecutione christiana tamen omnes historiae ecclesiasticae scriptores ita tradant, ut omnibus conviciis Romanos insectentur, falsa et vera simul commiscentes. Nec mirum est; ita enim vehementia persecutionis nonnullorum animi perturbati erant, ut tempore Cypriani essent, qui propinquum mundi finem crederent (S. Cypr. Epist. 22. ed. l.)† Verum si historicam fidem anxie quaeramus, nec T. Chi Romani, nec Decius imperator tam saevus apparebit,‡ nec tantus numerus martyrum quam vulgo a Decio (trucidatorum perhibetur†, ut idem Dodwellus Diss. XI. ‡ostendit.† Sed ita natura homines comparati sunt, ut nec in odio nec amore cohibere sese sciant. Odisse vero plurimos qui ambitione de temporum suorum felicitate ducti vigilantissimos se in administranda re publica

† Gibbon l.c. chap. 16. p. 547.

† et quo magis novam superstitionem (ut Romani verum Dei cultum vocabant) grassantem viderant Cypr. Epist. 79.

† vel in facinore pertinaces ~~[illegible]~~ Gibbon l.c. p. 527. chap. 16. Plin. Epist.

† Mosheim Kirchengesch. I. p. 457.

‡ qui nisi odio contra Philippum motus, christianos persecutus fuisse ab Orosio histor. VII. 21. traditur, quod minime approbari potest. Gibbon l.c. p. 560. chap. 16. nota 121.

‡ sed aliter hoc in Chron. Paschal. p. 216. (Hist. Byz.) narratur.

† Dodwell. de paucit. martyr. l. 13. imo Dionys. apud Eusebium VI. 41. septemdecim christianos tantum morte affectos fuisse narrat, quorum nonnulli ob latrocinia commissa damnati sunt.

† ~~[illegible]~~ nonnulli scriptorum adeo in Decium exacerbati odiis esse videntur, ut odio erga Philippum qui christianus fuisse traditur, imperatorem motum christianos ‡ prosecutum fuisse Zonar. XII. 20. Orosius histor. VII. 21. Euseb. histor. eccles. VI. 32. ‡ licet id Pater Th. Ruinart in praef. ad Acta martyr. Verona 1731. p. 16. absurda argumenta proferens, negat.

Gibbon l. v. cap. 15.

exhibuerint, et nostra descriptio vitae Imperatorum optimi docet, et rerum gestarum monumenta testes supersunt. Restat, ut de morte Ducis, disseramus:

Hic vir, tot, tantisque dotibus animi praeditus, cum

mihi dulcia illa momenta

Quoties ~~[illegible]~~ ~~dulcis dulcis recordatio temporis~~ quibus ~~dulcissima illa momenta~~, ~~qu~~ ~~[illegible]~~
tecum doctissimi Savigny ~~in~~ Berolini morabar
~~[illegible]~~ in memoriam revoco, ~~[illegible]~~ ne
queo, quin exclamem, vix ~~[illegible]~~ cohibere
per hoc semestre Berolini non mansi-
sti! Nam licet ~~mihi~~ ad ripas Lahne, tran-
quillissimam vitam agens felix esse
videar, tamen nunquam, maxime si
tui recordor ~~[illegible]~~ ~~incredibilis~~ (~~quam [illegible]~~
~~[illegible] attractionem~~ ~~appellare mavult~~)
~~ad~~ tanta trepidatio animum invadit, adeoque urget,
ut nisi me ~~[illegible]~~ bibliotheca locupletissima ~~[illegible]~~ Gottingensis
et praelectiones Eichhornianae hic ~~[illegible]~~ detinuerint
~~nihil me [illegible] cohibere [illegible] posse [illegible] temporis hic morer~~ nihil Gottingae moratus
Berolinum ad te doct. Sav. ~~doctissime Savigny~~ revolarem ~~[illegible]~~ ~~valerem~~. Quor-
sum haec? certo rogas? ~~[illegible]~~ cur haec tre-
pidatio, quae ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ animum
qui vix alque vix cohibere possem videtur? Eqi-
dem respicio, ~~et~~ quod Tibi ~~[illegible]~~, si de illis
~~[illegible]~~ ex me quaeres Tibi respondeam
~~de tua tamen~~ certo scio ~~[illegible]~~ ~~[illegible] mente receptum manet~~;
~~nihil [illegible]~~

ƚ ~~cum maxima animi voluptate~~ quem ~~cum~~ de Jure Civili differentem ~~multa~~ cum maxima animi volu- ~~ptate audiebam~~ ~~putaveram me esse~~, te un- cum esse ~~professorem meorum esse, cujus prae-~~ ~~stantiam~~ ƚ non solum ~~differentem~~ verum [illegible] ~~summa animi voluptate~~ verum ƚ ~~perspi-~~ ~~tatem~~. Heu mihi, quod tui expers, ~~hic~~ ~~facile~~ [illegible] ~~Musarum Goettingensium~~ [illegible] morari cogor, ubi ~~neque~~ [illegible] nec occasio neque facultas de Jure Civili disputandi, (ut Berolini [illegible] tecum [illegible] consueveram,) ~~occasio~~ mihi est! ƚ Quid agam? hoc itaque volo Berolini remotus copiam [illegible] ~~Hannoverae~~ [illegible] habere tui non possum saltem ~~per~~ [illegible] ~~Shtfolen~~ [illegible] tecum ~~[illegible]~~ doctis- sime Savigny confabulari liceat. ƚ ~~ut persuasum tibi sit~~, (etsi id te dubita- re non puto,) me ~~[illegible]~~ non quotidie solum, dulci memoria Tui nominis teneri, ~~sed et si in patria~~ ~~quando~~ ƚ sed ~~[illegible]~~ semper ita affe- ctum ~~[illegible]~~ te mensuram ƚ, ut perditum hunc diem mihi crediderim, si Tui non ~~[illegible]~~ vale.

ƚ ~~beatus esse videar, si tecum ~~omnem~~ omnem meam vitam in tota vi- vere!~~

ƚ, licet multa ~~habeam~~, de ~~quibus tecum in~~ Conspi- rationes a Deo dates ~~disput~~ de quibus disputarem saepe offerunt. Sed impru- dentius est, de iis ~~qu~~ conqueri, quae mutari non possunt.

ƚ velim, persuasum tibi esset

ƚ ut perditum hunc diem mihi esse crediderim, quo Tui recor- datus non fuero. vale.

ƚ ~~A quo die in solo Patriam~~ ~~[illegible]~~ ƚ ut ~~perditum~~ quo ~~die Tui non meminerim, perdi-~~ ~~tum~~

XV

‡ quis negligentiam historicorum non culparet, qui nihil de rebus prae ab eo gestis memorarunt, nisi quod lavacrum ~~et moenia~~ aedificasse, moenia urbis restituisse, itaque dedicasse ~~et~~ tradatur

(vid. auctores a)

‡ lum sexagenarium annum agentem Tillemont histoire des Empereurs III. p. 893. nota 1, citati

‡ Utcunque est, iam id in vita Decii memorabile est, quod

‡ quod tamen adfirmare non ausim, cum ipse Valerianus ap. Trebell. Poll. (p. 178.) se ~~privatum~~ hominem privatum esse, adfirmet. Meminerunt quidem Acta S. Mercurii ad diem 25. Nov. Surii, edicta a Decio contra Christianos emissa et Valerii nomine subscripta fuisse, sed haec ut Acta S. Laurentii confecta ~~sunt~~ et ipsa credibilia et sed v. Pagius ad Baron. 253. dudum refutavit.

‡ Eckhel. l. c. Pars II. Vol. VII. p. 346. ~~...~~, non enim vita sed factis optimus quoque imperatores aemulatus.

‡ Cassiodorus ad an. 252. est, etsi fervore ~~nimii~~ ~~nimis~~ christiano orbis multis execrabile animal eum dicat.

‡ Quod est verba Dionis a nobis adlata, veteres illos Decios respiciant, nihil tamen vetat ad Imperatorem nostrum ea referre, cujus vitam et mortem ~~...~~ ~~illis~~ ~~...~~ veteribus comparandam esse Trebellius Pollio auctor est.

‡ Δεκίας καὶ τὸ ξίφος τὸ Βεδρᾶ? Reimarus ad Dionis Exc. 45. p. 441. et 46. p. 463. ~~...~~ Historici ~~Decium Imperatorem quem laudavimus non indigenam antiquis nomen non duxisse, quapropter epitheta supra allata indiderunt~~ [Deciis illis bene fuerint, a Decio] Decium fuisse non legimus)

Sunt tamen alii, quorum Zosimus princeps est, a nonnullis ideo ~~notatus~~ iniquus notatus, cui Decius δημεραστής esse dicitur. nam is Zonara (XII. 20.) adstipulante ~~...~~ [etiam] magni laudavit imperii contemplatur, P. Cornelium Licinium Valerianum (Spanheim Praest. numism. Diss. XI. p. 259. ed. Amstel. 1717.) qui iam sub Gordiano (~~...~~ Hist. Aug. II. p. 92. ed. Lugd. 1671.) princeps senatus ~~erat, et postea Gallien~~ postea imperator creatus est, imperii socium sibi elegit. ‡ ~~Et~~ licet strenuitatis suae praeclara documenta Senatui dedisset, omniaque ~~ut~~ arbitrio suo ut antecessores ejus faciebant gubernasse posset, id tamen curabat, ut res Romana, ope sua restaurata, antiqua jura reciperaret, itaque Trebellio Pollione (p. 174. l. c.) auctore, omnia quae [non ante] cum Imperatoria dignitate ~~ante~~ cohaerebant Senatui permisit. ‡ ~~...~~ ~~adornanda urbe ...~~ ~~fuisse videtur~~, [cum] ~~non Eutropio auctore (l. c.) lavacrum aedificasse~~ ‡ ~~et moenia instituisse, itaque dedicasse fertur~~ [dicatur] (Aurel. Vict.)

~~Erat~~ [Si autem] ingenium et indolem spectes, ~~erat~~ (ut Victor in Epitome 29) vir artibus cunctis virtutibusque instructus, placidus et communis (comis?) domi (Pompon. Laetus legit comis, recte et antiquo M. Sc. Cod.) in armis promptissimus erat, quis enim nesciat, quam nobile quid Romanus esset τὸ δόξα τὸ ‡ Haec utcunque exigua, quis enim mutilatis et tam confusis fontibus plura exspectare possit ‡! inde patet quae confirmantur, quod Imperator noster in proeliis an-

‡ Flavio Vopisco Aurel. 42. ~~eorum mortem ut infra~~
observandum tamen est, Deum ~~ut supra~~
praeferremus ~~tanto in honore~~ adeo gloriosum
fuisse, ut mors eorum cum illa Decii maius
(patris et filii) ‡ ~~saeculis iubere comparetur~~
esset ~~(Comp. Setius in Decio)~~ ‡ Montesquieu Grandeur et Decadence des Romains, 4.

‡ Vespasianus et Titus ultimi hoc munere fungebantur Plin. Hist. Nat. VII. 49. Censorinus, de die natali. Dio Cass. lib. 53. p. 714. ed Reimar ait: τήν γὰρ δὴ τιμητείαν οἱ τῶν αὐτοκρατόρων κατὰ τὸ ἀρχαῖον, ἔλαβον μὲν τινες καὶ Δομιτιανὸς διὰ βίου. ἔλαβε δὲ καὶ οὐ μέντοι καὶ νῦν ἔτι τοῦτο γίγνεται.

‡ quae ~~iam~~ ab Antoninorum tempore adeo vires cepe- rint ut quivis providere posset, non longe ruinam ~~futuram~~ ~~et tempore~~ esse, de restaurandis corruptis ~~[illegible]~~ ~~Et tepidis emendandis~~ aetatis suae moribus ‡ fuisse dicatur. Et quia vidit id aliter ~~[illegible]~~ sanari non posse, nisi ad suspendendum imperii ruinam opportunam ‡ censorius magistratus in urbe antecessorum priorum praetermissus resuscitaretur, tum in opere id ad finem perducere conatus est. ~~Et~~ ~~licet bellis distractus esset~~. Itaque senatui ut supra meminimus ~~—~~ de censore eligendo ~~[illegible]~~ commisit, sed quaestio erat, quis nam tanto munere dignus esset? Nemo praeter Valerianum, Decio in Imperio socium magis idoneus inventus est. ~~Quae res [illegible] [illegible] [illegible]~~ Nuncius itaque de hac re ad Valerianum, qui tunc forte (Trebellius Pollio l. c.) cum Decio suo in procinctu agebat militiae. Sed ille arduum opus esse corruptissimis suae aetatis moribus obviam ire, hoc modo ~~patrem et~~ Decium ~~filium~~ ~~et~~ novam electionem sibi gratulantibus allocutus est: "Quaeso sanctissime imperator, ne ad hanc me necessitatem alliges, ut ego iudicem de populo, de militibus, de senatu, de omni penitus orbe, "iudicibus et tribunis ac ducibus. Haec sunt "propter quae Augustum nomen tenetis, "apud vos censura desedit, non potest hoc "implere privatus. Veniam igitur ejus honoris "peto, cui vita impar est confidentia, cui "tempora sic repugnant ut censuram hominum natura non quaerat." Quis inde, etsi

...e.

...am imperii ab-
futuram.

hoc solum de ~~...~~ Christianitate Deciana histo-
ria prodidissent in admirationem Impera-
toris nostri non raperetur? Hoc enim non
solum ~~...~~ vitam privatam ejus illustrat
sed et publicam, cum hinc discamus cur
adeo ~~...~~ ~~saevus~~ in Christianos ‡ saevierit. ‡ ~~...~~
~~...~~ de censore vero ~~eligendo~~ hoc tempore ~~dicam~~,
eligendo, ea fere dici possunt, quae de
Pompeio ~~...~~ (id ipsum conante Paulus
(Annal. 7. 28) censuit. ‡ Quid enim ma-
gistratu opus erat, cum jam illo tem-
pore (Livius in praef.) eo perventum esset,
ut neque vitia hominum, neque reme-
dia illis adhibenda ferri possent? Nam
~~et~~ recte Gibbon (chap. 10. h. v.) obser-
vavit facilius tum Romanis fuisse ~~facilius tunc Romanis erat~~
barbaros Imperii fines infestantes
superare ~~vincere~~ ~~facilius~~ quam cupiditates
suas vincere. ~~facilius Romanis erat.~~
~~Denique ... ad ... est.~~
Adeo enim mores Romanorum deprava-
ti erant, ut cum Theodosius Decium imi-
tatus censoriam dignitatem instituere
vellet, magistratum hoc ordo amplis-
simus respuerat. (Symmachus lib. IV. v.)

‡ causam indicat Gregorius Nyssenus in vita Gregorii Thaumaturgi; ait enim: omnes — — in omni loco in Christi nomine templa erigebant et oratoria; cum Romanorum, qui tunc erat, Imperatorem subiit ira atque invidia, propterea quod falsa quidem ejus patria neglectui erat superstitio.

‡ Zonaras XII. 19. p. H. 72. de Valeriano et Decio, pessimum rei publicae statum reducere conantibus: καὶ συντιμα ἀλλήλοις εἰς θεομαχίαν παρακροτήσαντες διωγμὸν ἐπήγειραν κατὰ τῶν Χριστωνύμων σφοδρότατον

‡ Flavius Vopiscus in Aurel. 42. postquam tot malos principes enumeraverat, dixit, "Tametsi Decios excerpere debeam, quorum et vita et mors veteribus comparanda est."

‡ "qui armis tuebatur, armis amisit."

Jornandes enim, ~~nam [illegible] narrat~~. Gothos ~~cum~~ ~~sibi~~ retractis sibi stipendiis a Romanis ~~a Philippo impera-tore~~ aegre ferentes Danubium transisse, Moesiam Thraciamque vastaturos, narrat. Contra quos deinde senator a Philippo missus, cum barbaris nihil praevaluerit, ~~ad Philippum se contulisse~~ militibus suis ab exercitu cum ignominia pulsis, quod eorum neglectu Gothi Danubium transissent, ad ~~Philippum~~ Romam revertisse fertur. Qui a barbaris raptus una cum suis Marcianopolin urbem obsedisse, reliquisse vero mox, praemioque ~~accepto~~ ab incolis accepto. Interea Gothi ~~ex eodem~~ ad obsidendam Marcianopolin ~~ab eodem narrantur~~ ut idem auctor est, contendunt, sed mox accepto praemio obsidionem solvunt, in Patriam revertentes. Nec ideo diu Moesia tranquilla fuit, Cniva enim ~~rex~~ Gothorum, collectis copiis ~~suis~~, ~~eas~~ iisque in duas partes divisis, ad Eupasiam urbem accessisse, narratur sed a Gallo Romanorum duce pulsus, Nicopolin adgreditur, a qua nihilominus ~~[illegible]~~ cum a superveniente Imperatore repulsus esset, in Haemonias partes ~~discedit~~ recessisse ~~, dicitur~~ ~~sui~~ Sic scriptor Gothicus contendit. ‡ addit praeterea:

‡ non ~~tam~~ ideo quod historicus Romanus et Gothicus suae genti gloriam vindicando omnia depravaverunt, sed fama ~~[illegible]~~ falsa veris miscendo Gibbon l. c. chap. 10. nota 36. urbem auxisse, ~~[illegible]~~ unde a Gallo duce repulsus, Nicopolin adgressus fuisse ~~narratur~~ mox ~~[illegible]~~ Decio Imperatore superveniente, ~~[illegible]~~ in Haemoniae partes discessisse ‡ narratur. ‡ ~~[illegible]~~ Decianum exercitum ~~[illegible]~~ a rege Cniva ~~profligato~~, (qui ~~[illegible]~~ intera [illegible] cum (alterum) [illegible] Notabilorum duce [illegible] ~~[illegible]~~ duxit ~~[illegible]~~ fuisse, ita quidem et Imperator Romanus filio amisso strenue pugnavit, ~~circumseptus a Gothis extinctus fuisse narratur~~. a barbaris circumseptus videm imperium q amisserit.

~~Quis Ita quam perplexa confusaque sint, quis non videt?~~

~~Itaque Jornandis de [illegible] narrationem, quamquam nonnulli recentiorum [illegible] pro vera habeant, ‡ mihi tamen illa verior esse videtur, cujus Zonaras et Zosimus auctores sunt.~~ Qui Decium ante Gothos profectum, feliciter bellum profligaturum fuisse narrant, nisi fraus Treboniani Galli, ~~[illegible]~~ exercitus praefecti ~~[illegible]~~ hoc impediret (Zos. lib. I. p. 32. ed. l. Zonar. XII. 20.) ‡ Nam cum ~~[illegible]~~ Decius barbaros praeda onustos in angustias appulisset, ita quidem ut dux hostium ab Imperatore Romano petenda incolumes dimissi fuerint, se omni praeda relicta, ~~[illegible]~~ cum suis

‡ mihi tamen res perplexe narratae esse videntur, ‡ Attamen ~~ita tamen~~, ut si priorem partem narrationis Jornandis ~~[illegible]~~ reiciam, omnia cum illis quae a Zonara et Zosimo traduntur, conciliari possent. ~~[illegible]~~ (Vol. VII. p. 345.

‡ hinc victor ~~[illegible]~~ Corpius et Germanicus in nummis Eckhel) ‡ Ammian. Marcell. excisam Philippopol. fuisse narrat (31. 5.) [an Nicopolin cum illa commutavit? de Philippopoli et aliis] idem Syncellus p. 299. (Hist. B.)

L v. D'Anville Geographie ancienne Tom I. p. 307.

(Tillemont III. p. 283. et qui illum sequitur p. 236.

‡ de proditione Galli dubitat Gibbon l. c. chap. 10. ‡ neque ulla argumenta adfert.

‡ et dubitat Muratori p. 70. l. c.

‡ ~~quam [illegible] dissolvunt, et~~ ad obsidendam Marcianopolin profecti [Qui in [illegible] belli a Gothis recepti, ad obsidendam Marcianopolin ~~[illegible]~~ barbaros ~~[illegible]~~

De illo puto qui cum Trajano bellum gerebat,
nam plures Decebali erant Dio 67. p 1103. ibid.
Reimarus. de exitu Decebali Dio lib. 68. p 1130.

obitumm, id Decius, rescisse traditur.
Cupiebat enim barbaros, qui toties
foederibus fractis provincias Romanas
infestaverant, itaque saepe numquam
(amisso rege Decebalo ‡) domiti / Nervae Trajano toties materiam
victoriae reportandae praebuissent, fundi-
tus perdere. Jamque fere voti compos, Tre-
bonianum Gallum cujus saepe meminimus
ad obsidendos aditus, ne fugerent, cum bo-
na parte copiarum misit. Sed hic Decio

‡ Cedrenus p 204. (Hist. Byz.)

insidias struens ‡ consilium suum barbaris
patefecit, eosque monuit, ut se dividerent,
ita, ut alii in insidiis prope paludem con-
sisterent, alii in primo congressu fugam
paludem versus simularent (Zonar. l. c.)
Utrique in pugnam ~~utrique~~ descenderunt ~~ac~~ et De-
cius proditionis ignarus, hostes terga
dantes insequitur (Zon. l. c.) cum ad in-
sidias ventum est, atrocissima fit pugna,
utrinque magna caedes (Victor Caesar. 20.)
Romani difficillime proeliabantur, luto
paludis cladem illis adferente; multi
tamen moriuntur, et loco et fato adver-
santibus pereunt (Zosim. p 32.) Decius

‡ noctu id audisse Syncellus p 299. (Hist. Byz.) scri-
bit.

pater, cum filio ‡ occubuere ‡ Senior
forte equo insidens, undique telis ab ho-
stibus petitus, voragine paludis submer-
gitur, nam

‡ ~~Ammian Marcellinus lib. 31. p 477. ed Hamb. 1609.~~ ~~et p 475~~
~~ed~~ Similiter clare Caesarem accepimus Decium, dimi-
cantem cum barbaris acriter, equi lapsu
prostratum, quem ferventem retinere non va-
luit, abjectumque in paludem, nec emergere
potuisse, nec inveniri. Am. Marcellin. 31. 12.
~~ed. Bipont.~~

Victor Scholli "annos potentiae quinque egere."
Victor alter, "Philippus imperavit annos quin-
que;" nempe praeter menses aliquot, quos illi omi-
sisse videntur, quos Jotapianus et Marinus et
Decius sumpta purpura postremos imperii
menses, et si Zonarae credimus, cui fidem nummi
faciunt, priores Marcus et Hostilianus occupa-
runt. Romanis Historiae scriptoribus usquequaque
consentiunt inscriptiones numismatum; quae
annos Tribunitiae potestatis cum Consulatibus
Imperatoriis referunt, et cum Fastis ita con-
currant, ut clare desinant in Consulatu Aemili-
ani et Aquilini, et quinque integros imperii
annos complectantur, sextum autem tantum mo-
do attingant. Nam inscriptiones plurimae, [illegible]
[illegible] et TR. P. clare spectant annum
254. Peregrino et Aemiliano Coss. quo Philippus Im-
perator, sed nondum consul fuit, nisi designatus.
Ad quod tempus referri debet Inscriptio Afri-
cana apud Falconerium, Imp. Caes. M. Julius Phi-
lippus. Invictus Pius Felix Aug. Pont. Max. Trib.
Pot. Cos. Design. TR. P. Cos. ante mensem Martium
anni 245. quo Consul cum Titiano fuit. TR. P. II.
Cos. ante Martium anni 247. Ipso secundum et
Philippo juniore Coss. TR. P. IV. Cos. ~~ante~~ III. ante
Martium anni 248 Ipso tertium, et Philippo
juniore secundum Coss. TR. P. V. Coss. III. post
Martium ejusdem anni 248. TR. P. VI. Coss. III.
post Martium anni 249. Aemil. et Aquilino
Coss. nec ulterius nummi progrediuntur; neque
septimus Tribunitiae potestatis annus ulibi
Philippo tribuitur. Idem etiam demonstra-
tur ex nummis Philippi junioris, qui tertio
Imperii patris sui anno et Augustus et Im-

vel factus est. Unde legimus M. Julius Philip-
pus P. Cos. anno scilicet 247. Et rursus Tr.
P. III. Cos. II. anno 248. rursusque Tr. P. III.
Cos. II. anno 249. Aemiliano et Aquilino
Coss. neque ulterius ejus nummi progrediun-
tur.

§. VII. Eusebius quidem tum in Chronico tum
in Historia, septem annos imperio Philippi
tribuit, quem secuti sunt Graeci, et post ver-
sionem Hieronymi, etiam Latini Christiani.
Sed error erat manifestus, neque interpreta-
tione Lydiati molliendus; quasi Eusebius
intelligendus esset de septem Consulatibus or-
dinariis quos Philippi imperium attigisset.
Imperium enim ejus non septem sed sex
tantum consulatus attigit, ut ostendimus. Illustr.
Annalista, qui ex sententia Eusebii et se-
quacium septem annos imperio tribuit, et
proinde octo Consulatus enumerat, quos ejus
imperium attigisse putat, ex ipsis Consulibus
quos adjicit, erroris clare convincitur. Non enim
tantum per totum Consulatum Aemiliani et
Aquilini imperasse Philippum dicit, cum illis
Coss. imperare coepisse Decium jam ostende-
rim; sed etiam per totum Consulatum Decii
et Grati Philippos imperio potitos esse
asserit; cum in Codice Justinianeo supersint
sex Imperialia Rescripta, quae a Decio Au-
gusto illis Coss. data sunt, et Fabianus iisdem
Coss. passus sit, (ut testatur vetustissimi Cata-
logi auctor) qui non sub Philippis, sed sub
Decio passus est. Et praeterea anno sequenti

duobus Deciis Coss. Philippos periisse tradit; cum eo Consulatu Decios ambos periisse constet, et Cornelium ordinatum esse indicat idem auctor Catalogi, qui, non nisi biennio fere postquam Decius imperare coepit, Romae episcopus fuit; ut ex Cypriano nostro certo colligitur. Quapropter omni genere Chronographiae, omnique historiae fide, non duobus Deciis, sed Aemiliano et Aquilino Coss. A. D. 249. occisos esse Philippos et Decium imperare coepisse habetur expressum. Quinimo inanis est conjectura Spondani, invidia et odio Christiani nominis septimum Philippi ~~annum~~ imperii annum obscurum valde remansisse; cum revera non tam obscurus quam nullus fuerit.

~~A~~ Sancti Caecilii Cypriani Opera ed. Joannis Oxoniensis episcopi. Accedunt Annales Cyprianici per Joannem Cestriensem. Bremae 1690.

Nunc autem quoniam ~~cum~~ hucusque pervenimus, de ~~computandam~~ recensendam Chronologia Imperatoris Decii differere nobis ~~placet~~, ad ~~delineandam~~ illam ~~quod~~ hac ratione ~~ob~~ ductis ~~instituimus~~, quod omnes fere scriptores in computandis Imperii ejus annis mirifice variant. Nec tamen magni momenti est, cum leges ab ~~Imperatore nostro~~ Decio latae duorum annorum spatio subscribantur, etsi ~~nonnulli~~ ~~scriptores~~ ~~vero~~ ~~scriptorum~~ auctores neque per biennium regnasse illum contendant, licet per duos et dimidium imperasset.

Quodsi ~~Ceterum~~ de causa varietatis hujus quaeris, ~~utriusque Imperatoris vita~~ ~~rationem esse invenies~~, quod ~~nonnulli~~ ~~plures~~ scriptores ~~annos~~ Imperio ~~plures~~ Philippi ~~Augusti~~, ~~atque~~ ~~ipsi~~ eorum ~~ipsi~~ Trajano Decio, ~~quem post obitum Philipporum summa potestas cecidit~~, ~~ii~~ ~~ad~~ ~~annos~~ adnumerant. Quo factum est, ut Imperii Philippici et Deciani temporum series non solum commutaretur, sed quam maxime conturbaretur. Zonaras enim (XII. 19. l. c.) nonnullos quinque annos Imperio Philippico adscripsisse, alios sex cum totidem mensibus commemorat. Eundem septem annis imperasse, vult Eusebius, ~~Syncellus~~, et alii, quos Tzschucke † profert. A quibus Cassiodorus in Chronico ~~Cassiodori~~ ~~dissentit~~ et Eutropius dissentiunt, alter enim sex annis,

† ad Eutrop. IX. 3. nota 9.

Ex Eutrop. (ed. Havercamp.)

Rediens Gordianus juvenis (ex Persia), haud longe a Romanis finibus interfectus est fraude Philippi, qui post eum imperavit. Miles ei tumulum vigesimo milliario a Circesio quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens, aedificavit; exsequias Romam revexit. (Sic et Sextus Rufus pro verbo reliquias) p. 396.

De fraude Philippi in Gordianum [illegible] Capitol. in Gordian. III. c. 29. 30.

Philippi duo, filius ac pater, Gordiano occiso, imperium invaserunt: atque, exercitu incolumi reducto, ad Italiam e Syria profecti sunt. p. 397.

Ambo deinde ab Exercitu interfecti sunt: senior Philippus Veronae, Romae junior. Annis quinque imperaverunt. inter Divos tamen relati sunt. p. 398.

Post hos Decius e Pannonia inferiore, Budaliae natus, imperium sumpsit. Bellum civile, quod in Gallia motum fuerat, oppressit. filium suum Caesarem fecit. Romae lavacrum aedificavit. Cum biennio ipse et filius ejus imperassent, uterque in barbarico interfecti sunt, et inter Divos relati. p. 398.

Cum biennio Idem victor, sed falso: nam ad summum regnarunt annum unum, menses IX. et sub eis imperium invasere C. Valens Hostillianus Messius, Lucius Priscus, et Julius Valens Licinianus. nisi Julius Valens idem sit qui Cajus Valens. ~~Havercamp.~~ Hearnius ad Eutrop. IX. 5.

De Gallo proditore Decii Glareanus, cum Scythis foedus ignominiosum fecisse dicitur, ita, ut etiam tributum iis solveret, quod sub imperatoribus nemo ante eum fecerat.

In historia Augusta nulla mentio ~~de~~ Decii, ~~et~~ causam alii de ~~Imperatoribus hoc~~ hoc silentiis hanc Ill. Casaubonus (in Comment. ad Script. hist. Aug. Tomo II. p. 166.) esse putat. Suspicari licet, quia Philipporum res, et ceterorum qui in hac collectione silentur, Deciorum rebus erant permistae, quos hostes saevissimos ecclesia Dei quondam est experta; compilatorem hujus corporis pietatis Christianae fervore impulsum, in Deciorum odium, neoplastae principes aliquot, minutis praesertim et parum memorabiles, silentio transmittere, potius quam vel Capitolinum, vel Spartianum, vel Lampridium aut

quenquam alium descripserit, qui omnes istos minorum gentium imperatores, uno libro fuerat complexus: Nemo dubitat similem ob caussam factum esse, ut in tanta hodie temporum Diocletiani ignoratione versemur: amissis omnibus historicis, qui principis illius pessimi quidem, sed tamen maximi, gesta accurate narraverant.

~~Deinde~~ Constat utrumque periisse patrem Philippum, Romae juniorem. Scribit tamen Siculorum Fastorum auctor, nescio quem secutus: Φίλιππος ὁ Ἰσνίως (i.e. est senior Philippus) πολλὰς βαρβάρων πολέμους εὐτυχῶς ἔπραξεν. καὶ ὡς πολεμεῖ τοῖς Γήπεσιν, ἐκτινάσσεν ὁ ἵππος αὐτοῦ. καὶ βαρβάρων αὐτοῦ μυελὸς ἐγένετο. καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλάσματος (vel θλάσματος) τελευτᾷ, ὢν ἐτῶν μέ. Casaub. II. p. 189.

Decium dicunt (sec. chronicon Alexandrinum) ~~Lapis~~ in expeditione contra Francos nescio ubi locorum ἐν Ἀβρύτῳ periisse, aliter quam Zosimus et ceteri. qua de re apud Georgium Monachum ex historia Dexippi leguntur haec: Σκύθαι περαιωθέντες οἱ λεγόμενοι Γότθοι τὸν Ἴστρον ποταμὸν ἐπὶ Δεκίου πλείστας τῶν Ῥωμαίων ἐπαρχίας κατενέμοντο. οὗτοι τοὺς Μυσοὺς φεύγοντες ἐς Νικόπολιν περιέσχον. Δέκιος δ᾽ ἐπελθὼν αὐτοῖς, ὡς Δέξιππος ἱστορεῖ, καὶ τρισμυρίους κτείνας ἐλαττοῦται κατὰ τὴν μάχην, ὡς καὶ τὴν Φιλιππόπολιν ἀπολέσαι, ληφθεῖσαν ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ἀναιρεθῆναι. ἐπανιόντι δὲ Σκύθαις ἐπὶ τὰ σφέτερα ὁ αὐτὸς Δέκιος ἐπιθέμενος ἀναιρεῖται, ἐν Ἀβρύτῳ τῷ λεγομένῳ φόρῳ Θεμβρωνίῳ σὺν τῷ παιδί. ibidem p. eod. Dexippus aequalis Galli fuit.

De Valeriano ~~qui sub~~ Decio imperante, orbi praetorio cf. Trebell. Pollio in Valeriano patre et filio, et Salmasius ad h. l. Censuram gessit, cujus ultimum et longo inter vallo repetitum exemplum. nam ananti Theodosio eam revocare repugnavit ordo amplissimus magistratum respuens. Qua de re Symmachus lib. IV. cf.

Ὁ αὐτὸς Δέκιος βαρβαρικὸς ὢν ἔγραψεν etc. de Decii crudelitate. Chronicon Alexandr. p. 632.
Multi christiani hac persecutione in fide labantur. ibid.
Hic caussimus senatui fuit: et qui a nobis etiam inter optimos principes adnumerari possit, si in iniuriam a christiana pietate abstinuisset: in quam solus nemini Philippi

etiam odio saevit, Fabiano et Cornelio pontificibus Romanis martyrio affectis. Vixit tamen annis 50. imperaverunt uterque biennium.

Joannes Baptista Egnatius venetus, in Decio

— Cui (Gordiano juveni) successit Philippus; qui regnavit ann. VI. qui mox Philippum fil. suum consortem regni fecit.

Cassiod. in Fastis Gordiani (juvenis)

— His successit Decius; qui regnavit an. 1. mensib. 3. [quantum ad Consulatum autem, annum unum]

Idem in Fastis Philippor.

— His (Decius) successit Gallus cum Volusiano filio; qui regnaverunt ann. II. et mensib. IIII. [quantum ad Consulatum autem, annis tantum duobus]

Idem in Fastis Decii

de expedit. Philippi contra Carpos victor. Zosim.
de ingenio Decii Vopiscus (in Aurel. vit. ?)
de filiis Decii Goltz, Onuphr. Occo.
de scriptorib. qui perfecte descripsere Allgem. Weltgesch. übersetzt v. S. J. Baumgarten XIII. Tom. p. 573.
Decius schickt seinen Vorgänger [illegible] Amian. Marcell. l. 31. [illegible] (ad l. [illegible]) [illegible] XIII. p. 574.) [illegible]
de Censore Dio 52.
~~[illegible] XIII. [illegible] Decius~~
[illegible]
[illegible]
XIII. p. 576. [illegible] l. Zosim. [illegible]

~~historici~~ hac de re historici silent, idque ~~solum~~ tempus commemorant, quo imperium adeptus est; de quo infra sententiarum variantes opiniones, nostramque ~~sententiam exponemus~~.

~~De~~ praenomine imperatoris nostri, ~~diss~~ auctores dissident, cum alii Caj ~~praenomen~~ alii Cnei praenomen illi fuisse scribant. Opinioni priori, ill. Patinus addictus est (in numismat. Decii p. 389.) sed ~~quam~~ qua falsa opinione imbutus fuit, ut iam Antonius Pagius (in Annotat. ad Caes. Baronii Annales T. 1. ad an. Christi 250.) et ill. Cardinalis Henr. Norisius (in Dissert. III. de Epochis Syromacedonum p. 345.) ostenderunt, prolatis nummis, in quibus praenomen Caj cum imagine imperatoris nostri adparet. Quae opinio ~~ma~~ hinc quoque probari potest, quod idem praenomen Hostilianus, filius Decii prae se fert. constat enim ~~autem~~ inter omnes ~~filius~~ apud Romanos moris fuisse, ut eodem nomine quo pater uti solitus esset, filius quoque uteretur. (cf. Andreae Blaskowich de Blaskowicz Historiae Universalis Illyrici — Dissertationem II. p. 16. Zagabriae 1794.) cf. Cuncipeter de mutata nominum post Imperatoris ratione.

Eadem dissensio inter viros doctos de

dere licet. Alii enim scriptores non solum de hac re silent, sed ipsos Decium annos imperii (ut infra ostendemus) ita convertunt, ut ~~difficile judicatu sit~~, ~~quo~~ ~~Decius~~ ~~tempore~~ ~~imperium~~ ~~deceperit~~ ~~Deius~~ ~~reliquerit~~, ~~difficile judicatu sit, de~~ ut quo ~~tempore anno imperii~~ te vertas, dubius haereas. Nec minus Caecina Decius Albinus V. C. memoratur in Onuphr. Fastor. III. Patricius ~~De~~ ~~cius~~ Procop. Bello Goth. III. 22. (~~Histor.~~ Byzant. T. 143 ed Ven. 1729.)

nomine Uxoris Decii est, quae bene certa
esse videtur, quod in Actis Apostolorum
~~Mensis~~ ad diem 10. mensis augusti, Try-
phoniae cujusdam, Christianae religioni
addictae, quae inter Sanctas feminas
postea relata est mentio occurrat, illaque ~~quae~~ ~~illaque~~
uxor Decii ibi nuncupatur ~~fuisse perhibetur~~. ~~Ibi enim~~
In vita enim S. Laurentii ~~[illegible]~~, Decium
pro tribunali Romae assidentem, suppliciumque
ultimo multos Christianorum affi-
ci jubentem a daemone correptum
fuisse animamque inter cruciatus ex-
halasse narratur. Quod cum uxor ejus Tryphonia
conspexerit, ~~sua~~ sponte cum filia sua
Cyrilla ad presbyterum Christianorum
venerit, rogaveritque ut se baptizare
vellet. Hinc itaque nonnulli probare
posse putant Tryphoniam uxorem
Decii fuisse. Sed egregie eos falli iidem
Henricus Norisius (l. l. p. cit.) et Cl.
Banduinus in libro, cui ~~qui~~ ~~[illegible]~~ titulus
Utilitas Rei nummariae p. 12. osten-
derunt. Nummi enim apud Rhesanam
Mesopotamiae urbem cusi, aperte nos
docent Herenniam Etruscillam uxorem
Decii fuisse.† Quod autem de Tryphonia
Christiano cultui addicta ibi ~~perhibetur~~ legitur

† cf. Patinus in Thesauro Numismat. p. 128. ed. 1672. Adolphus Occo in Numismat. Impp. Rom. Edit. 1701. Aug. Vind. p. 452. Barbiam Orbianam uxorem Decii fuisse putat. ~~sed~~ Contrarium ostenderunt Pe-

de hac re videant qui videre possunt, Equidem ‡ fabulosa haec esse puto, ea potissimum causa quod omnia in Vita S. Laurentii adeo confuse tradita tractentur, ut dubius haereas quid de his rebus commentis putes. Nec scio unde Baronius opinionem suam hauserit ut affirmaret, Sanctam Tryphoniam non legitimam uxorem Decii, sed concubinam fuisse. Cujus verba Tillemont (Histoire des Empereurs, Tome troisième, seconde edition p. 286.) postquam retulisset erat, ~~haec adnotat~~: Nous savons par l'exemple de Ste Domitille et par quelques autres, que Dieu a quelquefois pris plaisir à se faire des adorateurs parmi ses plus grands ennemis. ‡ ~~Nec minus falsa sunt~~ quae de morte Decii ~~Decii Imperatoris~~ ~~traduntur~~ narrantur. Neque enim a daemone correptus Romae inter cruciatus animam exhalaverat, sed in acie ~~strenue~~ pro liberatanda patria ~~agmen~~ pugnans periit, ut jam supra diximus hac haec res a nobis exponentur. Quod ~~vero~~ tamen tractaverimus ~~de genere~~ ~~genus~~, ~~et~~ privilegii studiosis ~~vitae~~ quam ~~tamen~~ et artes quibus se in administranda re publica ~~Decius~~ Imperator noster gesserit, illustranda sunt.

‡ Jos. Seguinus in Selectis numismat. antiquis Paris. 1684. p. 287./99. et Franc. Mediobarbus Biragus in Numismat. Imperat. Romanor. ed. Mediolan. 1730 ‡ cum doctiss. Henr. Norisio (l.c.) p. 354. f.

30

‡ sive vana ostentatione motus, sive ut risum ~~[illegible]~~ legentibus moveret, haec adnotavit.

‡ Utcunque est, aeque haec ~~[illegible]~~ confusa sunt, atque illa.

De genere Decii nihil certi quod referam, apud autores invenio. Altum enim de hac ~~re~~ re in historiis est [silentium]. Id solum memoriae prodidere, nobili genere ortum ~~fuisse~~ [esse] (Zosimus p. 30. ed. l.) Pannoniae inferiori fuisse. Quo autem casu Romam delatus esset, neque de his in historiis aliquid certi inve~~ni~~[o]; suspicari tamen licet, Romae educatum fuisse, eo usque meritis deis pervenisse ut iam Philippus Augustus Caesaream procurationem [illi mandaverit] ~~egerit~~. + ~~Aurelius Victor~~ (in vita Caesar. c. 29.) ad imperium militiae gradu conscendisse ~~dit~~; quod mirum videri [possit] ~~possit~~ ~~cum~~ [cum] ~~constat enim~~ [constat] inter omnes, ~~quod se~~ Decium primum militiae nomen ded[isse], cum ad opprimendas seditiones Jotapiani et ~~Marini~~ [conciliatus] dux a Philippo crearetur, [nec minus id constat an] ~~ut fugia ... ipsum esse ... minus ... constat~~ spontaneae voluntate imperator ab exercitu salutatus [esse] ~~sit~~, an ~~ad id~~ [id militum] ~~praeparatis~~ ad favorem id praeparatis animis, ~~nulla enim ... ... in ... ptribus ... accavit~~, [Vitaeo] ~~quidem~~ [suspicor] ~~favoris ... tutarem~~ non fortuito casu id accidisse, cum nullam causam inveniam [inveniam] cur ~~Maximum~~ milites

\+ Pomponius Laetus in Decio

cf. Acta S. Genulphi

\+ Pomponius Laetus Decium ad amplissimas dignitates neque ~~non~~ ambitione, neque emptis suffragiis, neque corruptis amicitiis, sed bonis moribus productum esse. Quocum Aurelius Victor non convenit, ait enim Decium

Marinum dudum a se creatum tam cito reliquerunt. Quos cum opinione ~~suspicionem suspi-~~ ~~cari itaque licet ambitione Deciano id factum ut imperator crearetur~~ ~~quod ipse~~ Zosimus, ipse convenire iubet ~~...~~ ~~... adventu ... compescere~~ ~~videtur~~, ~~indicat~~ enim cum Decium ~~...~~ a Philippo ad suscipiendum militare munus vaticinantem urgeretur ~~...~~ ~~...~~: το καὶ ἑαυτῷ καὶ Φιλίππῳ ταῦτα ἀξύμφορα γενέσθαι. Nec obstat quod Zonaras ~~meminisset~~ memoret, Decium vix atque Imperator creatus esset, ad Philippum scripsisse μὴ ταραχθῆναι· εἰ γὰρ ἐπανέλθοι τῇ Ῥώμῃ, ἀποθήσεσθαι τὰ τῆς βασιλείας παράσημα, cum nihil vetat quin credamus ad parandum ~~dolum~~ Philippo dolum ~~...~~ ea astute Decium se gessisse, ut ipse Philippus idem suspicabatur. Utcunque res est, hoc sane certum atque manifesto habetur, Philippum statim, cum nuncium de factis a Decio accepisset, armis usurpatum sibi Imperium recuperare studuisse, collectisque militibus prope urbem Veronam cum Decio pugnam commisisse.

ex quibus verbis suspicari licet, Decium de exitu rei, iam tum certum fuisse; [7] sed quominus id credas, obstant ~~...~~ ~~...~~ testimonium ~~...~~ quidem ~~Zonaras ...~~ Pomponii Laeti in ~~Decio et ...~~ ~~...~~ et ipsi Zosimi, qui milites ob factiones a se motas Philippo timentes, Decianoque ~~in~~ imperatorem virtutis gnaros, ~~...~~ ad suscipiendum imperium ~~...~~ strictis gladiis coegisse narrat. (l. c.)

[7] Idque et Pompon. Laetus, Decium Illyricianam mire dilexit, quia ob eo primum Imperatoris nomen accepit."

31

qui tamen, etsi ut Zosimus (p. 30) refert non tam validum exercitum haberet, strenue cum militibus pugnans, adversarium suum vicit.

Nuncio de hisce rebus Romam adlato, Decius summo Senatus favore, Augustus appellatus est. ~~Decius~~ Ille tamen Pomponio Laeto auctore, priusquam in urbem rediret, ad opprimendos civiles ~~in Galliis~~ tumultus[a], a Pacatiano Tyranno, qui se Imperatorem et Augustum nominaverat concitatos, in Galliam profectus est. Quod eo consilio fecisse videtur, ut et ipse in imperio ~~f~~ tutum se redderet, et ~~tempus~~ occasionem ~~hab~~ nancisceretur ~~animos senatorum~~ perspiciendi, ~~quid~~ quo animo ~~senatus~~ erga se senatus esset. Nec prius Gallias excessit, donec factiones Pacatianas opprimeret, Senatuique ostenderet, dignum se esse ut universo orbi terrarum imperaret. ~~De bello hoc in Galliis a Pacatiano~~ moto, ~~nec~~ et de ipso factionis duce, ~~nullam mentionem nisi in nummis~~ De bello hoc in Galliis a Pacatiano moto nullus historicorum clare disserit,[b] ~~nec tamen exstant~~ ~~nummi~~ exstant tamen nummi, quos Pacatianus tyrannus

(a) Pompon. Laetus.

(b) Mentionem facit Pompon. Laetus in Decio et Eutropius IX. 5.

in honorem Decii (cf. Jos. Ekhel in Supplem. ad Numism. Imperatt. Rom. aurea et argentea a Vaillanto edita, a cl. Baldinio ~~vero~~ aucta p. 167) audi insererat, qui id testantur. Nec minus verba Zosimi huc referri possunt, qui perturbationes magnas in orbe Romano ob negligentiam Philippi ortas esse scribit, quod ad solos Illyricianí exercitus motus, referri nequit.

His peractis, Decius urbem rediens filium suum tribunitiae potestatis consortem ~~fe~~ delegerat ~~it~~, (ut ex l. 9. C. de jure dot. colligere licet) multaque praeclara perfecit, ~~quod~~ ut Eutropius (p. 396. ed. Havercampii) ~~indicare videtur~~. † Quo facto, cum et civibus et militarem eum strenue gessisset, non solum summi honores a Senatu illi habebantur, sed una cum Trajano ~~imperatori nostro~~ compellationem Optimi Principis Decio deferre ~~[illegible]~~, ~~Addantur in~~ Conspiciuntur enim in lapidibus tituli Pii et Felicis summo consensu Senatus imperatori nostro decreti.‡

De moribus vitaque civili quin disseram, multis difficultatibus quominus id faciam, impedior. Commemorandum enim est, in historiae Augustae scriptoribus nullam mentionem de Imperatore nostro occurrere, adeoque quidem est et

† ~~Pomponius vero Laetus~~ At Pomponius Laetus (qui ~~uberrime~~ ~~omnium est~~, qui ~~Decii vitam tractavere~~ ~~aperte, id indicat Pomponius Laetus~~, ~~aperte nos edocent~~. Laetus docent.

‡ (Pompon. Laetus in Decio, Decius pater bonitate Trajano adaequatus, nomenque Optimi principis judicio senatus meruit, appellatusque est Imper. Caes. M. Q. Trajanus Decius) Mirum tamen est, quod tam optimi principis vita ~~adeo~~ resque pace gestae, adeo obscuritate laborant, ut quo modo in re publica administranda se gesserit, nihil in historiarum scriptoribus invenire possis.

alii Scriptores, unde aliquid ~~me~~ lucis ~~illi~~ rei gravissimae ~~adesse~~ accedere posse speres, ~~ade~~ compendiariae oratione usi sunt, ut nihil hac de re, vel saltem parum, ~~rei~~ ~~in~~ notitiae invenias. Cujus rei caussam praeclare ill. Casaubonus ~~refert~~, his verbis refert[a]: Suspicari licet, quia Philipporum res, et ceterorum qui in hac collectione (scriptorum historiae Augustae putat) silentur, Deciorum rebus erant permixtae, quos hostes saevissimos ecclesiae Dei quondam esse expertas compilatorem hujus operis pietatis Christianae fervore impulsum, in Deciorum odium, praeclaros principes aliquot, minutos praesertim et parum memorabiles, silentio transmittere potius, quam vel Capitolinum, vel Spartianum, vel Lampridium aut quenquam alium describeret, qui omnes istos minorum gentium imperatores, uno libro fuerat complexus: Nemo dubitat similem ob caussam factum esse, ut in tantis hodie temporum Diocletiani ~~ter~~ ignoratione versemur: amissis omnibus historiis, qui principis illius pessimi

a) in Comment. ad Script. Hist. Aug. T. II. p 66.

quidem, sed tamen maximi, gesta ab e-
jus narraverant. Unde clare haec a
Casaubono dicta inde confirmantur
~~quod similem~~ jacturam ~~Decii quam~~ Decii
quam similem Decii jacturam
~~ob eandem~~ ~~causam passa essent~~ †
Tantam ~~enim~~ superstitionem hominum qui
antiquos libros transcribebant ~~esse~~ fuisse,]
~~ut omnes conspirasse putares ad delen-~~
~~dum ea, quae praeclare a Decio gesta fuerunt~~
~~fuerint, eaque solum commemoranda satis~~
~~esse putaverunt, quae bonae famae Decio~~
~~nocere possent.~~ Jure id factum sit,
neminem fore, qui sana mente prae-
ditus id affirmaret, puto. ~~Attamen~~
~~cum neque Pomponius Laetus qui~~ Par-
cendum tamen christianorum zelo, quod
tam acerbe in Decium ~~invecti sint ob~~
persecutionem religionis suae invecti ~~sint~~ sunt,
cum ipse Pomponius Laetus, qui omnia
quaeque de ~~Decio~~ imperatore nostro comme-
moraverat,† se non cohiberet, quin illum
ob id vituperaret, ait enim "hujus impe-
ratoris vitae quae et civilis et milita-
ris fuit, multos habuisset laudatores, si
a Christianorum cruciatibus se tem-
perasset." Attamen si ~~recte omnia~~ vitam
~~...~~ Decii recte animadvertamus ~~nullam~~
non adeo vituperandam esse apparebit,
~~nisi ...~~ cum hac causa id
fecisse videatur, ut omnibus quae vitam
summa Rei publicae moderantem decebat

quod similem jacturam
† et ob eandem causam plurimi auctorum classi-
corum passi ~~essent~~ sunt. ~~...itaque quod~~
miseris

~~[ut potius omnia quaecunque~~
~~praeclara a Decio gesta essent~~
~~delerent, quam fideliter omnia~~
~~adservantes memoriae prodere~~
~~curarent.~~

† Nos tamen omittere non possumus, quo minus
ea quae ex historicis erui possint, referamus.
Nam etsi hac infelici fortuna Decius usus
sit, ut nisi ea quae ~~bonae famae~~ ejus famae
nocere possent.‡ ~~freq~~ ~~odium erga~~ ~~frequenter~~
~~a~~ scriptores ~~scriptoribus~~ Christiano cultui faventes ~~faventibus~~
frequenter commemorant ~~memoriae mandaverunt~~, ~~et~~ sunt tamen alii ~~testimonii~~ ~~alii~~,
quorum Pomponius Laetus princeps est, qui
~~omnia~~ optima quaeque de imperatore no-
stro ~~commemoravit~~ tradant.

† Idem et J. B. Egnatius in Decio: Hic
carissimus senatui fuit: et qui a no-
bis etiam inter optimos principes
annumerari posset, si invidiam a Chri-
stiana pietate abstinuisset.

Paschale (p. 215. Hist. Byz.)
‡ Chronicon ~~Alexandr~~. (cum nihil invenisset, quod de
Decio narrare posset, haec fabulatur (in Chrono-
logia Decii) ὁ αὐτὸς Δέκιος βασιλεὺς ἤγαγεν
ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς λέοντας φοβερὰς καὶ λεαίνας,
καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ λίμιτον ἀνατολῆς ἀπὸ
Ἀραβίας καὶ Παλαιστίνης ἕως τοῦ Κιρκισίου
κάστρου πρὸς τὸ ποιῆσαι γενεάν, διὰ τὰς

satisfaciunt. Quod quia gravis momenti esse videtur, ~~multumque~~ ~~lucis ad~~ plurimumque ad enucleandos et ingenium et mores Imperatoris nostri faciat, omittere non possumus quin paucis hac de re ~~moneamus~~ moneamus ~~[illegible]~~ Is enim ~~Decium~~ refert, Decium: cum

~~Sufficiant hec qualiacunque~~

Nec minus strenuum quidem se in observanda patria religione Decius praebuerat, in administranda re publica praebebat. Cum ~~[illegible]~~ ~~Campania [illegible] (in [illegible]) [illegible]~~ magnitudinem imperii contemplaretur P. Cornelium Licinium Valerianum, qui postea imperavit, exercitui ~~praefecit~~ praefuisse *, virum militarem et bonis moribus nutritum, tum sexagesimum sextum agentem annum. "Meminit praeterea imperatorem nostrum ~~[illegible]~~ etsi ~~[illegible]~~ strenuitatis suae praeclara ~~specimina~~ documenta Senatui dedisset, ~~antiqua~~ omniaque ad nutum, ut antecessores ejus ~~[illegible]~~ faciebant, gubernare posset, in animo esse ~~[illegible]~~ ~~non omisisse quo minus~~ ut Romana sua respublica ~~ipsius~~ opera ~~in antiquum statum redacta~~ restaurata ~~per se stabilita~~ antiqua jura reciperet. ~~Itaque Senatui~~ Decius enim Senatui censorem eligendi potestatem restituit, ius quinta relationis et proconsulare imperium, unde Augusti omnes pro consulibus: nec non et ius tribunitiae potestatis, quod Augustus primus sibi perpetuo vindicaverat, arbitrio senatus populique

σαρσάρεις Σαρακενοὺς. ὁμοίως δὲ ἀπὸ τῆς ἐρήμου Λιβύης ἤγαγεν ἑρπετὰ ἰοβόλα, καὶ φοβερὰ ἀρρενοθήλεα, καὶ ἀπέλυσεν εἰς τὸ τῆς Αἰγύπτου λίμιτον διὰ τοὺς νομάδας, καὶ Βλεμμύας σαρσάρεις ~~καὶ~~ — — Miror fabulatorem huic cum hoc scribebat in mentem non venisse pro Σαρακενοὺς Christianos ponere, ut eo crudelior Decius appareret.

* Zonar. XII. 20.

Romani permisit.† Minimum itaque quod memoriam tanti viri adeo Senatus coleret, ut ~~Decii illius nomine Decia-nas~~ thermas in Aventino edificari ~~et~~ illius nomine nuncupari juberet.†

~~Ipse tantopere~~ Talibus dotibus animi Decius praeditus cum ~~in~~ ~~duobus annis et~~ per duos annos et (sex mensibus ~~magnae populi Romani Senatusque latius~~ rem Romanam moderaretur, audit, ut Scythae navalibus et terrestribus copiis imperium ~~in~~ vastarent. Pomp. Lat.† Quos ~~Decius cum exp~~ Decius cum opprimere vellet, ~~magno cum exerc~~ magno exercitu in Thraciam profectus est. Bellum hoc, quod felicissime suscepit, iam iamque ad finem perducturus erat, nisi fraus Treboniani Galli ducis Mysiaci exercitus hoc ~~in perducendo illum~~ impediret.† Nam cum barbaros praeda onustos in angustias appulisset, ita quidem ut dux hostium ~~ab~~ Romano Imperatore peteret modo ut incolumes dimissos ~~pabulum mitteret, ut~~ ~~tuenti rep~~ se reddita omni praeda ~~incolumen~~ ~~se exire pateretur cum suis ab~~ trans Istrum cum suis abiturum,† quod ~~abire sineret~~ Decius ~~D~~ negavit, ~~audens~~ barbaros ~~illos~~ ~~perdendi~~ avidus, qui latius finitimas sedibus irruperant, ~~et qui pro~~ provincias Romani imperii quiescere non sinerent. ~~et~~ qui suas stragis ~~Trajano domuit~~,

† Si ingenium ac indolem spectas, ~~dictus Apronio Lato~~, artibus cunctis virtutibusque instructus, placidus, comis, armisque promptissimus, optimeque rem publicam administrans (Zosimo p. 32. l. v. dicitur). Qui feliciori fortuna usi, classis ~~multi~~ plures nancti sunt, qui in aeterna memoria vigeant, de Decio Zalusius p. 298. lavacrum Romae aedificasse refert. Victor vero (Caesar. 28.) mirum in puritte.

‡ Idem et Eusebius in oratione Constantini ad sanctorum coetum c. 24.

† ~~Pompon. Lat. in Decio~~. Zosimus I. p. 32. ed. l. † Aurelius Victor de Caesarib. c. 29 Gothos appellat, Chronicon Alexandrinum vero Francos, quos alii Carpos vocant Gibbon. l. v. chap. 10. p. 249.

~~Zosim~~ et Zon. l. c.

† De hoc facinore Galli omnes scriptores consentiunt, exceptis iis qui omnino de sceleribus a Philippo perpetratis (d. Eusebio) tacent. Nefas enim esse putant talia de Philippo Christianis favente scribere, quae vix digna ut de Decio fidelium persecutore praedicarentur.

† Zosimus lib. I. p. 32. ed. l. Zonaras XII. 20. ~~Pomp. Lat. in Decio~~.

† Zon. XII. 20. Zosimus p. 32. ed. l.

† nequiquam domuit Nerva Trajano latius materiam victoriae reportandae praebuerunt.

[toties] ~~[illegible]~~ esse Decibalo, ~~Nerva Traiano~~ [illis imperante] illuserant.† Jamque fessi vati compos Trebonianum Gallum, [cuius] ~~quem~~ supra mentionem fecimus, ad obsidendos aditus, ne fugerent, cum bona parte copiarum misit.‡ [Sed hic Decio insidias struens] ~~Gallus~~ consilium barbaris [consilium] ~~patefecit~~,† ~~et~~ eosque monuit ut se dividerent: [itaut] ~~et~~ alii in insidiis ~~[illegible]~~ prope paludem consisterent, alii in primo congressu fugam [simularent] ~~simularent~~ paludem versus.‡ Barbari nonnihil addentes consilio Galli, rem peragunt. Cum in pugnam descenderent, ~~admiratus est~~ Decius [proditionis] ~~quod qui~~ [ignarus] ~~[illegible] metu erant~~, tam arma ~~referent: ignarusque proditionis~~, certus[que] victoriae, copias eduxit. Illi fatim terga dant, Imperator insequitur:† Cum ventum est ad insidias, atrocissima fit pugna, utrimque magna caedes.‡ Decani difficillime praeliabantur, luto palustri ~~afferente~~ cladem [afferente]: ~~tamen~~ [multi tamen] ~~[illegible]~~ moriuntur multi, et loco et fato adversantibus pereunt.‡ Decius pater cum filio occubuere. Senior forte equo insidens, ~~voragine paludis submersus~~ est, ~~ne vivus aut corpus in manus hostium perveniret, in filii in~~ undique telis aphostibus petitus in voragine paludis submersus est ~~[illegible]~~ ~~voragine paludis~~; nam quaesitum eius

† quo tempore expeditio haec contigerit, vide omnino optime Dodwellus Praelect. Cambden. p. 208. ed. Oxon. 1692.

‡ Zosimus l. c.

† Zonaras XII. 20.

‡ Zonaras l. c.

† Zonaras XII. 20.

‡ Victor Caesar. 29.

‡ Zosimus p. 32.

fuisse Zonaras XII. 20. ‡ ~~fuisse Cuper Lelius~~ cadaver nusquam repertum ~~est.~~ traditur. ~~Habet auctor~~ ~~Regnaverat biennio~~ nondum finito. ~~Fecit~~ Decio-rum finis; qui (ut credibile est) se pro mire aliorum se futura victoria devoverant. ~~Et cum Deciorum nomen ferre insuevit. (Cup. Let.)~~

Nunc autem, ~~quia~~ cum huc usque perveni-mus ~~dissimulare hic nequirem~~ de Chronologia Decii imperatoris disserere placet; quum hac ratione dubii in-ci-derimus, quum omnes fere scriptores‡ ~~qui Decii vitam memoriae prodidere~~ mirifice variant. Res tamen magni momenti est, cum leges ab Imperatore nostro latae duorum annorum spatio inscribantur ~~[illegible] quae se ferunt~~, ~~Cuper~~ nonnulli vero scriptorum, neque per biennium ~~in eo~~ regnasse illum ~~scribant~~, contendant, licet per duos et dimidium ~~annum~~ regnasset. ~~Veluti scriptores de annis imperii Decii dissident.~~ ~~Nam enim~~ plures Philippis Augustis ‡ atque ipsi Trajano Decio, ‡ ad quem post obitum ~~[illegible]~~ Philipporum summa potestas rediit, imperii annos adnumerant. quo factum est ~~[illegible]~~, ut imperii Philippici et Deciani non solum mutarentur, sed quam maxime conturbaretur ~~temporum fines mutata, conturbataque~~ esset. Zonaras (XII. 19.) nonnullos quinque imperii annos Philippo adscripsisse, alios sex cum totidem mensibus commemorat. Eundem annis septem imperasse vult Eusebius (VI. 32. histor.) ‡ Dissentit ab his Cassiodorus (in

‡ Ante Eusebio (in Orat. Const. ad SS. coetum cap. 24.) in agro Scythico mortem occu-buisse fertur, et Eutropio ‡ IX. 5.

‡ in computandis Imperii Deciani annis

Carpos in hoc Lactantii loco, Francos in Chronico Paschali, Getas sive Gothos apud Jornandem et Scythas apud Eusebium, eosdem esse ostendit V. C. Du-Cangius in Notis p. 547. ad supradictum Chronici Paschalis locum. Zoinar (?) p. 361. cf. Reimarus ad Dionem lib. 67. p. 1106.

Si autem de causa varietatis hujus quaeris, illam esse invenies quod nonnulli scriptorum ~~[illegible]~~

‡ vid. Tzschucke ad Eutrop. IX. 3.

‡ Tzschucke ad Eutrop. IX. 4.

‡ ~~et~~ Chronicon Eusebii p. 177. ed. Burd[?] 1604. ~~idem~~ et Syncellus p. 209. et Cedrenus p. 204. (~~Hist.~~ Byz.)

Chronologia Gordiana) Priores duos sequutus est Baronius (in Annal. Eccles. ad an. Chr. 252. (97.) cui Eutropius adstipulari videtur (~~Dietz. ed. Havercamp~~). Eadem confusio in Chronologia Deciana est. Praeter ~~Compe-num enim duobus annis imperium Romanum~~ ~~praeter menses aliquot~~ (~~ut supra relatum est~~) ~~Decium regnasse volunt~~) Victorem utrumque quorum alter dissentit, uno anno ~~[illegible]~~ alter vero ~~[illegible]~~ Decios imperasse scribat. Neque cum his Chronicon Damasi consentit; laxiores enim aliquanto veteris imperio Decii adsignasse terminos videri potest, dum patri quartum filio vero ~~quintum~~ secundum consulatum tribuit. Orosius denique 1007. ab Urbe C. interfectum esse Decium notat, et ab anno U.C. 1004. imperasse eum contendit. Ex Chronicorum his tantisque altercationibus ~~erroribus~~ ~~[illegible]~~ nullo modo expedire nos possumus, nisi accurate annos imperii Philippici et Deciani ~~animadverte-mus~~ computaverimus; prius enim chronologia in diversum ordinem redacta facilius erit annos ‡ In primis verba Victoris et Eusebii observanda sunt ~~quorum alter quinque vel sex annis Philippum regnasse contendit, alter vero septem annis Eusebium imperatorem hunc imperasse aiunt~~. Secundum Petavii (Dissert. II. success. 39.) accuratissimam computationem a. U.C. 997. a. Chr. 244. coss. Romae creati sunt Peregrinus et Aemilianus

7 Syncellus ab anno 244. p. Chr. Decium imperasse credit. (p. 289. Hist. Byz.) Glycas p. 109. (Hist. Byz.) duobus annis regnasse ait. (anno enim et dissentit (tribus ~~enim~~

7 Eusebii Caesar. Chronicon, ~~anno uno et tribus~~ mensibus ‡ ~~Decium regnasse contendit~~ p. 176. ~~ed. Burdigalensis 1604.~~ ‡ ~~computatione Victo-ris~~ imperium illius porrigat p. 120. ed. Burd. 1604.

‡ Imperii Deciani annus determinare.

‡ ut a nobis demonstraretur, an quinque an sex, an septem denique annis Philippus Imperium Romanum moderaretur. Subscriptiones legum a Philippo latarum ~~[illegible]~~ inspiciamus, imperium Romanum ~~post~~ mense Martio Peregrino et Aemiliano

Aemilianus, quod etiam lex 9 C. ad Exhib ~~de Collat~~ / suppeditat; ~~quae cum VII. Kal. Maias data sit Gordiano Augusto tunc imperante, et in~~ cuius subscriptione ~~hujus legis~~, ~~ea~~ Philippus iam Imperator et Augustus vocatur, cum vero ibi II. Idus Martias subscribatur, et alia lex (10. C. Transact.) rursus occurrat quae prid. kalend. Apriles data sit, sua sponte fluit, hoc tempore Philippum imperatorem et Augustum designatum fuisse. Nec obstat subscriptio legis 6. C. de Collat. Cum e vitae Gordiani scriptoribus clare adpareat, vivo Gordiano ~~iam~~ ~~[illegible]~~ Philippum participem imperii cum Gordiano fuisse.

Successit autem Philippo Decius anno Chr. 249. ~~15. Kal. J~~ licet hic etiam 15. Kal. Julias (sive 18. die Junii) imperasset, ut ex subscriptione l. 1. ~~D~~ C. de Revocand. Donat. VIII. Id. patet. Decii enim nomen iam in l. 2. de hoedit. Act. occurrit Kal. Nov. iisdem Coss. data, sive die 19. Oct. Decius itaque imperium adeptus est intra dies 17. Junii et 19. Octobris.

Imperare desiit anno Chr. 251. quo Coss. III. processit, Collega filio suo Decio Etrusco. Anno enim sequenti 252. Trebonianus Gallus amborum successor, in Fastis iam tum Augustus

~~adpellatus~~ successit

Quonam vero tempore Decii obierint, colligi potest ex Trebellio Pollione in Valeriano, ubi narratur Deciis duobus Coss. 251. Christi, VI. Cal. Novembr. die (sive 27. Oct.) Valerianum praefectum urbi a Decio et imperii consortem, tunc vero absentem (cum in provincia res cum Decio ageret) censorem a ~~Lege~~ Senatu factum esse. Unde liquet, delata Senatui per Decios absentes eligendi censoris potestate, Valerianum et ipsum absentem, Censorem fuisse electum Romae die 27. Octobris. Degebat Valerianus in limite Moesiae cum Deciis, qui ibi ante finem ipsius anni occisi sunt. Demus mensem circiter unum, tum renunciando in Moesiam ipsi S. Cto. tum deinde committendo praelio in quo uterque Decius cecidit, Decii sub finem Novembris occisi sunt.

57

† Unum est, quod ab omnibus qui de Decii vitam descripsere in imperatore nostro vituperatur, nempe quod inexpiabili ‡ odio Christianos prosequeretur. Quod quia magni momenti est, quin referamus omittere non possumus, veniam a legentibus commentationem nostram petentes, si prolixiores in re gravissima enarranda fuerimus. Utcunque erit altius res repetenda est.

Hac ratione vitam nostri res ab imperatore gestas cum enarraverimus, restat ut quo nam factum sit ut Christianos persequeretur, diligentius inquiramus. Quod haud recte ad finem a nobis perduci poterit, nisi altius rem ipsam repetamus.

Neminem quicunque paulo diligentius Antiquos Scriptores legerit, latere puto in universo orbe Romano quemlibet licuisse † suos deos avito ritu colere, dummodo res publica nihil detrimenti inde caperet. Nam licet nonnunquam gravissimas poenas peregrinae religionis cultores Romanis luerent ‡ Polybius VI. 54. dit superstitione, praecipue stetisse Rempubl. Romanam. inde hoc fiebat, quod sub praetextu falsae Religionis Sodalitias et coetus legibus vetitos (l. 1. pr. D. de Colleg. et Corporat.) Cicero pro Planc. 15. in Pisonem cap. 4. † ad libidines exercendas, quam deorum cultum proniores Cicero de Legib. II. 14. homines inibant. Exemplo per esse quae diligentius exampla quaeramus ... ... variae sectae religionis. Ceterum illud omnium ... ‡ contra legum latores, ipsosque I. Ctos qui illas explicabant ‡ l. 2. D. Extraord. criminib. l. 2. D. de Colleg. Brissonius Selector. Antiqq. I. 14. ed. Trebell. L. B. 1747. I. Ctos veterum Sacrorum cum ingenio populi et ipso Romano imperio antiquissime conjunctorum acerrimi vindices erant, (ut cl. Bynkershoeck Opuscul. Variis Lugd. Bat. 1719. in Dissert. prima de cultu Religionis peregrinae apud Rom. p. 241.) ‡ ut cl. Bynkershoeck refert Hi enim consiliis principum qui avitam religionem defendebant non tantum interessent sed et praeessent, facile impetrarant Edicta et Rescripta, quibus novis sectis ex quibus Res publica detrimenti non nihil capere posset obviam iretur. † Balduinus p. 96. (cf. D. Lib. Extraord. cognit.) querelas contra Ulpian. movet.

si peregrinae religionis cultores ~~nonnunquam~~ gravissimas poenas luebant, idque non ‡ solum sub imperatoribus strenuis rem publicam gubernantibus, tum praecipue cum imperium ~~de~~ ab antecessorum debilitatem revocari coepit ut sub Septimio Severo et Decio ~~[illegible]~~ et ignavissimis imperatores ~~[illegible]~~ nonnunquam ~~[illegible]~~ curam suscepisse, ut ~~[illegible]~~ alienis sacris rem publicam corruptam purgarent. (cf. Suetonius Claudius c. 25. et ibi Ernesti) ‡ Judaei tamen ~~[illegible]~~ et Christiani praecipue erant, quos praecipue Romani persequebantur. Illos ~~[illegible]~~ quod pertinacissimi in servandis ritibus suis essent; hos ideo quod ~~[illegible]~~, pro Judaeis a Romanis putabantur, cum et Judaeos originem quaererent. Hinc apud Tacitum eadem Judaeis atque Christianis obiiciuntur (cf. Histor. V. 6. et Annal. XVI. 44. et ibi Oberlinus) ‡ ~~[illegible]~~ Judaei enim cum saepissime rebellarent, ‡ ~~[illegible]~~ Romanam inquietam facerent, adeo Romanos exacerbabant ut priusquam universam gentem ~~[illegible]~~ funditus exstirpassent non cessarent. ‡ Christianis ~~itaque~~ ~~[illegible] a Judaeis ‡ [illegible]~~, in perseverantia et pertinacia nimium sibi indulsisse ~~videbantur~~ contra dissentientes ad ipsam ferream et [illegible] ~~[illegible]~~ religionis.) ‡ Et multa eaque gravia erant, quae Christianis Romani obiiciebant ~~[illegible]~~ fovebant ~~[illegible]~~ enim

‡ Hinc a Romanis nonnunquam stulti dicti, quod saepissime ~~[illegible]~~ periculum sibi ad internecionem ruentes leges Romanas mortemque [illegible] contemnerent. Tertul. Apol. 27.

‡ Apologetico cap. 27.

‡ ~~Fiebat autem~~ Id autem tum praecipue fiebat ~~non~~ cum imperatori ignavo, imperium male administranti, strenuus vir successit, ~~itaque~~ qui id primis conatibus [illegible] ut ab antecessore suo imperium corruptum in antiquum statum reduceretur. Documento nobis Septimius Severus ~~ut~~ et ipse ~~[illegible]~~ Trajanus ~~[illegible]~~ Decius etc. Nec desunt exempla quibus probaremus

‡ Ut dicas, persecutiones tales, nisi superstitiosos pravosque imperatores facere solitos fuisse. Sed ne id credas obstat memoria ‡ ~~quia etiam~~ optimus Imperatorum ~~Ner.~~ Nerva(?) Trajanus, qui etsi conquirendos Christianos vetuit, delatos tamen puniendos esse censuit ~~jussit~~ cf. Epistola Plinii. Baldinger l.c. p. 61. 199.

‡ procuratorum Caesaris, qui vice Praesidum Judaeae praeerant mali Josephus de bello Jud. II. 13. 9. 11. Antiq. XX. 5. Tacitus lib. XII. Annal. Cujacius Observ. XIX. 13. Tacitus Annal. XVI. Unde itaque Alexander Imp. procuratorem qui illius Rationes tractaret, malum necessarium esse dicebat. (Lamprid. in Alex.) Alia exempla rapacit. proc. profert Tacit. Ann. 41 12. Erigunt et Judaei gerrimi viri fuerunt ut Epist. VII. Plin. cit. Guther. ‡ eaque contra hos atque illos criminatio movetur, ab utroque populo idem Romanis ‡ timor, hinc eadem contra ambos querelae.

‡ sive ideo quod ~~[illegible]~~ gens natura ad seditionem prona erat, sive [illegible] ‡

‡ Tremant omnes, equidem quod sentiam libere dicam

‡ [illegible] et superiores noti[illegible] debemus refert. 702. (ed. 1.) ‡

‡ putabant Romani parum differre religionem Christianam a Judaica, apud Flavium Vopiscum exstat epistola Hadr. ubi levitatem Aegyptiorum describens meminit

‡ cf. Dr. Baldinger ad Edicta veterum Principum Rom. de Christianis p. 39. Lactantius V. 2. Tertull. in I

religionem quae neque cum polytheismo Romano, neque institutis patriis conveniebant, cum unum Deum colentes [I] ~~neque~~ Imperatoribus sacrificare ~~vele-~~ ~~rent~~ [nollent] [7] Nimirum itaque quod ob hasce ~~[illegible]~~ causas invisi Romanis essent. [1] Et ~~erat alia hujusce rei causa, ut doctiss. Dodwellus in Dissert. Cypr. ostendit. Flagitio-~~ ~~sa enim hominum natura ad libidines prona et nunc exstat, et tunc exstabat id testantur~~ ~~Epistolae~~ S. Cypriani: qui nondeesse ait nonnullos qui Dei templa et post confessionem sanctificata et illustrata prius membra turpi et infami concubitu suo maculent, cubilia cum feminis promiscua jungentes, quando etsi stuprum conscientia eorum desit, hoc ipsum grande crimen est, quod illorum scandalo in aliorum ruinas exempla nascantur (Ep. ~~VII~~ XIII. ed Joan. Oxoniens. Bremae 1690 [I]) ~~Hoc est quod de sororibus~~ ~~[illegible]~~ et agapetis tum feminis tum viris memoratum a doctiss. Dodwello Dissert. Cypriania III. id clarissime explanatum sit; id solum ~~monendum~~ (commemorandum est) [I] ~~[illegible], hanc causam fuisse~~ ~~Christianos persequendi~~ ~~[illegible]~~ [I] in et clandestinas sodalitias ~~Christiani a Romanis~~ persequerentur; ~~et~~ persequebantur vero eo magis, quo diligentiores in administranda re publica imperatores vel praesides provinciarum erant. [I] De persecutione Christiana omnes ~~[illegible]~~ scriptores historiae Ecclesiasticae ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~agunt~~ ita tractant; ita enim vehementia persecutionis nonnullorum animi perturbati erant ut tempore Cypriani esse, qui propinquum ~~viderent~~ mundi finem viderent ~~[illegible]~~ que majorem metatorem Antichristi appellarent (Lucianus ad Celerinum Ep. inter Cyprianicas XXII.) Verum si ~~[illegible]~~ historicam fidem anxie quaeramus nec tam severus Deus appa-

[I] et tamen inspici non potest. Certe ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio et osculatio, et conjacentium duorum turpis et foeda dormitio, quantum dedecoris et criminis confitetur? Ep. [illegible] 45.

[I] cf. Euseb. Hist VII-11. p. 112. 113. Ep. 66.

30

[7] et audiebantur passim pontificum Romanorum querelae in omnibus provinciis ~~[illegible]~~ ob novam superstitionem deserta templa deorum stare, deorumque aras contemni. Balduinus l. c. p. 59. J. G. Vossii Comment. in Epistolam Plinii de Christianis p. 17. /99.

[1] Tertull. apolog. 23. 28. Neque id unum erat, quod Romani in Christianos criminabantur, sed erat alia, eaque gravior causa, cur eos persequerentur. Quid putas, exaudiuntur passim S. Cypriani querelae

[I] cf. Epistol. IV. Legimus literas tuas, frater carissime, quas per Paconium fratrem nostrum misisti: postulans et desiderans, ut tibi rescriberemus quid nobis de iis virginibus videatur, quae cum in statu suo esse, et continentiam firmiter tenere decreverint, detectae sint postea in eodem lecto pariter mansisse cum masculis — — Nec aliqua putet se hac excusatione defendi, quod inspici et probari possit, an virgo sit: cum et manus obstetricum saepe fallatur. Et si incorrupta inventa fuerit virgo ea parte sui qua mulier potest esse: potuerit tamen ex alia corporis parte peccasse, quae violari potest, [I]

[I] fieri potuisse, ut Christiani in scelribus quae memoravimus deprehenderentur, et ob id

[7] cf. J. Bald. l. c. p 43. /99. p. 53. /99.

[7] Quid ~~enim~~ autem mali ~~committerent~~ ~~[illegible]~~ (fecerint), si Christianos a nocturnis coitionibus quas leges fieri ~~vetabant~~ vetuerant arcebant, equidem non video.

[1] ut ~~[illegible]~~ omnis conviciis Romanus impetendus; nec mirum est,

bit, nec tantus numerus martyrum, quam vulgo a Decio cruciati ~~tit~~ perhibentur, ut idem laudat Dodwellus Dissert XI. ostendit. Nec obesse quod inexplicabili odio a Scriptoribus ecclesiasticis prosequatur imperator noster, cum id ~~commune~~ omnibus fere imperatoribus evenisset, ut qui pro bono rei publicae in Christianos saeviendum esse crederent, ambitione suo de temporum suorum felicitate ducti ~~inter~~ pessimis habeantur. Sed ita natura ~~animi~~ ~~comp~~ homines comparati sunt, ut nec in odio nec in amore cohibere sese sciant; ~~oderunt~~ ~~plurimos~~ odisse vero plurimos, qui ~~pro salute~~ ~~rei publicae~~ ambitione de temporum suorum felicitate ducti, ~~acerrimos vindices~~ vigilantissimos sese in administranda re publica ~~pr~~ exhibebant, et ~~vita dux~~ nostros despiptio vitae Imperatoris ~~Tr~~ optimi docet, et ~~testes~~ rerum gestarum monumenta testes supersunt.

Collegia Christianorum heredes instituí non poterant, ut Origenes et alii docent, ne dissiperent. Cujacius ad Codicem VI. 24.

Subscriptiones legum a Philippo imperatore latarum ‡ si recte inspiciamus, ~~facile appa-~~ ~~rebit~~ anno 997. U.C. sive 244. a. Chr. Peregrino et Fulvio Coss. imperium Romanum a Philippo occupatum fuisse, facile apparebit. Exstant enim enim l. 10. C. de Transact. (II. 4.) a Philippo Prid. kalend. April. Peregr. et (Fulvio) ‡ Aemil. Coss. et l. 8. C. de Relig. et sumpt. funer. (III. 44.) XVI. Kal. Jul. ‡ ~~Pereg. et Aemil.~~ unde patet his Coss. Imperio iam Philippum potitum fuisse. Nec obstat quod l. 6. C. de collat. (VI. 20) VII. Kal. Maij ‡ exstat. iisdem (Gordiano) Coss. data cum notum sit Philippum ‡ una cum Gordiano imperasse ut et l. 4. C. de Crimine stell. (IX. 34.) VI. Id. Maij. Peregrino et Aemilio Coss. ~~data~~ patet. ‡ ~~Ultima constitutio a Philippo data~~ est l. 6. C. de Crimine Expilatae Haeredit. (IX. 32.) (Fulvio) Aemil. et (Vettio) Aquilino Coss. ~~data~~, et ~~altera~~ C. 1. C. de Revocandis Donat. (VIII. 56.) iisdem Coss. ~~data~~ ‡ ~~qua tiffe ad conquirendum utitur~~, his Coss. sive 249. a. Chr. (atque) Philippum imperasse. cf. ~~Th~~ Relandus in Fastis Consularib. p. 210. (ed. l.)

Si ultra progredimur, et quaenam prima lex ~~constitutio~~ a Decio data fuerit quaeramus l. 2. de ~~Haeredit. Act.~~ (sub cognit. ... laud.) (IV. 16) Aemil. et Aquil. Coss. ‡ XIV. kal. Nov. data, apparebit. Unde patet, hoc anno Decium imperio potitum fuisse. ‡ Sed necesse est prius iam ‡ consulem designatum fuisse, mox atque Philippum

‡ et fastos consulares

‡ in nomine Chronicorum Scriptores variant, v. Fasti Cons. ed. Hadriani Relandi Trajecti Batavor. 1715. p. 202.

‡ iisdem Coss. data

~~inepta~~

‡ ~~ex conditione~~ vd. Pagii ~~Cri~~ ~~tica~~ ad h. ann. in Critica Ant. Baron.

‡ priusquam antecessorem suum vita privasset ‡

‡ cf. Capitolin. in Gord. III. cap. 29.

‡ ultima est, quas Philippus Imperator edidit. Unde ~~patet~~ videre est

‡ quorum ~~cuius integ...~~ nomina Jul. Aemilianus et Vettius Aquilinus vel Fulvius Aemil. Numismata Imperat. Rom. ed. Fran. Mediobarbi Biragi ~~ed.~~ Mediol. 1730. p. 347. 352.

‡ fallunt ~~itaque~~ illos itaque anno docti... ~~inde probas~~ ad Victor. de Caesarib. c. 29. qui 250. imperium adeptum esse tradunt.

ultimam obiit diem, ~~s~~ scilicet, post XV. Kal. Jul. Aemiliano et Aquil. Coss. Hoc autem ~~Quod credamus~~ ideo ~~Nunc inquirendum~~ ~~est, an verum~~ credimus, quod alios triginta menses imperii Deciani secundum Victorem confici non possint, et quod nulla lex post illam paulo antea citatam, subscriptionem Philippicam prae se ferat. cf. Pagi in Prolegom. ad Diss. Hypaticam §. 8.

~~Nunc autem si imperii Philippici recte numeraveris, Philippum quinque annis, Decium.~~

Nunc autem si annos imperii Philippici et Deciani recte animadvertamus, alterum quinque annis, ~~et~~ alterum vero duobus et dimidio imperasse patet ~~apparebit~~. Eckhel d. num. vol. VII. p 327. Fasti enim Coss. in annum U.C. 1005 et 252. ante Chr. C. Vibii Treboniani Galli et C. Vibii Volusii Imperatorum ~~consulatum~~ referunt, quapropter ante Calendas huius, ad finem anni praecedentis Decium patrem una cum filio ~~e~~ vivis exemptos fuisse, ea maxime ~~de~~ causa fatendum est, quod annus U.C. 1005 Galli et Volusiani iam Augustorum signatis nominibus Fastis inferatur. Id ipsum enim Trebellius Pollio et supra meminimus refert, cum scribat die XXVIII. Oct. duobus Deciis Coss. ~~Decium Romae adfuisse~~, Valerianoque censuram ex sententiis ~~suis~~ Senatus delatam fuisse scribat ~~ut liberet voluisse, senem ideo Thracicum factum~~. Unde praeter annum mortis Decii illud quoque non ambigue neque obscure proditur, Decium ante exactum iam Decembrem e vivis nequaquam esse sublatum. Sed ne ultra initia mensis Decembris anni ante Chr. 251. ab U.C. 1004. vitam un-

de procurat. vulgo notu Reimarus ad Dion 53. p 706.

καὶ τοῖς γε ἐπιτρόποις, καὶ ἀπὸ τοῦτο ἀξιώματος ὄνομα ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδομένων αὐτοῖς χρημάτων προσγίγνεται. [illegible] Cujac. ad Cod. X. 19.

periinque Decii ~~puer~~ proroges id obest, quod (ut retulimus) ~~iam~~ anno 1005. a. U. C. 502. ante Chr. iam C. Vibius Treb. Gall. imperium occupasse ~~refertur~~.‡

~~Nunc autem inquirendum an opus~~ Superest ut inquiramus, num opiniones illae variae, quas de Philippi et Decii annis auctores prodidere ~~in~~ conciliari possint. Praeter Eusebium l. c. omnes auctores de annis imperii Philippici consentiunt, nisi Zonaram excipias qui ~~refert~~ secundum quorumdam opiniones Philippum sex annis imperasse refert. Equidem utramque ~~Eusebianam et Zonarae~~ opinionem cum sententiis opinionibus aliorum auctorum conciliari posse puto, si observamus[5] Eusebium et hunc annum Philippico ~~ac~~ imperio adnumerasse quo cum Gordiano imperabat,‡ et hunc quo ~~Decius Marinus et qui illum~~ ~~opp~~ Decius ~~qui~~ ~~Marinus~~ ~~Marini caedem~~ ~~oppressit~~ ~~et Jota-pianum oppresserat, adnumerat. si voluisse~~ ~~Imperium occuparat~~,‡ neque sequitur ut ~~qui~~ illos qui ~~per quinque~~ annis quinque Philippum imperasse adseverant, ~~...~~ ~~obser-vas~~ Eusebium suffectum Consulatum cum ordinariis Consulatibus Philippicis complexum fuisse, hisque illum

Quam ~~omnia~~ confusa omnia in Annalibus et chronologiis sit, ut ne unus quidem annus Christi vero epochae sua reddidus sit, monuit vir bonorum gravissimus ~~et~~ in Prolegomenis ad aeternum suum opus de Emendat. Tempor. Josephus Scaliger.

‡ Gibbon l. c. chap. 10 ~~p. 243~~ ~~esse~~ id contigisse, cum Decius ad summam dignitatem proveheretur. Historians can only add, that the rebellion against the emperor Philipp broke out in the sumer of the year two hundred and forty-nine, among the legions of Mosia.

‡ cf. Pagi l. c. p. 230.

‡ Inutilis itaque Pichardi aut quisquis ille est, qui in margine impressorum librorum Chronici Eusebiani, ante edit. Burdegalensem 1604. pro V. annis VII. corrigere volebat. ~~Au Pontaci~~ ~~notae in chronicon Euseb.~~. Omnes enim MSC. codd. consentiunt. Sine et Antoninus etiam eum refert in Chronic. et Vincent. tom. I. eamque sequitur Marianus Scot. Fernandes. Nicephorus lib V. c. 25. Contractus Albertus VII. 19. Cassiodorus, et ipse Eusebius in Hist. VI. 39. cf. Pontaci notae in Chronicon Eusebii ed. laud. Equidem hic quoque Eusebium defendi posse putaverim, qui annos Philippici imperii (5) cum annis Philippi filii com-

licet totum non gesserit
~~adnumerasse quo designatus erat~~
~~nec illum tamen gessit, cum~~
~~totum gessit;~~ paulum cum ~~iste~~ a Decio oppri-
meretur.† Idem de de Deciana Chro-
nologia in telligendum est, cum Eutropiis
cum ~~Pomponius Laetus et~~ Syncellus ~~et~~ ~~[illegible]~~ Eusebius duobus annis
~~uno anno~~
~~uno~~ anno ~~et aliquot mensibus (Euse-~~
~~bius putat Libus)~~ amplius ~~fo~~ Decium imperasse
scripsat, palam est de Ordinariis Consu-
latibus illum loqui, quos Decius
binos gesserat U.C. 1003. a.chr.
250. adsumpto sibi collega Annio
maximo Grato. et subsequenti mox
alter. U.C. 1004. a.Chr. 251. cum
Herennio Etrusco‡ Decio Caesare†. Om-
ait itaque hoc tempus quo ~~p~~ Decius
vere Imperium Romanum mode-
rabatur ad XXVIII. Oct 1005, cum
annis hic iam Trebellio Gallo ~~a~~
~~quo Decius ex imperio~~ Decius suc-
cessor adnumerandus esset. I Neque
dissentit Victor utrique, qui anno
uno imperasse Decium scribit, nam
hic calculum suum ad ~~[illegible]~~ imperium
Decii ~~imperium~~ patris referri vult, etsi
notum sit imperatorem nostrum
secundo anno filium suum Augustum
fecisse et cum illo una imperasse.
Nec minus patet quid sibi Chronicon

miscuerit; ita, ut integri VII. anni ~~inde~~
conficiandus.

† cf. Pagi Dissert. Hypatica
p 10. sqq. ed. Lugd. 1682. cf.
p 37. sqq.

‡ Eckhel doctrin. numor. vet.
Pars II. vol. VII. p 349.

† Tertium Imperii annum De-
cios attigisse docent variae
Inscriptiones, in quibus Decio
Seniori assignatur Tribunicia
Potestas III. quarum altera Tel-
trica apud Gruterum CCLXXXIII. 6.
altera Vintiis in Provincia Galliae
ubi etiamnum exstat, ac refer-
tur ab Ant. Pagio Diss. Hypat. Part
I. cap. 7. p 64. et in Critica Ba-
roniana correctior, ad an. Chr. 251.
p 51. cf. Toinardi Nota in Lact.
p 355.
Praeterea observandum esse idem
Pagi p 57. docet, in subscriptio-
nibus legum tam Codicis Theodos.
quam Justin. ordinarios Consulatus
solum poni.

I et hoc quo post eodem Philippum
Consul designatus putari potest, ~~[illegible]~~
aliter enim 30. hi Victoris menses
confici non possunt.

Ex Orosii historia VII. 21.

Anno ab Urbe condita 1004. Decius civilis belli incentor et repressor, occisis Philippis, quintus et vigesimus ab Augusto invasit imperium, tenuitque annis tribus. Idem continuo, ut quo se etiam ob hoc Philippos interfecisse doceret, ad persequendos interficiendosque Christianos, septimus post Neronem, feralia dispersit edicta, plurimosque sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit. Idemque filium suum Caesarem legit, cum quo simul continuo in medio barbarorum sinu interfectus est. Anno ab Urbe condita 1007. Gallus Hostilianus sextus et vigesimus ab Augusto regnum adeptus, vix duobus annis cum Volusiano filio obtinuit. Exoritur ultio violati nominis Christiani, et usquequo ad profligandas Ecclesias edicta Decii cucurrerunt, eatenus incredibil. morborum (Cyprianus De Mortal.) pestis extenditur: nulla fere provincia Romana, nulla civitas, nulla domus fuit, quae non illa generali pestilentia correpta atque vacuata sit. Hanc so — — —

Ἀλλὰ γὰρ Φίλιππον ἔτεσιν ἑπτὰ βασιλεύσαντα, διαδέχεται Δέκιος, ὃς δὴ τοῦ πρὸς Φίλιππον ἔχθους ἕνεκα, διωγμὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐγείρει. Euseb. Histor. eccles. VI. 32.

Δέκιον δ' οὐδ' ὅλον ἐπικρατήσαντα δυοῖν ἐτοῖν χρόνον, αὐτίκα τε ἅμα τοῖς παισὶ κατασφαγέντα, Γάλλος διαδέχεται — — — ἀλλ' οὐδὲ Γάλλος ἔγνω τὸ Δεκίου κακόν, οὐδὲ προεσκόπησε τί ποτ' ἐκεῖνον ἔσφηλεν, ἀλλὰ πρὸς τὸν αὐτὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ γενόμενον ἔπταισε λίθον —

Idem VII. 1.

Decium in agro Scythico mortem occubuisse narrat in Oratione Constantini ad Sanctorum coetum. cap. 24.

Etiam Christiani Scholas, veterum Sacrorum vindices, adversarios suos experti sunt, neque aliud in justitia contra Christianos Jurisperitorum disputat. quas memorat Lactantius Instit. Divin. L. V. c. 11. Quin nec alia, opinor, causa fuit, quod fama illa Scholae, nostris, quod Alexandri Severi aevo celebrabatur, mox sub Constantino Magno et deinceps, tantum non exaruit, quam quod mutatis sacris non continuo etiam Scholar. animi mutarentur — — — Quum autem ante Christianum, qui avitam Religionem defendebant, consiliis non tantum interessent, sed et praeessent, saepe impetrarunt Edicta et Rescripta, quibus obviam iretur novis sectis, si quid ex his Respubl. detrimenti caperet. Domitius libro VII. de Off. Procons. Rescripta illa collegit, ut Lactant. V. 11. l. c. nam ibi omnino legendum esse libro VII.mo et de Domitio Ulpiano, id quod ibi dixit, est intelligendum.

Bynkershoek. Opuscul. Varii Arg. Lugd. B. 1719.

§ 241.

Hoc odium (contra illos qui peregrinam religionem profitebantur) ex Aegypto Judaei deportarunt in Syriam. De Judaeis Tacit. Hist. V. 6. adversus omnes alios hostile odium, Christiani partim a Judaeis orti, etiam in hisce sibi nimium indulsere, contra dissentientes ad ipsam furiam et cruorem rabiosi potius, quam religiosi. § 243.

Tiberii opinio Deorum injurias, Diis curae esse. ibid.

Romani variis gentibus, intra Imperii sui fines, permisere mores et ritus suos, etiam absurdissimos et turpissimos. Refert Bardesanes apud Euseb. praepar. Evang. VI. 8. multos suo tempore persas fuisse in Aegypto, Phrygia et Galatia, qui Romanor. quibus subierant, de incestis nuptiis leges non servabant. et Tertull. apologet. c. 24. Aegyptiis inquit permissa est tam vanae superstitionis potestas, avibus et bestiis consecrandis, et capite damnandis, qui aliquem huiusmodi Deum occiderit. § 248.

Judaei pertinacissimi in servandis ritibus suis, cum itaque Adrianus

42

genitalia mutilari vetuerat, ingens continuo bellum ut Spartianus retulit in Adriano c. 15. Repullulavunt tamen mox et rebellavunt denuo tempore Antonini Pii, sed et tunc victi, Capitol. in Ant. Pio c. 5. qui tamen ut erat lenissimus princeps circumcisionem eis indulsit Modestinus l. 11. pr. D. ad L. Cornel. de sicariis p. 251.

l. 1. pr. D. de Coll. et Corp. Christianos et Judaeos persequebantur Romani, non alia opinor, ratione, quam quod Romani, qui numquam Religionem separabant a rationibus Imperii, ab illis sibi quam maxime metuerent. Metuebant autem duplici potissimum de causa: altera, quod Christiani non nisi unum Deum profiterentur, in religionem Deor. eorum non creduli, altera, quod Imperatoribus non sacrificarent, nec eorum imaginibus thure ac vino supplicarent. cf. Aug. Steph. de Censu sec. Evangelica d. Cap. I. c. 18. — — Quin amovendi erant pontifices, Augures, virgines vestales, quique alii pro salute Reipubl. dicebantur excubare, amovenda Augurationum et Hominationum solemnia, si quid incrementi caperet res Christiana p. 252.

Exercebant illicitas coetus Christiani, quod vetitum legibus erat l. 2. D. de Extraord. Criminib. p. 254.

Sodalitias et coetus sustulit Flaccus in Aegypto, quod falso Religionis praetextu ad luxum haberentur cf. Josephus Judaeus contra Flaccum prius p. 807. m. Sodalitia tales vetita l. 1. pr. D. de Colleg. et Corp. — — et leges XII. Tab. iam coetus nocturnos interdixerant p. 257.

de Manicheis edictum p. 274. ibi Athenas leges, mutavit in Aegyptias leges, ego putarem detestabiles

Heineccius Dissert. I.

Tiberii verbum, divina diis cura, cf. et. l. 2. C. de Reb. cred.

† Ammianus Marcellin. 31. 5. ed. Bipont.

[Contra quos Decius, exercitu collecto cum Herennio Etrusco filio suo proficiscitur, cum barbaris dimicaturus, nec ~~urbem~~ iam Romam qua discessit, reversurus. Duplex de eo bello fama est.

—

† Amm. Marcell. 31. 5. ed. B. Obsessae Pamphyliae civitates, insulae populatae complures, inflammata Macedonia; omnis diu multitudo Thessalonicam circumsedit, itidemque Cyzicum. Anchialos capta, et tempore eodem Nicopolis, quam indicium victoriae contra Dacos Trajanus condidit Imperator. Post clades acceptas illatasque multas et saevas, excisa est Philippopolis, centum hominum millibus, nisi fingunt annales, intra moenia jugulatis. Vagati per Epirum Thessaliamque; sed, assumpto in imperium Claudio glorioso ductore, et eodem honesta morte praerepto, per Aurelianum acrem virum, et saevissimum noxarum ultorem pulsi, per longa saecula siluerunt immobiles, nisi quod postea latrocinales globi vicina cum sui exitio raris incursabant.

† Gibbon l. c. chap. 10. § 250.

His, laudisque dotibus animi vir integerrimus praeditus, cum per duos annos ~~et dimidium~~ ~~Imperium Romanum~~ rem publicam teneret ~~sustinuerit~~, audit ~~et~~ Scythas immensis navalibus et terrestribus copiis ~~immensis~~, † provincias Romanas iterum ~~populare~~ populari.] Cujus belli historia, cum aeque ~~et~~ confuse ac omnia fere quicquid de ~~...~~ rebus a Decio gestis proditum sit, scriptores narrant, ~~opinionem~~ descriptionem ejus ~~...~~ a Jornande factam ~~...~~ ~~et~~ primum exponemus, ea ~~additamenta~~, ~~in quo~~ historici deinde exposituri, ~~Sed hujus belli ...~~ ~~confuse ac ac omnia quae rerum scriptores de ... imperatore Decio tradere, narratur.~~ Jornandes enim narrat (Reb. Get. 16) Gothos ~~et~~ retracta ~~...~~ sibi stipendia a Philippo imperatore aegre ferentes, Danubium transiisse, Moesiam Thraciamque vastaturos. ~~contra~~ quos Decius senator ~~...~~ missus, † cum barbaris ~~gentem Gothicam~~ nihil praevaleret, ad Philippum revertisse ~~...~~, militibus propriis a ~~militia~~ exercitu ... ~~...~~ quod eorum neglectu Gothi Danubium transiissent.] ~~...~~ ~~...~~ ~~...~~ ~~indignantes ad Gothos transiisse narrat~~ Interea Gothi ~~Marcianopolim obsidentes~~ ~~quam ... brevi~~ ~~sed~~ ~~...~~ in Patriam revertunt. Brevi post Cniva regem Gothorum, copiis in duas partes divisis ~~Moesiam~~ ~~populatum~~ ad Eustam ...

C. Messii Quinti Trajani Decii

Priusquam de legibus, vitaque C. Trajani Decii peragam, operae pretium facturus esse videor, si de Imperatoribus qui illum antecessere, vel tribus verbis disseruero. Hoc enim fieri potest. Id enim non solum res ipsa postulare videtur, cum necessarium sit, ut cujus vitam illustrandam susceperis, ... illo, cujus vita ... cujus leges ... de vita illius vel ... paucis disseram. Hoc enim fieri potest, ut nonnulla ex quibus legum Imperatoris nostri clariora esse videantur ... appareant. Hoc enim fieri potest, ut ... Imperatoris nostri illustriora non solum ea quae obscuriora esse in legibus Imperatoris videntur illustriora appareant, verum

Id enim et ipsa res postulare videtur, cum facta clari cujusque viri nisi vitam ejus exponas illustrari et enucleari non possint; et ipse ordo rerum, cum necesse sit, ut priusquam res ab illo gestas recenseas, in vitam et quasi familiaritatem de ejus inquiras.

... sed cum nullam rem illustrare nisi primordia ejus enarras, altius ... principia de ipsa cognitione rei ... non bellum repetas, verum et

Neque id satis est; sed, ut quaevis res non intelligi non possit, nisi primordia ejus diligenter inquiras, ita et vitam Imperatoris nostri priusquam describendam aggrediare, nonnulla de statu fortunaque imperii Romani rebusque Caesarum qui illum antecessere, nonnulla praemittenda sunt.

~~illa quae~~ ea, quae illam antecessere in memoriam revocem, sed ita et vestra nostri Imperatoris gesta ~~si~~ recte si perpendere velis, de vita antecessorum ejus, statuque ~~Imperii Romani~~ et ipsa fortuna Imperii Romani, quae tunc erat, cum ~~I~~ Imperator noster summa rerum potitus est, disserendum sibi esse ~~putat~~. Neque tamen ita res ~~ta~~ tractari debet, ut omnia in immensum extrahas et dispergas, sed ~~verum~~ sufficit ~~id~~ solum in praelatione leve pro virium tuarum modo ponas, quae ad ~~a~~ rectam cognitionem rei necessaria esse videantur.

Mihi itaque de C. Decio Trajano centum ~~plura memoranda sunt~~ admonere lectores licet ut ~~ita imperatoris~~ ~~Severi~~ Philippi ~~ea memoria revocanda~~ id commune est cum ~~utrique vita~~ habeat, ut alterque Imperatorum habeat, ut ambo summa rerum Imperii Romani ad perniciem vergente, ad ~~pietas~~ labantis rei publicae vires sustentandas venerint, ut et summa cum ~~et ita~~ laude in ~~ipso~~ animo ulmus dignidatis se tenuerint. in memoriam revocanda est. ~~Erat autem Philippus fuit~~

omnia quaeque ~~illa, quae~~ historiarum scriptores de rebus a Septimio imperatore gestis scripsere, in memoriam suam revocent.

Gordiano
~~in moderando Imperio Romano~~ Gordiani
~~successor.~~ Successit autem Philippus Gordia-
no juniori, in moderando Imperio Romano,
qui ut fama tum ferebat ~~affinis~~ Gordianis
tribus illis, qui illum antecessere, affinis erat.
Septimii ~~imperatoris gesta~~ fuit
~~Severi in memoriam revocanda est.~~ Cujus
vita id commune cum ~~Decii~~ * habebat, ~~ut~~ quod
ambo periculosissimis Reipublicae temporibus
ad sustentandas labantis Imperii Romani partes
venerint, et in moderandis illis ita se gesse-
rint, ut de primo Senatus putaret
illum vel nasci vel ~~non~~ nasci non debuisse,
cum et utilissimus rei publicae guber-
nandae esset, et ita ~~crudelis~~ vere severus
ut nutu omnia ~~aqua~~ moderaretur; sentiret
~~eundem~~ de nostro Imperatore ~~autem~~ vero,
si illum diutius rei publicae ~~fata~~ praeesse
fata ~~fuisse~~ sivissent, atque ac Severus
omnia, quae ~~tot~~ perversis moribus antecesso-
rum suorum in pessum data ~~fuerant~~ erant
restituturus fuerit *
in meliorem statum ~~restituisset~~. Nam
id singulare et admirandum fere in
re publica Romana esse potest ~~fuit~~, ~~ut~~ pro [illegible]
~~tales fuerint~~ fata tulere, sive ita ~~eam~~
~~erda~~ fere composita res erant, ~~ut quod~~
~~homini labante erat~~ saepius iam ad
ultimam perniciem imperio vergente
~~nunquam~~, ~~ad Romanam~~, celeberrimi viri exsti-
terunt, qui rem publicam ~~laborantem~~ magnitudine sua

* rebus a Decio gestis

* J.-B. Egnatius in Decio: Hic carissimus senatui fuit.

~~laborantem~~
~~et~~ pravis moribus ~~rem publicam labaran-~~ corruptam
~~tem aut~~ in ~~ad~~ antiquum statum
aut reduxerint, aut ~~id~~ reducere ~~cona-~~ conatus
~~ti sunt essent~~. Ita ~~lapsum~~ imperium iam
fere lapsum ~~in meliorem statum~~
~~Imper~~ Vespasianus ~~imperator reduxit~~,
~~legis [illegible]~~ et qui illum sequuti sunt
Imperatores in meliorem statum redu-xerunt
~~int~~ Ita Severus bonis artibus, quod
corruptum et pravum in re publica
esse videbatur, aut e medio sustulit,
A) aut ita composuit, ~~[illegible]~~ ut nihil detrimenti res publica inde capere
posset. Quod ~~[illegible]~~ optime ab illo
institutum, si ~~sequentes~~ imperatores qui illum sequuti sunt
~~[illegible]~~ et observare vellent, fieri potuisset ut ~~fune-~~
~~sta illa clades quam postea res Ro-~~
~~mana passa est~~. ~~[illegible]~~ imperium
tot seculis stabilitum serius quam ~~[illegible]~~ accidit
everteretur. ~~[illegible]~~ Sed longe aliter factum est.
~~accidit~~; nam per Antonium Caracallam ~~[illegible]~~ re publica corrupta, (etsi plurimi iidemque con-
~~plerimi iidemque consultissimi viri~~ sultissimi viri essent, qui illum, modo consi-
~~essent, qui illum [illegible] imperium~~ lia eorum sequi vellet, illum imperiumque Ro-
~~Romanum adjuvare~~ manum adjuvarent,) ~~modo [illegible]~~ patientem
~~culturae~~ praeberet aurem.
~~imperii [illegible]~~
attentam ~~corrupta tamen ab~~ per imperatorem
~~Romanum~~, corruptiusque ~~sed~~ per M. Opi-
lium Macrinum, Elagabalum, ab
Alexandro Severo ~~in antiquum sta-~~
~~tum [illegible]~~ moli tantae moderandae
imperii sanari non potuit. Postquam

ad Maximinum Thracem, et ab hoc ad Gordianum patrem et filium imperium devolutum est. Iam iam res publica Romana recreari ~~coeperat~~ coepit, et prisus rerum status in antiquum ordinem redire posse putabatur, cum ecce per insidias Philippi Arabis Gordiano ~~e vivis et luce~~ e vivis sublato, in antiquum statum, calamitatis et miseriae plenum devolutum ~~conjectum~~ est.† Nam cum Gordianus saluberrimis consiliis soceri sui Timesicli† (Zon. XII. c. 18.) praefecti praetorio, adjuvaretur, illoque ‡ e vivis sublato, ~~illoque mortuo~~ Philippum humillimo loco ortum, filium nobilissimi latronum ductoris ~~...~~ ad obeundum hoc munus elegisset ~~...~~, accidit ut per dolum periret atque insidias ab illo sibi structas ~~periit~~. ‡ Cum enim Gordianus contra Persas ~~contra Ctesiphontem~~ exercitum duxisset, et in castris militem ~~exercitum~~ teneret, Philippus imperandi cupidus ‡ ~~frumentaria militesseram prodebat, eo consilio~~ ut exercitus ~~ad summam~~ fame vexatus, contra imperatorem, quasi ~~veluti~~ incommodi sui causam, rebellaret. Nec spes hominem versutum fefellit, nam milites culpa imperatoris fame se vexari ~~putans~~ putantes, Gordianum sex annis rem ~~imperium~~ Romanum moderantem, summo imperio exuere ~~imperio exuit expulit~~, viamque Philippo ad imperium occupandum stravere ~~straverunt~~. cf. Capitol. in Gord. III. c. 29. [30].

‡ τὰ μὲν οὖν ὀρεινὰ ἔχουσι πάντα Ἰτυραῖοί τε καὶ Ἄραβες, κακοῦργοι πάντες· οἱ δ' ἐν τοῖς πεδίοις γεωργοί, κακούμενοι δ' ὑπ' ἐκείνων ἄλλοτε ἄλλης βοηθείας δέονται. ὁρμητηρίοις δ' ἐρυμνοῖς χρῶνται, καθάπερ οἱ τὸν Λίβανον ἔχοντες, ἄνω μὲν ἐν τῷ ὄρει Σινναν, καὶ Βόρραμα, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα ἔχουσι τείχη, κάτω δὲ Βότρυ, καὶ Γίγαρτον, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θαλάττης ‡

Arabas miseros cum decem Aegyptiacas plagas ~~comparare~~ Orosius VII. 27. comparat ~~videtur~~.

‡ σπήλαια etc. Strabo XVI. p. 755. ed. Casaub. 1620. ed. Siebenkees.

† vel ut Jul. Capitol. in Gord. III. Misithei

‡ per ~~Philippi~~ fraudes Capitol. Gord. 3. cap. 28.

‡ natus enim Bostris, Arabum firmissima et carissima urbe ut Am. Marcell. XIV. et Strabo XVI latronum ὁρμητήριον lib XVI. vocant ‡ cf. Capitol. in Gord. III. c. 29.

‡ naves frumentarias avertebat: in eaque loca postea milites reduxit, in quibus annona haberi non posset (cf. Zosimus I. 18. Jul. Capitol. in Gord. III. c. 29.) sperans inde fore

‡ Sunt, ut Orosius, Eusebius, et his similes.

~~Imminentes~~

‡ Quod omnes scriptores tradunt, itaque solum dicent, qui ~~Christianum~~ Philippum Christianum fuisse, pro- ‡

Omnium primum Philippo vix ac imperio potitus est, cordi fuit, ut subsidia dominationis sibi pararet. Itaque puerulum filium suum Philippum animo moll[?], Caesarem et Hispanicum potestatis consortem, postea vero ~~tandemque~~ Augustum fecit (v. Pagius a. Chr. 247. Zonaras XII. 19. Zosimus p. 32. ed. Reitem. 15) et compositisque ita domesticis rebus, ut ab externis bellum tutum quoque se redderet, ~~indutias~~ cum Sapore rege Persarum foedus iniit (Zon. l.c.) Christianisque ~~fuisse putabatur~~ quam opinionem doctissimis viris olim probatam improbatamque, ~~ac~~ denuo sub examen vocavit, refutavitque ~~vir~~ ill. Stockmann, in dissert. de poenis non immanibus Lips. 1779. 4.) quorum multitudo ~~majis~~ magna tum ~~Romanus~~ in Orbe Romano erat ~~exstabat~~ fuisse dicitur. Attamen ~~haud~~ ~~voluere~~ id fata voluere, ut imperio male parto, ~~prudentia~~ summaque potentia fraude sibi comparato, diu gauderet.‡ Obsidione enim magno ~~in Oriente~~ ~~ac~~ orbe fuit, cum ~~versus orientem~~ populi ~~super Rhenum~~ imperio Romano subditi ~~versus orientem adjacentes~~ regiones illas, quae versus orientem adjacebant colentes, multis malis pressi immunes a tributis se reddere ~~auspicati~~ cuperent. Hinc ad res novas moliendas paratis animis ~~in Mysia~~ Iotapianus‡ ~~quidam~~ et Marinus hic in Mysia ille in Oriente exercitui et ~~regi~~ ~~Imperatores~~

~~Non solum fuisse, verum ipsum cultui Christiano,~~

‡ cf. Amianus Marcellinus lib. 23. Nec erravere dii manes ejus inulti: quod velut clarente justitia, omnes qui in eum conspiravere, cruciabilibus interiere suppliciis.

‡ ~~Ita vulgo~~ Παπιανὸν nonnulli Codd. habent, sed ~~falsa~~ lectio haec falsa est. cf. Reitemeier ad Zosimum lib. I. p. 29. 30. ed. l.

collocato praefectus, arma contra Philippum movent, illumque imperio expellere ~~conantur~~ contendunt. † Hoc infortunio Philippo perculso, eo magis, quod tum contra Gothos, ~~expeditionem~~ ob intermissa stipendia imperium Romanum vastantes‡, expeditionem parabat, Senatuque metu perterrito, Decius (Caius Messius) Senator, tunc ~~[illegible]~~ ~~Gordianorum~~ ~~juventae~~ ~~Caesarum~~, tacentibus cunctis silentium rupit, nihilque esse ~~Philippo dixit~~, quod Philippus ~~de~~ Marino timeret, dixit, quippe fore ~~[illegible]~~ aiebat, ut (imperatoria pro indigno dignitate Marinus cognitus, ab militibus ipsis interficeretur. Quod cum ~~Hic~~ ~~postquam~~ Philippus audivit, ~~Decium ingenium admiratus~~, Decium cuius ingenium admiratus est‡, hortatur, ut in Mysiam proficisceretur, militesque seditiosos cum ipso duce puniret. Quod modestius Decius abnuebat, exaltationemque tam ~~[illegible]~~ neque sibi, neque illi, qui illum mitteret, ~~[illegible]~~ proficuam esse, (tutelatum ~~[illegible]~~ Sed Philippo magis majusque ~~et~~ urgente diutius cunctatus non est, iterque instituit.‡ Sed id, quod dudum praeviderat, accidit. nam vix, atque ad exercitum venisset, strictis gladiis milites illum ad suscipiendum imperium coegisse Zosimus tradit ~~[illegible]~~ statim. (Decius, sive dolum Philippo ~~tendens~~ machinatus‡, sive

† Mira hac de re confusio in historicis Romanis est. Zosimus l. c. tempore Philippi Gotharum rebellasse ait, Aurelius Victor de Caesaribus (c. 29) tempore Decii; Pomponius Laetus in Decio, et Eutropius nihil ~~hac~~ de ~~hac~~ re narrant, cum Aurelium Victorem sequitur J. B. Egnatius in Decio, sed cum non probat unde ‡ notitiam suam hauserit, Aurelii victoris verba excerpsisse videtur. Equidem cum Zosimo et Casaubono (ad Script. hist. Aug. Tom. II. p. 161. ed. L. b.) consentio, eo potissimum signo, quod Pomponius Laetus et Eutropius nullum aliud bellum praeter Gallicum et Scythicum de quibus infra genus, Decium gessisse, diserte scribant.

‡ ~~Jellileus Glareanus (ad Eutrop. IX. 5)~~ ~~qui contra opinionem~~ Jornandes de Rebus Gothicis c. XVI.

~~‡ [illegible]~~

I Zonaras XII. 19. Exstant duo nummi, in honorem Marini cusi. cf. Selecta numismata antiqua ex museo Petri Seguini. Paris 1684 p. 181. et p. 417. Spanheim de usu et praest. numism. Diss. XI. p. 253. 199. Amstelod. 1717.

‡ ~~Zonaras~~ Zosimus p 30.

‡ Zosimus l. c. Zonaras XII. 19.

‡ Zonaras XII. 19. Zosimus p 30.

ut coram Philippo ~~imperatum~~ hoc facinus purgaret, literas Romam mittit, Philippumque ~~certiorem~~ de his quae acciderant certiorem facit, simulque bono animo esse jubet, promittitque ~~seque~~, ~~vix~~ atque Romam venerit, imperium depositurum. Quod cum Philippus minime adprobaret, arma contra Decium seditiosque milites movet, prelioque cum Decio commisso, ipse ~~cum filio suo~~ in acie strenue pugnans‡ cadit‡. Hoc modo itaque Decius, adversarium sibi Philippum cum e vivis sustulisset ipse regnavit.

Haec sunt, quae ~~scriptores~~ ~~descriptioni~~ historiae de vita Decii praemittenda esse ~~videbantur~~ His expositis sequitur, ut ~~in esse~~ omnia quae in Decii vita digna memoratu videantur diligentissime quantum fieri potest, ~~exponamus~~ referramus.

~~De praenominibus imperatoris nostri scripto historici qui vitam illius exposuerunt mirice variant, cum alii Caii, alii Cnei praenomen illi fuisse esse contendant.~~

Natus ille est Bubaliae‡, (victor Junior Epitome Caes. c. 29.) ~~vel ut alii volunt in Syrmiensi provincia~~, in | Panoniae inferiores vico‡, ~~quo anno~~

‡ ~~Omnes tamen scriptores qui Philippum Christianum fuisse dicunt~~, a Decio memorant. Itaque Eusebius est, qui a Decio Philippos interfectos fuisse docet Hist. VII. 21.

‡ filius vero ejus apud castra Praetoria interficitur. [Teste Valerio Victore de Caesarib. c. 28. idem Eutropius p. 394. ed. l. A quibus Zosimus p. 32. ed. l. et Zonaras XII. 19. dissentire videntur, sed cum aperte non loquantur, ~~ad verba supra laudatorum auctorum verba illorum quoniam referramus, nihil impedit~~ opiniones illorum cum verbis supra laudatorum scriptorum facile conciliari possunt. Nescio quid sibi Chronicon ‡ ~~Alexandr.~~ ~~in Chronologia Philippi~~ velit, cum narrat: Φίλιππος ὁ Ἰουλίως πολλοὺς συμβαλὼν πολέμους εὐτυχῶς ἔπραξεν. καὶ ὡς πολεμεῖ τοῖς Γήπεσιν ἐκονδύλισεν ὁ ἵππος αὐτοῦ καὶ συμπεσὼν αὐτῷ μηρόκλαστος ἐγένετο καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλάσματος τελευτᾷ ὢν ἐτῶν με. Quae atque fabulosa sunt atque ea, quae de Decio narrat. v. Muratori Annali D'Italia Tomo II. p. 73. ed. Milano 1744.

‡ Paschale p. 215. (~~Histor~~ ~~prae~~ Byzant. ed. Venetia 1729)

‡ in scriptura variant Codd. Bubalin vocat Ptolomaeus, ~~inter Saum et Danubium cf. Cellarius in Orbe antiquo Tomo I. p. 449. ed. Lips. 1701.~~ (Tzschucke ad Eutrop. IX. 4.) Et Pontani notae in Euseb. Chronicon ed Burdegalae 1604.

‡ anno ab U. C. 957. a. chr. 202. si J. B. Egnatio, ~~1618~~ qui unicus scriptor in hac re testis nobis est, cre-

Excerpta ex Historia Illyrici auct. Blaskowich

Diss. II. p. 18. Patinus in Numismat. Trajan. Decii p. 389. Cnei praenomen Decio fuisse, contra Antonium Pagium, Cajum adpellari vult ad Caes. Baronii Annales T. 1. ad an. Christ. 250. Num. 1. ed. Antv. anni 1727. p. 235. Idem putat Blaskowich, opinione hac ductus literas Cn. vel Gn. et literas C. vel G. Monetariorum errore effectum. Praeterea hinc argumentum duci posse putat, quod idem praenomen Hostilianus filius Decii prae se ferat, ipso Patino (in Critica ad Baron. Anal. ad an. 251.) adprobante. cf. ~~Cardinalis~~ Henr. Noris in Diss. de Epochis Syromacedon. Diss. III. p. 344/99. Eodem argumento ad comprobandum utitur, Quinti atque Messii nomina Decio propria fuisse. p. 19.

Ingens Reipublicae studium, atque in armis promptitudo Trajani una nomen, una Optimi Principis a Senatu compellationem Decio peperere. Quod firmat Pomponius Laetus in Decio: "Hujus Imperatoris vita, quae et civilis et militaris fuit, multos habuisset laudatores, si ab Christianorum cruciatibus se temperasset — — — bonitate Trajano adaequatus, nomenque Optimi Principis judicio Senatus meruit, appellatusque est Imper. Caes. M. Q. Trajanus Decius Aug." Adduntur in lapide Szlancamensi Pii et Felicis Tituli, iis temporibus communes omnibus Augustis. Nec opus diffusa eruditione Blaskowiana qui vana ostentatione multis cur id nomen ~~[illegible]~~ Decio tribui necesse fuerit, ostendere conatur. p. 21.

Censuram Decium suffragiis Senatus et privatis renuisse testis est Trebellius Pollio in vita Valeriani. p. 68.

Decium sub Philippis Augustis Caesaream ipsam praerogationem, ante S. Genethlia, ut alibi exponemus, adlectus. Diss. II. p. 5.

Vetusti scriptores de annis imperii Decii dissident. Horum enim plures Philippis Augustis, atque ipsi Traiano Decio, ad quem a caede Philipporum summa Potestas rediit, imperii annos adnumerant, fieri nequit, ut temporum series nil mutet, at firma + analogia persistat. Zonaras nonnullus quinque imperii annos ~~adnumerant, fieri nequit, ut temporum~~

~~series nil valet, at firma~~ Philippo adscripsisse, alios sex cum totidem mensibus, commemorat. Eundem annos septem imperasse (Euseb. lib. VI. 32. Philippo ubi septem annis regnaverat, successit Decius, qui odio quodam capitali, quo cum Philippo dissidebat, infensus persecutionem contra Ecclesiam concitat) vult Eusebius, neque ab Eusebio dissidet Cassiodorus in Fastis. Horum utrumque in annis Philipporum supputandis secutus est Caesar Baronius (in Annal. Eccles. ad an. Chr. 252. et 199.); quem in Pomponii quoque Laeti eorumque desendisse constat sententiam, qui praeter annum imperii unum, menses aliquot dumtaxat Trajano Decio adiiciunt.† Ab horum opinione palam abscedit Victor uterque, hi etiam uno praeterea (in Epitome de vita et moribus Imperator. "Marcus Jul. Philippus imperavit annis quinque. Veronae ab exercitu interfectus est." Et mox de Decio: "Decius e Pannonia Bubalia natus, imperavit menses 30." Sext. Aurel. Victor de Caesarib.: "Philippi annus potentiae quinque egere." Tum in Decio: "Decii Barbaros trans Danubium persequentes Bruti fraude cecidere, exacto regni biennio.") superaddito anno C. Messii Quinti Trajani Decii imperium protulere, atque una cum Eutropio annis haud amplius quinque summae rei ~~sta~~ fastigium Philippum occupasse adseverant. At neque definitio per Victores temporis sese adstringi patitur Chronicon Damasi, quod lectiores aliquanto ceteris imperio Decii adsignasse terminos videri potest, dum patri quartum, filio vero Quinto Herennio Etrusco Decio consulatum secundum contribuit (Chronicon Damasi agens de tempore quo Cornelius Pontificatum obtinuit: Sedit Cornelius ann. duos, menses tres, dies decem. A Coss. Decio IV. et Decio II. usque Gallo et Volusiano).

† in Compendio suo: Decius pater cum filio occubuere — — Regnaverunt biennio nondum finito.

III. P. C. /99.

Argumenta 1. Anno U.C. 997. a Chr. 244. Peregrino et Fulvii Aemiliani, seu duum Palavium (Tomo III. success. 39.) Consulatu designatus. Quapropter cum Philippus iam Imperator et Augustus sub his Coss. legem aliam (l. 9. C. ad Exhib.) II. Idus Martias, aliam (l. 10. C. de Transact.) pridie Kalend. Apriles emiserit, manifestum est anni huius exeunte Februario, aut certe Martii initio M. Philippum Arabem ad Imperium fuisse sublevatum. Neque principio solus, sed cum Gordiano Pio imperavit. Praeclarum hac in re testimonium Lex 6. C. de Collat. nobis suppeditat, quae a Gordiano Augusto septimo kalendas Maii data est iisdem Peregrino et Aemiliano Coss. § III. § 7. 99.

Argument. 2. De initio imperii Decii haec observentur. Lex postrema, quam Philippus Augustus die decimo quinto kalendas ~~[illegible]~~ (l. 1. C. Revoc. Donat.), prima vero Decii iam Augusti subscripta decimo quarto kalendas Novembris, Aemilianum et Aquilinum Coss ostentant (l. 2. C. hered. act.) Iam vero, quoniam Consulares Fasti ut observavimus anno Christiano (249) nono et quadragesimo supra ducentesimum, U.C. millesimo secundo] haec ipsa Aemiliani Aquilinique nomina obsunt, certum proinde indubitanter redditur, annum hunc, exuto vita dignitateque Philippo, imperium Messio Decio adtulisse. Caesar Baronius, Gruterus atque Patinus Veronensem Inscriptionem commemorant, qua annus caedis Philipporum in ~~[illegible]~~ annum nati Salvatoris 253 confertur. Verum haec conjectura minime obturbat opinioni. (Carolus Patinus in Lib. Impp. Rom. Numism. p. 350. inter numism. Philippi. [249]

Tam subdit ipse Patinus: Sibi persuasiant, qui antiquam arbitrantur; sane cum Scaligero in Euseb. suppositam puto: non is

ANNO CHRISTI CCLIII.
IMP. DIVUS. PHILIPPUS SENIOR
VERONAE ET ROMAE IUNIOR
A SATELITIBUS INTERFICIUNTUR

7 erat tunc temporis mos scribendi.

Anno a Christo orbi dato 249, ineunteque, ut Pearsonii fert opinio, mense Maio, Moesiacae Pannonicaeque Legiones Marinum adversus Philippum Imperatorem delegerunt. — Ad comprimendam seditionem Decium in Pannoniam mittit, quod inchoato iam mense Junio factum autumo. § 10.

Conturbatus Decium inopinato rerum eventu Philippus, contra Decium arma movet. His rebus prater extremum mensis Julii, Roma profectus, paullo post initia mensis Augusti cum exercitu Veronam devenient, interficitur. Quapropter ex adhuc dictis colligi posse videtur, Decium post exordium mensis Junii Imperatorem acclamatum, Sextili vero, sive Augusto ineunte Philippum periisse. § 11/99.

Exstat Nummus Philippi Junioris, cui adscribitur annus ~~et~~ 319. ~~Aer~~ Sinopensis, quae ab autumno anni U.C. 684 exordium sumit (cf. Froelich in appendicula Nova ad Numos Colon. a. Vaillant. editos Vindobon. 1744. p. 23.); quem numerum utrumque si in unum colligamus, exibit annus U.C. 1003, quo in autumno desiit annus Aerae Sinopensis 319 qui desiit in autumno anni U.C. 1002. Itaque nisi post eundem Philipporum Nummum hunc percussum fuisse cuiquam contendere libeat, Philippus ad Octobris principium vitam porrexisse vel hinc arguere integrum erit. Attamen ultra initia Octobris Philippus vivendo processisse dici vix potest. Etenim non ante, quam sublatis Philippis, Augusti titulum a Senatu missum Decius accepit, apud quem et tanta auctoritas Senatus erat, ut nihil agere auderet, nisi quantum Senatus cuperet. (Pomponi. Laet. l.c.) et tanta admittendorum Titulorum moderatio, ut ad recipiendos cogendus videretur: ac Censuram, ut observavimus, suffragiis Senatus, privatis fama cum potestate permitteret. Itaque cum Rescriptum, de quo iam supra egimus XIV. kal. Novembr. datum, Imperatorem Decium cum Augusti Titulo exhibeat, Philippus plures ante dies e vivis excessisse, fundamento non caret. Ex quibus eluet,

Philippum una cum Marino atque Decio mensibus quinque Romano orbi prefuisse. Dissert III. p. 12./99.

Pomponius Laetus in Decio scribit, quod hic, priusquam in urbem rediret civiles in Gallia motus sedaret; id a Pacatiano Tyranno, qui se Imperatorem et Augustum nominavit, factum est, ut numi, quos Jos. Khell in Supplemento ad Numism. Impp. Rom. Aurea et Argentea a Vaillant edita ac Cl. Baldinio aucta p. 167. despandet. Id quoque Zosimus indicat, cum scribat: plenam perturbationis res fuisse ob Philippi in omnibus negligentiam; quod ad solos Illyriciani exercitus motus referri nequit. Hunc tandem Decium Imperium ob IX. motum, qui in Gallia fuerat, obpressit. § 15.

Urbem reduxs, Decio filio Caesari tribuniciam potestatem dedit, ut ex l. 9. C. de Jure dot. colligere licet § 16.

Teste Zosimo lib. I. ~~[illegible]~~ — Germani cum Copiis Illyricum invasere, quos felicissime a Decio profligatum esse despandet numi (Appendix ad numos Coloniar Romanor. per Cl. Vaillant editos An. 1733.) § 17.

Proximis ab inito Imperio Calendis Januarii Consulatum Decius Augustus cum Annio Maximo Grato suscepit. Primus hic Ordinarius Consulatus Decii, nam quod l. 2. C. ubi Causa status et Fiscales Imperatorum exprimunt hinc factum esse puto, quod ut supra innuimus, Caesarum Augustorumque Consulatibus etiam Suffectis et designatis is honor habitus, ut Ordinarium ipsis, in multiplicandis gesta huius potestatis numeris, perpesse equarentur, ut subscriptiones legum, in scriptioneque legum despandet. § 17.

Ordinarios deinde Consulatus Decius binos gessit: alterum adlecto sibi Collega Annio maximo Grato ab U. C. 1003, a Chr. 250. et subsequenti mox alterum a. Chr. 251. ab U. C. 1004. cum Herennio Etrusco Decio Caesare. § 18.

Ex quibus illud consequi necesse est, chronicon Damasi, Cuspinianumque quod quartum Decio patri, filio vero Q. Heren. Etrusco Decio alterum adiiciunt Consulatum, aut palam aberrasse, sive, ut milius sentiamus

Designatum utrumque, in annum e subsequentibus unum aliquem, Consulatum respexisse, ad quem tamen, morte praeventi, haud pervenere. § 19.

Ab suscepti Imperii exordio ad interitum Decii duos cum dimidio annos fluxisse, firmissimis nixa fundamentis veriorque opinio tenet. Nec tere huic aut ab auctoritate, sive a ratione possidium. Sextus Aurelius Victor de Caesaribus, ut iam alibi memini, atque una Eutropius biennio Imperii expleto Decios interiisse prodidere: verum de utroque hoc scriptore ita sentio: utrumque neglectis sex mensibus qui nedum ~~eodem~~ solidum annum explebant, completos dumtaxat Imperii annos in calculum misisse, sive, quod certius ipsa eorum verba facere videri possunt: "Decii — cecidere, exacto regni biennio. Item: cum biennio ipse et filius eius imperassent, uterque in barbarico solo interfecti sunt." praetermisso tempore, quo Decius pater solus Imperio praefuit, atque id subduxisse modo, quod ab adsumpto, tradita tribunitia Potestate, in societatem Imperii filio fluxerat. Superstes enim fuit pater filio, filii aeque ac patris tempus Imperii supputatur: nec minus filio, quam patri biennium statuitur. Eadem porro mens Pomponii Laeti, quanquam de biennio paulum detraxerit: "Decius pater cum filio occubuere — — regnaverunt biennio nondum finito." Luculentum Aurelii Victoris alterius testimonium tam hoc confirmat, quam Decii patris Imperium ad duos ac dimidium annum perfert. Hic enim dum solidum Decii patris Imperium ad calculos vocat, Imperatorem hunc tum demum vitae finem invenisse palam aperteque adtestatur, cum idem menses triginta imperando iam complesset. Suffragatur his, si quis initium Imperii Decii cum fine exituque ex asse contendat. § 19. 199.

Quod plus quam per duos ~~annos~~, minus ~~ac~~ vero quam ~~tribus~~ per tres annos Decius
regnasse et ~~inde~~ hac ratione quoque comprobari potest: Fasti Coss. in annum U.C. 1005. et 252.
ante Chr. C. Vibii Treboniani Galli et C. Vibii Volus. Consulatum referunt:
quapropter ante Calendas Jan., ad finem anni praecedentis Decium patrem una
cum filio e vivis exemptos fuisse, ea maxime de causa statuendum est, quod
annus U.C. millesimus quintus Galli et Volusiani jam Augustorum signatus
nominibus Fastis inseratur. Rem planissime Trebellio Pollio declarat, cum
scribat die XXVII. Oct. ~~Decium~~ Romae adfuisse, ~~et~~ Valeriano censuram ~~ex~~
sententias tribuere voluisse, una cum Decio ~~in~~ iter Thracicum facturo.
~~Et~~ rebus quas postea Decius confecit, quis ~~in~~ conficiendis mensium minimum
fere dimidii intervallum ultro non concedat. Unde praeter annum mortis
Decii, illud quoque non ambigue neque obscure proditur, Decium ante
coeptum jam Decembrem e vivis neutiquam esse sublatum. At neque
ultra initia mensis Decembris anni a Christo orbi dato 251. ab U.C.
1004. Vitam Imperiumque Decii multum producere fas est, ea, quae
jam excussimus, evincunt, quibus nil obstabat, persecutionem Decii no-
mine coeptam, complures deinde in annos perdurasse, Decianamque adpella-
tam; id enim inde factum, quod feralia Decii in Christianos edicta
revocata haud fuerint. — — Confirmant haec nummi et lapides, e.g.
in Collectione Goltzii quatuor Decii Augusti Nummi adservantur, in quibus
TR. P. III. COSS. III. Imperator hic adscribitur. Neque dispar Marmorum
ratio: unius partem alibi jam ex Grutero (p. 273. inscript. TRIB. POT.
III. COS. II. P. P. PR. COSS. dicitur) excitavimus, integram deinde dabimus:
alteram hodieque in urbe Vencensi adservatur

IMP. CAES.
C. MESSIO QUIN
TO TRAIANO DE
CIO PIO FEL. INVIC
TO AUG. P. M. TRIB.
POT. III. COS. II.
PROC.
CIVIT. VINT.

f. 22.

Decius in Christianos saevit teste Lactantio de morte Persecutor. cap. 4.
~~[illegible]~~ Extitit post plurimos annos execrabile animal Decius, qui vexaret Ecclesiam — Et quasi hujus rei gratiâ provectus esset ad illud principale fastigium, furere protinus contra Deum coepit, ut protinus caderet. Orosius lib. VII. c. 21. Continuo cum invasisset imperium, ad persequendos interficiendosque Christianos septimus post Neronem feralia sparsit edicta, plurimosque Sanctorum ad coronas Christi de suis cruciatibus misit. idem et Gregorius aut Nyssenus in vita S. Gregorii Thaumaturgi idem Epiphanius lib. de ponderibus et mensuris, et in ~~H~~aeresi lib. 64. cap. 2.
f 44/99.

Mitius tamen Romanorum in Decium ~~[illegible]~~ favor, cum demulus binos in ~~[illegible]~~ exitium suum machinantes oppresserit, Jotapianum et Valentem. Decii favor hinc ortus esse puto, quod multa in Romanos beneficia contulerit, teste Eutropio lib. IX. (Decius imperium sumpsit — Romae Lavacrum aedificavit) Pomponio Laeto (Senatus Decii nomine Decianas Thermas in Aventino aedificavit) et Cassiodoro (Decius lavacra publica aedificavit, quae suo nomine appellari jussit). Item ex numismatum ~~[illegible]~~ beniguitatem ejus testantium Patinus (in numismat. Impp. Rom. p. 290.) et Jos. Khel in Epistola priore ad numos Aeneos Numophylacii Ravenani p. 3. imp. c. m. q. Trajan. Decius Aug. liberalit. Aug. p. m. tr. p. p. II. Aliae Inscript. apud Sponium et Gruterum. f 44/99.

Uxor Decii Herennia Etruscilla nominabatur, ut Cl. Banduri, in libro cui tit. Utilitas Rei numariae veteris p. 12. docet

Causar, cur Decius in Pannonia Christianos persequeretur, tradit Marcus Hansizius Germ. Sacra Tomo I. c. 5. f 30. Decius — natione Pannonius oppido Bubalia natus, cum cerneret superstitionem patriam passim exolescere (in Pannonia tunc agebat) anno sequenti, id est 250. saevissimam in Christianos movit, — —

Aurel. Vict. ex edit. Sam. Pitisci. Traject. ad Rhen. 1696.

His actis [Ludis in Urbe, post longam seriem annor. interruptis) a Philippo Arabe] filio Urbi relicto, ipse quanquam debili per aetatem corpore, adversum Decium profectus Veronae cadit, pulso, amissoque exercitu: Quis Romae compertis, apud castra Praetoria filius interficitur. Annos potentiae quinque egere. Aurelius vict. de Caesarib. c. 28.

filius interfic. Contra Zosimus filium cum patre in praelio occubuisse dicit. Gruterus

Annos quinque. Idem Eutrop. alii aiunt sex, quos sequor. Gruterus

Decius Sirmiensium vico ortus militiae gradu ad imperium conspiraverat.

(Decius + summa rerum potitus A. U. C. 1002. post Chr. 250. Anna⁷ Syrmienses vel melius Sirmienses in Pannonia ubi Sirmium urbs. ead

⁷ Tanaquilli Fabri Filia.

milit. grad. Nam profectus in Pannoniam contra Marinum missus ut Zosimus.)

filium Etruscum nomine Caesarem facit: statimque eo in Illyricos praemisso, Romae aliquantum moratur moenium gratia, quae instituit, dedicandorum

(In numis et Lapid. Q. Herennius Etruscus Messius Decius Aug. Decii. Aug. F. ead)

Et interea ad eum a/ Jotapiani, qui b/ Alexandri tumens stirpe, per Syriam
tentans nova militum arbitrio occubuerat, ora, uti mos est inspi-
nato ferebatur) a/ Hunc Papianum vocat Zosimus, arrepta, ut Casaub. ob-
servat eumque non Decii, sed Philipporum tempore Imperatorem factum
scribit. b/ Non dubium est quin hic etiam historiae scriptores victor

qui post Gordianum tertium
transcripserit, quorum hodie 11. libri desiderantur; ubi de iis usque ad Valerianum imperium tenuere. Quare multa nobis vel ignota vel dubia sunt. // Simulque per eos dies a/ Lucio Prisco, qui Macedonas praesidatu regebat, delata dominatio, + Gothorum concursu, postquam direptis Thraciae plerisque illo pervenerant.) a/ Imp. Caes. Lucius Priscus Aug. in numis. Anna / hunc Philippi Imperatoris fratrem fuisse puto, quem a Philippo fratre Syriacis exercitibus praefectum fuisse dicit Zosimus. // Qua causa Decio, quum potuit maturrime Roma digresso, a/ b/ Julius Valens cupientissimo vulgo Imperium cepit: verum utrique mox caesi; cum Priscum + nobilitas hostem Patriae censuisset. Decii Barbaros trans Danubium persectantes c/ d/ Bruti fraude cecidere, e/ exacto regni biennio. Sed Deciorum mortem plerique illustrem ferunt: Namque filium audacius congredientem cecidisse in acie; patrem cum perculsi milites ad solandum Imperatorem multa praefarentur, strenue dixisse e/ detrimentum unius militis parum videri sibi. Ita refecto bello cum impigre decertaret, interisse pari modo) a/ Licinianus vulgata Epitome editio. Schottus b/ De hoc neque apud Graecos neque apud Latinos historicos quemquam reperies. Anna c) Sic etiam Eutropius, sed perperam, quod enim mirum est, nomen loci in nomen hominis descivit. in Abruto enim Decii periere, ut liquet ex Getiis Jornandis ex Cassiodoro et Eusebii Chronico, ubi consulatur noster ille Scaliger.
d/ Imo Galli qui postea imperavit. Unde igitur hic nomen Bruti dicam? Scriptum fuerat: In Abruto fraude cecidere. Abrutum vocat locum ubi Decii cecidere. Et ita Dexippus apud Georgium Monachum. ἐπανιστᾶσι δὲ τ. Σκύθαις ἐπὶ τὰ σφέτερα ὁ αὐτὸς Δέκιος ἐπιδέμενος ἀναιρεῖται ἐν Ἀβρύτῳ τῷ λεγομένῳ φόρῳ Σεμπρονίῳ σὺν τῷ παιδί. Urbem Abrutum vel Abritum in Moesia ponunt Geographi. Et juxta eam, locum quem vocant. Forum Sempronii. At Zosimus narrat Decium patrem ad ripam Tanaidis occubuisse, filium vero paullo post Galli Imperatoris fraude

regatum. Anna 7 d/ Cum biennio ipse et filius imperassent, Eutropius, sed falso. Nam ad summum regnarunt annum unum, menses quatuor, Anna e/ ita quinque Crassus apud Plutarchum ἐμὸν ὦ Ῥωμαῖοι, τοῦτο τὸ πένθος ἴδιόν ἐστιν. ἡ δὴ μεγάλη τύχη καὶ δόξα τῆς Ῥώμης ἐν ὑμῖν ἔστηκε σωζομένοις.

7 cf. Notae Pont. ad Eutrop. Amm. con. Bruxellis 1604 ... pro ... malit. Abrit. p. 648./99.

(12)

cap. XXXI.

Haec ubi Patres comperere a/ Gallo Hostilianoque b/ Augusta Imperia; Volusianum Gallo editum c/ Caesarem decernunt. Dein pestilentia oriebus, qua atrocius saeviente, e/ Hostilianus interiit, Gallo Volusianoque favor quaesitus, quod anxie studioseque tenuissimi cujuscunque exsequias curarent. / a/ Unum eundemque Eutropius facere videtur. Mox Imperatores creati sunt Gallus Hostilianus et Galli filius Volusianus. Sed, ut optime monuit Casaubonus, scripsisset Eutropius Gallus, Hostilianusque. Nam diversi sunt. Ille C. Vibius Trebonianus Gallus. Hic, Hostilianus Perpenna. b/ c/ scil. decernunt. A. U. 1004. p. Chr. 252. d/ Immo Augustum Zosimus et infra in Epitome. Anna e/ Qua sola imperium nobilitatum cf. Eutropius, Orosius Schottus. e/ ita et in Epitome.

Epitome c. 28.

Marcus Julius Philipp. imperavit annos quinque. Verum in Bestiis Filius autem ejus, Cajus Julius Saturninus, quem potentiae sociaverat, Romae occiditur agens vitae annum duodecimum: adeo severi et tristis animi, ut jam tum a quinquenni aetate, nullo prorsus cujusquam commento ad ridendum solvi potuerit. —— Is Philippus humillimo ortus loco fuit, patre nobilissimo latronum ductore

c. 29.

Decius e Pannonia inferiore, a/ Bubaliae natus, imperavit b/ menses triginta. Hic Decium filium suum Caesarem facit: vir artibus cunctis, virtutibusque instructus, placidus et communis domi: in armis promptissimus. In

4/
solo Barbarico inter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita, ut nec cadaver ejus potuerit inveniri. Filius vero eius bello extinctus est. vixit annos quinquaginta. Hujus temporibus Valens Licinianus imperator effectus est. // a) non longe a Sirmio.
b) Sextus tamen victor ait: imperato regni biennio. Sed horum imperatorum tempora valde obscura. c) alii alibi. Solum barbaricum vocat interiorem Germaniam Anna d) Quatuor Valentes imperatores hoc in rerum Romanorum Breviario memorantur. Valens hic Licinianus qui cum paucis diebus in Illyrico imperasset, occisus fuit. Valens, qui sub Gallieno in Macedonia imperium invasit, et inter triginta tyrannos a Trebellio Pollione recensetur. Valens, quem multo mulctavit Licinius. et Valens frater Valentiniani Augusti, quem Gothi incenderunt. Vinetus

c. 30.

1) Vibius Gallus cum Volusiano filio imperaverunt annos duos. 2) Horum temporibus Hostilianus Perpenna a senatu imperator creatus, nec multo post 3) pestilentia consumptus est. /
1) Hunc autem Gallum Eutropius et Orosius Gallum Hostilianum appellant Vinetus 2) Sextus tamen Victor videtur innuere Gallum et anno labi Hostilianum eodem tempore a senatu Imperatores creatos 3) Qua sola imperium horum insignes, ad ultionem caedis Christianorum a Decio factae Orosius VII. c. 21. 22. Zonaras II. Eutrop. IX. et Eusebius Chronicon, qui et Cypriani librum laudat de mortalitate (sic enim vocat Suberyprius vitanda causa pro pestilentia) temporis huius occasione conscriptum; qui hodieque in manibus est. Schottus.

λυτῶ διεφθάρη, διαφυγεῖν οὐδένος συνγνόντος. Δέκιος μὲν οὖν
οἱ
ἄριστα βεβασιλευκώς, τέλος τοιόνδε συνέβη.] Zosimus ad Heyne.   Ammadv. Reitemier cum notis
Lips. apud Weidmann 1784.

Commissum fuit proelium cum Scythis ad Forum Trebonii;
videtur itaque nomen Tanais, etsi constanter a Zosimo in hoc
capite ponatur, pro Danubio, qui incurrentibus Thraciam transcendus erat, errore aliquo scriptus esse; quae etiam sententia
Gibbonii est (History of the Rom. Empire T. I. c. 7. not. 44)
cf. Georg. Syncellus, qui Dexippi verba refert. p. 377. B. ed
venet ~~[illegible]~~ cf. Interprett. ad h. l.

Quinam fuerint hi Scythae, de hac re cf. Cellarius ad h. l.

De morte Decii variant auctores. Cum Zosimo conspirat
Ammianus XXXI. 13. cf. Interprett. ad h. l.

‡ Παπιανὸν vulgo. Sed L. et P. c. Ἰωταπιανὸν, et §. 3. Ἰάπιανος. Aurel Victor
Jotapianum sub Decio rebellasse ait. At Casaubono (ad Script. H. aug. min. p.
202.) approbatam, edidum lectionem respuit. In nummis nomen Jotapiani
non occurrere docet Spanhem (diss. de p. et u. n. T. II. p. 261.); quamvis
Pacatianum, quod nomen in nummis vidit, verum esse existimat.

τῷ Θετταλικῷ λεγομένῳ πειθανάγκῃ χρησάμενος. Nulla alia est haec persuasio quam quae cum minis fit. Occurrit quoque in Suida in πειθανάγκῃ, sed
nulla interpretatione addita; et in Synesio, in Chrysanthio p. 190. Comel. οἱ
πεμφθέντες βελτίωσαν μετὰ τιμῆς τὴν Θετταλικὴν ἐπάγοντες πειθανάγκην.

I ~~Ταῦτα οὖν ὅπως ὁ Γάλλος διῴκηκώς ἦν~~ Παρελθόντος δὲ εἰς τὴν
ἀρχὴν τοῦ Γάλλου, καὶ συναδείξαντος ἑαυτῷ τὸν παῖδα Οὐολουσιανὸν   p. 34. c. 24.

βασιλεῖ, μόνον τε ἀρχὴ βοῶντος, ὡς ἐξ ἐπιβουλῆς αὐτοῦ Δέκιος μετὰ τοῦ στρατεύματος διεφθάρη, τὰ τῆς εὐημερίας τῶν βαρβάρων αὔξησιν ἐλάμβανεν. οὐ γὰρ μόνον ἐπανελθεῖν αὐτοῖς εἰς τὰ οἰκεῖα συνεχώρει μετὰ τῆς λείας ὁ Γάλλος, ἀλλὰ καὶ χρημάτων τι μέτρον ἔτους ἑκάστου χορηγεῖν ὑπέσχετο καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, οἳ μάλιστα τῶν εὐπατριδῶν ἦσαν, ἐνεδίδου κατ' ἐξουσίαν ἀπάγειν, ὧν οἱ πλείους ἐκ τῆς ἐν Θρᾴκῃ Φιλιππου πόλεως ἁλούσης ἔτυχον εἰλημμένοι.

p. 34. c. 25. Ταῦτα οὖν οὕτως ὁ Γάλλος διῳκηκὼς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, μέγα φρονῶν ἐπὶ τεθείσῃ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰρήνῃ. καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν εὐφήμως τῆς Δεκίου βασιλείας ἐμέμνητο, καὶ τὸν ἐπι περιόντα τῶν αὐτοῦ παίδων ἐποιεῖτο. χρόνου δὲ προϊόντος εἰς δέος καταστὰς μήποτε τινὲς τῶν εἰς τὰ πράγματα νεωτερίζειν εἰωθότων, εἰς μνήμην τῶν Δεκίου βασιλικῶν ἀρετῶν ἀνατρέχοντες, τῷ τούτου παιδὶ τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν παραδοῖεν, ἐπιβουλεύει θάνατον αὐτῷ, οὔτε τῆς ποιήσεως, οὔτε τοῦ καλῶς ἔχοντος λόγον τινὰ ποιησάμενος.

Accipiebant Gothi, iam ante a Romanis foederati, annua munera, quae cum ipso tempore non solverentur, Moesiam Philippo regnante, vastare coeperunt. Jornandes de reb. Get. c. 16.

fil. Decii Hostilianum, qui cum Gallo Augustus creatus erat, et peste periit teste Aurel. Victore Caes. 30. et Epit. 30.

† Caussa ei est: πολλῶν δὲ κατὰ ταὐτὸν ἐμπεσόντων ταράχων τοῖς πράγμασι, τὰ μὲν κατὰ τὴν ἑῴαν ταῖς τῶν φόρων εἰσπράξεσι, καὶ τῷ Πρίσκον ἄρχειν τῶν ἐκεῖσε καθεσταμένον per dolum ἐθνῶν, ἀφόρητον ἅπασιν εἶναι βαρυνόμενα, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ νεωτερίζειν τραπέντα, τὸν Ἰωταπιανὸν παρήγαγον εἰς τὴν τῶν ὅλων ἀρχήν· τὰ δὲ Μυσῶν τάγματα καὶ Παιόνων, Μαρῖνον. ‡

Ad summam imperii Philippus evectus, dissidia magna in orbe Romano orta sunt †. p. 30.

συνταραχθέντος δὲ ἐπὶ τούτοις Φιλίππου, καὶ δεομένου τῆς γερουσίας, ἢ συλλαβέσθαι οἱ πρὸς τὰ καθεστῶτα, ἢ γοῦν, εἰ τῇ αὐτοῦ δυσαρεστοῖεν ἀρχῇ, ταύτης ἀφεῖναι, μηδενὸς δὲ τὸ παράπαν ἀποκρινομένου, Δέκιος καὶ γένει προέχων καὶ ἀξιώματι, προσέτι δὲ καὶ πάσαις διαπρέπων ταῖς ἀρεταῖς, μάτην ἔλεγεν αὐτὸν ἐπὶ τούτοις ἀγωνιᾶν. ἐφ' ἑαυτοῖς γὰρ ταῦτα διαφθαρήσεσθαι, τὸ βέβαιον οἷα ἔχειν οὐδαμόθεν δυνάμενα. ἐκβάντων δὲ εἰς ἔργον, ὧν ὁ Δέκιος ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐτεκμήρατο πείρας, τοῦ Ἰωταπιανοῦ τε καὶ Μαρίνου σὺν οὐ πολλῷ πόνῳ καθαιρεθέντων, οὐδὲν ἧττον ἐν φόβοις ὁ Φίλιππος ἦν, τὸ τῶν στρατιωτῶν μῖσος περὶ τοὺς ἐκεῖσε ταξιάρχους καὶ ἡγεμόνας εἰδώς. παρεκάλει τοίνυν τὸν Δέκιον τῶν ἐν Μυσίᾳ καὶ Παιονίᾳ ταγμάτων ἀναδέξασθαι τὴν ἀρχήν. τοῦ δὲ διὰ τὸ καὶ ἑαυτῷ καὶ Φιλίππῳ ταῦτα ἀσύμφορα ἡγεῖσθαι παραιτουμένου, τῇ Θετταλικῇ λεγομένῃ πειθανάγκῃ χρησάμενος, ἐκπέμπει κατὰ τὴν Παιονίαν αὐτὸν, σωφρονίσοντα τοὺς ἐκεῖσε τὰ Μαρίνου φρονήσαντας. οἱ δὲ ταύτῃ στρατιῶται τὸν Δέκιον ὁρῶντες τοῖς ἡμαρτημένοις ἐπεξιόντα, κάλλιον εἶναι σφίσιν ἡγήσαντο, καὶ τὸν παρὰ πόδας ἀποσείσασθαι κίνδυνον, καὶ ἅμα προστήσασθαι μόναρχον, ὃς καὶ τῶν κοινῶν ἂν ἐπιμεληθείη κρεῖσσον, καὶ οὐ σὺν πόνῳ περιέσται Φιλίππου, πολιτικῇ τε ἀρετῇ καὶ πολεμικῇ πείρᾳ προέχων.

Persuadere autem est plus, quam compelli, atque cogi sibi parere l. 1. §. 2. ff. de servo corrupto. Zonara (XII. 20.) auctore, Decius a Philippo coactus est, ad praefecturam suscipiendam stricto gladio. Nam haec est Thessalica persuasio. Cicero ad Att. IX. 13. ea voce utitur, ad persuasionem, quae summa ~~...~~ necessitate coniuncta est, designandam.

Φίλιππος τοίνυν τῆς τοῦ Δεκίου προσαγγελθείσης ~~ἀναρρήσεως~~ αὐτῷ

p. 31. an. 24. (249)

54

Constantinus in Oratione ad Sanctorum coetum Getas sive Gothos, Zosimus Scythas. Quae res ita conciliari potest, ut quia Carporum Gothorumque eadem origo erat, et quia utique propter Istrum fluvium sedes habebant, facile eorum nomina [p. 32.] [Editiones Oxon. et Cant. e Baluzio; quem plura vide in annotantem in [p. 32.] eam rem p. 2. p. 13. Adi quoque Cuperum p. 130. et col. p. 274. Graevius ad Lactantium de mortib. persecutor. cap. 4.] commutarentur, et alius ad Gothos referret, quod alibi de Carpis et Scythis legeretur. Quod de Francis quoque hominibus, qui ejusdem cum Carpis Gothisque originis erant, intelligi velim.

Baluzius ad Lactantium l. cit. cf. Cuperus ad h. l. p. 131. edit. Pauli Bauldri Trajecti ad Rhen. 1693.

τὰ στρατόπεδα συναγαγὼν, ἤλαυνεν ὡς ἐπιθησόμενος, οἱ δὲ ὑπὸ τῷ Δεκίῳ, καίπερ πολλῷ πλείους εἶναι τοὺς ἐναντίους εἰδότες, ὅμως ἐθάρρουν, τῇ τοῦ Δεκίου πεποιθότες ἐπιστήμῃ καὶ περὶ πάντα προνοίᾳ.

καὶ αὐτὸς (ὁ Φίλιππος) δὲ σὺν αὐτοῖς ἀναιρεῖται, καὶ τοῦ παιδὸς ὃν ἔτυχε τῇ τοῦ καίσαρος ἀξίᾳ τιμήσας, ἀποσφαγέντος.

p. 32. Τῶν δὲ πραγμάτων διὰ τὴν Φιλίππου περὶ πάντα ἀμέλειαν ταραχῆς πλησθέντων, Σκύθαι τὸν Τάναϊν διαβάντες ἐλῄζοντο τὰ περὶ τὴν Θρᾴκην χωρία. οἷς ἐπεξελθὼν Δέκιος, καὶ ἐν πάσαις κρατήσας ταῖς μάχαις, παρελόμενος δὲ καὶ τῆς λείας, ἣν ἔτυχον εἰληφότες, ἀποκλείειν αὐτοῖς ἐπειρᾶτο τὴν οἴκαδε ἀναχώρησιν ~~…~~

p. 32. 199. Γάλλον δὲ ἐπιστήσας τῇ τοῦ Τανάϊδος ὄχθῃ μετὰ δυνάμεως ἀρκούσης, αὐτὸς τοῖς λειπομένοις ἐπῄει. χωρούντων δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κατὰ νοῦν, εἰς τὸ νεωτερίζειν ὁ Γάλλος τραπεὶς, ἐπικηρυκεύεται πρὸς τοὺς βαρβάρους, κοινωνῆσαι τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ Δεκίου παρακαλῶν. ἀσμένως δὲ τὸ προσαχθὲν δεξαμένων, ὁ Γάλλος μὲν τῆς ἐπὶ τῇ τοῦ Τανάϊδος ὄχθῃ φυλακῆς εἴχετο, — — —

τοῦ δὲ Γάλλου διὰ τοῦ τέλματος ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁρμῆσαι τῷ Δεκίῳ συμβουλεύσαντος, ἀγνοίᾳ τῶν τόπων ἀπερισκέπτως ἐπελθὼν, ἐμπαγείς τε ἅμα τῇ σὺν αὐτῷ δυνάμει τῷ πηλῷ, καὶ πανταχόθεν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀκοντιζόμενος, μετὰ τῶν συνόντων

Μετὰ δὲ τοῦτον (Σεβῆρον) Ἀντωνῖνος ὁ Καράκαλλος ἔτη ϛ (6) καὶ μῆνας β' ——— μετὰ δὲ Ἀντωνῖνον Μακρῖνος ἔτος ἓν καὶ μῆνας β' μετὰ δὲ τοῦτον Ἀντωνῖνος ὁ Ἡλιογάβαλος ἔτη δ' μῆνας θ'. ὃς τοσοῦτον ἦν ἀσελγής, ὡς καὶ τὸν Ἱεροκλέα ἔννομον αὐτῷ ἄνδρα ποιῆσαι. μετὰ δὲ τοῦτον Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Μαμαίας ἔτη ιγ'. μῆνας γ'. αὕτη θεοσεβὴς οὖσα τὸν Ὠριγένην ἐξ Ἀντιοχείας ἐκάλεσεν, ὥστε τὸ κατὰ Χριστὸν διδαχθῆναι μυστήριον. μετὰ τοῦτον Μαξιμῖνος ἔτη γ'. μετὰ τοῦτον Μάξιμος καὶ Βαλβῖνος ἡμέρας κβ'. μετὰ τούτους Γορδιανὸς, εἶτα Φίλιππος ἔτη ε'. ——— Μετὰ τοῦτον Δέκιος ἔτη β' —— μετὰ τοῦτον Γάλλος καὶ Βοσιανὸς (Βολουσιανὸς) ἔτη β'. μῆνας γ'. —— Michaelis Glycae Annal. Parte III. p. 188. 189. ed. Veneta ex typ. Barthol. Javarina 1729.

<u>Ex Zonara</u> lib. XII. c. 18.

μετὰ δὲ τὸν νέον Γορδιανὸν ἕτερος αὖθις Γορδιανὸς τῆς ἀρχῆς ἐπελάβετο, κατὰ γένος (ὥς λόγος) προσήκων τοῖς ἀπελθοῦσι Γορδιανοῖς. —— πρὸς Κτησιφῶντα γενόμενος, ἐξ ἐπιβουλῆς Φιλίππου τοῦ ἐπάρχου τοῦ δορυφορικοῦ ἀνῃρέθη. Οὗτος γὰρ ὁ Γορδιανὸς ἄρξας, ἔπαρχον τὸν οἰκεῖον προεχειρίσατο πενθερόν, Τιμησικλέα καλούμενον. —— Τιμησικλέους δὴ τελευτήσαντος, Φίλιππος προκεχείριστο ἔπαρχος. καὶ στασιάσαι τοὺς στρατιώτας βουλόμενος, τὰς αὐτῶν σιτήσεις ἠλάττωσεν, ὡς τάχα τοῦτο κελεύσαντος τοῦ Αὐτοκράτορος. —— στασιάσαντες δὴ κατὰ Αὐτοκράτορος ἐπανέστησαν, ὡς αἰτίου αὐτοῖς γεγονότος λιμοῦ, καὶ ἐπελθόντες αὐτῷ ἀπέκτειναν αὐτὸν, ἐπὶ ἐνιαυτοὺς ἡγεμονεύσαντα ἕξ, καὶ αὐτίκα ὁ Φίλιππος ἐπεπήδησε τῇ ἀρχῇ.

<u>c. 19.</u> ἐπανελθὼν οὖν ὁ Φίλιππος, αὐτοκράτωρ ἐγένετο τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς. ἐν δὲ τῷ ἐπανιέναι, τὸν υἱὸν Φίλιππον κοινωνὸν τῆς βασιλείας προσείλετο. σπονδὰς δὲ πρὸς Σαπώρην θέμενος τὸν τῶν Περσῶν βασιλεύοντα —— ἐπαναζεύξας ὁ Φίλιππος εὐμενὴς ἦν τοῖς Χριστιανοῖς, μάλιστα δὴ

κατὰ πίστιν, καὶ προσετέθη τῇ πίστει Χριστοῦ, ὥστε καὶ εὐχῶν ἐπ᾽ ἐκκλη-
σίας κοινωνῆσαι Χριστιανοῖς, καὶ ἀρμένως ἐξαγορεῦσαι ὅσα οἱ ἡμάρτητο.
——— Οὗτος δ᾽ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ Φίλιππος πρὸς Σκύθας ἀράμενος
πόλεμον, εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν. ἐν δὲ Μυσοῖς Μαρῖνος τις ταξίαρχης
ὤν, παρὰ τῶν στρατιωτῶν βασιλεύειν ᾑρέθη. καὶ διὰ τοῦτο ὁ Φίλιππος
τεθορύβητο, καὶ τῇ Συγκλήτῳ διειλέχθη περὶ τῆς στάσεως. τῶν ἄλλων δὲ
σιωπώντων, ὁ Δέκιος, μὴ δεῖν φροντίζειν, εἶπεν αὐτῷ, περὶ τοῦ Μαρί-
νου, ὡς παρ᾽ αὐτῶν ἀναιρεθησομένου τῶν στρατιωτῶν, οἷα ἀναξίου τῆς
βασιλείας τυγχάνοντος. ὃ μετ᾽ ὀλίγον κατὰ τὴν ἐκείνου γέγονε πρόρ-
ρησιν. Θαυμάσας δὲ ὁ Φίλιππος διὰ τοῦτο τὸν Δέκιον, ἀπελθεῖν προσ-
έταττο εἰς Μυσίαν, καὶ κολάσαι τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως. ὁ δὲ τὴν
ἀποστολὴν παρῃτεῖτο, λέγων, μήθ᾽ ἑαυτῷ μήτε τῷ στέλλοντι συμφέρειν
αὐτὸν ἐκεῖ ἀπελθεῖν. ὁ δὲ Φίλιππος καὶ ἔτι ἐνέκειτο. κἀκεῖνος καὶ ἄκων
ἄπεισι, καὶ ἀπελθόντα εὐθὺς αὐτὸν οἱ στρατιῶται βασιλέα εὐφήμησαν.
Τοῦ δὴ ἀπαναινομένου, τὰ ξίφη σπασάμενοι, δέξασθαι αὐτὸν ἠνάγκασαν
τὴν ἀρχήν. Γράφει δὲ ἐκεῖθεν τῷ Φιλίππῳ, μὴ ταραχθῆναι. εἰ γὰρ
ἐπισταίη τῇ Ῥώμῃ, ἀποθήσεσθαι τὰ τῆς βασιλείας παράσημα. Ἀλλ᾽ ἀπι-
στήσας τούτῳ ὁ Φίλιππος, ἐξεστράτευσε κατ᾽ αὐτοῦ. καὶ συμβαλὼν τοῖς
τοῦ Δεκίου, ἔπεσεν ἐν τοῖς πρώτοις ἀγωνιζόμενος. Σὺν αὐτῷ δὴ καὶ
ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀνῄρητο Φίλιππος. τῶν θανόντων, τῷ Δεκίῳ ζύ[illegible]-
τες προσεχώρησαν. ἐβασίλευσε δὲ κατὰ μέν τινας πέντε ἐνιαυτούς,
κατ᾽ ἑτέρους δὲ ἕξ, ἐπὶ τοσούτοις μῆνας. Ὥρμητο δ᾽ ἐκ Βόστρων,
ὅπου καὶ πόλιν βασιλεύσας ἐπώνυμον ἑαυτῷ ἐδομήσατο, Φιλιππούπολιν
ὀνομάσας αὐτήν.
c. 90. ὁ γοῦν Δέκιος πάντων, ὡς εἴρηται, τῶν στρατιωτῶν

προσχωρησάντων αὐτῷ, εἰς τὴν Ῥώμην ἐπανελήλυθε, καὶ τῆς ἡγεμονίας γέγονεν ἐγκρατής. Ἀποσκοπήσας δὴ πρὸς τὸν τῆς ἐξουσίας ὄγκον, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων οἰκονομίαν, ὡς ἔνιοι λέγουσι, τὸν Βαλεριανὸν ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων διοικήσει προσείλετο. καὶ αὐτίκα ἀλλήλους εἰς θεομαχίαν παρακροτήσαντες, διωγμὸν ἐπήγειραν κατὰ τῶν Χριστωνύμων σφοδρότατον. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ δι' ἔχθος τὸ πρὸς τὸν Φίλιππον φασὶ τοῖς Χριστιανοῖς ἐπιθέσθαι τὸν Δέκιον, οἷα παρ' ἐκείνου σεβαζομένοις. ——————— Δέκιος δὲ οὕτω διατεθεὶς εἰς τοὺς τὸν Χριστὸν σεβομένους, οὐδὲ δύο ὅλους ἐνιαυτοὺς ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀνύσας ἀρχῇ, αἴσχιστα διεφθάρη. Βαρβάρων γὰρ ληϊζομένων τὸν Βόσπορον, ὁ Δέκιος αὐτοῖς συνεπλέκετο, καὶ πολλοὺς ἀνῄρει. τῶν δὴ στενοχωρηθέντων, καὶ αἰτουμένων ἀφεῖναι τὴν λείαν πᾶσαν, εἰ παραχωρηθεῖεν ἀναχωρῆσαι· ὁ Δέκιος οὐκ ἐνέδωκεν, ἀλλὰ Γάλλον ἕνα τῶν τῆς Συγκλήτου τῇ διόδῳ τῶν βαρβάρων ἐπέστησε, μὴ συγχωρῆσαι κελεύσας αὐτοῖς παρελθεῖν. Ὁ δὲ Γάλλος ὑπέθετο τοῖς βαρβάροις, ἐπιβουλεύων Δεκίῳ, πλησίον τέλματος βαθέος ὄντος, ἐκεῖ παρατάξασθαι. Οὕτω δὲ παρατεταγμένων τῶν βαρβάρων, καὶ τὰ νῶτα στρεψάντων, ὁ Δέκιος ἐπεδίωκε· καὶ αὐτός τε σὺν τῷ υἱῷ, καὶ πλῆθος τῶν Ῥωμαίων ἐνεπεπτώκει τῷ τέλματι, καὶ πάντες ἐκεῖσε ἀπώλοντο[c], ὡς μηδὲ τὰ σώματα αὐτῶν εὑρεθῆναι, καταχωσθέντα τῇ ἰλύϊ τοῦ τέλματος.

a) Istius Maximi, praeter Zonaram, meminit etiam Zosimus: cuius veterum vix alibi mentio occurrit. b) Vide Observata a Scaligero ad Eusebium p. 245. Edit. 2da c) Praeter Victorem cf. Lactantius de Mortib. Persecutor. n. IV. de Decio. Circumventus a barbaris, et cum magna exercitus parte deletus, nec sepultura quidem potuit honorari, sed exutus ac nudus, ut hostem Dei oportebat, pabulum feris ac volucribus jacuit.

Omnia ante Constantinum inepte et parum diligenter (de rebus Latinis loquor) explicavit. apud Allat. de Georgiis. magni viri in dicendo. p. 126.

c. 21.

Κρατεῖ οὖν ὁ Γάλλος, ὃν τινὲς μὲν τῶν συγγραφέων καὶ Βολουσιανὸν κεκλῆσθαι
φασὶν, ὡς διώνυμον· ἄλλο δὲ, τὸν Βολουσιανὸν υἱὸν αὐτοῦ εἶναι γεγράφασι, καὶ
συνάρχειν αὐτῷ. Κρατήσας τοίνυν τῆς τῶν Ῥωμαίων ὁ Γάλλος ἀρχῆς σπένδε-
ται τοῖς βαρβάροις ἐπὶ συνθήκαις τοῦ λαμβάνειν ἐκείνους παρὰ Ῥωμαίων
δασμὸν ἐνιαύσιον, καὶ μὴ τὰ Ῥωμαίων λῄζεσθαι· καὶ σπεισάμενος οὕτως, ἐπα-
νῆλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βολουσιανὸν ἀνηγόρευσε Καίσα-
ρα. Βαρὺς δὲ καὶ οὗτος γέγονε τοῖς Χριστιανοῖς, καὶ οὐχ ἧττονα Δεκίου διωγμὸν
κατ' αὐτῶν ἐγείρας, καὶ πολλοὺς ἀνελών.

[illegible] ἰδίαν [illegible]
προσλαμβάνη τὴν προῖκα [illegible]
[illegible] τὴν πράξει κεχαρισμένον. Ἤγουν
[illegible] κατηγορία [illegible] κληρονομίας
[illegible] κατὰ γράμμα [illegible] κατὰ [illegible]
κληρονομεῖν, οὕτως ἐστὶ, [illegible]
[illegible] κοινῶς [illegible] πατρὸς, κατὰ [illegible]
[illegible] τὴν κληρονομίαν [illegible]

ceciderunt dimicando cum barbaris Imperatores Decii, pater et filius. Am. Marcell. 31. p 477. ed Hamb. 1609.

Simili clade Caesarem quoque primum Decium dimicantem cum barbaris acriter, equi lapsu prostratum, quem ferventem retinere non valuit, abiectumque in paludem nec emergere potuisse, nec inveniri

Idem 31. p 495.

Philipp [illegible] den Decius, [illegible] in Mösien, zur [illegible] v. Pannon. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] v. [illegible]

[illegible] IV. [illegible] XIV. 3.

Decius 57. Jahre [illegible] idem

Ueber seine [illegible] Vorfahren [illegible]

[illegible] 42.

Ueber die Söhne des Decius Spanheim

Diss XI. p 296. Liebe Gotha p 429.

Chronicon Euseb. ad an. 254.

contra Gothos Decius Senator a Philippo dimissus Jornand reb. Got. 16.

de marino Spanh. praest. numism. Diss. XI.

Dece haïssoit les chretiens, parce que Philippe les avoit protegés Crevier p 285.

Une pareille attention fait honneur au Gouvernement de Dece. (de contraire) Crevier p 293.

Damasi velit, quod Decio patri quartum, filio vero secundum consulatum attribuit, de subfectis enim et ordinariis consulatibus utriusque Decii loquitur, ita ut subfectos ‡ ordinariis consulatibus annumerat, tum temporis enim moris Romae fuit, ut subfecti et designati consulatus Caesarum ordinariis ipsis in multiplicandis gestae hujus potestatis muneris persaepe aequarentur, ut subscriptiones legum et inscriptiones lapidum testantur. † Quid autem sibi Orosius velit, qui 1007. U. C. interfectum esse Decium notat, et ab anno 1007. U. C. imperasse id num quem dicere contendit? Equidem aut omnem auctoritatem Orosio abjudicandam esse censeo, aut de illis annis opinionem Orosii interpretandam per quos persecutio Christiana, quae sub nomine Decianae in scriptoribus Rei Ecclesiasticae celebratur, intelligenda est. Etsi enim statim atque imperium occupasse Christianos persecutum fuisse narrat constat tamen breviorem hanc fuisse

‡ etsi τὸ DES. omissum nonnunquam esset. Eckhel Pars II. Vol. VIII. p. 330. l. u.

† Numorum et lapidum inscriptiones meminerunt nonnunquam, nonnunquam vero omittunt consulatus suffectos s. Goltzius et Gruterus p. 273. Eckhel doctrin. numor. veter. Pars II. Vol. VIII. p. 327. 199. ed. l.

~~‡ adeo enim parum gnarus scriptoris erat, ut~~

viresque ~~fuit~~ sub secundo Ordinarii Consulatus Decii sive U.C. 1004. coepisse multosque annos (nam et sub imperatore Trebellio Gallo ‡ ~~durabat~~) durasse. Sive Lagius secundum mentem suam 1007. U.C. interfectum Decium esse ait, sive paulatim abolitas Edicta ejus ~~quibus~~ quae contra Christianos ediderat, Orosius ait. 7

‡ Christiani persequebantur.

Hic obiter, data occasione, Jurisconsultos, vel alios quosvis Codicis Justinianei Lectores, accuratiori Chronologiae minus addictos, monitos velim, peccari anni anachronismo usque ad Diocletiani tempora, in Aere Christi, numeris qui legibus illis appositi sunt, in quibus Coss. notantur, v.g. supra laudatis Legibus quae Coss. Aemiliano et Aquilino latae sunt: annus enim Aerae Chr. 250. substituitur pro 249.

Joinard. l.c. p. 360.

7 Multi tamen passi sunt Sancti Viri et Laurentius, qui non sub Decio sed sub Galliano et Valeriano tertia die post Sixtum passus est, si Prudentio hymn. 2. de S. Stephano et Ambrosio lib. II. Off. c. 18. credimus; vel si Alberto, anno Christi 256. qui anno 2. Galli et Volusiani opponitur. Verum retinuimus ob fidem aliorum exemplarium et Contracti, et quia Valeriani persecutio coepit per Decium, sine temporis intermissione ea saepe nuncupatur persecutio Decii; adeo, ut multa alia similia occurrant in Martyrologiis, et ipse Hieronymus de scriptor. eccles. in Paulo et Methodio unicam persecutionem sub Decio et Valeriano nominet, quod similiter facit Optatus lib. III. Ne autem dicas cum Vincentio tom. 1. lib. 32. cap. 62. Galienum vocatum etiam Decium. nam nil tale legimus apud bonos auctores. cf. Pontaci p. 649. l.c.

Es ist z. B. nicht schwer zu werden, d
folgenden Consuls so müssen Kriegs-
Unterbildung gleichen Künste und Volk
daß allen gemeinsam Philippi, gewiß
ihren Lagern nachzudenken, und
Römern sich lagern gleich entschlossen
Unmerklich gewöhnt an jeden
Thronischen Cameraden auf den Legion
Die gestrigen dem einen hinzufügen
Gegen den Kriegs Philipp von O
den Legionen in Messia nichtsdesto
älteren Officier nichts machen
Macedonischen Volk würde. Philipp
gieng, um [illegible] daß den [illegible]
Römern den nächsten Frieden nicht
brauchen würde. Zu beschleunigen
seine Absicht und seine Geschichte
nachgiebig dem Druck nicht. Er [illegible]
schen. Die Bildung der Künste
[illegible] an Lieben, bis endlich Dei
Überschreitung ~~den Geschichte~~ Edle
gewöhnen Leutseligkeit zu [illegible]
zu bestätigen schien. Er bezeichnete
Menschen mit ein glücklichen
Thron, und Philippe Unterthanen
an Königs würde, ~~daß~~ nur einen
Unbeständigkeit ~~daß~~ die er
gewöhnt werden würde. Die
Bewegungen [illegible] Philipp

…ichen Mädchen bei mir, und Dein
… eigene Schwester die hiesige …
… und Augenblicke in meine Arme zu-
…n, denn Aufmerksamkeit mit jener Zärtl-
…lichkeit auf das Handeln des Ma-
…n dankt jener Sie eigenen Ge-
…dern hatten ebenfalls die Gesichter be-
…s zu haben mir Küssen an Ihren-
…nen und fühlenden Geist der
…bildeten, und sein Menschenfreunde
… durch den Anblick beglückt wird. Sie
…n zeigen ihren Kindern ihnen
…wundern, sie lieben ihr … die
…rd oder den Schwanz. Sie leben
… auf dieser entscheidenden mensch-
…menschlich. Sie küssen oder be-
…kommen zu dem Zeugen an Italien
…ten sein Rath zusammen bringen,
…spielten mit Kenntnis zu mich zärtlichen
…umgeben hatten, und möchte mir
…zusammen zustellen. — Wenn in
…ober ihr das Glück verschaffet hätte
…vermüthig daß er ~~…~~ angezeigten werden
…en zeigte er würde

de censura restituenda Senatui suaserit,
et in suum Prisci factionibus opprimen-
dis occupatus esse videatur

Viglii Zuichemi Opera.

[illegible]

Nunc autem ut ad Jornandis narrationem
accedamus, hanc, etsi non tam distincte
a scriptoribus quos laudavimus narretur
veram esse puto. Ipse enim Aurel. Victor
narrat, Decium filium suum contra Gal-
los misisse, ipsum maniorum dedicandorum
Romae paulisper moratum. Fieri
itaque potuit, ut ille prius quam pater
veniret cum Gallo hostes adgrederetur,
ita ut Decio patre superveniente amissa suo-
rum parte maxima, ut Ammian. Marcell.
(31. 5. ed. Bip.) scribit, reverterent. Interea
Decium in castris moratum esse, hinc colli-
gi potest, quod, postquam Roma egressus
est, in urbem redisse
non traditur, imo
et castris rem publi-
cam administrasse apparet, cum et

C. W. A. Maciejowski
et Benecke

Jura

Henricus Noris[ius] in Dissert. III. de Epochis Syromacedon. p 345. ostendit ex nummis prenomen Decio Caji non Cnei, ut Panvinius aliique, fuisse. Nec minus ostendit uxorem Decii non fuisse ~~Barb~~ Sallustiam Barbiam Orbianam, sed Herenniam Etruscillam.

Quod de Chronologia Decii Blasfowicius tradit, id ex Henr. Noriss. Dissert. laud. p. 346. 197. excripsisse videtur. Hac ratione enim eadem argumentis et Henr. Norius utitur.

Nummi e quibus de nomine uxoris Decii constat, cusi sunt prope Khesenam urbem in Mesopotamia, hinc ortum est ut nonnulli crederent Decium contra Persas bellum gessisse. Baronius Tomo II. ad An. Chr. 253. num. 128. item ad an. 254. Sed hac opinio falsa est, nihilaeque ex Actis Apostolorum hauptam esse dicimus ex narratione, quae martyrii S. Laurentii praemittitur. ut A. Cardin. Norisius docuit Dissert III. 349.

Denique dicitur Decius l. c. a Daemone correptus, animam Romae inter cruciatus exhalasse. Quae omnia plane fabulosa sunt. idem l. c. p 250.

Itaque tot nummi apud Khesenam uno eodemque anno sculpti fuerunt, non quod ibidem bello Persico urgente Decius substiterit; sed vel quia cives abs absente Imperatore novis beneficiis ornati fuerunt, vel quia legatus quispiam Mesopotamiae apud Khesenam coloniam Romanam forte degens, tot numismata in honorem Decii ac totius Domus Augustae, obsignanda curavit. ibid. 251.

nam corpus ejus quaesitum, nusquam reperiri potuisse, ~~et~~ Zonaras XII. 20. et Zosimus p 32.* tradunt. Paulo aliter Lactantius de morte persecutor (c. 4.), ait enim: Decium a barbaris circumventum, et cum magna exercitus parte deletum, ne sepultura quidem honorari po-

* Amian Marcellin. 31. ~~14.~~ 5. 13. ed Bip.

periisse, sed exutum ac nudum, ut hostem Dei oporteret, pabulum feris ac volucribus jacuisse. Nihil de hac re Orosius l. c. Nec ~~Constantinus~~ Eusebius, qui in oratione Constantini ad S. Coetum id solum narrat Decium in agro Scythico occubuisse (cap. 24.) ‡ Aurelius Victor, ~~plerique mortem Deciorum illustrem~~ refert haec de hac re ita: Deciorum mortem plerique illustrem ferunt; namque filium audacius congredientem cecidisse in acie; patrem, cum perculsi milites ad solandum Imperatorem multa procarentur, strenue dixisse, detrimentum unius militis parum videri sibi. Refecto itaque bello (idem narrat Caesar. 28.) cum impigre decertaret, interiisse pari modo. De loco ubi interfecti v. Auctores a Tzschucke ad Eutrop. IX. 4. laudatos ‡. ~~Terminus de loco, in quo Decii ceciderint, omnes interpretes quaerunt~~

~~Prius~~ Priusquam de ~~tempore~~ anno ~~et~~ mortis Deciine agam, necessarium esse videtur, ut de Prisco illo duce Romano, cujus Jornandes mentionem fecit, et Herennio Etrusco filio Decii nonnulla addam.

~~In~~ De conspiratione Jotapiani et Marini tempore Philipporum mota ~~rebellasse~~, supra dissemimus ~~ostendimus~~. Contradicit tamen Victor (Caesar. 29.) qui Jotapianum ‡ sub Decio ‡ conspirasse affirmat, ad quem opprimendum cum exercitum Decius movisset, Julius Valens quidam cupientissimo vulgo Imperium cepisse dicitur. De Jotapiano praeter ea quae supra

‡ Idem Hieronymus in Zachariam cap. 14.

‡ Equidem Jornandi (Reb. Get. 16.) adstipulor, qui in Moesia interfectum fuisse tradidit, quod ~~ante~~ ab aliis ~~[illegible]~~ barbaricum solum appellatur. Tzschucke l. c. barbaricum ~~+~~ bellum poni mavult, falso et inepte excogitatum.

‡ qui brevi interfectus fuisse dicitur, Zosim.

‡ cum Lucio Prisco qui Macedonas praesidatu rexisse dicitur

62

‡ nisi quod in Josepho (Antiquit. Jud. 18. 7.) mentio cujusdam occurrat, qui nosterne sit vel alius, nihil adfirmare possum. Quod ad verba Victoris redeam, haec cum narratione Zosimi facile [...] Inde enim adparet, ipsos factionis Jotapianae participes, exercitum cui Marinus praefectus erat instantes, ita demum primum ut hi Marinum e medio sustulissent.

‡ memorat et Capitol. in vita Gord. III. 84. sextantum cum sustulisse, quod a Philippo genus duceret.

‡ dubitat Muratori l. c. p. 47. mentio ejus et in Cypr. Epist. occurrit (ep. 52.)

‡ De Claudio enim dein duce, qui postea imperator fuit, nihil narratur, quam strenuam operam in praeliis praestitisse. Trebell. Pollio in Claud. 381. T. II. ed. L. et ‡ 397. l. c.

populi nihil in scriptoribus invenire ~~me posse~~ ~~dixisse fateor~~ ‡. ~~Equidem ita haec cum verbis~~ ~~Zosimi~~ conciliari posse puto, si observamus, quod Decius de Marino solum victoriam reportasse dicatur‡, ~~quo facto Jotapianae partes contendisse, illos, qui Marinum e medio sustulerant, imitatae esse videntur.~~ Quod vero de Valente traditur, nihil quod dicam habeo, ~~[...]~~ cum ipsa res adeo parvi momenti esse videatur, ut si verba Victoris diligenter inquiras, pro urbano rumore potius, quam ~~justa~~ conspiratione justa haberi ~~adsciri~~ appareat. De conjuratione Lucii Prisci, difficilius dictu est, ipse enim Zosimus ‡ fratrem Philippi fuisse narrat, ‡ qui mortem ~~fratris~~ ejus in Decio ulcisci voluisse, putari potest. ‡ Sed cum ipse Victor, pro hoste Patriae a nobilitate declaratum fuisse scribat, quo tempore id acciderit, quaeritur. Equidem nisi auctoritas historicorum obesset, ~~solum~~ Gallum ~~tandem~~ plus in proditionem Decianam cum Scythis conspirasse, ‡ ~~[...]~~ facile mihi persuaderem ~~[...]~~ per Lucium Priscum, qui ~~[...]~~ Jotapiani et Marini caedis tristes exemplum habuit, et a novis molitio-

‡ Gothicus in cursionibus durantibus. id enim et verbis Victoris Ep. si recte illa inspicias confirmari videtur, qui Gothorum concursu Lucio Prisco dominationem delatam esse scribit. ‡ ~~Sed~~ cum ~~ille~~ a nobilitate ~~hostis patriae~~ pronunciatus ~~occisus est~~ ‡ aliam viam imperii adipiscendi ~~Gallus~~ ingressus est, tutius esse ratus ~~per~~ proditione ~~id~~ assequi, quod antecessor ejus palam machinatus, consequi non potuerat.

‡ Attamen nisi precario adquisitam dominationem habuit, nam hostis patriae ‡ ~~Itaque ex...~~ Itaque Gallus, duplici exemplo edoctus, quam periculosum esset audacia conari

‡ id affirmatur in Publ. [illegible] # 74. XIII.

‡ Quod cum adesse videret, ~~palam~~ cum Gallo in Decium conspirasse, putari potest.

‡ opportunam occasionem nanctus ‡

‡ Euseb. VII. 11. hist. tres commemorat.

de exitu regis Decebali Reimarum ad Dio Cass. 68. # 1130. pg. dicto sub Trajano periit, nam plures Decebali erant. Dio. 67. # 1105. et ibid. Reimar.

Daci Getae promiscue vocantur Dio 67. # 1106 et Reimar ibid.

nobile apud Romanos τὸ δόρυ sed Decibali ~~...~~ τὸ ξίφος τὸ βέλος Dio 45. # 441. cf. Livius Drakenborchii. et Dio 46 # 463. Nettemeier ad primum loci.

nibus aversum ~~...~~ se tenuisse, donec opportunum tempus veniret, ‡ ~~affirmare ausim~~. ‡ ~~Itaque~~ a vero ~~abhorret~~, cum Gallus ~~ignominiose~~ ~~tum~~ post Decium imperatorem ~~ipsum...~~ ~~in Decium, quod historici produnt~~ ~~...~~. Sed ~~...~~ verosimilius est Lucium Priscum contra Decium solum conspirasse ‡

Nec minorem difficultatem facit, quod nonnulli historicorum unius solum Decii Imperatoris filii meminerint, qui ut supra ostendimus in praelio contra Gothos commisso periisse ~~...~~ traditur, cum tamen Zosimus, uberrimus Decianae historiae scriptor narret, imperatorem Gallum, ut suspicionem proditionis erga Decium exercitu a se removeret, antecessorem suum vita functum inter Deos referri jussisse, filiumque ejus superstitem C. Hostilianum, adoptasse. Hinc patet, vel duos filios Decio attribuendos esse ‡, vel Zosimum, cum de Decio patre mortem occumbente solum scribat, filium ejus qui

ab aliis una cum patre interfectus fuisse traditur, ~~ut~~ superstitem patri esse voluisse, ita, ut cum Gallo simul ~~re~~ regnaret ‡ ~~Alii~~ aliis quoque (ut Spanheim de usu et Praest. numism. Diss. XI. p. 257/99. ed. l.) qui generum Decii fuisse narrant, sed cum minus idoneis ~~probatis~~ argumentis opinionem fulciant ~~nitatur~~, pro vera illam habere non possum. Neque scio, quo ~~modo fieri possit~~ id aiunt, ut (Spanheimius l.c.) ~~narrat~~ ut Zosimus generi et filii nomina commutasset, cum et Victor (Caesar. 29.) Decio extincto ~~Senatu~~ filium ejus a Senatu Caesarem promulgatum fuisse scribat,‡ qui brevi post pestilentia in Urbe grassata extinctus‡, vel ut Zosimus ~~tradit~~ narrat a Gallo interfectus fuisse traditur) et ‡ ipso Spanheimio l.c. p. 256 fatente ‡ numi ~~tempore Decii Imperatoris~~ cusi inveniantur, in quibus nomina Etrusci et Hostiliani filiorum Decii Imperatoris appareant. ‡ Totum illa apud Cedrenum‡ confusio, seriem imperatorum post Gordianum tertium describentem, quod partim ex ~~his~~ illis quae supra de Valeriano Imperatori Decio consorte, ~~p~~ vilissi credito partim et his quae de + Hostiliano Decio prodidimus, enucleari ~~posset~~ licet.‡

‡ Mira hac de re in historicis confusio. ~~Alii~~ nonnulli Volusianum filium Decii fuisse ~~narrant~~ contendunt Syncell. p. 299. 303. (Hist. Byz.) ~~alii~~ nonnulli vero, filium Galli fuisse memorant Cedren p. 204. (Hist. Byz.)

‡ Idem putat Tillemont III. p. 506.

‡ Idem Cedrenus narrat p. 204. et 303. p. 299.

‡ Victor Caes. 30. Jornandes ib.

‡ Eckhel doctr. numor. veter. Pars II. vol. VII. p. 351. Tillemont III. p. 505.

‡ p. 203. 199. (Hist. Byz.)

v. Tzschucke ad Eutrop. IX. 5. qui summa infinis congerit, melius Gibbon l.c. chap. 10. p. 256.

*quocum consentiunt alii v. Tzschucke ~~...~~ ad Eutrop. IX. 4. nota 7.

*Diversam computationem ab his Chronicon Damasi init (magn. Bibl. Patrum Lugd. 1677. Tomo XXVII.), cum Decio patri quartum, filio vero secundum consulatum tribuit.

alter annis quinque cos imperasse ~~[...]~~ contendit. Eadem confusio in Chronologia Deciana est. Praeter Victorem enim utrumque, quorum alter, duobus annis*, alter vero ~~uno et triginta mensibus~~ triginta mensibus Decios imperasse contendit, Chronicon Eusebii et Cassiodori, diversam computationem habet, enim annos uno et tribus mensis regnasse illos indicat.* Orosius denique ab anno U.C. 1004, usque ad an. 1007. Decios imperasse vult.

Ex his, tantisque altercationibus Chronicorum nullo modo expedire nos possumus, nisi annos Imperii Philippici et Deciani accurate computaverimus. Prioris enim Imperatoris Chronologia in justum ordinem redacta, ad determinandos Decii annos viam nobis praebebit.

In primis verba Zonarae et Eusebii observanda sunt, ut demonstretur, ferne an quinque, an septem denique annis Philippus Imperium Romanum moderaretur.

Subscriptiones legum a Philippo Imperatore latarum, et fastos consulares a) breviter inspiciamus, anno 997. U.C. sive 244. post Chr. Peregrino et Fulvio Aemiliano b)

a) ed. Theodori Jansonii ab Almeloveen, Amstel. 1740. p. 150.

b) in scriptura variant Codd.

l. 2. C. de heredit. actionib. (IV. 16)

Pro hereditariis portionibus heredes onera hereditaria agnoscere etiam in fisci rationibus placuit: nisi intercedat pignus vel hypotheca, tunc enim possessor obligatae rei conveniendus est. PP. 14. Cal. Nov. Amiliano et Aquilino Coss. 250.

‡ hinc sequitur, quibuscunque oneribus (sive in nominibus sive rebus illa consistant) hereditas a nobis derelicta obnoxia sit, omnia haec a heredibus vel bonorum possessoribus ~~possideant~~ nostris solvere debere. Id enim et ipsa rei natura posuit, et lege XII. Tab. ~~cautum~~ sancitum est, ~~ita tamen~~ ut, quaecunque hereditariae obligationes in nominibus consistant, ipso jure inter heredes dividerentur. l. 55. D. Rei vind. ‡ Si autem de illis quae in re consistunt obligataque manent quaeramus, ita res disposita est, ut qui ~~totam~~ totam possideat, in ~~p~~ rem conveniretur, adeo quidem

quibus illa praestanda delegavimus

‡ sive ~~haec~~ corporalia sive incorporalia sunt, ~~quibus illa praestanda reliquimus~~

‡ l. 37. D. Acquir. hered. l. 6. D. Acquir. hered. l. 3. § 3. D. quib. ex causs. in poss. eat.

‡ l. 61. D. Acquir. v. omitt. hered.

Duobus potissimis capitibus in adeunda hereditate expositis, nempe in legitimo et extraneo herede, tertium caput sequitur, quod de actionibus hereditariis agit.

Regula juris est, legata vel fideicommissa ab ~~iis relinquere non posse~~ iis quibus hereditas vel legatum a nobis ~~datur~~ ~~pervenerit~~ ~~destinus~~ aliquid ~~de~~ ~~venerit~~. l. 9. C. de fidei com. l. 2. D. de Legat II. l. 6. D. de Legat III. ‡ hinc sequitur, onera hereditaria ‡ tam ~~ab~~ heredibus l. 1. § 6. D. Legat III. quam ~~et~~ bonorum possessoribus a nobis praestari debere, quibus exsolvenda ~~et~~ illa delegavimus ~~delegari posse~~ (l. 1. § 7. D. Leg. III.). ~~Haec~~ autem aut in nominibus aut rebus consistunt; quorum altera lege XII. Tab. inter heredes divisa sunt ‡, neque in actionibus realibus et hypothecariis locum habent, quoniam is qui rem possidet, si totam possidet in rem conveniter, sin minus pro parte l. 55. D. Rei vind.; altera pro his partibus heredibus oneri sunt, ‡ pro quibus hereditatem delega-

‡ heredes non teneantur

‡ l. 54. 52. D. Legat I. l. 24. D. eod. l. 11. C. famil. hercisc. (III. 36.)

‡ Sed quonam modo haec debita dispartiantur

‡ quem judicio f. herisc. invicem a se petunt ~~ab illis petitur~~ Paulus I. 8. §. 4. l. 1. pr. D. f. hercisc. l. 3. pr. eod. ~~tunc quidem cum in~~ debita ~~in hereditate~~ is ~~...~~ aut, nomina ~~...~~ ipso jure divisa l. 25. §. 1. D. eod. (fam. hercisc.) sint, haec solum dividentur, quae in re consistant; ita quidem, ut in hac divisione

‡ Quod de eodem quoque qui hereditatem emit, et cui delata, sed nondum acquisita hereditas est, intelligendum l. 2. §. 16. Dig. (14. 4.) l. 10. 11. 13. D. eod.

~~tam acquisiverit, ita quidem~~ ut licet ~~co-frater~~ alio testator ~~modo~~ reliquisset, ultra portionem sibi delatam ‡ ~~illius non teneri, aequissimi invitis~~ sit l. 4. §. 1. D. de Leg. I. l. 61. A. v. g. her ~~De portionibus autem hereditariis loquimur non de virilibus, ... quarum nulla mentio injecerit, saepe occurrit~~

‡ Quonam autem ~~ratione~~ modo fieri possit, ut ~~ipsi~~ heredes debita ~~haec~~ ~~sibi~~ imposita inter se partiantur, id quoniam potest. In primis observandum, omnes inter se petitionem partiariam ~~in se~~ habere l. 1. §. 2. D. si pars hered. pet. ‡ ita ~~quidem~~, ut alter alteri veluti ex contractu obligatus maneat l. 1. pr. f. ~~...~~ l. 5. §. 2. obl. et act. ‡ hercisc. §. 4. J. Obl. quae quasi ex contr. (hinc) ergo, si res oppignorata legata illis sit, illamque heredes inter se dispartiti fuissent, an quisque pro sua portione an omnes in solidum teneantur? ~~Hoc~~ quod tam quam potest sed hanc quaestionem ~~duae quaestiones~~ priusquam ~~solvantur~~ de natura pignoratitii juris nonnulla praemittenda ~~sunt~~ esse videntur.

Pignorum ea natura est, ut nisi in tota re pignus constitui ~~non~~ possit; si itaque communem rem pignori obligavero, tota res obligata manebit l. 1. C. si com. res pignori l. 6. §. 8. D. famil. herciscundae

7 l. 15. §. 2. D. de Pign. l. 10. D. In quib. caus. pign. l. 19. de Pign. l. 65. de Evict. Nam ut pignus et in minima re ~~[illegible]~~ obligata validum manet, ~~[illegible]~~ quoque et si ~~pro~~ minima parte obligationis mea satis factum non fuerit, ~~[illegible]~~ pignus vendere possum. l. 8. D. l. 6. C. de Distract. l. 6. §. 5. Pign. act. l. 41. §. 1. de Usur.

~~[illegible]~~ ita quidem, ut licet creditores obligatam rem postea inter se diviserint, pignus contractum pro indivisis partibus in ea maneat l. 7. §. 2. D. Quib. modis pign. l. 3. §. 2. D. Qui pot. 7 Idem de nostro casu in quo ~~[illegible]~~ superiator [illegible] intelligendum est, quibus ~~cum~~ hereditas oppignorata delata sit, cum omnibus oneribus delatam esse ~~videtur~~ l. 30. D. de Pignorib. l. 6. 7. C. Obl. et Act. l. 11. 14. D. de Distract. pign. quam diversi inter se dispartiti sunt, unusquisque in solidum obligatus manet l. 1. 2. C. Si unus ex pluribus. his minus, is in solidum conveniendus est, omniaque onera hereditaria solvere debet, qui illam tenet. Omnes enim obligationes heres in se trahit l. 17. 59. R. J. l. 37. D. Acquir. hered. Omniaque quae ipse testator solvere tenebatur solvere debet l. 10. C. de Jure delib. l. 8. D. Acquir. hered. l. 36. D. de bon. libert.

Ex his quae proposuimus facile intelligi potest ~~iam intelligi est~~, qualem casum consideratio nostra tractat: Supplicanti enim Telemacho, qua ratione ~~[illegible] uti debeat~~ ad persequendam sibi a ~~hereditas~~ testatore rem debitam, quam nunc heredes ejus ~~tenebant~~ uti deberet, respondit: vel pro parte hereditaria conveniendos ~~esse~~, vel contra eum actionem dirigendam esse ~~actionem~~ qui rem sibi oppignoratam tenet.

Cur autem addit, et in fisci rationibus id quoque obtineri ut pro hereditariis portionibus conveniantur, quum posset Imperator non in solidum consequenti fisco,[7] sed pro parte hereditaria, divisio actionum nonnullam incommoditatem habet l. 3. D. f. hercisc. commodiusque creditori contra unum debitorum actionem dirigere, ut totum recipiat, tamen neque concedidur si quidam ex heredibus solvendo non sit, cum re ipsa inter coheredes divisa, unusquisque conveniri debeat.[†] Sed quid in iis obligationibus dicemus, quae divisionem non recipiunt, ut servitutes, et omnes aliae, quae praestationem partium non recipiunt? Cum teste Paulo l. 2. §. 1. et Ulpiano l. 72. D. V. O. dividi non possint, in solidum heredes tenentur; condemnantur itaque in aestimationem debiti quam postea a coheredibus judicio f. hercisc. cunde repetere debent l. 17. D. Servit. l. 2. §. 2. D. V. O. ita et coheredes, qui licet in solidum obligati sint, ille tamen qui sol[*]

[*] Observandum tamen est, regulam hanc, heredes pro hereditariis portionibus onera hereditaria subire, non semper valere. Quid enim si unum coheredum testator

[7] et si in fisci rationibus et constit. nostra dicit, nec obstat l. 7. pr. C. f. hercisc. quia alia ratio in est agro vectigali, alia rationibus fisci.

[7] Omnis enim legatorum ex aequo ad omnes pertinere debere, etiamsi testator aliomodo reliquisset, omnibus notum est. l. 4. §. 1. D. de Leg. I. etiamsi pecunia praecepta in hereditate inventa non fuisset l. 25. §. 22. D. f. hercisc.

[‡] l. 25. §. 9. 10. D. famil. hercisc.

[†] venit contra alios experiri possit l. 2. C. de divid. tut.

damnaverit aes alienum agnoscere †, non alii pro partibus hereditatis conveniendi sint? Quod minime adprobari potest, nam ~~nisi~~ exceptis casibus in Quaestione prima a nobis enucleatis, libera testamenti factio cuique tribuitur l. 120. D. V. S. quam heres vel agnoscere vel hereditate sese abstinere debet. Si autem agnoscit, hereditatemque adit, vel b. possessionem petit, iam eo agnoscit, ~~vel~~ se omnia onera a testatore sibi imposita ~~[illegible]~~ ~~velle~~ agnoscere. ~~neque itaque~~ Itaque nec facta ~~[illegible]~~ testatoris rescindere potest l. 73. D. et l. 14. C. de Evict, nec judicio familiae herciscundae experiri l. 10. C. l. 33. l. 39. §. 5. D. f. hercisc. † Omnia enim ~~itaque solus praesta-~~ ~~bit~~, quae praestanda esse testator voluerit ~~voluit~~ ~~[illegible] praestabit~~ l. 94. D. de Leg. III. dummodo ~~ita tamen ut~~ ultra ~~[illegible] sibi que non [illegible] neque heres neque legatarius~~ ~~partem sibi relictam oneratus non possit~~ l. 114. §. 3. D. de Leg. I. §. 1. J. de Sing. reb. per f. com. relict. l. 11. §. 2. l. 17. ad legem Falc. §. 3. J. de Lege falcid. Quod si unus, legato omnibus imposito, caverit, ne is possideatur, tunc f. herc. experiri potest l. 25. §. 15. D. f. herc.
~~Itidem~~, quae hucusque exposuimus, de iis casibus intelligi debent, cum heredes a creditoribus, sive creditores proprie sic dicti sive legatarii sint, personali actione, id est ea, quae ab iis creditum petitur, conveniuntur. Quod si pignus vel hypothecam persequi velint, alia actione, ut ex rescripto imperatoris nostri patet, uti debent. † Hac autem

† Africanus l. 33. D. Solut. matr.

† ita ut procurator quoque heres institutus l. 31. pr. D. de Procurat. id possit.

† l. 2. C. Adi. hered. l. 50. D. Rei Vind.

Serviana actio est, qua non omnes, sed illi solum qui rem possident, petuntur, neque hi pro parte, sed in solidum, quatenus possident. si plures itaque res diversas possident, plures quoque ea tenus, quatenus possident, actione supra dicta persequuntur. Caussam hujus rei §. 7. J. de act. l. 17. D. de Pignorib. et hypoth. indicat, ~~qui actio~~ Quia ideo ~~res possidentur~~ [illegible], quod actio de pignore et hypotheca ~~actio~~ in rem ~~est~~ actio sit. Id ipsum constitutio nostra firmat, quae dicat, actionem hanc ipsam rem, et propterea rei ejus possessorem ~~sequitur~~ persequi. Quapropter adversus eum qui possidet, et quatenus possidet competit l. 16. §. 3. D. de Pign. Ideo patet, contra heredes ipsos actione hac experire te non posse, sed eum persequi te debere qui rem possidet, et ~~hic~~ ~~enim~~ solus obligatus manet l. 25. D. Obl. et act.

Sed num semper ita res sese habeat, quaeri potest? ~~Quum abhibendum esse~~ ~~respondimus itaque~~, ~~haud semper rem sese ita habere~~, nam si actione instituta, liteque adversus testatorem contestata is ~~decessit~~ pluribus heredibus relictis decessit, aliter

(2) l. 55. D. Rei vind. l. 3. §. 3. D. Com. l. 12. C. h. t. ~~l. un. §. 3. D. Ex quibus caus. in possess. eatur.~~

l. un. C. de alienat. jud. mut. causa. Nam et si in judicio f. hercisc. adjudicata illi esset, pro parte cohaeredi obligatus manet. l. 29. D. f. hercisc.

Nam et ipsi heredes contra illum hereditatis petitionem habent, qui deposita et pignora tenet l. 18. §. 2. l. 19. D. (16. 4.) Nam competeret si pignore in hereditate constituto tu ~~ex~~ ~~actione~~ pecuniam ad debitore ancipiens ne pignus veniret l. 18. §. 17. D. f. herc. Alia ratio est si fundum a testatore pignori datum comparavero, tunc enim mei ipsius est l. 17. D. Com. div.

res sese habet; Reus enim ille, quasi
victus decessit, heredibus suis pro
portionibus hereditariis relictis, ita
quidem ut omnes conveniri debeant
etiamsi unus rem possideat l. 2. D.
Rat. stip. l. 55. D. Rei Vind. Nam
litis contestatione obligationem nos
contrahere, neminem qui id igno-
ret esse puto.

In constitutione proposita quam explicandam aggredimur, in primis observandum est

Denique (l. 12. D. Acquir. hered.) Heres denique bona hereditaria agnoscere dicebatur si intra tempus constitutum sive a paetore sive a magistratu, ea sibi petierat. Observandum autem est, non quemlibet cernendo heredem factum fuisse

quid sibi verba haec, patrem pro herede voluntate filii gerendo solemnitati juris satisfacere nequiret.

Hereditas tribus olim modis cretione pro herede gestione et aditione acquirebatur. Ulp. XX. §. 25. At vero Ulpiani l. c. §. 27. certorum dierum spatium erat, quod institutio heredi ad deliberandum, utrum ei hereditatem adire nec ne, expediret, alleraque libet actio vocabatur, a qua heres rebus hereditariis tanquam dominus uti, cognosci posset Ulp. l. c. §. 26. Paulus IV. 8. §. 25. solum, qui ex testamento hereditas delatas esset. De origine et natura antiquissimi hujus instituti nihil certe constat, neque propositum est in illo(?) debio diutius morari, hoc tamen meminisse juvabit, constitutione Theodosii II. l. 1. 2. 7. 5. C. de Maternis bonis, solum filios familias in potestate patris degentibus hereditates tum cessam cernere fuisse donec cretionis solemnitatem abolevit. cujus reliquia tamen in aditione hereditatis manaferet.

Pro herede gestio alter modus

~~est~~ hereditatem adeundi erat. Heres enim delatam ~~hoc~~ sibi hereditatem ~~intra diem praestitutum, aut~~ adire, putabatur si ~~...~~ pro herede gessisset ~~debebat~~ l. 69. D. Acquir. hered., quando si omisisset, substituto illi hereditas defe-rebatur. ~~[illegible], ut quilibet [illegible] delata hereditas esset intra [illegible]~~ ~~[illegible] praetorio [illegible] et necessariis [illegible] deliberandi potestas [illegible]~~ quaestio oriri potest ~~[illegible] dabatur~~ § 5. Inst. de hered. qualit. et diff. intra quod tempus si hereditatem non adierit, nolle heredem fieri putabatur. Atque haec est solemnitas juris, cujus in constitutione nostra mentio occurrit. Quaestio nunc

Denique is pro herede gessisse videbatur, qui intra tempus constitutum coram magistratu ~~[illegible]~~ voluntatem suam, velle se heredem ‡ esse declararet. ~~[illegible] et necessariis heredibus jure praetorio de adeunda hereditate deliberandi potestas dabatur [illegible] 14. Hinc quaestio si filius hereditatem adire nollet, an a patre ad adeundam illam cogi possit?~~

Cretione sublata, ut supra dictum est, pro herede gestio, et hereditatis adgnitio solum mansit, licet recentiores affirment, hanc quoque a Constantino imperatore sublatam fuisse ~~[illegible] § 8. Inst. de bon. poss. [illegible] l. 9.~~ male a se intellectu duci, hanc quoque a Constantino imperatore sublatam fuisse adfirmant. Sed egregie eos falli inde ostenditur, quod § 6. J. de bon. poss. et L. 7. § 3. C. de curat. furiosi, ad l. 9. C. qui admitti referri debeant, quae petitionem hereditatis non sustulit. Nunc autem, quoniam tam pro herede gestio quam hereditatis adgnitio a libera voluntate heredis pendeat, ~~quaestio oritur~~ quaeri potest, an ad hereditatem adquirendam cogi a patre potest?

Cum hac opinione sententia Hugonis Donelli convenire videtur, qui putat parum juris patrem in adventitiis bonis filii habere, cum hic usus fructus momentaneus sit, et nihil alibi datis patri adferri possit. (cf. Hug. Donelli Comment. in l. 4. C. de jure deliber.) Quid si ~~cum~~ opinione Justinianea (l. 6. C. de Bonis quae lib. et l. ult. §. 1. ibid. Tit. Just. per quas pers.) nobis id contendat, consentiam, si contra, negamus.

Si ejus, qui vos heredes instituit, patri heredi-tatem non quaesistis, postea que mortuo pa-tre, ac repudiata ejus hereditate, defuncto suc-cessionem agnovistis: ea, quae bonorum sunt defuncti, ab his separari, quae patris ve-stri fuerunt, Praeses provinciae non ignora-bit. l. 2. C. v. 58. Legit. hered.

In petenda autem bonorum possessione dies utiles sin-guli considerantur. Sed bene anteriores Princi-pes (l. ult C. qui admitti ad b. poss.) et hinc causae providerunt, ne quis pro petenda bonorum possessione curet: sed quocunque modo si admit-tentis eam indicium intra statuta tamen tempora ostenderit, plenum habeat earum tamen beneficium.

§. 10. I. de bonor. poss. (III. 9.)

Plane si tempora quidem petendae bonorum possessio-nis ex testamento largiebantur, verumtamen repu-diata est bonorum possessio, dicendum erit, ab intesta-to bonorum possessionem iam incipere.

l. 1. §. 3. D. si tabulae (38. 6.)

Ex his quae supra proposuimus, sequi vi-detur, patrem dissentiente filio et neque fi-lium dissentiente patre hereditatem adqui-rere posse (l. 13. §. ult. D. Acquir. vel. omitt. hered.) cum is solum delatam sibi heredita-tem adquirere possit, cui relicta est. Sed id quominus credamus nulla obstant. Nam si filius hereditatem vel bonorum posses-sionem sibi delatam adire nollet ~~id~~ ~~et patrem usufructu~~ necesse esset, ut pater in hereditate illa usufructu plane care-ret. ~~[illegible]~~ Recte ~~Bartolus opina-batur~~, itaque ~~[illegible]~~ Bartolus licet ineptis argumentis usus esset opinabatur (cf. Donellus in Operib. Tomo IX. p. 70. 79. ~~[illegible]~~) patrem sine consensu filii here-ditatem adquirere posse, id enim ipsum Justinianus l. 6. 8. C. de ~~jure delib. statuit~~ Bonis quae lib. statuit. cum et alium statu-tum esset, ut pater testamentarii causa omissa bonorum possessionem filii nomine petierit l. 21. D. si quis omissa causa test. cf. l. 6 §. 1. D. Acquir. hered. l. 10. C. Petit. hered.

Ad enucleandam difficillimam theoriam de peculi. advent. cf. doctrina de dote advent. Savigny Grundr. §. 24. 25.

Pecul. concess. pro profect. cf. II. 49. 17. C. 12. 37.

filius de peculio castrensi intestatus decessit, illud ad patrem iure pristino redit l. 1. 2. 9. 19. §. 3. 17. pr. D. h. t. l. 5. C. h. t.

De pecul. quasi castr. et fil. testari potuit. l. fin. C. de Inoff. l. 12. C. qui test. §. 6. 7. de Milit. Test.

Bonorum poss. nihil aliud est, quam hereditas. l. 3. D. bonor. poss. §. quas aut. Inst. bon. poss. l. 21. C. iure delib. – "necesse est, omnimodo per competentem iudicem eum compelli adire hereditatem". Duaren. Op. p. 444. ed Lug. 1607. servum compelli posse putat et citat l. 1. §. permitt. D. si quis omissa; (contra Donellus.) nisi aut Duaren in compedibus mori malit, ut d. l. 21. C. J. delib. ait. Putat quoque cogi fil. posse, ex auctoritate paterna l. 6. D. furt. l. 3. C. patr. potest.

--

putat cogi se pro utraque parte hereditatis lega-
ta praestare. Et prodesse his quo ad Falcidiam
de legatis eorum detrahendam. ~~Nam~~ Putat
enim misceri debere duas has partes hoc
casu, id est quadrans qui pure est datus, et
semis tibi datus sub conditione. Vivianus

72

‡ l. 1. C. de anno et trib. l. 25. §. 13. D. famil. herc.

Si minor annis postea quam ex parte heres extitit, in integrum restitutus est; divus Severus constituit, ut eius partis onus coheredes suscipere non cogantur, sed bonorum possessio creditoribus detur.

Macer. l. 61. D. acquir. vel omitt. hered.

Unde fuit quaesitum, cuius alieni oneris pro qua parte adgnosci debeat? Et refert Papinianus, cuius sententiam ipse quoque probavi, pro hereditariis partibus aes adgnoscere aes alienum debere, hoc est, pro servisse etc.

Iudex familiae herciscundae nec inter paucos coheredes, sed inter omnes dandus est: alioquin inutiliter datur. ~~Ulpi~~ Paulus I. 8. §. 4.

— Quamobrem, cum filiis ac nepotibus civili iure, vel auxilio praetoris ut suis heredibus defuncti successio deferatur, etiamsi inceptum, neque implerum testamentum esse memoretur, vel si ob utilitate verborum, vel solennitate iuris inanis scriptura esse dicatur, considerari specialiter voluntatem placet, et ob dividendam protinus, cum res dividuntur, nec retineri amplius, quam quod singulorum delegatum adscriptum l. 1. C. Theod. II. 24. famil. hercisc.

Haec actio proficiscitur e lege XII. tab. namque coheredibus volentibus a communione discedere, necessarium videbatur aliquam actionem constitui, qua inter eos res hereditariae distribuerentur. l. 1. pr. D. f. hercisc. (X. 2.)

Plane ad officium iudicis nonnunquam pertinet ut debita credita singulis pro solido, aliis alia adsignet: quia saepe et solutio et exactio partium non minima incommoda habet. Nec tamen scilicet haec adsignatio illud efficit, ut quis solus

6 | 4000 / 384 40 | 6

l. 2. Hered. act. cf. l. 1. C. si unus ex plur. l. 1. C. de Except. l. ult. C. de act. hered. l. 1. C. si cert. pet. ‡

‡ Regula iuris est: posse nos ab iis legatum vel fideicommissum relinquere, quibus aliquid dedimus. l. 9. C. de fideicomm. l. 2. D. de Legat. II. l. 6. D. de Legat. III. D. de Leg. III ~~Licet itaque~~ Itaque et ab heredibus l. 1. §. 6. et bonorum possessoribus qui heredum loco sunt l. 1. §. 7. D. Leg. III. Observandum autem. Onus legatorum ad omnes ex aequo pertinere debere, etiamsi testator legatum alio modo reliquisset. l. 4. §. 1. D. Leg. I. Neratius l.

l. XII. Tab. quae actiones hereditt. dividit pro partibus hereditariis locum non habet in actionibus realibus et hypothecariis, quoniam is qui rem possidet, si solam possidet, in solidum convenitur: si pro parte: pro parte possidet. l. 55. D. Rei Vind. VI. 1.

Hottman ad locum cit.

Qui servus erat, cuius tamen status ignorabatur, testis adhibitus, iure testis adhibitus erat §. 7. J. Testam. ordin. l. 1. C. de Test.

Cuius status incertus est, testari non potest l. 11. §. 1. D. de Test. milit. l. 14. 15. D. 38. 1.

Ad iudicium famil. hercisc. pertinet Collat. Dot.

Quod hactenus varie demonstratum est, non licere alium pro alio, bene in herede locum non habet, qui cum sit successor iuris universi, necesse est, ut pro defuncto teneatur actionibus hereditariis, et ea sustineat onera atque incommoda quae defunctus sustinuisset, commodisque quoque fruatur iisdem. — — Debitor vel

totum despeat, vel totum alicui soli despeatur, sed ut sive agendum sit, pendium suo, par- tim procurato rio nomine agat.

l. 3. pr. D. ibid

Sed et si quis Filio debitum solverit, ne pignus venirat, et heradius fuerit, familiae erciscun- dae iudicio eum posse experiri.

l. 18. §. 17. D. ibid

— cessat f. herciscundae judicium cum nihil in cor- poribus, sed omnia in nominibus sunt.

l. 25. §. 1. ibid.

— Idem est et si unus legatorum nomine caverit, ne is possessionem mitteretur: et omnino quae pro parte expediri non possunt, si unus urgente neces- sitate peremit, familiae erciscundae iudicio locus est. ibid §. 15.

Si pecunia, quae domi relicta non est, per praeceptionem relicta sit, utrum universa a coheredibus praestan- da sit, an pro parte hereditaria, quemadmodum si pecunia in hereditate relicta esset, dubitatur: et magis dicendum est, ut id praestandum sit, quod praestaretur, si pecunia esset inventa.

ibid §. 22.

Si pignori res datae defuncti sit, dicendum est, in familiae erciscundae iudicium venire; sed is, cui adiudicabitur, in familiae erciscundae iudicio pro parte coheredi erit damnandus:

l. 29. ibid

Inter filios et filias bona in testatorum parentum pro virilibus portionibus aequo iure dividi oppor- tere, explorati iuris est.

l. 11. C. f. hercisc. (III. 36.)

Nihil autem interest, cum societate, an sine socie- tate res inter aliquos communis sit, nam utroque casu locus est communi dividundo iudicio l. 2. pr. D. C. D.

Creditor hereditarius, modo heres est debitoris vel creditoris, modo debitor vel creditor defuncti, et post aditam hereditatem heredis. — Omnia quae in nominibus sunt ad heredem transeunt l. 37. D. Acquir. hered., et sustinet quoque onus aeris alieni, l. 8. cod. l. 3. §. ult. D. quib. ex causis in poss. eat. Actiones in rem et hypothecariae non sunt hereditariae: et ideo rei possessor, non heres conveniatur l. 2. C. h. t. (Act. hered.) l. 55. D. Rei vind. possessio enim parit in rem actionem l. un. C. de Alienat. judic. mut. causa. — Actiones hereditariae jure Civili inter coheredes pro portionibus he- reditariis dividuntur. vid. ad Pozatillon Cod. IV. 16. l. 2. Cujacius Oper. Tom II. Neapol. 1722. p. 216.

Cujacius Operum l. c.

~~Heres onus obligat. vid pag. ubi causa stat~~

Rem nobis oppignoratam actione Serviana vel quasi Serviana (utili) persequimur, aut hypothecaria dicta. minus commode pignora- ticia in l. 1. C. de pignore, ubi vox est delen- da esse videtur.

Jus pignoris, jus in re, separata pars dominii est l. 19. pr. damno inf. l. 30. de novatib. act. nec interest, qui illud possidet. l. 18. §. 2. Pign. act. l. 4. §. 15. Quib. mod. pign. l. 44. §. 2. D. usurp. Ita quidem ut nunquam perimi vel usucapi possit l. 1. §. 2. de Pign. l. 7. C. eod.

Si fundus communi dividundo nobis sit, sed pignori datus a me, venit quidem in communi dividundo, sed ius pignoris creditori manebit, etiam si adiudicatus fuerit: nam et si pars socio tradita fuisset, integrum maneret.

l. 6. §. 8. D. f. herc.

Communi dividundo iudicium locum habet et in vectigali agro. vectigalis ager an regionibus dividi possit, videndum? Magis autem debet iudex abstinere huiusmodi divisione: alioquin praestatio vectigalis confunderetur. l. 7. pr. ibid (Com. div)

Qui coheredes habet, si fundum pignori datum a testatore suo, comparaverint a creditores, non debet a coheredibus iudicio communi dividundo conveniri.

l. 17. D. Com. Div.

Mulier in dotem dedit marito praedium pignori obligatum, et testamento maritum, et liberos ex eo natos, item ex alio, heredes instituit: creditor, cum posset heredes convenire idoneos, ad fundum venit. Quaero, an, si ei iustus possessor offerat, compellendus sit ius nominis cedere. Respondi, posse dici non iniustum postulare.

l. 19. D. Qui pot. (Scaevola)

Legi 2. C. Act. Hered. contradicere putat Aro l. 2. §. 2. D. V. O. l. 85. pr. § 1. 2. ibid l. 3. §. 3. D. Comod. l. 22. Deposit. l. 9. De Pollicit. Neque l. 52. de Leg. II. Nam legatarius a se legatum, usque ad quantitatem legati onus cuius alieni sibi iniunctum, reliquum ab heredibus praestandum, pro portione hered. Sed l. 3. De aliment. ubi Ulp. Iam nunc videamus, partes eorum, qui

Quomodo recentiores inter actio nem hypothec. et pignor. differentiam faciunt, cum utraque in pignus detur. l. 41. de Pignt. act. l. 22. de Pign. licet et inter pignus et hypoth. nullum discrimen.

Debitoris portio ex hereditate ipso iure divisa. l. ult. C. hered. act. l. 25. §. 9. 13. famil. herc. l. 26. C. Pactis. Exceptis rebus quae dividi non possunt. l. 78. §. 2. Contr. Empt. l. 25. §. 9. 10. f. herc.

An in causa statum ad exhibend. agere possum? Putaverim, quia mea interesse potest rei persecutio l. 3. §. 9. ad Exh. Nro 321. l. 3 §. 11. ad Exh. et §. 1. 3. 4. 5. 12. legis ejusd. Qui enim ipsum agitur quod in vindicat. l. 9. pr. l. 17. ad Exh. l. 5. C. h. t. Cur actio ad Exhib. introducta est. Quia commodior erat quam vindicatio; quod inde patet quia aliquo nunnunquam cum vind. cumulatur, ita quidem ut ubi ad vindicationem agere possem, ad exhib. agere ut interesse, I. Cti loquantur. Et bene, contra fictum poss. vindicatio institui non potuerunt; actio vero ad exhib. potest. l. 3. §. 15. l. 4. l. 5. pr. h. t.

De in Ius Vocando cf. l. 5. §. C. (II. 1.) l. 22. C. de fide instr. cf. Basilica. cf. Heise obl.

solvendo esse desierit, non pertinere ad onus reliquorum heredum.* Neque tamen quo ad priorem regulam l. 22. et 23. de Relig. obstat.

Sane onus non est omnium heredum, quia legatum ab uno herede est. l. 40. D. Obl. et Act. Ita neque adversus legatar. creditoribus hereditariis actio competit. l. 7. C. l. 4. (Act. Hereditat.) l. 1. C. Com. de Legat. l. 2. D. de debitor. Civit. 4. de copulative vel disjunct. hered. insit. Neque enim hic heres sunt tanquam rei debendi, ut in l. 17. D. duobus reis et l. 33. D. Leg. II. idem probatum est. Idem si heredem nomine appellaverit, hoc enim facit ut videatur non heredibus

Heres ejus qui comodatum accepit, pro ea parte qua heres est, convenitur: nisi forte habeat facultatem totius rei restituendae, nec faciat. tunc enim condemnatur in solidum: quasi hoc boni judicis arbitrio conveniat.

Ulpian. l. 3. §. 3. D. Com. (13. 6.) cf. l. 22. D. depositi (16. 3.)

Si tu ex parte quarta, Titius ex parte quarta heredes scripti fueritis, deinde tu ex parte dimidia heres institutus fueris sub conditione, et legata, item libertates datae fuerint: pendente conditione libertates competunt, legata tota praestabuntur: quia sive conditio extiterit te herede existente, utraque valent: sive conditio defecerit, tu et Titius heredes eritis.

l. 87. §. 3. D. ad L. Falc.

locus hic ad nostram l. 2. C. Hered. act. non pertinet. Sed quaeritur quomodo legata praestanda sint? glossa ad ~~l. c.~~ cit. 87 ~~...~~

§. 275.

Beneficium excussionis dictum jure Justiniani competit, ne prius singulares fidejussores [...] vant, si principalis conveniri possit. l. [...] C. (VIII. 41.) nov. 4. c. 1.

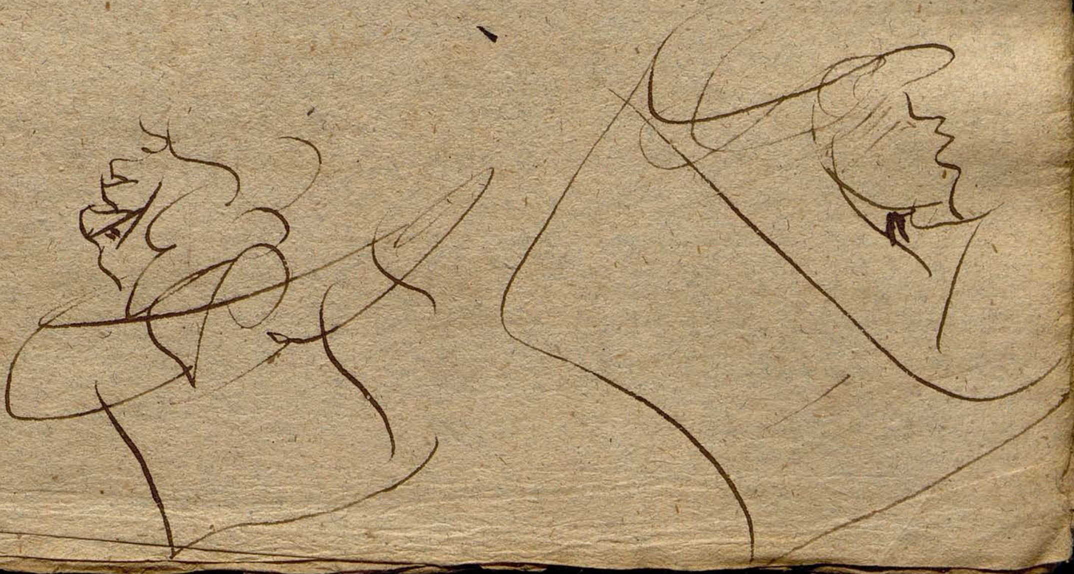
*sed personae singulorum pe[...] ratio inuncta l. 124. D. [...] Leg. I.

l. 2. C. Ubi Causa status.

de procuratorib. Tacit. lib. XII. Annal.

Philologischer Encyklopaedie

l. 2. C. Ubi causa status

Summa divisio de iure personarum apud Romanos erat, quod omnes homines aut liberi aut servi ~~essent~~ [tenebantur] l. 3. D. Stat. hom. ~~ICti Romani hominem ... solum ... hominem solum hominem personam vocavere, quod iure praeditus erat.~~ ~~Argumentabantur~~ itaque non omnes homines personas, neque omnes personas homines ~~esse~~ [argumentabantur]. Facultas autem illa juris exercendi, statum vel caput nonnunquam vero libertatem (l. 1. §. 8. D. Sc. Tertull. l. 5. §. 3. D. Extr. Cogn. l. 50. §. 3. D. Peculi.) ~~vocabatur~~ [dicebatur]. De capite itaque vel statu hominis inquisitio, res gravissima est, ideo causa liberalis adpellatur, qua ~~... de libert. ...~~, num quis servus an liber, num sui juris an potestati alienæ subiectus sit, discernitur. Quapropter quotiescunque quæstio mota esset, qua aliquis in servitutem aut libertatem vindicabatur, pe[culiare] l. 26. C. Leg. Jul. de adult. l. 23. §. 2. D. ~~causa lib.~~ causa judicium instituebatur, jubebaturque si servus erat, servilem condicionem pati, si liber, eousque in libertate morari donec ad finem lis perduceretur, eoque jure ~~...~~ [uti],

ICti tamen nisi ~~...~~ hominem liberum ~~personam~~ vel collegium aut corpus, quod juris ~~...~~ [exercendi] ~~appellationem habebat~~ ~~...~~ [Licet enim] personam vocavere. ~~Ast~~ Ulpianus (l. 22. D. R. J.) personæ servilis mentionem faciat, minus proprie tamen id dictum est, cum servi loco rerum apud Romanos haberentur. ICti

adpellari, res notissima est.

qui cum generaliter accipiatur ~~l. 7. §. 1. D. petit. hered. l. 8. §. 1. l. 16. l. 221. V. S.~~ non solum eum qui in rebus est ~~...~~ [...], sed ~~...~~ quemvis heredem sive ex test. sive ab intest. ad succedendum ~~vocatur~~ [designat] ~~l. ... de Test. l. 6. D. B. poss. ...~~ l. 3. Suis et legitim. ~~l. 3. §. 4. ... Tab. test. ... l. 1. §. 6. ... cod.~~

~~l. 1. § 1. D. bonor. possess. sec. tab.~~ l. 6. § 8. 9. D. quin. pro. l. 27. § 1. D. lib. causa ~~l. 13. pr. D. Vig.~~ Non inepte itaque hoc iudicium ~~quod~~ cum Interdictis de possessione datis compararenis, nam et in his possidenti vim fieri praetor vetabat, donec lis finiretur. Id autem juri et rationi congruum est, et ita apud omnes fere gentes praevaluisse videatur ut

Franz. de hac opiniones recenset Hugo R. gesch. § 146. nota 2.

Hugo l. c. § 147.

Hugo l. c. § 148.

quo, dum liber erat fruebatur (~~§. 7. J. Test. ord. l. 1. C. Test. l. 11. § 1. D. Test. milit.~~ l. 24. § 3. D. lib. causa). ~~Quod~~ teste Pomponio l. 2. § 24. O. J. ab Appio Claudio in leges XII. Tabularum ex jure Gentium ~~ut Dionys. Halic. II. 30. loquitur~~ translatum ~~est~~ fuisse, Dionys. Halicarnass. II. 30. loquatur.
Quod cum ita sit, facile adparet, coram quo magistratu causa status dijudicari debeat. Quis enim non videt, nisi apud Praetorem ~~[illegible]~~ disceptari potuisse, cum vindiciis (Gell. 20. 10. Festus v. Vindiciae) res peragerentur? ~~Nam~~ Observandum ~~tamen~~ est, ad decidendam litem ~~[illegible]~~ aliquem domo extrahi, legibus vetitum fuisse (l. 18. D. de in jus vocand. l. 19. 21. D. cod. Cicero pro Domo 41. in Vatin. 9. l. 103. R. J. Quinctil. Inst. VII. 8.) quapropter actori licebat ubicunque reo compos factus esset, in judicium (l. 11. D. J. et J.) reum rapere qui si ire nollet, satisdationem praebere (Dionys. Halic. II. 31. ~~[illegible]~~. Duarenus Disput. anniver. I. 1.) vel ut leges loquuntur vindicem dare (l. 22. ~~pr.~~ § 1. D. de in jus vocat ~~l. 42. D. [illegible]~~ ~~[illegible]~~ cogebatur. Qui si assiduo capitis quaestio mota erat, assiduus esse debebat (l. 1. D. de in jus voc. l. alii 3. cod. l. 2. pr. D. qui satisd. cog.) si proletario, quis quis vindex esse potuit,

77

Balduinus ad leg. XII. Tab. [p. 154. in Heinecc. J. Ant. et R. Tomo II.] adeo quidem ut servum quoque, qui de statu quaestionem ~~movisset~~, procuratorem dare liceret (l. 33. §. 1. D. Procurat. ~~Postul.~~ neque l. 43. §. 1. D. eod, non obstat.) Quod autem ipsam causam adtinet hoc magni momenti erat, tum, quia si de capite accusati non constabat, libertatem amittebat, vel ut inscriptiones Basilicorum habent, statum mutabat; tum quia causa status jus inter partes faciebat ([l. 25. D. Stat. hom.] l. 1. §. 16. l. 2. 3. pr. D. Agnosc. lib.) nec denuo institui posset ~~l. 30. §. 1. de leg. I. l. 3. pr. Pignorib.~~

Jis tamen praecipue in praejudicio ~~autem~~ instituto ~~id~~ quaerebatur, num quis liber an libertus (~~l. 10. D. Statu hom.~~) esset, ‡vel de partu agnoscendo (§. 13. Inst. actionib.); quorum altera legitima vocabatur, altera vero, ex jurisdictione praetoris originem duxisse traditur. Actiones praejudiciales itaque extraordinariae sunt, et ab actionibus in rem distinguuntur l. 37. §. 2. D. Obl. act. l. 1. D. Rei vind. ‡adeoque altera in alteram involvatur, ut quaestio libertatis, quae et status quaestio est, ~~servitutis~~

‡ ~~Id~~ enim ipsarum actionum nomen indicat, cum quasi praelusiones (~~l. 3. D. Except.~~) ad persequendum id quod sibi debetur vocentur l. 76. Ub. V. O. Actionem enim et persecutionem generaliter accipi l. 37. D. O. et A. l. 28. D. eod, documento sint, nam utraque tam in rem quam in personam institui potest l. 14. D. Probat. l. 12. D. Except. l. 7. §. 2. D. lib. causa. ‡ ubi verbum ex Jure Romano pro dictione ex Jure Quiritium interpolatum est

quaestionem ~~implicitam~~ servitutis ~~necessario~~ ~~habere~~ ~~debeat~~ l. 1. 3. 4. C. ubi causa, libertinitatis l. 27 ~~ult.~~ D. stat. hom. et ingenuitatis l. 5. C. ubi causa stat. implicitam ~~necessario~~ habet ~~habere~~ ~~debeat~~.

Jam ex his apparet, quid in constitutione nostra propositum sit. Agitur enim de statu vel capite hominis, quam causam procuratorem Caesaris examinare non posse Decius imperator rescripsit. Procurator ~~enim~~ eum Caesaris enim qui et Rationalis (ex Lampridio in Alexandro Severi vita cap. 45) et l. 2. C. ~~pedan~~ Mullar vocatur, ~~qui~~ cum nisi inter fiscum et privatos judicare posset, de qua lis inter privatos orta est causam status ~~eximine~~ ~~que~~ ~~diu~~ ~~homini~~ ~~privato~~ ~~a~~ ~~privato~~ ~~homine~~ ~~illata~~ esset, dijudicare non potuisse, ex supra dictis apparet. Sed obstare videtur rescriptum Antonini l. 1. C. de Jurisdict. Omn. et quo apparet, procuratorem Caesaris judicem a privatis sumptum recte judicis officio fuisse functum, ratumque esse debere, quod partibus consentientibus judicasset. Cui obstat constitutio a Gordiano imperatore data l. 1. C. Pedan Jud. unde discimus, procuratori Caesaris non vice Pre-

sidis agenti facultatem judicis ~~dandi~~ inter privatos dandi, non competere. Quod rescripto constitutio Severi et Antonini accedit (l. 2. C. ubi advers. fiscum) ex qua patet, restitutio in integrum ubi adversus privatos intenta est, a Preside examinari debere, si a fisco, procuratorem Cesaris ~~praefecto~~ Preside provinciae presente, rem peragere debere ~~noscis esse~~.

Ex his quomodo sese expediamus dubiosi haeremus ideo maxime, quod in constitutione a Severo data dictum sit, procuratores Cesaris causam status, quod privatarum causarum potissima est, examinare non posse, cum tamen in rescripto Antonini, et inter privatos causam dijudicare posse, dicatur. Cui Papinianus l. 23. §. 1. D. Appell. contradicit, ait enim, in lite privatorum judices dandi procuratorem Cesaris potestatem non habere, neque sententia ejus litigantes teneri. Eqidem hac ratione id conciliaverim:

Causam status olim nisi a Pretore vel judicibus ~~(qui et imperatores nonnunquam vocabantur l. 7. §. 1. D. petit. hered. l. 2. §. 1. D. lib. causa l. 36. eod.)~~ quos praetor elegerit examinari et dijudicari potuisse, supra exposimus. Sequiore tempore, cum sub imperatoribus omnia mutata essent, jus id, causas status in urbe dijudicandi Consulibus datum est.

sub imperatoribus Consules potuisse ~~nullis datis judicis~~ ~~Potuerunt~~ tamen et ~~judices~~, causam status dijudicare ~~possent~~ ~~docere~~, tunc praecipue si de ingenuitate questio mota erat l. 4. D. Si ing. esse dic. mult. his documentis evinci potest l. 27. pr.

l. 27. pr. D. lib. Causa ~~l. 12. pr. §. 1. D. Jud.~~ licet et praetores de his rebus cognoscere possent l. 1. C. Si manis. ita. Cujacius ad l. 3. C. de Pedan. jud. (et Giphan ad l. 1. C. ordine judiciorum) docuit, judices pedaneos nunquam de hac re ~~....~~ sententiam ferre potuisse etsi incidentem de hac re quaestionem cognoscere possent ~~cum et antiquitus non possent nisi ... jus a praetoribus datum illis esset~~ quae tamen jus rei judicatae non habebat. Causa enim status cum maximos judices exigat, a judicibus minoribus examinari non potuit l. 32. §. 7. D. Recept. l. 2. C. Ped. jud. Nec id mirum est, cum judicio secundum servitutem dicto, omne jus quod liber habuit amittat (l. 3. C. Solut. matr. l. 44. §. 1. D. Jud. l. 1. D. divort. l. 56. D. Solut. matr. l. 1. C. Divort. l. 5. C. Sol. matr. l. 11. l. 12. §. 4. D. Captivis.) Quod vero nonnunquam causa status a judice dijudicari posset statuitur, ne decipiare, cave. Nam quod magis status olim, id Justinianeo tempore judex valet l. 1. C. ~~...~~ Ped. jud. In provinciis ~~...~~, cum summa potestas dijudicandi penes praesides esset, a nemine causa haec, nisi a praeside* cognosci potuit l. 5. C. Ord. Cogn. Adeo vero, ut quotidiescunque gravissimis rebus occupati, partes has muneris quo fungebantur tenere non possent, legatis que suis illas inquirendas mandare vellent ~~(l. 1. D. Offic. ejus cui mand.~~

*sive judice provinciar. Gothofred ad Cod. Theodos. V. p. 200.

Gerhard. Noodt de Jurisdict. et Imp. II. 1. 2.)
rescriptum a Caesare fuisse ~~legimus~~ ne ~~ei~~ sibi id olim
esset ~~esset~~ summa necessitate urgente ~~sibi~~ sume-
rent l. 2. C. Pedan. Jud. ~~l. 1. D. Off. ejus cui mand. Nam si tum~~
~~datus judex erat in ampetens dicebatur~~
~~l. 20. D. Jud. sibi l. 35. pr. D. proc. defens.~~
erat enim hic ~~eadem~~ causa eadem, qualis
et suspecti tutoris accusatio
~~in transactionibus~~ obtinuisse legitur
l. 1. §. 11. D. L. C. Turpill.
~~l. 8. §. 18. D. Transact.~~ Nec audiendi sunt
illi, qui l. 1. C. Ord. Jud. et Plin. Epist.
X. 77. male intellecta, potestatem de
his rebus judicandi praesidibus provinciae ab-
negant ‡ ~~et Cujacius Observ. XV. 21.~~ et Ger-
hardus Noodt. de Jurisd. et imperio I.
(Nisi ab Ed. Meill. ~~l. II.~~ cf. Opera J. Cujacii T. 3.‡
7–9. qui putat, causas liberales sub
Alexandro Severo ordinarii juris fuisse,
primumque a Diocletiano ~~...~~ et Maximia-
no ~~...~~ et extraordinarii juris factas esse ~~fuisse~~, quod
in praesidibus provinciarum audisse affir-
mat‡; quapropter verba legis 2. C. Pedan.
jud. "super qua poterant etiam antea cogno-
scere" expungenda esse censet. Sed egregie falli-
tur, ipse enim Alexand. l. 1. 3. C. Ord. cogn. praesidi tribuit
et Hermogenianus ~~enim~~ l. 10. D. Off. Praes.
diserte loquitur: ex omnibus causis, de quibus
vel praefectus urbi vel praefectus praetorio
itemque Consules et praetores ceterique
Romae magistratus cognoscant, correctorum‡
et praesidum provinciarum notionis esse

‡ ut Campianus l. c. p. 344. (ed. L.)

‡ p. 590. ed Neapol. 1721. dudum refutatum id est

‡ quod nemo negat Savigny l. c. p. 77. 199.

‡ ~~de Rectoribus prov. ... l. c. p. ...~~ Savigny Gesch. des R. R. im M. A. p. 74. Th. I.

Praeterea ipse l. 1. et 3. C. Ordine cognit. ab Alexandro Severo, opinioni sed adversantes praefert, quas cum sibi contradicentes esse videat, ita inter pretatur, ut dubius haereas, cur eadem in explicanda l. 1. Ord. Jud. usus non sit. Quod Hottmannus Obser. lib. ter cap. 6. lib. VI. iam dudum vidit, sed cum ineptis argumentis usus sit, facile id quod docere verti potuit a Campiano l. c. p. 344. seq. (ed. l.) opinionem nostri refellit egregie J. Hoffm. Diss. de Judicibus. L. B. 1729. p. 559.

L. ff. Basilica Tomo VI. p. 480. et Scholia ad l. l.

(Et Papin l. 4. D. si ingen. esse dicatur)

idem in l. 11. 12. D. Off. praes. legibus. ~~Comparatur~~ ~~primum jus liberale probabiliter reperiunt lo. l. Off. pat.~~

Quaenam autem partes muneris quo procurator Caesaris fungebatur erant ~~fuerit~~, si quaeras, difficile dictu est. Variis enim negotiis praeerant ~~ut Guido Panirollus in notitia dignitatum que geruntur, passim, et Heineccii syntagm. Antiq. Rom. I. 12. 13. et in appendice lib. I. cap. 105. docent.~~ Ex legibus enim ~~supra~~ supra a nobis adlatis patet, non solum eas partes muneris sui, quibus obeundis institutus erat procurasse (l. 9. pr. D. Off. proconsul. ~~l. 9. pr. D. Off. procur.~~ l. 47. § 1. l. 50. D. Jure fisci l. 35. § 2. D. Ex quib. causis maj.) sed et alias ~~quoque ad imperii suo alienas administrare potuisse.~~ Poterat itaque et causam ~~status inter privatos judicare, si vice praesidis agebat l. 1. C. de Ped. jud. (obstat l. 7. C. Ne de statu defunct.!!!) vel libertinitatis, non vero ingenuitatis l. 5. C. ubi caus. st. judicia publica tamen non recte exercebat, nisi simul praesidis provinciae vice fungeretur ut ill. Bynkershoek Observat. lib. II. cap. 20. 21. ostendit.~~ ~~De his tamen infra~~ multa alia proferemus, id solum hic memorasse sufficiat, constitutionem nostram si cum legibus supra

tenus judex esset, aut reipublicae procurator. Nunquam enim Caesaris procuratores de statu ingenuitatis sententiam protulisse, nisi praesidis vice fungerentur, ~~ut~~ iam dudum alii monuere. Bynkershoek Observ. II. 20. 21. Qua de re mox infra

Ad Fabrott. Tom. [illegible]

l. 4. D. Singul. Basilic. p. 460. Tomo VI.

Πατρωνὸς οὐδεὶς ἀπελεύθερον μετὰ πέντε ἔτη παρὰ ἄρχουσιν εἰς δουλείαν ἄγειν δύναται · ajunt Basilica

Scholion ad h. l.

Ἡ ὑστερίων ἡ ἐναντίωσις παρὰ τοῖς ἐπάρχοις, ἡ παρὰ τοῖς ἄρχουσι — —

(Privatos consens. cf. ποῖος ἀπελεύθερος δικαστὴς γίνεται ξενοδίκης ἐκ τῆς τῶν μερῶν συναινέσεως.

Basilic. I. p. 744. d. 8.

(l. 5. pr. de jud.) διαγνώσεις ἐφ' ἑαυτῷ καὶ, κἂν μὴ ἔχῃ τις δικαιοδοσίαν, δικάζει δέ. Bas. I. p. 502.

ad l. 7. §. 2. [illegible] cum [illegible] judex [illegible] confessio Basil. I. p. 734.

l. 2. ubi causa stat.

Gutherius. l. c. p. 678. Fisci nomine, aerarium, Procurator Caesaris, qui et procurator principis, et procurator Imperatoris dicitur; officium et status fiscalis significatur. Gutherius p. 673.

~~Attamen, quod inter fi causam status dijudicare posset, equidem dubito.~~

at ~~quod~~cum ~~partibus~~ muneris sui cohaerere videbant, administrare potuisse. Quoties cunque inter fiscum et privatos lis oriebatur, eas dijudicare, procuratorum Caesaris erat, ~~ita~~ tamen ~~quidem~~, ut nisi ~~quaestionem~~ quaestionem de servitute vel libertinitate iis, in quos fiscus jus habebat, a privato homine ~~mota~~ esset, ipsi decernere possent. Num autem de ingenuitate sententiam ferre eorum muneris erat? Cujacius ad l. 7. C. Ne de statu defunct. id contendit, et cum imperatores Diocletianus et Maxim. ibi rescripsissent: filium hominis qui velut ingenuus vixerit, statu rei controversiam quasi servus fisci ~~passus esse~~ ~~esset~~, ~~non~~ apud Praesidem provinciae, sed apud Procuratorem Rei publicae non competentem judicium passus esset, liberum esse debere, mutilatam ~~verba~~ constitutionem hanc esse putat, itaque pro rei publicae procurator, rei privatae corrigi vult. Obser. I. 27. et ad l. 30. C. de decurionib. Sed haec falsa sunt; nam l. 5. C. ubi causa ~~fisci~~. ~~nomine procuratorem fisci de ingenuitate~~ iidem Imperatores rescripsere, non procuratorem fisci sed provinciae Rectorem de ingenuitate sententiam ferre posse. Procurator ~~Rei publi-~~ Caesaris itaque, eque in hac re incompe-

a nostris adlatis comparaveris, nullum discrimen inter ~~inter~~ utrasque esse, facile deprehendes. Sed his missis ad

Legem 23. §. 1. D. appell. cum l. 1. C. Jurisdict. et l. 3. C. eod. ~~facile comparari posse~~ conspiciendam transeamus, quas leges facile explicari posse, si observes in ~~legum ostendimus~~ constitutione ~~quin~~ constitutione supra laudata Antoninum Imperatorem ~~Antoninianam~~, ~~etiamsi~~ procuratorem Caesaris ~~se dicere~~ etsi in lite privatorum competentem judicem non fuisse, cum tamen consentientibus diversariis litem susceperit (l. 1. l. 26. D. de jud. l. 57. D. de jud. D. jud. l. 2. pr. D. eod.) sententiae ejus l. 4. §. 4. D. de judicata partes litigantes stare debere, eo maxime cum ~~talis~~ de judice ~~ad fungendas~~ ~~alicui~~ partibus functus esse ~~indicatur~~ ~~functus sit qui alicui judicio praesset~~ ~~Nam~~ ~~Leges autem laudatae de statu disputandi~~ judicis ~~(l. 1. C. Jurisdict. omn. 2. Litig. jud.)~~ (Sententiae enim arbitrorum sive aequa, sive iniqua sit, standum est l. 76. D. pro socio. periculosum itaque foret, de re gravissima jud. arb. subire l. 1. C. Jurisdict. omn.) Quod si recte animadvertamus, idem est, ac si imperator referri passus sit, privatos homines inter se litigantes, quemcunque hominem arbitrum litibus componendis sumere posse. Quilibet enim etiam si magistratus sit, l. 3. §. 3. D. Recept. l. 4. eod. sive major sive minor magistratus l. 82. D. Jud. arbitri officio fungi posse, constat, et is ~~nonnunquam~~ ~~Nonnunquam~~

---

‡ procurator Caesaris, magis arbitri quam judicis munere ~~fundus~~ in hac privatorum lite functus esse ~~est~~ adpareat, ~~sed~~ de ~~de statu~~ causae status judicasse non videtur.

‡ quin etiam cum l. 57. D. de Judic.

‡ qui ~~jussu~~ inter fiscum et privatos jus dicere l. 1. C. Jurisdict. omn. l. 1. C. Jud. imperatores permiserunt, ~~attamen~~, cum ‡

‡ notionis nomen etiam ad eos pertinet (ut Hal. vulg. et Rhed. pro pertineret) qui jurisdictionem non habent, sed habent de quavis alia causa notionem l. 5. pr. D. de jud. (Schinter convenientes et de re maiori apud municipales agitur l. 28. D. ad municip.) vel ut Graeci ad h. l. (Basilicor. Tomo V. p. 502.) διάγνωσις ἐξῆς ἀρκεῖ, κἂν μὴ ἔχῃ τις δικαιοδοσίαν δικάζει δὲ.

Quod si

‡ ~~Locus~~ talis, qui alicui judicio praeest ~~functus judex~~ ~~sumptus~~ arbiter ~~sive judex~~ sumptus est, sententiam ejus pro re judicata valere debere, quapropter arbiter talis ἀπὸ δόξης δικαστής a Graecis (Basilicor. Tomo I. p. 278. ed. Fabrotti, Paris 1647.) vocatur.

† cujus officium est de lite
† sententiam ferre.

nonnunquam vero

~~vero licet~~ arbiter ~~sit~~ (judex) dicitur l. 7. §. 3. D. minorib.†, ~~dummodo haec pronuntiaverit~~, quae sibi mandata sunt l. 1. C. Si a non ~~pr~~ comp. jud. Sit praetor in eum jus exerceat, dummodo impar majestate illi sit Jos. Fern. de Retes in Hein. J. A. et R. Tomo II. pag 394, nisi sponte sua jurisdict. se subjiciant. l. 15. §. 4. D. S. C. Trebell. Quid itaque vetat, ne procurator Caesaris arbiter sumi possit?

Sed obstat l. 3. C. Jurisd. omn. in qua dictum est, privatorum consensum judicem non facere, neque ~~rei~~ jus judicato ~~auctoritatem facere~~ valere, quicquid ille statuerit. Cum enim neque arbitri judicium rem judicatam inter partes faciat, (de privato arbitro id intelligi volo non de judice a praetore dato, qui arbiter nonnunquam appellatur ~~l. 7. §. 3. D. minorib.~~ l. 82. D. Jud. Hugo Donellus ad l. 15. D. Rei Jud. pag 223. T. XI. Lucae 1767.† ~~Quanto autem judex ab arbitro differt, hinc colligitur, quod arbitri partibus et infamiam fungi posse Paulus l. 12. pr. §. 2. D. Jud. et Ulp. l. 7. D. Recepturarunt.~~) praesertim, cum audiens litis ejus ~~non~~ obtemperaverint, quid vetat, ne pro irrito judicium hominis privati accipiamus,

~~† nec de illo qui ... judicio alicui praeest ut ... ostendi tam quanto~~

Fit aliquis ~~at homo privatus~~ ad dirimendas lites arbiter sumptus

cujus sententiae partes stare nolunt? Nam licet judicis officio ~~arbiter~~ fungi dicatur l. 13. §. 2. D. Recept. ~~attamen~~ judex tamen non est, ~~at sopra dominus~~. Non potest enim arbiter sententiam adversus eos qui absuerint dicere, quod in judice acceptum est l. 13. §. 3. C. Judic. ~~l. 1. D. Recept.~~ l. 1. C. eod.

Neque ex sententia ejus ~~ex sententia judicis nascitur~~ exceptio rei judicatae sed poenae petitio nascitur l. 2. D. Recept. ~~quae ex sententia arbitrii non datur Paul. sent. V. 5. sed poenae petitio~~. Denique arbiter et ille sumi potest, qui infamis est, quod arbiter itaque judex non est, licet judicem

I de judice dici nequit l. 12. pr. §. 2. D. Jud. l. 7. D. Recept.

imitetur, non concessa ei a legibus notione sed ex privato litigatorum consensu l. 1. C. Arbitr. ~~quod nemo judex fieri potest~~ l. 3. C. Jurisdict.

Quod cum ita est, id quod Antoninus imperator rescripsit, clarum esse adparet, ~~qui ait~~ (Gerard. Noodt Comment. ad Tit. Dig. de Jud. in Operib. Tomo II. p. 182. ed. Col. Agrip. 1732.) qui ait: sententiae judicis quem partes elegerint, easdem obnoxias esse debere. l. 1. D. Jud. cum ~~nam~~ ubi acceptum ~~est~~ semel judicium sit, ibi et finem accipere debeat ~~[illegible]~~ l. 30. D. Jud. Cujacius ad Cod. III. 13. l. 7. 13. C. Episc. aud. Jam enim eo ipso quod ~~temere~~ ~~auditorum~~ ~~arbitrum ad imponendum controversiis finem~~

~~tut~~ ejus J.Cti loquuntur) receperint, condemnandi sunt l. 41. D. Recept. ~~cum~~ eo consilio lites suae potestati ejus subdiderint ~~arbitrum seu judicem susceperint~~, ut his ~~ejus~~ sententia sua ~~controversiis~~ finem imponeret l. 13. §. 2. D. Recept. Nec obstat Papiniani (l. 23. §. 1. D. appell.) responsum; hoc enim ~~quod~~ de re judicata agit. Cum enim constet, in foro Romano aliter ac in foro Atheniensium (cf. Hudtwalcker über die öffentl. und Privat Schiedsrichter in Athen, Jena 1812.) fuisse, (ubi a sententia arbitrorum provocare licebat, cum et publici juris essent, et perpetuo inter partes litigantes jus dicerent,) facile cognoscas, cur secundum Papiniani opinionem ~~a sententiis procuratoris~~, litibus dirimendis a litigatoribus pro arbitrio sumpti, provocare non liceat ~~licuisse~~. Quod et ~~Id quoque~~ de lege 3. C. Jurisd. omn. ~~intelligendum~~ velim (~~est~~, et quod, judicium arbitri pro re judicata valere non posse, ~~dicit~~ patet.

His expositis ad enumerandas procuratorum Caesarum officii partes, accedamus.

De origine procuratorum Caesarum sive Rationalium, ~~dummodo illos a rationalibus summarum distinguas (Goth. de off. dom.~~

~~Aug. p. 375. et 695. sqq. ed. Vent. 1620.)~~ Etsi
iam sub Augusto appareant, nihil certi con-
stat. (G. Mascovii Opuscula ed. Pittman 1776. p. 4. sqq. ‡) ~~Equidem~~ hinc ortos esse ~~putaverim~~,
quod posteaquam Imperii Romani partes
inter Caesarem et Senatum divisae essent ‡ ~~essent~~
(et rationes fisci, ab aerario separatae ~~essent Dio Cass. lib. 53.~~
~~Dio Cass. lib. 53.~~ Etsi iam ~~captis~~ *victis* Hierosolymis
Pompeius procurat. Syriae constituerit, hic tamen
in partem administrandae provinciae solum
veniebat Joseph. bell. Jud. II. 9. Gutherr. l.c.
p. 693. sed et procurat. Caes. sub Claudio
~~demum~~ *Mascov. p. 20.*
primum ~~Jurisdict.~~ data est, ~~Mascov in~~
~~Opuscul. ed. Pittman 1776.~~) necessarios sibi
ejus generis homines esse, Imperatores Ro-
mani putarent, ‡ qui causas privatas eo-
rum in provinciis procurarent. ‡ Erant
~~itaque varii~~ prout causa procurationis
~~ut Gutherius et Heinec~~ (Mascovius l.c.)
exigebat, ~~ut supra~~ ~~innuimus~~ *~~ostendimus~~ hinc*
(Paulus l. 36. §. 2. D. Ex quib. caus. maj. ~~Gu-~~
~~therius p. 712. sqq.~~ *p. 566 sqq. et* l.c. Brissonius Select. an-
tiquit. III. 10. ed. Trekell. L. B. 1747. et
III. 20. idem) ipsum procuratorum nomen
fluxit. Etsi autem summa potestas rei
Caesaris in provinciis penes illos fuisse
appareat, non absoluta tamen haec erat,
nam nisi inter fiscum et privatos
causas dijudicare poterant. Licet enim
quodcunque gessissent tanquam a Caesare

‡ opinionem aliorum secutus

‡ Campianus de off. et potest. Magistr. Rom. p. 262. sqq. ed. Genevae 1725.

‡ qui causas fisci in provinciis procurarent; quibus postea alii additi sunt, quorum officium erat, rei privatae Caesarum praeesse, nam et hi procuratores vocabantur, ut Mascovius l.c. observavit. Varii itaque procuratores erant ‡ Campianus l.c. p. 418.

gestum esset dicatur l. 1. D. Off. Proc. hoc tamen ad res fisci referri debet. (Gu-therius § 696. sqq. l.c.) in qua re non-nunquam auctoritas principis accedere (quod citius fieret iam ab Hadriano (Spart. in Hadr. 7.) cursus fiscalis introductus esse legitur.) debet l. 1. § 1. Off. proc. l. 13. D. Transact. Neque enim et in his pro arbitrio iudi-care potuerunt. nam si quaedam causa diiudicanda erat, cuius altera pars rem privatam, altera vero fiscum specta-ret, aliter de hac re statuere non potuerunt, nisi coram preside et advo-cato fisci (de quo Gutherius § 411. l.c. Brisson Select. antiq. III. 21. ed. l.) Hinc patet vera esse, quae supra protulimus, in privatorum causis nisi arbitrorum vice procuratores Caesaris fungi potuisse. Fuerunt tamen nonnulli ut supra indicavimus, qui praesidum vice funge-bantur, de quibus laudatus a nobis Byn-kershoek Gundling l.c. § 10. et Gutherius § 693. et 703. sqq. conferri possunt. Nobis vero de officio illorum haec protulisse sat est, quae ad explicandam constitutionem nostram sufficiant.

l. 2. C. Ubi causa status agi debeat.

Procuratores nostros status causas examinare non posse, omnibus notum est. V. K. Kalend. Jan. Decio A. i. et Gratо Coss. 251.

Suma divisio de iure personarum apud Romanos erat, quod omnes homines aut liberi aut servi erant l. 3. D. Statu hom.

(J. Cti Romani itaque omne individuum quod iure praeditum est, personam vocant (vere, subjective). Non omnes ~~itaque~~ homines personas ~~esse~~ ~~sunt, ut illi~~ argumentantur, ~~esse argumentabantur~~, neque omnes personas homines.‡ Facultas autem illa juris exercendi status vel caput ‡ a Romanis vocatur, quod triplex erat. Res itaque gravissima est, de capite vel status hominis inquisitio, vocaturque causa liberalis; hac enim discernitur, num quis servus num ~~an~~ liber, num sui juris ~~vel~~ num alieno potestati subjectus sit. Quotiescunque quaestio haec mota, ~~pr~~ ut in servitutem vel libertatem aliquis vindicaretur ‡ praeiudicium instituebatur ~~est~~, quod in libertate reum esse jubebat,‡ donec ~~lis~~ ad finem lis perduceretur.‡ Id autem l. 24. §. 3. D. Liberal. causa. ‡

‡ In jure tamen Romano licet vera fateamur ~~inepte~~ doctrinam de statu hominis inepte dispositam esse videmus, primum enim de Jure Personar. ~~tractatur~~, deinde de statu, ~~tertio~~ tum denique de reliquo Jure quod personis tribuitur JCti loquuntur. a nonnullis vero J. Ctis libertas vocatur l. 1. §. 8. D. S. C. Tertull. l. 5. §. 3. D. Extraord. Cogn. l. 50. §. 3. D. Peul. Capitis deminut. triplex est l. 11. D. Capit. min.

‡ ita quidem si vel servus erat, sed pro libero se gerebat; quod si servus in libertat. proclamabat servus manebat, donec lis finita erat l. 3. §. 10. D. A. v. A. P.

‡ sive ut J. Cti (l. 7. §. 5. D. Lib. causa) loquuntur, petitoris aut actoris partes sustinebat

‡ in omnibus enim rebus de libertate primum quaestio erat, donec ad cetera diiudicanda procederetur l. 16. C. ad Leg. Jul. de adult. l. 3. §. 2. D. de Lib. causa

‡ servus enim, cujus status ignorabatur pro teste adhiberi poterat; eo magis is, ~~de~~ de cujus statu vel capite lis diremta non erat? §. 7. J. Testam. ord. l. 1. C. de Test. licet testari non posset l. 11. §. 1. D. Test. milit. ~~l. 11. §. 1. D.~~

iam in legibus XII. Tabularum cautum est, Pomponio auctore l. 2. §. 24. D. J. ab Appio Claudio decemvirorum legibus scribundis constitutorum uno, qui Dionysio Halicarnasseo auctore II. 30. ex iure Gentium in celeberrimas illas leges ius hoc transtulit; primusque Livio narrante in hoc iudicio rem egit, homo libidinosus. ‡ Quod ius a se ipso conscriptum cum in diversas partes traheret et praevaricaretur, merito poenas dedit.

Iam ex his adparet, apud quem magistratum causa status disceptaretur. Apud praetores nempe, cum vindiciis ‡ res peragi solita esset, illum vocabat qui sibi re iudicationis ... dare, vel ut leges loquuntur vindicem sistere cogebatur, ‡ qui assiduus esse debebat, ‡ si quaestio capitis assiduo mota erat, si proletario, quisquis vindex esse posuit. ‡ Quod autem ad ipsam causam attinet magni hoc momenti erat, cum quia si non constabat de capite accusati, diminuebat caput, vel ut inscriptiones Basilicorum habent

‡ Quapropter cautum postea est, ne impuberi et puellae in ius vocarentur l. 22. pr. §. 1. D. In ius vocand. l. 1. pr. D. lib. caus. l. 1. §. 1. l. 2 – 6. eod.

‡ Gell. N. A. 20. 10. Festus v. Vindiciae, potuit quoque sive servus sive liber cum sibi de statu quaestio mota erat procuratorem dare l. 33. §. 1. D. Postulando. nec obstat l. 43. §. 1. D. eod.

‡ Cum enim reus domo ne extraheretur legibus vetitum esset l. 18. D. In ius voc. l. 19. 21. D. eod. Cicero pro Domo 41. in Vatin. 9. l. 103. D. R. J. Quintil. Inst. VII. 6. ubicunque autem res corporis fastus esse potuit

‡ l. 11. D. J. et J. Dionys. II. 31. l. unica C. Ubi possess. arenus dis ... annus I. 1.

‡ cf. Balduinus ad leges XII. Tab. # 164 (in Heineccii Juris prud. att. et R. Tomo I.)

‡ l. 22. pr. §. 1. D. In ius vocat. qui iurari ad

‡ l. 1. D. In ius vocand. l. 3. eod. l. 2. pr. D. qui satisd. cog.

‡ libertatem perdidere, i. e. liberum efficere posset l. 49. D. Act. Empt. l. 5. C. Si mancip.

1 dummodo, cum id faciunt de statu suo non dubitant l. 15. D. Qui testam. f. l. 3. §. 7. D. homine liber. exhib.
I l. 3. D. Si libert. ing. esse dic.
I l. 16. D. Stat. hom.

7 ~~medio~~ tempore, statum non amisisse putabatur, quicquid itaque ~~ad~~ legitimam ~~...~~ judex erat, recte gessisse ~~...~~ ~~gesserit~~, putabatur l. 12 ~~...~~ §. 8. D. Bonor. poss. secund. tab. l. 6. §. 8. 9. D. de Inusto. l. 27. §. 1. D. Liberal. causa. l. 12. pr. D. Pignor.
I I §. 13. Inst. de act.
I Idenim ipsarum actionum nomen indicat, cum quasi praelusoriae l. 12. D. Except, ad persequendum ~~id~~ quod sibi deberetur, vocarentur, l. 76. 116. V. O. actio enim et persecutio generaliter accipiuntur l. 37. D. O. act. l. 28. D. eod. cum tam in rem quam personam instituantur l. 14. D. Probat. l. 12. D. Except. l. 7. §. 5. D. liberal. causa.

Semper autem quaestio libertatis, quae status est, quaestionem implicitam servitutis necessario habere debet l. 1. 3. 4. C. h. t. libertinitatis l. 26. et ult. h. t. et ingenuitatis l. 5. C. h. t.

7 qui et rationalis a Lamprid. in Alex. Sever. 45. vocatur

statum mutabat, tum quia causa status jus inter partes faciebat l. 25. D. de Stat. hom. l. 1. §. 16. l. 2. 3. pr. de agnoscend. nec denuo instituti posset l. 50. §. 1. de Leg. I. l. 3. pr. de Pignorib. 7 Antequam lis peragereter, praejudicium instituebatur, 7 quibus quaerebant an aliquis liber an libertus I esset, I vel de partu agnoscendo I. Altera, per quam quaerebatur, an homo liber esset legitima vocabatur ut supra innuimus, altera per quam de partu agnoscendo investigabant, ex praetoris jurisdictione substantiam capisse traditur. Itaque actiones praejudiciales extraordinariae sunt, et ab actionibus in rem distinguuntur l. 37. D. de Obl. et act. l. 1. D. Rei Vind. Jam ex his adparet, quid in constitutione nostra propositum sit. Agitur enim de statu vel capite hominis, quam causam procuratorem Caesaris examinare non posse ~~imperator~~ ~~...~~ Divus imperator rescripsit. Procurator Caesaris I enim cum non nisi inter fiscum et privatos judicare posset, causam status examinare non potuit, quae homini privato a privato homine intenda est. Sed obstare videtur rescriptum Antonini (l. 1. C. de Jurisdict. Omn.)

ex qua adparet, procuratorem Caesaris judicem a privatis sumptum recte judicem electum esse, ratumque esse, quod partibus consentientibus dijudicasset. Cui obstat constitutio a Gordiano imperatore data, unde discimus procuratori Caesaris non vice Praesidis agenti dandi judices inter privatos facultatem non competere. ~~Accedit~~ Huic rescripto constitutio Severi et Antonini accedit (l. 2. C. de adv. fiscum) ~~quae ait.~~ ex qua patet, in integrum restitutio si adversus privatos intenta est, a Praeside examinari debere, si a fisco, procuratorem Caesaris praesente provinciae Praeside, eam peragere moris esse.

Ex his quomodo lesse expediamus dubiosi quaestionis, maxime, quod ~~[illegible]~~ ab imperatore nostro in constitutione supra prolata dictum sit, procuratores Caesaris causam status, quae privatorum causarum potissima est, exa-

minores non posse, ~~et~~ cum tamen in rescripto Antonini imperatoris, posse et inter privatos causas diiudicare dicatur, ~~quod~~ cui Papinianus l. 23. §. 1. D. de appell. contradicit, ait enim in lite privatorum ~~ut dandi~~ judices dandi procuratorem Caesaris potestatem non habuisse, neque sententia ejus litigantes teneri.† Equidem rem hanc ita conciliaverim.

Causam status olim nisi a Praetore vel judicibus‡, cui potestas haec a praetores data esset, examinari et diiudicari potuisse supra exposuimus†. Sequiore tempore cum sub imperatoribus omnia mutabilia essent, jus causas status in urbe diiudicandi consulibus data esse l. 27. pr. D. de lib. causa ‡ licet et praetores cognoscere de his rebus possent† l. 1. C. si mancip. ita. Pedanei judices vero nunquam de his rebus cognoscere potuere, ‡cum et antiquitus non potuissent, nisi potestas a praetoribus illis tributa esset. Causa enim status eum maximos judices exigat, quo modo a judicibus infe-

† et l. 23. pr. §. 1. D. adpellat.

‡ qui et recuperatores dicti quotiescunque a praetore selecti erant l. 7. §. 1. D. petit. hered. l. 8. §. 1. D. liberal. causa. l. 30. eod.

† Causa enim status generaliter accipi debet l. 26. l. 231. V. S. cum non solum ad eum qui in utero est pertineat, sed ad hereditatem quoque tam ex testam. quam ab intest. l. 3. de Test. l. 6. de B. p. contra tab. l. 3. de suis et legitim. l. 3. §. 4. si tab. test. nulla. l. 1. §. 6. eod.

† quibus cognitio de causa liberali demandata erat. ‡ l. 12. pr. §. 1. D. de judiciis

‡ cf. Cujacius ad l. 3. C. de Pedan. Jud.

I nec id mirum est, cum judicio secundum servitutem dicto, omne jus quod liber habuit amittit. l. 3. C. Solut. Matr. l. 44. §. 1. D. de Judiciis l. 1. D. Divort. l. 56. Soluto Matr. l. 1. 6. divort. l. 5. C. Solut. Matr. l. 8. l. 12. §. 4. D. de Captivis.

nioribus ~~de~~ examinari posset? ~~[illegible]~~ l. 32. §. 7. D. de Recept. † In provinciis vero, cum summa potestas dijudicandi penes praesides esset, a nemine causa haec, nisi praesides cognosci potuit †, adeo vero, ut quoties cunque gravissimis rebus occupati partes ~~[illegible]~~ litis muneris quo fungebantur, tenere non possent, ~~[illegible]~~ legatisq[ue] suis ~~illis~~ ~~[illegible]~~ illas cognoscendas demandarent, praescriptum a Caesare fuisse legimus, ne id ~~—~~ id olim nisi summa necessitate urgente sibi sumerent †. Nec audiendi sunt illi, qui l. 1. C. Ordin. Jud. et ~~[illegible]~~ Plin. Epist. X. 77. male intellectis, potestatem de his rebus judicandi Praesidibus provinciae abjudicant, ut Cujacius Observ. XV. 21. Hermogenianus enim l. 10. D. Off. ~~[illegible]~~ Praesid. diserte loquitur: Ex omnibus causis, de quibus vel praefectus urbi, vel ‡ Quaenam autem partes muneris, quo procurator Caesaris ‡ ~~praeses provinciae~~ fungebatur fuisse loquar, difficile dictu est †. Ex legibus enim supra a nobis adlatis pe-

† l. 2. C. Pedan. Jud. [Quod vero nonnunquam causa status a judice dijudicari posse putabatur, ne decipiare cave; ~~[illegible]~~ nam ~~enim tempore~~ ~~id~~ quod ~~olim~~ magistratus olim id jussisset, non semper judex valet. l. 1. C. Praet. pign.

† l. 5. C. Ord. Cognit. ~~l. 13. C. l. 15. C. [illegible]~~ † Gerardus Noodt (de Jurisdict. et Imperio lib. I. cap. VII.) putat: causas liberales sub Alexandro Severo ordinarii juris fuisse; primosq[ue] Diocletianum et Maximianum eas extraordinarii juris fecisse, quod et in Praesidibus provinciar. accidisse affirmat. Quapropter verba legis 2. C. Pedan. Jud. „super qua poterant etiam ante cognoscere" et expungenda esse censet.

‡ l. 1. D. de Off. ejus cui mand. est jurisdict. Gerhardus Noodt de Jurisdict. et Imper. lib. 2. cap. 1. 2.

† l. 1. D. de Off. ejus cui etiv. tunc autem ~~[illegible]~~ datus judex non competens dicebatur l. 20. D. Jud. solvi. l. 35. D. Procur. defens. ita in transact. ipse Praetor vel praeses decidere debet ~~nunquam~~ mandare l. 8. §. 18. D. Transact.

‡ praefectus praetorio, itemque Consules et Praetores, uti eamque Romae cognoscant, Vicariorum et praesidum provinciarum notionem esse. cf. l. 11. 12. D. Off. ~~Praesid.~~ Praesid. †
‡ sive [illegible] (ut lib. in Basilici [illegible] illum vocant)

† Varios negotiis Caesarum praeerant, ut Guido Pancirolus in Notitia Dignitat. utriusq[ue] Imperii † pessime ~~[illegible]~~ et Heineccius Syntagm. Antiq. Rom. I. 12. 13. et in appendice ad lib. I. cap. 105. docent.

let et non solum eas partes provinciae suae, quibus obeundis instituta erat, promisisse[ǂ], sed alias quoque ab imperio suo alienas administrare potuisse[ǂ]. ~~Quarum autem rationes, id ipsa a nobis tradi abitur, hoc saltem meminisse juvabit~~ Hinc patet si constitutionem nostram cum legibus supra a nobis citatis comparemus, nullum discrimen inter utrasque esse facile deprehendes.

Legem 23. §. 1. de appell. a Papiniano jurisprudentiae usque ad nostrum tempus complures constitutioni Antonianae (l. 1. C. de jurisdict. omn. jud.) contradicere supra exposuimus. Ad quas referri possit l. 3. C. eod. a Diocletiano et Maximiano data. Attamen si has leges diligentius inspiciamus, non tam contradicentes apparebunt. In constitutione enim Antoniniana

ǂ l. 9. pr. D. off. procons. et Leg. l. 47. §. 1. l. 50. D. Jure fisci: quae varia erant l. 35. §. 2. D. ex quib. causis maj.

ǂ potuit itaque et causam status inter privatos judicare, si ~~…~~ vice praesidis agebat l. 1. de Pedan. Jud. vel ~~ipse~~ si de libertinitate non vero ingenuitate res erat l. 5. h. t. (ubi causa stat.) C. judicia publica tamen non recte exercebit, nisi simul officio Praesidis provinciae fungatur ut ill. Bynkershoek Observat. lib. II. cap. 20. et 21. ostendit.

= sententiae arbitrorum standum est, sive aequa sive iniqua sit l. 76. D. Pro socio. l. 1. C. Quis dat omn. dici iur. jud. an ita ut in l. 9. pr. D. minorib. ? sed hic forsan ut in l. 1. D. Judicium et ubi quisque. ~~et in primis~~ l. 50. D. eod. pulcrique tamen l. 61. D. eod.

dictum est, etiamsi procuratorem Caesaris ~~[struck]~~ in lite privatorum competentem judicem non fuisse‡, cum tamen ~~[struck]~~ consentiens liberis adversarius litem tulerit, sententiam illius partes litigantes obtemperantes esse debere‡. Quod si recte animadvertamus idem est, ac si imperator rescripsisset, privatos homines inter se litigantes quemcunque hominem arbitrum litibus componendis arbitrum [?] sumere posse. Quilibet enim ~~magi-~~ etiamsi magistratus ~~est~~ sit‡, arbitri munere fungi posse, constat. ‡Quid itaque vetat, ut procurator Caesaris arbiter sumi possit? Sed obstat l. 3. C. Jurisd. omn. in qua dictum est, privatorum consensum judicem non facere, neque rei ~~[struck]~~ judicatae auctoritatem facere, quidquid ille statuerit. ‡~~[struck]~~ Cum enim neque arbitri judicium rem judicatam inter partes faciat‡, praestitum enim ~~[struck]~~ litis ejus non obtemperaverint, quid

‡ Hugo Donellus ad l. 15. D. Re jud. p. 223. T. XI. Lucae 1767.

‡ quanto autem judex ab arbitro distet, hinc colligitur, quod arbitri partibus et infames [?] fungi posse Paulus l. 12. §. 2. pr. D. Judiciis scribat, et Ulp. l. 7. D. Receptis arb.

‡ Si se subjiciant aliqui jurisdictioni, et consentiant inter consentientes cujusvis judicis, qui tribunali praeest, vel aliam jurisdictionem habet, est jurisdictio. Ulp. l. 1. D. Judiciis. idem ait l. 2. ~~pr.~~ D. eod.

‡ eo maxime si talis in partes arbiter sumptus est, qui alicui judicio praeest l. 1. C. Jurisd. omn. l. 1. C. de Jud.

‡ l. 3. §. 3. D. Recept. l. 4. eod. Nonnunquam arbiter ipse ad munus arbitri fungendum a Praetore datus, recte munere functus esse dicitur l. 82. D. de Judiciis.

‡ et licet arbiter sit, judex dicitur l. 7. §. 3. D. de minorib. ~~l. 82. D. Judiciis~~ dummodo haec pronunciaverit, quae sibi mandata sunt l. 1. C. si a non comp. et in eum pariter jus exercet, dummodo ~~p~~ impar, vel non major ~~praetor~~ magistratus praetore sit cf. Jos. Fern. de Retes in Thesauro Juris civ. et Rom. Tomo II. p. 394. nisi sponte sua jurisdictioni ejus se subjiciant l. 13. §. 4. D. S.C. Trebell.

‡ ita quidem, ut neque magistratus per errorem aditus, puta (lege nostra) si partes apud procuratorem causam status peragere velint, nihil agat l. 2. pr. D. Judiciis l. 15. D. Jurisdict.

‡ de privato arbitro id ~~esse~~ intelligi volo, non de judice a Praetore dato, qui arbiter nonnunquam appellatur l. 7. §. 3. minorib. l. 82. D. Judiciis‡

fidei explorata esset: neque in diem litis impulerem apud se habebit: is vero, qui controversiam facit, tamquam calumniator, notae respicitur: repraesentanda cognitio est.

Ulpian l. 3. §. 4. D. Liberis exhib.

Etiam si maxime autem probet filium pater in sua potestate esse: tamen, causa cognita, mater in retinendo eo potior erit: idque decretis Divi Pii quibusdam continetur.

Idem ibid. §. 5.

Cum duo servi duobus separatim duobus deniis in diem addicti sint, et extiterit, qui pro utroque triginta det, refert, unius pretio illum, an singulorum quina adiiciat. Secundum superiorem adiectionem, is servus inemptus erit, cuius pretio adiectio facta fuerit: secundum posteriorem adiectionem, uterque ad posteriorem emptorem pertinebit.

Julian. l. 17. D. de in diem addict.

Generaliter eas personas quibus reverentia praestanda est, sine iussu Praetoris in ius vocare non possumus.

Modestinus l. 13. D. de in ius vocando.

Plerique putaverunt, nullum de domo sua in ius vocari licere: quia domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum sit, eumque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri.

Gaius l. 18. ibid.

Neque impuberes puellas, quae alieno iuri subiectae essent, in ius vocare permissum est. Qui in ius vocatus est, duobus casibus dimittendus est: si quis eius personam defendet, et si dum in ius venitur, de re transactum fuerit.

Idem ibid. l. 22. pr. §. 1.

Si quis in ius vocatus fideiussorem dederit in iudicio sistendi causa, non supposittum iurisdictioni

§. 1. D. Depositi l. 137. §. 4. V. O. §. 33. Inst. de act.

Servo in servitutem tracto matrimonium dissolvitur, neque postliminio restitui potest l. 1. de Divort. l. 56. Solut. matr. Uxor itaque sponte ~~matr~~ divertebat l. 1. 6. Divort. l. 5. C. Solut. matr. l. 8. l. 12. §. 4. De Captivis. Quod Justinianus nisi post quinque annos Captivi viri concedebat l. 14. §. 1. Captiv. Nov. 22. c. 7. postea post 10. annos l. 14. C. Repud. (Divort?)

Si quis liberos in iniustis nuptiis procreasset, potuere illi tamen civitatem accipere Ulp. 3. §. 3. 7. §. 4. Coll. ~~11~~ 12. §. 2. l. un. C. de Ingrat. lib.

Licebat autem patri fil. vendere, postea nisi pauperi sanguinolentum vendere licuit Paul. V. 1. §. 1. l. 2. C. de patrib. qui fil. l. un. C. Theod. de his qui sanguin. Nihil tamen hoc filiis obest, possunt eidem, vel alius pro his pecunias emptori cf. Inst. de act. offerre et liberitat. recuperare l. 1. C. lib. causa.

De in ius Vocat. cf. Giacius Observ. X. 10.

Domo extrahi neminem posse sunt X. viri l. 18. de in jus voc. l. 19. 21. D. eod. locum pro Domo l. 41. in Valin. 9.

Assiduus cf. l. 234. §. 1. V. S. Quis vindex lit?

illius, ad quem vocatur, pro non dato fideiussor habetur, nisi pro privilegio specialiter remunerari venit.

Ulp. l. 1. D. Si quis in ius vocat. et l. eod.

Edicto cavetur, ut fideiussor iudicio sistendi causa datus pro rei qualitate locuples detur: exceptis necessariis personis: ibi enim qualemcunque accipi iubet: veluti pro parente, patrono.

Paulus l. 1. D. in ius vocati. et l. 3. ibid. et l. 2. pr. D. qui satisd. cogantur.

Si se subiiciant aliqui iurisdictioni, et consentiant, inter consentientes cuiusvis iudicis, qui tribunali praeest, vel aliam iurisdictionem habet, est iurisdictio.

Ulp. l. 1. D. de judiciis et ubi

Cum Praetor unum ex pluribus iudicare vetat, ceteris id committere videtur. — Judicem dare possunt, quibus hoc lege, vel constitutione, vel Senatusconsulto conceditur. Lege, sicut Proconsuli. Is quoque, cui mandata est iurisdictio, iudicem dare potest: ut sunt legati Proconsulum: item hi, quibus id more concessum est propter vim imperii: sicut Praefectus urbi, ceterique Romae magistratus.

Paulus l. 12. pr. et §. 1. D. ibid.

Ubi acceptum est semel iudicium ibi et finem accipere debet.

Marcellus l. 30. D. ibid.

Si quando is, qui in possessione servitutis constitutus est, litigare de condicione sua non patitur, quod forte sibi forsque generi vellet aliquam iniuriam inferri, in hoc casu aequum est, quibusdam personis dari licentiam pro eo litigare, ut puta parenti qui putat dicat filium de sua po-

vindicem Balduinus (ad l. XII. Tab. fin. All. et R. Tom. II. p. 154 et ss.) putat fideiussorem iudicio sistendi causa, adductum ut crederet l. 2. D. qui satisd. cog.

Manum in iudicio conserere, est vind. Gell. XX. 10. Jus idem quod vindiciarum l. 11. D. de J. et J. Vindiciae secundum Festum res eae erant de quibus litigabatur idem ait Superstitibus vindicias sumendas esse ab iis, inter quos controversia est. Repetes idem quod Festus et Plautus. In XII. Tab. dictum erat vindicias secundum libertatem esse dandas. In Post quaestionib. dubium non est decemviros iudicasse, quod Praetores postea in Edicto ubi possid. apertius explicuere. Libertatis favore quid in hoc genere statuerint jure sing. audiamus. Ceteraliberos verum dari posse existimant: sed in universum tamen cavent, volueruntque vindicias dari secundum libert. l. 2. §. 24. D. O. J. Quod ita accipiendum est, ut non modo liber homo, qui status controversiam patiatur, relinquatur sua libertati, et eius possessionem retineat, interea dum haec quaestio status causaque liberal. pendebit: sed etiam qui servus in libert. ab aliquo legitimo et justo vindice asseritur, interea pro libero habeatur, et libertatis assertori dominus possessionem dat. Quod ex jure gent. in XII. Tab. translatum esse putat Dionys. Halic. II. 30. Σώματος εἰς δούλειαν ἐξ ἐλευ-

testate esse: nam etiam si nolit filius pro eo litigabit: sed etsi in potestate non sit, parenti dabitur hoc ius: quia semper parentis interest, filium servitutem non subire.

Ulp. l. 1. pr. D. de lib. causa. cf. l. 1. §. 1. l. 2. — 6. ibid.

Liberis etiam hominibus, maxime si maiores viginti annis venum se dari passi sunt, vel in servitutem quaqua ratione deduci, nihil obest, quominus possint in libertatem proclamare:

idem. l. 7. pr. ibid.

Si quis sciens liberum emerit, non denegatur venditio in libertatem proclamatio adversus eum, qui eum comparavit, cuiusque sit aetatis, qui emptus est: sed circo, quia non est venia dignus qui emit, etiam si scientem prudentemque se liberum emerit. Sed enim si postea alius eum emerit ab hoc, qui scivit, ignorans: deneganda est ei libertas.

ibid §. 2. cf. l. 33. ibid

Sunt et aliae causae, ex quibus in libertatem proclamatio denegatur: veluti si quis ex eo testamento liber esse dicatur, quod testamentum aperiri Praetor vetat. — —

ibid §. 4.

Si quis ex servitute in libertatem proclamat, petitoris partes sustinet: si vero ex libertate in servitutem petatur, is partes actoris sustinet, qui servum suum dicit. Igitur cum de hoc incertum est, ut possit iudicium ordinem accipere, hoc ante apud eum, qui de libertate cogniturus est, disceptatur, utrum ex libertate in servitutem, aut contra agatur.

ibid §. 5.

δεξιὰς ἀγορεύει, μὴ τὸν ἀφαιρούμενον τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὸν φυλάττοντα κύριον εἶναι μέχρι δίκης. l. 24. l. 25. §. 2. D. Liberal. causa. Satisdationis in hoc judicio meminit Dionys. l. c. sect. 31. cuius et Diocletianus l. 1. C. Ubi possid. meminit.

Doctrina de statu non solum pertinet ad eum qui est in utero, sed generaliter regula accipitur l. 26. l. 231. V. S. pertinetque etiam ad causam hereditariam tam ex testam. quam ab intest. l. 3. de test. l. 6. de B. poss. contr. tab. l. 3. de suis et legit. l. 3. §. 4. si tab. test. nullae et l. 7. §. 6.

Domo neminem extrahere liceat ad causam peragendam l. 103. R. J. Quinctil. VII. 8. Cicero in Vatin. 9. pro Domo 41.

In act. de furtis cum impub. agi possint l. 23. 24. de furt. si infantes sint cum patre l. 4. D. de in ius vocando. cum puellis nunquam l. 22. de in ius voc.

Arbiter et judex a Praetore datus dicitur l. 7. §. 3. de minoribus. l. 82. de judiciis.

Titulum qui in Pandectis de capite minutis inscribitur Graeci interpretes lib. 46. 2. Basilic. de status mutatione inscripsere.

Nemo potest in pejorem aut majorem neque statum suum dicere l. 30. Pers. Rom. de Relig. in Hein.

Cognitio de liberali causa usufructuario datur, etiam si dominus quoque velit, hoc est, qui se dominum dicit, movere status controversiam.

Ulp. l. 8. pr. ibid.

Quod autem diximus, in libertate fuisse, sic est accipiendum, non ut se liberum doceat is, qui liberale iudicium patitur, sed in possessione libertatis sine dolo malo fuisse. Quid sit autem sine dolo malo fuisse, videamus? nam Julianus ait, omnes, qui se liberos putant, sine dolo malo in libertate fuisse: si modo se pro liberis gerant, quamvis servi sint.

idem l. 10. ibid. s. l. 12. §. 3. ibid.

Haec actio post annum non datur, cum sit honoraria: est autem et poenalis.

idem l. 22. §. 6. ibid.

Si mater et filius de libertate litigant, aut conjungenda sunt utriusque iudicia, aut differenda est causa filii, donec de matre constet: sicut Divus quoque Hadrianus decrevit: nam cum apud alium iudicem mater litigabat, apud alium autem filius: Augustus dixit, ante de matre constare oportere, sic deinde de filio cognosci.

Paulus l. 23. §. 2. ibid.

Ordinata liberali causa, liberi loco habetur is, qui de statu suo litigat: ita, ut adversus eum quoque, qui se dominum esse dicit, actiones ei non denegentur, quascunque intendere velit.

idem l. 24. pr. ibid.

Sed si quas actiones inferat dominus, quaeritur, an compellendus sit suscipere iudicium? Et plerique

Jurisprud. ~~M. et R.~~ Tomo II. p. 394.

Accusationes, quatenus in eum intenduntur dictae accusationes ut l. 30. ~~D. de liber.~~ ~~de falsis~~ D. et l. 18. D. ad Leg. Jul. de adult.

Actio itaque est jus persequendi quod sibi debetur l. 76. 146. D. V. O. actio generaliter accipitur l. 37. D. O. A. idem et persecutio l. 28. D. O. A.

Olim actiones omnes apud pedaneos judices proponebantur, cum Magistratus in causis ordinariis, in quibus erat prodita actio, judicare non possent, sed ageretur judices dare l. 2. C. pedan. jud.

Actiones in quibus agitur de statu praejudiciales dicuntur, sed cum causa status majores judices requirat l. 32. §. 7. D. de Recept. qui arbitr. et apud Magistratus agitetur, non apud pedaneos judices, videbatur dicendum, actiones dici non posse sed cognitiones. Sed actionis nomine et praejudicia continentur l. 37. D. obl. et act. Nonnunquam a Praetore compertores, seu selecti judices dabantur l. 7. §. 1. D. petit. hered. l. 8. §. pen. D. liberali causa. l. 30. D. eod. Praejudiciales actiones sunt quasi praelusio ad judicium l. 13. D. de Except.

Praejudiciales act. sunt tres §. 13. I. de act. sed eodem modo instituuntur ut actio-

Si servum quis alienum ab hostibus redemerit, et heredem eum cum libertate instituerit; magis puto fore eum liberum et necessarium heredem. Nam cum scribit ei libertatem vinculo pro resolvit: et in hoc solum reddit jure postliminii, at non iterum servus ejus fiat, cujus erat antequam caperetur (hoc enim satis iniquum est) sed ut pristino domino suam aestimationem omnimodo offerat: vel maneat obligatus donec pretium solvat - quod libertatis favore introductum est.

Ulp l. 71. D. Acquir. vel omitt. hered.

De statu suo dubitantes, vel errantes, testamentum facere non possunt, ut Divus Pius rescripsit.

Ulp l. 15. D. Qui test. (28. 1.)

(quam in pignorib. vindicandis) — atquin aliud in legatis et libertatibus dictum est: cum secundum eum, qui legitimam hereditatem vindicabat, sententia dicta est. Sed creditor non bene legatarius per omnia comparatur: cum legata quidem aliter valere non possunt, quam si testamentum ratum esse constaret: enimvero fieri potest, ut et pignus recte sit acceptum, nec tamen ab eo los bene institutus

l. 3. pr. D. de Pignoribus

‡ cf. l. 5. C. de ord. cognit. (VII. 19.)

Statuliber quoque dari hypothecae potest, licet conditione existente evanescat pignus.

Marcianus l. 13. pr. D. ibid.

— etiam heredes defuncti tam legatariis, quam libertatibus obnoxii sunt.

Scaevola l. 29. §. 2. D. de Pactis dotalib.

‡ de his cf. l. 1. C. Si mancip. ita ven. (IV. 56.)

Qui servus erat, cujus tamen status ignorabatur, testis adhibitus, jure testis adhibitus erat. §. 7. J. Testam. ord. l. 1. C. de Test.

Cujus status incertus est testari non potest l. 11. §. 1. D. Test. milit. l. 14. 15. D. 28. 1.

Si quis medio tempore statum amisit, testamentum non rumpebatur l. 12. pr. D. 28. 34. Just. II. 17.

Intermedium tempus non nocet, itaque et status certus manet Ulp. XXIII. §4-6. l. 8. §. 1. (an l. 1. §. 8?) B. poss. s. tab. l. 6. §. - 13. De Injusto. Exceptio fit de filio postliminio legis Cornel. §. 5. J. 2. m. test. permiss. l. 12. Qui test. Ulp. XXIII. §. 5.

Status hominis est conditio libertatis aut servitutis, et conditio libertatis, quae et status constituitur, vel libertinitatis, vel ingenuitatis. Causae autem status actiones praejudiciales sunt, quas secundum regulam generalem actor intendat in foro rei. Et reus esse in causis status qui ex libertate in servitutem, vel in libertatem ex servitute petitur, vel etiam adversus quem ex servitute in libertatem vel ex libertinitate in libertatem proclamatio fit; neque vero alius est locus quo agi possit status causa, neque notio est aliorum quam praesidum provinciae, vel procuratorum Caesaris, libertatis inter fiscum et privatos causa liberet et servitutis non ~~[illegible]~~ l. 2. ~~[illegible]~~

~~judicis [illegible] de statu def. vel in urbe Consulum l. 2. D. [illegible]~~ l. 4. Si ingenuus esse dicat. vel ~~[illegible]~~ ‡

Si ignorans statum Erotis, ut liberum duxisti, et dotem dedisti, isque postea servus esse indicatus: dotem ex peculio recipies, et si quid praeterea eum tibi debuisse apparuerit. Filii autem tui, ut ex libera nati, incerto tamen patre, spurii ingenui intelligentur ~~Papin. l. 2. § 1. C. de liberal.~~

Antoninus

l. 3. C. Solut. matr. cf. l. 44. §. 1. D. de judiciis quibus

Nemo delictis exuitur, quamvis capite minutus sit.

Ulp. 2. §. 3. D. Capit. min. cf. l. 7. §. 1. ibid.

Si libertate adempta, capitis deminutio secuta sit, nulli restitutioni adversus servum locus est: quia nec Praetoria jurisdictione ita servus obligatur, ut cum eo actio sit: sed utilis actio adversus dominum danda est, ut Julianus scribit: et nisi in solidum defendatur, permitti eundum nihil esse in bonis quae habuit mitti.

Paulus l. 7. §. 2. ibid.

Summa itaque de iure personarum divisio haec est: quod omnes homines aut liberi sunt, aut servi.

Gaius D. Statu hom.

Libertini sunt, qui ex justa servitute manumissi sunt.

idem lib. ibid. cf. Jo. Mercier Opinion I. 10.

Si iudex natum vel ali oportere pronunciaverit, dicendum est, de veritate quaerendum, filius sit, an non: neque enim alimentorum causa veritati facit praeiudicium.

Ulp. l. 10. ~~ibid~~ D. de his qui sui

Maxima capitis deminutio est, per quam et civitas et libertas amittitur: veluti cum incensus aliquis venierit, aut quod mulier alieno servo se iunxerit, denunciante domino, et ancilla

quibus privilegium fori nullum obiici posse l. 36. §. D. Judicum sollicitari licet (40. 5.) l. 4. D. d. ... ess. dic. ~~Exigit causa status majores judices l. ult. C. h. t. majores judices l. 32. §. 7. D. de Recept. (14. 4.)~~ adeo, ut nec pedaneis delegari possit, nec consilio compromissarii; qui et praesidum olim de statu cognitio non fuit l. 1. C. Ordin. jud. quod fit met let Plin. junior X. 77. cf. Observ. XV. 21.

Heres omnes obligationes defuncti in solidum l. 17. l. 59. de R. J.

Quapropter omnia debita hereditatis solvere debet l. 10. C. de jure delib. l. 8. D. Acquir. hered. l. 36. de bonis libertor. Quod tamen per beneficium inventarii Justin. mutavit l. ult. C. de jure delib. §. 6. J. Hered. qualit.

Neque facta testatoris ~~imp~~ rescindere potest l. 143. D. et l. 14. C. de Evict.

Omnes singulares success. obligationem tanquam ex contractu habent §. 4. J. de Obl. quae quasi ex contr. l. 5. §. 2. Obl. et act.

Idem de hoc qui hereditatem emit intelligendum est l. 2. §. 18. D. 18. 4. Et de hoc cui delata sed nondum acquisita hereditas l. 10. 4. 13. D. eod.

Hereditatis petitio et contra illum est, qui depositum, pignora, com. tenet l. 14. §. 2. l. 19. D. (5. 3.)

Heredes inter se petitionem hered. partialem habent l. 1. §. 2. D. si pars hered. petatur. Hoc veluti ex oblig. quasi ex contr. derivatur l. 1. pr. Famil. hercisc. §. 4. J. de obl. quae quasi ex contr. Ejus pars ... esse debet, qui in hoc judicio esse vult l. 32 ...

factis fuit ex S.C.to Claudiano

Ulp. XI. §. 11.

Quoties in actionibus aut in exceptionibus, ambigua oratio est, comodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, magis valeat, quam pereat.

Julianus l. 12. D. Reb. dub. f. l. 66. D. de Jud. etc.

Cum libertas lege adimatur, aut pro non data haberi debeat, aut certe perinde observari, ac si a testatore adempta esset.

l. un. D. adempt. lib. (Terent. Clem.)

Illud sciendum est, neque pupillum, neque Rempublicam, cum pro libertate iudicatur, in integrum restitui posse: sed appellationem esse necessariam: idque ita rescriptum est.

Macer l. 9. D. de appellat. et relat.

Servi appellare non possunt: sed domini eorum ad quem servo ferendam possunt uti auxilio appellationis: et alius domini nomine id facere potest. Si vero neque dominus, neque alius pro domino appellaverit: ipsi servo, qui sententiam tristem passus est, auxilium sibi implorare non denegamus.

Marcellus l. 15. D. ibid.

Imperatores Antoninus et Verus rescripserunt, appellationes, quae recto ad Principem factae sunt, omissis his ad quos debuerunt fieri ex imo ordine, ad Praesides remitti. Idem scripserunt, ab iudice, quem a Praeside provinciae quis acceperat, non recte Imperatorem appellatum esse: ideoque reverti eum ad Praesidem debere

l. 21. pr. §. 1. D. ibid. Papinianus Justus.

Ex consensu litigantium circa compromissum a

f. hercisc. Veniunt autem in hoc judicium heres que in hered. sunt, exceptis tamen aque caduca et ereptitia l. 4. §. 1. l. 30. f. hercisc.

Nomina ipso iure inter heredes divisa sunt l. 6. C. f. hercisc. l. 2. §. ult. l. 4. pr. h. t. (f. hercisc.)

Si ipse testator inter heredes divisit nullam evictionem alter heres erga alterum habet l. 10. C. l. 33. l. 29. §. ult. (fam. hercisc.)

Hereditas ex oppignorata, quamvis cum heredes inter se dispertientur obligata manet, ipse est tamen inter heredes dividi, attamen quisque illorum in solidum tenetur l. 1. C. si unus ex pluri. l. 2. eod. Singulari successione hereditas delata non omnibus oneribus delata intelligitur l. 20. de pignorib. l. 6. C. obl. et act. l. 11. 14. D. de distract.

Enim statum absolute vocat Ulpianus l. 1. §. 8. D. ad S. C. Tertull. Callistratus libertatem vocare videtur l. pen. §. ult. D. de Extr. cognit. vel caput l. 50. §. 3. D. de Poenl.

Doctrina de statu in specie a JCtis Romanis dispersita est. Primum enim de Jure Personarum loquuntur, deinde de statu, tertio de reliquis jure personarum.

Magni momenti est, causam status dignoscere facit enim jus inter omnes l. 25. D. de Stat. hom. l. 1. §. 16. l. 2. 3. pr. de Agnoscendis. Nec denuo in species potest ut in aliis l. 50. §. 1. de Leg. I. l. 3. pr. de pignorib.

Praeside provinciae iudice dato, victus potest provocare. — Cum Procurator Caesaris, qui partibus Praesidis non fungebatur, in lite privatorum iudicandi iudicium non habuisset, frustra provocatum ab ea sententia constitit, quae non tenebat.

Papinianus l. 23. D. ibid. pr. §. 1.

Plane si dubitetur, utrum liber an servus sit, vel fiunt status controversiam, videndum erit ob hoc interdicto, et agenda causa liberalis: etenim recte placuit, tunc demum hoc interdictum locum habere, quotiens quis pro certo liber est. Ceterum si quaeratur de statu, non oportet praejudicium fieri alienae cognitioni.

L. 3. Ulp. §. 7. D. [redacted] lib. exh.

In hoc interdicto [redacted] non admittat causam cur apud eum sit is, qui exhiberi debet, quemadmodum in superiore interdicto: sed omnimodo restituendum putavit, si in potestate est.

L. 1. §. 2. Ulp. D. de lib. exhib.

Itaque prius interdictum, quod est de liberis exhibendis, praeparatorium est huius interdicti: quo magis enim quis duci possit, exhibendus fuit.

ibid. l. 3. §. 2.

Julianus ait, quotiens id interdictum movetur de filio ducendo, vel cognitio: et is, de quo agitur, in pubes est, alias differri oportere rem in tempus pubertatis, alias repraesentari. Itaque ex persona eorum, inter quos controversia sit, et ex genere causae constituendum est. Nam si is, qui se patrem dicit, auctoritatis, prudentia

Ordo ~~semper~~ probat actionem l. 21. 19. pr. de probat. l. 2. ibid. l. 23. C. ibid. l. 10. C. de non numerat. pecun., quod si non probaverit, bis punitur. §. 4. J. de pubend. l. 9. §. pr. si usufr.

Omne subiectum quod iure praeditum est, in ~~iure~~ J. Cti Romani personam vocant. Itaque neque omnes homines personae sunt, neque omnes personae homines. Ipsa vero haec facultas quae aliquem ~~[illegible]~~ iuris participem facit status vocatur. Quae non id ipsi ait an aliquis ~~iura~~ habere possit, sed id solum, num illa exercendi facultatem habeat. Hinc doctrina de statu sive capitis, hinc deminutio capitis, sive mutatio status. In Republ. antiqua Romana ~~[illegible]~~ duo genera civium erant cives et peregrini, quibus postea Latini accesserunt, et quidem, ut ad tempora Justiniani hoc discrimen ~~civium~~ duraret.

Justinianeo tempore judex idem est, quod olim magistr. l. 1. C. de pact. pign.

Ad restitutionem in litem iurare non prohibetur. l. 68. Rei Vind. nec obstat l. 4. §. 2. et l. 5. §. 1. D. (12. 3.) quia hic de aliis rebus 6. p. res est.

In rebus non fungibilibus hoc observatur, ut ibi actio competat, ubi res sit. Nisi dolo debitoris quominus hic res praestaretur l. 38. de Jud. l. 47. §. 1. de Leg. I l. 22. Reb. Cred. l. 4.

7 Nam licet judicis officio arbiter fungi dicatur l. 13. §. 2. D. Receptis, attamen judex non est, ut supra diximus. Non potest enim arbiter sententiam adversus eos qui absfuerint dicere, quod in Judice secus acceptum est. l. 13. §. 3. C. Judiciis. Et Sententia arbitri non est similis sententiae judicis l. 2. D. Recept. l. 1. C. eod. Ex sententia judicis nascitur exceptio rei judicatae ex parte rei, ex parte actoris habet actionem. Ex sententia autem arbitri non datur exceptio rei judicatae, sed poena petit. Paul. Sent. V. 5. Arbiter itaque judex non est, licet judicem imitetur, non concessa ei a legibus notione, sed ex privato litigatorum consensu l. 1. C. Arbitr. quo nemo judex fieri potest l. 3. C. ~~[illegible]~~ Jurisdict.

I cf. Gerardus Noodt Coment. in lib. Dig. de Judiciis et ubi quisque in Operib. Tomo II. p. 182. ed. Col. Agripp. 1732.

7 l. 1. D. de Judiciis. Nam ubi acceptum est semel judicium ibi et finem accipere debet l. 30. D. de Judiciis. Cujacius ad Codicem Justin. III. 13. l. 7. 13. C. Episc. aud. Jam enim eo ipso quod temere arbitrium ut JCti dicunt receperit, condemnandus esse videtur l. 41. D. Recept. cum eo consilio arbitrum ~~[illegible]~~ seu judicem sibi ceperit, ut sententia ejus controversiis finem imponeret l. 13. §. 2. D. Recept.

vetat ut pro invito judicium ferre privati cujusquam, cujus sententiam partes agnoscere nolunt. Ne autem sententiam arbitri quem partes elegerint, sive is procurator Caesaris, sive homo privatus sit, cujusquam, id ~~jus~~ necredas, quod de arbitris in foro Romano receptum est vetat, quod sententiae ab arbitro latae litigantes audientes esse jubet. I Quod cum ita est, id quod Antoninus imperator rescripsit, clarum esse apparet, qui ait, sententiae judicis quem ~~partes~~ partes elegerint obnoxias esse debere 7. Nec obstat (l. 23. §. 1. D. Appell.) Papiniani responsum, cum ibi de re judicata agatur. Cum enim constat in foro Romano aliter ac in foro Atheniensium fuisse, ubi a sententiis arbitrorum provocare liceat, cum et publici juris essent, et perpetuo

inter partes litigantes ius di-
cerent, unde apparet a sententia
procuratoris, litibus dirimendis
a litigatoribus sumpti, provoca-
re non licuisse. Id quoque de
lege (3. C. Quis dat omn.) Diocle-
tiana et Maximiana intelligendum
est, quae dicit, judicium arbitra-
rium pro re judicata valere non
posse.

His expositis ad enumerandas Procuratorum
Caesarum regiminis partes accedamus.

De origine Procuratorum Caesarum etsi iam
sub Augusto appareant nihil in scripto-
ribus traditur. Equidem hinc ortos esse
putaverim, quod postea quam Imperii
Romani partes inter Caesarem et Sena-
tum divisae essent, necessarios sibi eius generis
homines Imperatores putarent, qui cau-
sas privatas eorum in provinciis
procurarent. Hinc ipsum nomen
procuratorum fluxit. Erant autem prae-
positi, ut ex iis quae supra posuimus
patet, privatis Caesarum rebus, ita quidem

---

sed iis cui rerum quamvis non omnium cura manda-
tur quis dat. non praeest. Qualiscunque itaque
procurator Caes. non est, praeses provinciae adea-
tur, qualis de fiscali causa agitur, qui negotium
praesente Rationali terminat (?) l. 9. D. Offic. Proc. Caes. vel Ration. (?)
De hoc procurat. Guth. § 712. sqq. Buss. Select. Antiqq.
III. 14. et Trebell. L. B. 1747. praecipue III. 20.

sive Rationalium, dum ab illis a rationa-
libus Servorum distinguas cf. Gutherius l. c.
§ 575. et § 695. sqq.

Dio Cass. lib. 53. Etsi iam captis Hierosolymis Pompe-
ius Procurat. Syriae constituerit, hic tamen in
Joseph. bell. Jud. II. 9. solum veniebant.
et procurat. Caes. sub Claud. prim. Gutherius § 693. sed
et Suet. Claud. 12. Tacit. Ann. XII. ...ius datas

Erant autem varii, prout causa procuratio-
nis exigebat, hinc Paulus l. 36. § 2. D. Ex quib.
caus. maj. Item Procurator Caesaris (in intelli-
gendum residui ...) non solum cui rerum provinciae
cuiusque procuratio mandata erit, sed et is, cui ve-
rum, quamvis non omnium? itaque plures ibi
procuratores diversorum Reipubl. causarum
abesse intelligantur. cf. Gutherius l. c. § 566. sqq.
et § 578. sqq. § 590. sqq. § 594. sqq. § 598. sqq.
§ 640. sqq.

ut nisi eas causas quae ad fiscum pertinerent dijudicare possent.† Neque has omnes. Nam si quaedam caussa diiudicanda erat, cujus altera pars rem privatam, altera vero fiscum spectaret, non poterant aliter de ea statuere, nisi coram Praeside et advocato fisci.† Hinc patet vera esse, quae supra posuimus, in privatorum fisci nisi arbitrorum vice, procuratores Caesaris agere non potuisse. Fuerunt nonnulli qui praesidum vice agebant, de quibus laudatus a nobis Rynkershoeck et Gutherius de Off. domus Augustae § 693. et 703. 199. ed. Lips. 1626. dissentit. Nobis vero de officio illorum haec posuisse satis est, quae ad explicandam constitutionem Severianam, sufficiant.

† Nam etsi quaecunque gessissent, sic ab comprobari tanquam a Caesare gesta essent l. 1. D. Off. proc. hoc tamen ad res fisci solum referri debet. Gutherius § 696. 199. Jacobus Hesperias. ‡. Quod Ulpian. dictum l. 8. ad Claudii S.C. referri debet de quo Tacit. Ann. XII. 60. licet nonnunquam auctoritas juris dicendi habere deberet l. 1. § 1. Off. proc. l. 13. D. Transact. Imo nonnunquam pro privatis habentur, cum illis et adversus ‡ fiscum agere prohibitum non sit l. 10. D. Postulando. nisi id de advocatis fisci intelligere malis l. 11 secund. Postul.

† de quo Gutherius l. c. § 411. videatur. Brissonius Select. Antiq. III. 21. ed. Trekell. L. B. 1728.

l.2. C. Ubi causa stat.

existimant, si in personam agat, sed ei per ipsum ad litis contestationem, sed sustinendum judicium, donec de libertate judicetur: nec videri praejudicium libertati fieri, aut voluntate domini in libertate eum morari; nam ordinato liberali judicio, interim pro libero habetur;

Idem ibid §.3.

Judex autem, qui de libertate cognoscit, etiam de rebus amotis, damnove magno facto cognoscere debet: l.41. Paulus §.1. ibid cf. l.42.

Pari modo si judicatum fuerit, non esse eum in potestate, etsi per injuriam judicatum sit: agenti hoc interdicto obiicienda erit exceptio rei judicatae: ne de hoc quaeratur, an sit in potestate, sed an sit judicatum.

l.1. §.4. D. de lib. Exhib. Ulp

Omnes Proconsules statim, quam Urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem: sed non contentiosam, sed voluntariam: ut ecce, manumitti apud eos possunt tam liberi quam servi, et adoptiones fieri. Marcianus l.2. D. Officio Proconsul. Leg.

Post hoc ingressus provinciam mandare jurisdictionem Legato suo debet: Ulp l.4. §.6. ibid

Nec quicquam est in provincia, quod non per ipsum expediatur. Sane, si fiscalis pecuniaria causa sit, quae ad Procuratorem Principis respicit, melius fecerit, si abstineat. Idem l.9. pr. ibid

Praesidis nomen generale est: eoque et Proconsules, et Legati Caesaris, et omnes provincias regentes, licet Senatores sint, Praesides appellantur: procon-

nec in rem l.17. §. Probat. l.12. D. Except. l.7. §. ult. D. liberal. causa.

Datur quoque praejudicium ingenuitatis l.3. D. si libert. ingen. esse dic.

Minima capitis deminutio, capitis auctio potius vocanda. Goveanus Var. Lect. I. cap. 26.

Qui procurator Caesaris in provincia dicatur, in urbe praefectus aerarii nominabatur (?) l.13. D. Jure fisci. Goveanus de Jurisd. lib. II. § 17.

Si per errorem alius pro alio Praetor fuerit aditus, nihil valebit, quod actum est. Ulp l.15. D. Jurisdict.

Consensisse autem videntur, qui sciunt se non esse subjectos jurisdictioni ejus, et in eum consentiunt. etc. Idem (Ulp.) l.2. D. Judiciis.

l.1. D. manumiss. Vind. et l.14. D. Manumiss. non sibi contradicunt: neque correctione Accursiana qui negative in prima ~~lege~~ legi vult, opus est. Goveanus de Jurisd. I. § 42. ed. 1561. Accursio adstipulator.

bulis adpellatio specialis est.

Macer l. 1. Off. Praes. cf. l. 5. ibid cf. l. 20.
— eum (praesidem) aestimare debere, ipse cognoscere, an iudicem dare debeat. ibid

l. 8. ibid Julian. (??) cf. l. 9. ibid

Ex omnibus causis, de quibus vel Praefectus Urbi, vel Praefectus praetorio, itemque Consules, et Praetores, ceterique Romae cognoscunt, Correctorum et Praesidum provinciarum est notio.

l. 10. ibid Hermog. cf. l. 11. ibid. et l. 11. ibid

Quaecunque specialiter lege vel senatusconsulto vel constitutione Principum tribuuntur, mandata iurisdictione non transferuntur: quae vero iure Magistratus competunt, mandari possunt.

Papin. l. 1. D. Off. ejus cui mand. est iuris dict.

Mandata iurisdictione a Praeside, consilium non potest exercere is, cui mandatur.

Ulp. l. 2. pr. ibid.

Non fuit quidem competens iudex Procurator noster in lite privatorum: sed cum ipsi eum iudicem elegeritis, et is consentientibus adversariis sententiam tulerit, intelligitis, vos adquiescere debere rei ex consensu vestro iudicatae: cum et Procurator iudicandi potestatem inter certas habeat personas: et vos incongruum eum esse vobis iudicem scientes, tamen audientiam ejus elegistis. Quod et in aliis similibus iudicibus, tam in actionem proponentis, quam in exceptionem opponentis persona locum habebit. Antoninus l. 1. C. de jurisdict. omn.

Privatorum consensus judicem non facit eum, qui nulli praeest judicio: nec quod is statuit, rei judicatae continet auctoritatem.

Dioclet et Maximian l. 3. C. ibid

Principaliter de statu defuncti agi non potest. Si vero ex peculio quondam ejus, quem tu bona reliquisse commemoras res vindicentur, vel ejus filius moveatur status quaestio, haec omnia solemniter praesidiali notione decidi debent.

Diocl. et Maximian. l. 13. C. ibid

Judex ad certam rem datus, si de aliis pronunciavit, quam quod ad eam rem pertinet, nihil egit.

Alexander l. 1. C. Si a non competent:

adversus privatos in integrum restitutionem — desideratis, quod si adversus fiscum id postulatis, intelligitis, procuratorem meum una cum Praeside, praesente fisci patrono, adire vos debere.

Sever. et Anton. l. 2. C. Si adv. fisc.

Procuratori nostro non vice Praesidis agenti, dandi judices inter privatos non competere facultatem, manifestum est.

Gordian. l. 1. C. de Pedan. Jud.

~~[illegible] l. 6. C. [illegible]~~

Si status liberi super homine venundato mota quaestio est, solemnibus quae juris admittit ratio, in[...] positis: si secundum libertatem fuerit lata sententia, potes de evictione ejus — auctorem — convenire

Diocl. et Maxim. l. 18. C. de Evict.

[...] ita ordo quaestionis dirimendus videtur, ut in [...] quidem de statu Alexandri quaeratur —

idem l. 26. C. ad Leg. Jul. de adult.

Pedanei judices, humillimi judices, qui lites, vel judicium praeparant. cf. Cujacius ad l. 3. C. de Pedan. jud.

Perducere ad libertatem i. e. liberum efficere. l. 43. D. de Act. Empt. l. 5. C. Si mancip. fuerit.

Cujacius Paratitl. C. III. 13. ubi de foro competenti res est, ait: incompetentem judicem litis contestatione competentem fieri, et citat l. 1. D. de Jud. ubi Ulp. "Si se subiciant aliqui iurisdictioni, et consentiant inter consentientes cuiusvis iudicis, qui Tribunali praeest, vel aliam iurisdict. habet, est iurisdictio." Videat quoque l. 13. §. 4. ad S. C. Treb. et l. 28. D. Ad municip. "Inter convenientes, et de re maiori apud magistratus municipales agetur."

Sub christianis imperatoribus et apud Episcopum litigare concessum erat, ita tamen si consenserint partes, nam vetitum est invitum quenquam ad judicium antistitis trahere l. 7. 12. C. Episc. aud.

Cum procurator Caesaris, qui partibus Praesidis non fungebatur, in lite privatorum iudicandi iudicis non habuisset, frustra provocatum ab ea sententia credidit, quae non tenebat. Papin l. 23. §. 1. D. de appell.

Si quis iudex sit, arbitrium recipere eius rei, de qua iudex est, inve se compromitti iubere prohibetur lege Julia: et si, sententiam dixerit, non est danda poenae persecutio: Ulpian l. 9. §. 3. De Receptis

— si temere auditorium receperit, cf. l. 6. C. eod.

Callistrat l. 41. D. ibid (De Recept)

Recepisse autem arbitrium videtur, ut Pedius libro nono dicit, qui iudicis partes suscepit, finemque se sua sententia controversiis impositurum pollicetur.

Ulp l. 13. §. 2. ibid.

Praeterea de personis arbitrandum. Et quidem arbitrum cuiuscunque dignitatis coget, officio, quod susceperit, perfungi: etiam si sit Consularis: nisi forte sit in aliquo Magistratu positus, vel potestate, Consul forte, vel Praetor: quoniam in hoc imperium non habet

Ulp l. 3. §. 3. ibid. cf. l. 13. §. 4. D. d. C. Trebell.

Nam Magistratus superiores aut pari imperio nullo modo possunt cogi: nec interest, ante, an in ipso magistratu arbitrium susceperint: inferiores, possunt cogi.

Paulus l. 4. ibid

Jam dudum a nobis statutum est, ut si quae causae libertinitatis et servitutis in provinciis inter fiscum et privatos exorirentur, ad Rationalem vel magistrum rei privatae, hoc est, unde motae essent quaestiones, remitterentur: si quae vero ingenuitatis essent a rectore provinciae examinarentur.

Diocl. et Maximian l. 5. C. Ubi Causa stat.

Si pater tuus velut ingenuus vixit, nec status controversiam, quasi fuerit servus esset, apud Praesidem provinciae, qui super huiusmodi quaestionibus indica-

re solet, sed apud Procuratorem rei publicae non competentem judicem passus est, postque ejus mortem quinquennium effluxerit, status ejus ex praescriptione, quae ex Senatus consulto emanat, protectus est.

Diocl. et Maxim. l. 7. C. Ne de statu. cf. Cujacius Obs. I. 24. Quae habent Ἀρχαί τῆς πόλεως. cf. tamen l. 2. 5. Ubi causa stat. et l. 3. C. de decurionib.

Inter duos privatos invitos, seus inter fiscum et privatum, ut l. 5. C. eod. quod non placet: nam nec inter fiscum et privatum, ut l. 7. C. Ne de statu. Dic ergo quod in l. 5. C. Ubi causa stat. erat vice praesidis ut l. 1. C. Ped. jud. et l. 2. eod. (Ped. jud.). Vel tertio, si inter sit quaestio, quia quilibet ad se pertinere dicit, cognoscere potest; si inter fiscum et hominem privatum qui se liberum vel ingenuum asserit, tunc non potest, ut hic et l. 7. C. Ne de statu. Vel quarto distingue quae quaestio est status: ut siquidem ingenuitatis non possit, ut hic et l. 5. C. eod. (ubi caus.). Et quod haec sit causa libertatis, habes l. 4. C. Ord. cog. l. 7. C. Ne de statu. An alterius status, et tunc potest, ut pr. l. 5. C. Ubi causa st. et l. 2. §§. Ne de statu defunctor.

Glossa ad l. 2. C. Ubi causa stat.

Poenas publicas procurator Caes. exercere non potest l. 2. C. Poenis l. 3. C. Ubi causa fisci l. 4 D.

ad Leg. Fab. de Plag. Coll. XIV. Nam etsi vice praesidis fungatur extra causas fiscales progredi non potest l. 23. §. 1. D. appell. nam neque mulctam indicendae jus habet l. 2. C. Modo mult. cf. Josephus Scaliger Epist. lib. I. 12.

Curatores vel procurat. dicuntur cf. van Bynkershoek II. 20. 21.

Relegandi potestat. non habent, id enim solis praesidibus, et quibus specialiter imperium demandatum fuerit, competit l. 6. §. 1. D. de Interd. et Releg.

Procuratores Caesaris in provinciis teneri dicuntur l. 32. D. Ex quib. caus.

Praeses provinciae relegare potest, deportare non potest. Bynkershoek Obs. VI. 22.

Si quid a Procuratore meo judicatum est, id per in integrum restitutionem, Praesidis sententia non potest rescindi: Princeps enim solus contra sententiam Procuratorum suorum in integrum restituere potest.

Antoninus l. 1. C. Ubi et apud quem.

In disquisitione causarum Procurator Caesaris cum praeside cognoscebat Plin. Epist. X. 49.

procuratores nostros ut l. 2. C. quaeris meos

Compensatio debiti et pari specie, et causa dispari admittitur —

Paul. II. 5. §. 3.

Si per suppositam personam creditor pignus suum invito debitore comparaverit, emtio non videtur: et ideo, quandoque lui potest:

Paulus II. 13. §. 4.

Fundus ejus esse videtur, cujus pecunia comparatus est, non a quo pecunia numerata est: si tamen fundus comparatori sit traditus.

idem. ibid. §. 15.

pignoris etenim causam nec usucapione perimi placuit, quoniam quaestio pignoris ab intentione dominii separatur.

Papin. l. 1. §. 2. D. de Pign.

Cum praedium uxor viro donasset, idque praedium vir pignori dedisset, post divortium mulier possessionem praedii sui recuperavit: et idem praedium ob debitum viri pignori dedit; in ea duntaxat pecunia recte pignus a muliere contractum apparuit, quam offerre viro debuit, meliore praedio facto: scilicet, si majores sumtus, quam fructus fuissent, quos vir ex praedio cepit: etenim in ea quantitate proprium mulier negotium gessisse, non alienum suscepisse videtur.

ibid. §. 4.

Res hypothecae dari posse sciendum est pro quacunque obligatione: sive mutua pecunia datur, sive dos, sive emptio vel venditio contrahatur, vel etiam locatio et conductio, vel mandatum.

Marcianus l. 5. pr. ibid.

— inter ipsos autem (quibus simul res obligata erat) si quaestio moveatur, possidentis meliorem esse conditionem: — —

Ulpianus l. 10. pr. ibid. [14] l. 31. §. 6. Jure Dot.

Ea quidem tempora Justinianeam legislationem praecesserant, quibus artissimum vitae consortium vix pro locatione conductione quadam, nec ea perpetua, sed vix annota, haberi poterat. Hugo § 44.

Fatigatus feminarum viduarumque querelis, ita rem sibi conficere visus est Sacratissimus princeps, ut dotium privilegia cumulum augeret, et, nisi dos defecerit, aut certe divitiis defunctus conjux inopem superstitem longe superaverit, huic in illius bonis quartam sextamve partem tribuerit, (Nov. 53. c. 6. Nov. 117. c. 5.) solidum vero non nisi omnibus agnatis cognatisque deficientibus § 45.

In civium ordine res domestica feliciter procedere non potest, nisi arbitrio uxoris multa relinquantur; legis vero putat matronarum industriam excitari, et luxum reprimi, legibus ita latis, ut neque ex aucto mariti patrimonio praemium, nec ex imminuto dissipatore damnum, ad matrem familias redundet; imo vero ubique dotem hanc salvam habeat, quam pueler nihil omnino capiat. Aut arceantur a privato peculio mulieres, aut si hoc ferre nequit resp. tamen ita conjugatus res uxoria cum bonis mariti, ut hoc curando, simul illi prospiciat materfam. hoc negligendo, etiam dotis periculum subeat.

Et donatione non fiat Nro 363. § 45. l. 5. §. 13. lucrum ex re mariti feminis captare non est vetitum dum dos

Si is, qui bona R. p. jure administrat, mutuam pecuniam pro ea accipiat, potest rem ejus obligare

Marcian. l. 11. pr. ibid.

Etiam si creditor judicatum debitorem fecerit, hypotheca manet obligata, quia suas conditiones habet hypothecaria actio: id est, si soluta est pecunia, aut satisfactum est, quibus cessantibus tenet.

Marcian. l. 13. §. 4. ibid. et l. 14. §. 1. ibid. l. 19. ibid.

In vindicatione pignoris quaeritur, an rem, de qua actum est, possideat is, cum quo actum est. Nam si non possidet, nec dolo fecerit, quominus possideat, absolvi debet.

idem l. 16. §. 3. ibid.

Qui generaliter bona debitoris pignori accepit, eo potior est, cui postea praedium ex his bonis datur: quamvis ex ceteris pecuniam suam redigere possit.

Pap. l. 2. pr. D. Qui pot.

Si pignus specialiter Respublica acceperit, dicendum est, praeferri eam fisco debere, si postea fisco debitor obligatus est; quia et privatos praefertur.

l. 8. D. Qui pot.

A Titio mutuatus, pactus est cum illo, ut ei praedium suum pignori hypothecaeve esset: deinde mutuatus est pecuniam a Maevio, et pactus est cum eo, ut si Titio desierit praedium teneri, ei teneatur. tertius deinde aliquis dat mutuam pecuniam tibi, ut Titio solveres, et paciscatur tecum, ut idem praedium ei pignori hypothecaeve sit, et locum ejus subeat: num hic me-

‡ tacite hac condicio expressa videatur No. 343. 344.

~~‡ nam fiscus specialiter maritis est, si [illegible]~~

Mulier quae Pandectarum iure nullum pro dote privilegium habebat, nisi inter chirographarios ‡ cessante enim mariti [illegible] creditores, quorum privilegia non ex tempore aestimari solent sed ex causa, hodie ex Justiniani constitutionibus duplex privilegium habet, tacitae scilicet hypothecae et praelationis. l. un. C. de Rei Uxor. act. l. 12. C. qui potior. in pign. Novel. 97. ~~‡ [illegible] No. 330. ibi [illegible] Novel. 3. §. 5.~~

jus mariti Cfr. Nov. 6. l. un. §. 11. 13. C. de R. U. act. l. 21. fin. C. h. t.

In matrimonio omnia impensa vir facere debet, itaque bona uxoris ab his exempta sunt l. 56. §. 2. Jure dot. l. 20. §. 2. l. 46. ‡ tamen. nisi aliter convenerit. Attamen cum omnia quae ad sustentandum matrimonium necessaria esse videantur maritus sufferre debeat, necesse est, ut ex hac parte a viro adjuvaretur. hinc origo ~~[illegible]~~ dotis, quae a matrimonio non separanda ~~[illegible]~~ enim suam originem capit l. 32. §. 24. Donat. inter V. et U. dot autem non pacto nudo sed solemni dotis promiss. constitui debet.

Quid itaque dos sit quaeritur? Est autem dos quidquid ad sustentandum matrimonium datum est, licet a quocunque profectum sit l. 5. pr. §. 8. 11. D. h. t. Ulp. 11. §. 3.

Nimirum itaque si a primordiis Rei publicae tanquam necessaria ad matrimonium constituendum spectaretur, l. 2. 70. D. Jure dot. (h. t. 2) l. 1. Solut. matr. l. 83. M. J.

Hinc patet, nullam dotem esse, ubi matrimonium nullum subsistit l. 3. l. 39. §. 1. l. 67. l. 59. §. 1. Jure dot. §. 12. J. de nupt. l. 1. §. 3. 4. pro dote. Ita ut dote dotis ‡ l. 4. §. 2. Paulis

~~...~~ a matre dos non exigitur nisi necessit. cogente l. 19. §. 1. de Ritu nupt.
~~...~~ prior tertio potior est, qui paratus est, ut Filio soluta pecunia, impleatur condicio? et tertius de sua negligentia queri debeat? Sed tamen et hic tertius creditor secundo praeferendus est.

Marcianus l. 12. §. 8. D. ibid

(Ale tego jest z Merinszem wcale inny kontakt od pozostałych nastąpit ~~...~~ l. 2. ~~...~~ est nul ~~...~~

Si fundum pignori accepisti, antequam rei publicae obligaretur, sicut prior es tempore, ita potior es jure. l. 4. C. Qui pot. (Antoninus)

Cum tibi pro dote quam acceperat maritus, res obligavit: eo mortuo hi, quibus easdem pignori dederat non afferentes debitum, nulla possunt persequi ratione. Nam chirographarios creditores, nec in rem, nec in personam eos, qui debitori non probantur successisse, ulla ratione convenire posse, manifestum est. Diocl. et Maxim l. 10. C. ibid

— Nos — ad antiquas leges respeximus, in personalibus actionibus rei uxoriae actioni, quam in petenti sustulimus, magnam praerogativam praestantes, ut contra omnes pene personales actiones habeant privilegia, et creditores alios antecedant, licet fuerint anteriores. —— expellebant (mulieres): nec ad fragilitatem mulierum respicientes, nec quod, et corpore, et substantia, et omni vita sua maritis fungitur: —— Quis enim earum non misereatur propter obsequia quae maritis praestant, propter partus periculum et ipsam liberorum procreationem, pro quibus multa nostris legibus inventa sunt privilegia? Justinianus l. 12. pr. §. 1. C. ibid

Datur dos aut patri aut marito ejus l. 56. §. 1. de Jure Dot. In illa autem dotem maritus non solum jus Quirit. habet l. 75. D. Jure Dot. l. 9. §. 1. l. 7. §. 3. l. 8. D. ibid. l. 23. C. Jure Dot. l. 21. §. 4. ad municip. sed habet quoque in bonis l. 24. D. Amotar. l. 9. C. D. Vind. l. 38. Solut. Matr. l. 3. pr. fund. Dot. In Dote itaque plenum dominium est l. 1. §. 1. fundo Dotal. l. 62. aq. D. D. l. 3. C. J. f. dot. l. 58. Solut. Matr.

Quod vero fundum dotalem attinet hunc maritus alienare non potest pr. J. Quib. alien. l. un. §. 15. Rei Uxor. act. Paul. II. 21. B. §. 2. l. 13. §. 2. f. dot. ita quidem ut nec usucapi fundus dotalis possit l. 16. D. fundo dotali. Neque pignori dare fundo dotali l. 4. pr. J. Quib. alien.

Quid autem si alia bona uxoris vir pignori vel hypothecae dedisset, num et in hoc casu similis lex jura uxori sint, quaeritur? Et in omnibus casibus uxoris potiorem rem esse ita quidem, ut nisi fiscus, qui tributa excludere illam possit, manifesti juris est. l. 6. §. 1. de Jure fisci. l. 1. C. de propter publ. pensat. Quod postea in causa primipilaris datum est l. 3. C. de primipila. Pancirolus de Notitia dignit. c. 21. In omnibus vero aliis, uxorem primum locum

Volumus igitur secundum hoc, ut siquis domum renovasset, aut etiam agrum emisset, non possit talia privilegia mulieribus opponere: infirmitatem namque muliebris naturae satis novimus, et quia facile circumventiones fiunt adversus eas:

Nov. 97. c. 3.

Sancimus, siquis crediderit aurum occasione militiae, sive statutum fieri, vel pro aliis quibusdam talibus causis: et expressim hoc ipsum scribatur in instrumento: et in hoc fiat pactum, ut casu proveniente, prior sit et solus, qui ad hoc credidit: et huic soli casui cedere mulierem:

ibid. c. 4.

Dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur.

Ulpian VI. §. 1. continens in l. 1. C. dotis promiss. l. 3. C. ibid. cf. et l. 6. C. ibid. cf. l. 6. C. Jure Dot. l. 7.

Dotem dicere potest mulier, quae nuptura est, et debitor mulieris, si jussu ejus dicat, institutus, parens mulieris virilis sexus, per virilem sexum cognatione junctus, velut pater, avus paternus. Dare, promittere dotem omnes possunt. id. §. 2. cf. l. 41. pr. D. de J. Dot. l. 19. D. Ritu nupt. l. 6. Collat. Bonor. vel Collat.

Dos aut profectitia, id est, quam pater mulieris dedit: aut adventitia, id est, ea, quae a quovis alio data est. id. §. 3. cf. l. 5. D. Jure D. l. 6. C. ibid.

Lege Julia de adulteriis cavetur, ne dotale praedium maritus invita uxore alienet.

Paulus II. 21. §. 2.

Dotis causa perpetua est: et cum voto ejus, qui dat, ita contrahitur, ut semper apud maritum

Fr. 1. 1. C. Jud. Conv.

obtineat explorati juris est. l. 29. C. de Jure dot. l. 12. §. 1. C. qui pot. Nov. 109. cap. 1. ita quidem, ut is solum uxorem excludat posteriori jure sancitum est, qui ad emendam militiam pecuniam dedisset Nov. 97. cap. 4.

Num et qui in conventa hypotheca? Dubitant recentiores. Sed nihil est quod dubitent, cum nisi supra dicti creditores uxorem excludant, adeo quidem ut neque heredibus uxoris, nisi sui heredes sint hoc jus competat, ut possit supra ~~ta~~ dictas hypothecarius creditores primum locum occupent. §. 29. J. de act. l. 12. §. 1. C. qui pot. Nov. 91. c. 1.

Cur dos non stipulatur? Equidem ideo dotem stipulatam non fuisse puto verum, quia in has eum putabatur ~~in~~ personas ~~tam~~ ~~arctius~~ matrimoniali amore junctas obligari. obligat. Studiis XI. §. 20. Gajus II. 9. §. 3. Ulp. VI. §. 1. 2. Hauo 34. 35. Launna 25. tempore Justiniani quaecunque promissio pro stipulat. valebat. l. 6. C. dotis promiss. l. 4. C. Theod. (III. 13.)

dit.
~~Ulp.~~ Paulus l. 1. D. Jur. Dot.

Rei publicae interest mulieres dotes salvas habere, propter quas nubere possunt.

Idem l. 2. ibid. cf. l. 1. D. Solut. matr.

— neque enim dos sine matrimonio esse potest: ubicunque igitur matrimonii nomen non est, nec dos est.

Ulpian l. 3. ibid. cf. l. 76. D. ibid. Tryphoninus.

Plane si rerum libellus marito detur, ut Romae vulgo fieri videmus: nam mulier res, quas solet in usu habere in domo mariti, neque in dotem dat, in libellum solet conferre, eumque libellum marito offerre, ut is subscribat, quasi res acceperit: et velut chirographum ejus uxor retinet, res, quae libello continentur, in domum ejus se intulisse:

Idem l. 9. § 3. ibid.

Plerumque interest viri, res non esse aestimatas, idcirco, ne periculum rerum ad eum pertineat: maxime, si animalia in dotem acceperit, vel vestem qua mulier utitur, eveniet enim si aestimata sint, et ea mulier adtriverit, ut nihilominus maritus aestimationem eorum praestet: quotiens igitur non aestimatae res in dotem dantur, et meliores, et deteriores mulieri fiunt. Idem l. 10. pr. ibid. cf. l. 42. D. Jure D. l. 51. D. ibid.

In rebus dotalibus virum praestare oportet tam dolum quam culpam: quia causa sua dotem accepit: sed etiam diligentiam praestabit, quam in suis rebus exhibet ‡ Omnem dilig. in reb. [illegible]

Paulus l. 17. pr. ibid. cf. Pomp. l. 18. D. Solut. matrimon. ‡ l. 24. § 5. D. Solut. matr. l. 66. pr. ibid.

‡ A. Paulus in l. 25. § 1. D. Soluto matr. ‡ Etiamsi alii iussu mariti dos detur, nihilominus maritus de dote obligatur Ulp. l. 19. ibid.

Quaenam autem causa sit, ut id jus uxori tribueretur, id forsan quaeres? Sed id iam supra monuimus, scilicet, ut ad novum matrimonium contrahendum dos suppeteret. Nam cum ~~heredes~~ alii heredes praeter suos uxori succedunt, iam illa dos pro vulgari donatione habetur. Dubitabant quidem recentiores, nec ipsi defendentes in particulari[?] pande dote illa cum novena admitti posse putaverunt, sed quam falsa illorum opinio esse, iam dudum alii ostendere. Monendum tamen privilegium hoc mulieris in donationes propter nuptias extendi non oportere cum nisi dotibus competat. l. 12. § 7. C. qui pot.

His itaque praemonitis constitutionem nostram facile intelligi posse putabamus; ex illa enim adparet, pignus uxoris potius esse pignore Reipublicae, cui maritus post contractum matrimonium dotemque acceptam obnoxius

Post nuptias pater non potest repetio eum causam filiae facere, quia nec reddi illi dos in vita filia potest.

Paulus l. 28. ibid

Si extraneus sit, qui dotem promisit, isque defectus sit facultatibus: imputabitur marito, cur eum non convenerit: maxime si ex necessitate, non ex voluntate dotem promiserat: nam si donavit, utcumque parcendum marito qui eum non praecipitavit ad solutionem qui donaverat: — — — recte itaque Sabinus disposuit, ut diceret, quod pater vel ipsa mulier promisit, viri periculo non esse: quod debitor id viri esse. — —

Ulpian. l. 33. D. ibid. cf. l. 43. §. 1. ibid.

Plane secutis nuptiis, mulier soluto matrimonio dotis exactionem habebit: nisi forte sibi accepto tulit extraneus, ut ipse, quoquo modo solutum fuerit matrimonium, condictionem habeat: tunc enim non habebit rei uxoriae actionem.

Ulp. 43. §. 1. ibid

Non solum si aestimatus fundus, sed etiam si non aestimatus in dotem datus est, et alius, cum necesse non habeat mulier dupltum promittere, promisit: quia ipse fundus est in dote, quidquid propter eum consecutus fuerit a muliere maritus, quandoque restituet mulieri de dote agenti.

Marc. l. 82. D. ibid

Res quae ex dotali pecunia comparatae sunt, dotales esse videntur

l. 54. Gaius ibid

statutum est. Rei publicae enim pignus detinens pignore uxoris est, ita quidem ut et pignore fisci praeter supra scriptos casus pignus uxoris potius habeatur (l. 22. §. 1. D. Jure fisci. l. 21. pr. qui pot. l. 8. eod. qui pt.) et potius pignore ejus, ex cujus ~~he~~ rebus aliquid in rem oppignorationem versum esset, licet huic prior tempore quod pignus uxoris fuisset. ~~I~~ Licet enim locus factum sit, ut ~~quoniam et se ejus ba~~ pignus priori acquisitum ~~pro~~ potius habendum esset, ~~quia~~ cum tamen debitor ad faciendam domum ab alio debitum contraxerit, eoque factum sit, ut pignus priori consilium melius tenere efficiatur, justum est ut prior creditor alteri qui pecuniam denuo commodaverit, cederet. ~~I~~ Uxoris tamen pignus, et hujus alterius pignore praevalet. l. 7. §. 1. l. 5. l. 6. pr. §. 1. 2. qui pot. l. 7. C. qui pot.

Ex his itaque apparet pignus uxoris detinens ~~pignore~~ fisci, melius vero pignore rei publicae esse. Nec obstat l. 26. D. de Jure fisci, nam

— quid enim, si aliter honeste nubere non possit, quam ut pecuniam in dotem det: itaque ei magis expediat?

l. 61. §. 1. Terent. Clem. D. ibid.

quid enim, si aliter honeste nubere non possit, quam ut pecuniam in dotem det (curator):

Terent. Clemens l. 61. §. 1. D. ibid.

Post divortium mulier, si de dote nihil cavit, et cum alio nupsisset, postea ad priorem virum redit: tacite dos eius redintegratur.

Javolenus l. 64. D. ibid.

— omnis dotis promissio futuri matrimonii tacitam ~~[illegible]~~ condicionem accipit.

Papinian. l. 68. D. ibid.

— inter modum constituendae dotis, et corpus ignotum differentia magna est: dotis enim quantitas pro modo facultatium patris et dignitate mariti constitui potest.

l. 69. §. 4. idem. ibid.

Si sponsa dotem dederit, nec nupserit, vel minor duodecim annis ut uxor habetur: exemplo dotis, condictioni, favoris ratione, privilegium, quod inter personales actiones vertitur, tribui placuit.

l. 74. Hermogen. ibid.

— quamvis apud maritum dominium sit (dotis) emolumenti potestatem esse creditur, cujus etiam matrimonii onera maritus sustinet.

Tryphonin. l. 75. ibid.

— dotis actione teneri debet maritus, qui, quando licuit usufructu uti, amisit eum non utendo:

Idem l. 78. §. 2. ibid.

Fundum, filiae nomine pater in dotem dederat: huius heredes filiae et [illegible] creditoribus urgentibus patris, utilius videtur potius fundum qui dotalis

Papinianus aperte docet potiorem fiscum esse in re postea adquisita, ita quidem, ut et in rebus coloni in [illegible] illatis tunc solum creditor potius pignus habeat quae post pignus contractum illatae sint l. 32. de Pignorib. l. 9. §. 2. qui pot. l. 11. pr. §. 2. qui pot. l. 16. §. 7. de Pignorib. l. 7. §. 1. qui pot. Sed quid est loco nostro proveniat. Hoc quoad literarum interpretandum est, nempe ita constitutum esse ut fiscus potior esset. Fiscus enim olim personale jus exigendi habuit, Constitutionibus vero Caesarum tacitam hypothecam accepit, itaque et in tacita hypotheca. Nec obstat ~~privileg~~ l. 2. C. de privileg. f. quae a Constantino data est, tunc enim dos ejusdem generis privilegio donata non erat. Neque l. 34. D. de Auctorit. Jud. obstat: nam cum ibi ~~nullius~~ conventa hypothecae mentio non fit, jus exigendi fisco quin competat, dubitari non potest.

Jus fisci interdum universa res publ. R. interdum bona principis significat l. 6. §. 1. Jure fisci. Et potior fiscus

est distrahere, quod minus fructuosus sit, et alius hereditarios uberiores reditus retinere: maritus contendit, si nulla in ea exceptio sit futura. Quaero, an ea pars dotis, quod in hoc fundo est, mulieri manente matrimonio recte solvatur? Respondit, si pretium creditori solvatur, recte solutum.

l. 85. Scaevola D. ibid.

Ancillae quidem pacta servanda sunt, ne ob res amotas vel donatas ageretur: quia altero pacto ad furandum mulieres invitantur: altero ius civile impugnatur.

Paulus l. 5. D. de pactis dotalib.

Pomponius ait, maritum non posse pacisci, ut dolum solummodo in dotem praestet: videlicet propter utilitatem nubentium.

Ulpianus l. 6. ibid.

Sed et per universitatem transit praedium, fundum quod possibile est, ad alterum: veluti ad heredem mariti: cum suo tamen iure, ut alienari non possit.

Paulus l. 1. §. 1. D. de fundo dotali.

– etsi ad fiscum pervenerit (fundus dotalis) nihilo minus venditio fundi impeditur: quamvis fiscus semper idoneus successor sit, et solvendo

Ulpian l. 2. §. 1. ibid

Lex Julia, quae de dotali praedio prospexit, ne id marito liceat obligare, aut alienare, plenius interpretanda est: ut etiam de sponso idem iuris sit, quod de marito.

Gaius l. 4. D. ibid

esse dicitur, non solum in debitis ob vectigalia, emphyteusin, vel tributa. l. 46. §. 3. Jure fisci. l. 1. 2. C. In quib. causis pign. maritus tacitum pignus habet ob dotem promissam in bonis promissoris l. un. C. Rei Uxor. act. l. 30. C. Jure dot.

Legatarius non solum in re sibi legata tacitum pignus habet, sed in omni hereditate l. 1. C. Com. de Legat.

Non solum autem uxori ius prioris hypothecae competit sed et suis heredibus mulieris; extraneis vero inter ceteros hypothecarios erunt. §. 29. Inst. de act. l. 12. §. 1. C. qui pot. Nov. 91. pr. c. 1.

Respublica non habet ius pignoris tacitum, itaque in 4to ordine in concursu est. l. 38. §. 6 h. t. (42. 5.)

Respublica id quoque dicitur, quod ad ~~com~~ comunem usum pertinet, flumen, etc.

Nro 345. ubi legendum in stipulat dotis Dotis repetit. Savign Syst. §. 27.

Perperam hic Azo trahit (ad l. 9. C. Jure dot.) l. 9. §. 1. D. Quib. mod pign. cum ibi de

Fres sit, ~~nec~~ qua re per se patet Reipubl. consentientes in oppignorat. Reipublicae † pignus potius esse.

Dotale praedium accipere debemus, tam urbanum quam rusticum: ad omne enim aedificium lex Julia pertinebit.

l. 13. pr. D. Ulpian de fundo dot. ibid. cf. §. 1.

Maritum in id quod facere potest, condemnari, exploratum est: sed hoc heredi non esse praestandum:

l. 12. Ulpianus D. Soluto matr.

Quia tale beneficium personale est, et cum persona extinguitur.

Paulus l. 13. ibid

— adversus ipsum maritum competere (dotis actionem), palam est: sive ipsi dos data sit, sive alii ex voluntate mariti, vel subjecto iuri ejus, vel non subjecto.

Ulpian. l. 22. §. 12. ibid

Si mulier in conditione mariti erraverit, putaveritque esse liberum, cum servus esset, concedi oportet quasi privilegium in bonis viri mulieri: videlicet ut, si sint et alii creditores, haec praeferatur circa de peculio actionem, et si forte domino aliquid debeat servus, non praeferatur mulier, nisi in his tantum rebus, quae vel in dote datae sunt, vel ex dote comparatae: quasi et hae dotales sint.

Idem l. §. 13. ibid

Si bona mulieris pro parte sint publicata, superest mulieri reliquae partis dotis exactio: plus puto, et si post litem contestatam publicata sit pro parte dos, sufficiet actionem judicis ad partis condemnationem faciendam. Quod si tota dos publicata sit, exspirabit judicium.

Idem l. 24. §. 7. ibid

Si marito publico judicio damnato pars aliqua bonorum ejus publicetur, fiscus creditoribus ejus

Marcianus ad l. 10. D. ad Municipal. ait similiter privilegium fisci nullam civitatem habere in bonis debitoris, nisi nominatim id a principe datum sit. Idem Antoninus Imperator l. 2. C. de jure Reip. Sane rempublicam Romanam habuisse jus pignoris, sicuti fiscum Principis id habere dixi, non dubito: tametsi olim saepius fiebat, ut populo expressim caveretur praedibus et praediis, ut antea etiam adnotavi. Ac Respublica quidem proprie dicitur ipsius urbis: cum civitates (aliae) loco privatorum (magis) habeantur l. 16. D. V. S. Itaque et de R. p. Romana recte accipitur, quod Paulus simpliciter ait l. penult. §. 1. D. de Reb. auct. jud. possid. — — Multis civitatibus singulari et speciali Principum beneficio tributum olim sunt jus pignoris, sicuti et privilegium exigendi, ut hoc privilegio praeferri possent omnibus chirographariis creditoribus, illo jure etiam in rem agerent. Plin. Epist. X. 109. Sed ne nihil in universum civitatibus tributum hic esse videatur, Constantinus civitatibus omnibus mutuam pecuniam credentibus concessit jus aliquod veluti medium inter jus pignoris et privilegium exigendi: propius tamen accedens ad jus pignoris, et exigendi privilegio majus. Statuit enim Constantinus ut si civitas mutuam pecuniam crediderit, et debitor solvendo esse desinat: debitoris

satisfacere necesse habet, inter quos uxor quoque est.

Julianus l. 31. pr. D. ibid.

Nulla lege prohibitum est, universa bona in dotem marito feminam dare.

Alexander l. 4. C. Jure dot.

Quotiens res aestimatae in dotem dantur: maritus dominium consecutus, summae velut pretii debitor efficitur. ———

idem l. 5. C. ibid.

Et cum lex Julia fundi dotalis Italici alienationem prohibebat fieri a marito non consentiente muliere, hypothecam autem nec si mulier consentiebat: interrogati sumus, si oporteat huiusmodi sanctionem non super Italicis tantummodo fundis, sed pro omnibus locum habere? Placet itaque nobis eandem observationem non tantum in Italicis fundis, sed etiam in provincialibus extendi.

l. un. C. §. 15. de Rei u. act.

licet enim Anastasiana lex de consentientibus mulieribus vel pro suis renuntiantibus loquatur: tamen eam intelligi oportet in rebus mariti, vel dotis quidem aestimatis, in quibus dominium et periculum mariti est.

ibid.

Respublica creditrix omnibus chirographariis creditoribus praefertur.

Paulus l. 38. D. Reb. auct. jud. possid.

Cum rempubl. Heliopolitanorum praeposuerit.

Antoninus l. 3. C. Qui pot.

Si fundus pignori acceperis antequam etc.

idem l. 4. ibid. cf. l. 2. C. Jure Reip.

huius bona in alios jam translata, quodammodo teneantur, ut possessores saltem pro rata parte rerum, quas possident, conveniri possint l. 2. C. de debit. civit. Constantinus ait hoc casu res illas esse civitati obnoxias. Sed nemo existimet, plenam esse oppignorationem. Si verum pignus subesset, in solidum conveniretur partis quoque possessor. Sed quemadmodum illam dividi dixi, quae tacite tribuitur legatariis: sic et ista, quae civitatibus. Cumque hanc rursus restringat Constantinus ad causam pecuniae creditae, cuius et alioqui multa singularia praecepta esse dicuntur, non ausim hoc beneficium latius interpretando, alio producere atque protrahere.

Balduinus de Pignorib. et Hypoth. (in Heinec. J. Alt. et R. Tomo II. p. 272.)

Privilegiarii creditores praeferuntur hypothecariis ex re obligata l. 9. C. qui pot. in pign.

Hypothecaria actio est in rem et in personam l. 18. C. Pignorib. et hyp. l. 2. C. si unus ex pluribus heredib. l. 17. D. de pignorib. et hypoth.

Praeiudiciales actiones in rem esse videntur, quales sunt, per quas quaeritur, an aliquis liber, an libertus sit, vel de partu agnoscendo. Ex quibus fere una legitimam causam habet, per quam quaeritur, an

Respublica dicitur tantum Romana: aliis civitates loco privatorum habentur l. 16. D. V. S. l. 26. §. 9. D. Ex quib. causis major.

de Republica (civitate) Gaius l. 1. §. 1. D. quod cujusq. universitat. l. 2. D. eod. l. 4. D. eod. l. 8. §. 1. D. negot. gest. l. 26. D. neg. gest.

aliquis liber sit: cetero et ipsius Praetoris jurisdictione substantiam capiunt. §. 13. J. IV. 6.

107

Actiones praejud. aliqs sunt extraordinariae et ab actionibus in rem distinguuntur l. 37. O. A. l. t. D. Rei vind. magis tamen ad actiones in rem accedunt, tum quod judex ita fere pronunciabat ut in actio nibus in rem l. 14. D. Adopt. tum, quod servus, dum ad libertatem proclamabat, in possess. libert. constituebatur. Magis quoque in rem sunt quam in personam: quia causa bonorum simul est implicita l. 17. C. de lib. causa.

Satis notum est, et ratione constitutum, bona earum in dotem data, quae nupta sunt his qui primi pili sarcinam subeunt, obnoxia necessitati ejus teneri, verum certo ordine, ut scilicet tunc demum ad hoc periculum mulieris patrimonium respiciat, si universis viri ac nominatorum facultatibus exhaustis nihil residuum inveniatur

Cardus Carinus et Numerianus l. 4. C. in quib. causis. ex l. 3. C. Primipilo. l. 4. eod.

Mulier et fiscus paribus passibus ambulant, jus utriusque aestimatur ex tempore. Mulier anterior, in dote persequenda praefertur fisco posteriori (l. 9. C. h. t. Jure dot.); Et fiscus anterior, potior est muliere posteriore l. 2. C. priv. fisc. Ideoque Basilica (quanquam vetustatis magna sit auctoritas) non recte videntur

hanc legem 9. C. Jure dot. ita extulisse: ὁμολόγηται, τὴν προῖκα προτιμοτέραν εἶναι τῶν τῇ πόλει κεχρεωστημένων. Sed jure novo, ex Justiniani constitutione mulier posterior, in repetenda dote praefertur fisco, licet is prior contraxerit l. 12. C. Qui pot. in pign. per quam correcta est l. 2. ~~[illegible]~~ C. tit. Jure dot. Don. 27. com. 15. Gudelin 4. de jure noviss. 18. Adde quae posui ad tit. D. Qui pot. — n. 14.

Wissenbach ad l. 9. C. J. dot.

Fisci, fiscina, fiscella, sportea sunt utensilia ad majoris summae pecunias capiendas: unde quia major est summa pecuniae publicae quam privatae ut pro censu privato loculos et arcam dicimus, sic pro publico thesauro aerarii dicitur fiscus. Fiscus enim pecunia publica est, ex quo confiscare dici solet. Asconius in Verrem II. (Guther. l. c. p. 672.)

Fiscales ergo res non tam in Principis, quam in Principatus patrimonio sunt, quae ad suam dignitatem tuendam Principi quasi usufructuarius nomine tribuuntur. (~~Hotto~~ Hottoman. Quaest. illustr. I. 1. (Guther. l. c. p. 673.)

— res — fiscales quasi propriae et privatae principis sunt; igitur si quis in his aliquid faciat, nequaquam — interdictum (ne quid in loco publ.) locum habebit.

Ulp. l. 2. §. 4. D. Ne quid in loc. publ. Cujac. Observ. XXI. 11.

Fiscus etiam pro tributis aliisque debitis. Guther.

l. 9. C. de Jure Dotium

Dotis lucri potiorem causam magis esse convenit, quam Reipublicae, cui postea idem maritus obnoxius factus est. PP. C. Id. Jan. Decio A. I. et Grato Coss. 251.

Jure Romano tam antiquo quam recentiori receptum erat, ut omnia onera matrimonii vir subiret, ita quidem ut bona ~~vel~~ mulieris ~~bona vel ipsi marito~~ per separationem a rebus mariti haberentur ~~separarentur nisi aliter convenisset, separarentur~~ l. 56. §. 2. Jure dot. l. 20. §. 2. l. 46. D. famil. hercisc. Cum tamen matrimonium individuae vitae consortium esset, omniaque ~~maximaque~~ onera matrimonii vir subire deberet, necesse erat ut in sustentandis ~~oneribus~~ illis uxor virum adjuvaret. Hinc dos originem cepit, ad constituendum matrimonium necessaria, nec ab illo separanda l. 32. §. 24. de Donat. inter v. et ux. Quicquid itaque ad sustentandum matrimonium sive ab ipsa uxore sive ab eo in cujus potestate, sive denique ab extraneo datum est ~~erat~~ id, dos vocatur l. 5. pr. §. 4. 11. D. h. t. Ulp. VI. §. 3. Ubi itaque ~~enim~~ nullum ~~nullum~~ matrimonium est ~~erat~~, nulla

neque

~~dari~~ dos ~~esse~~ ulla est ~~putant~~ | l. 3. l. 39. §. 1. D. Jure dot. ~~l. 67. l. 69.~~ ~~§. 1. D. Jure dot. §. 12. J. de nupt. l. 1. §. 3. 4. Rei dote~~, neque ullum matrimonium ~~cultum~~ ubi dos nulla. l. ~~2.~~ 70. ~~D. Jure dot.~~ ~~l. 1. Solut. matr.~~ l. 85. ~~R. J.~~

Constituebatur autem dos ~~formula~~ solemni, quam Ulp. VI. 1. 2. dotis dictionem appellavere, quae dotis dictio vocabatur, neque tamen ~~stipulabatur~~ ~~quod ideo fiebat~~ ~~id autem ideo, quod Jube~~ ~~nefarium esse putabant~~ enim esse putabatur ~~personas matrimoniali amore junctas stricti obligationibus obligare~~ ~~Ulp. VI. §. 1. 2. VI. §. 20.~~ ~~Gaius II. 9. &c.~~ Cicero pro Flacco 34. 35. pro Caecina 25. ~~Quod postea ab Justiniano mutatum~~ ita est, ~~ut~~, ~~ut quamque dotis promissio pro stipulatione habetur~~ l. 6. C. dotis promiss. l. 4. C. Theod. III. 13.

[Margin:] nam dos nisi ab extraneo ~~dos~~ promissa ~~esset~~ esset (Gaius II. 9. §. 2.) stipulabatur. Congruentius ~~enim~~ visum est ~~honestius~~ enim ~~videbatur~~ ~~mutuo~~ maritum uxori amore, quam stricti obligationibus adjungi. ~~S~~ Gratissimo tamen principi, in hac re aliquid innovare placuit. Omnem itaque promissionem rationem dotis initam, stipulationis vigore ~~[illegible]~~ praeditam esse debere, ~~[illegible]~~ constitutum ab illo fuisse, legimus

Dotem autem ~~Ita~~ acceptam ~~dotem~~ ~~maritus~~ non solum in dominio ~~habebat~~ ex Jure Quiritium l. 75. D. Jure Dot. l. 9. §. 1. l. 7. §. 3. l. 8. D. ibid. l. 23. C. Jure Dot. verum etiam maritus in bonis habebat ~~l. 24. Rer. amotar. l. 9. C. R. Vind.~~ l. 58. Sol. matr. ~~l. 2. pr. fundo dotali~~ Ita quidem ~~esset enim~~ ut ~~dos~~ pars ~~pars~~ dominii ejus esset ~~mariti~~; l. 1. §. 1. fundo dotal. ~~l. 62. Acq. R. D.~~ ~~l. 3. C. fundo dot.~~ ~~l. 58. Solut. matr.~~ Licet id ~~nonnulli~~ recentiores

† vid. Gerard. Noodt in Com. ad tit. Dig. de Jure dot. p 388. Oper. Col. Agripp. 1732. Tomo I.

legibus nonnullis male intellectis neg~~ant~~ent. †
Nam etsi Tryphoninus in l. 75. D. Jure
Dot, et alii ~~et~~ l. 33. D. ibid l. 7. de Pact.
dotalib. ~~l. 3. §. 3. de minorib.~~, mulieris do-
tem esse dicant, ~~ita~~ tamen id intelligi debe~~nt~~t, ut
vere mulieris sit, cum nullam haberet si
matrimonium non ~~illa~~ contraxisset quippe
in potestate patris constituta ~~[illegible]~~
nihil in bonis habere posset. Etsi itaque
mulieris facti potius quam juris dos
est, ~~illius tamen est~~ ad illam tamen pertinet l. 21. §. 4. ad Muni-
cipalem l. 30. C. Jure dot. quam dissoluto
matrimonio integram acceptura est ~~sit~~
Ulp. VI. §. 6. l. un. §. 11. C. R. U. act. l. 31.
pr. C. h. t. (Jure dot)

Quod cum ita sit, iam id adparet, cur
~~marito~~ ~~ut~~ dotem uxoris suae, ~~excepto~~
~~fundo~~ dotali, hypothecae dari aut op-
pignorari marito liceat. † ~~fundus enim~~
~~dotalis~~ neque usucapi, neque a mari-
to alienari aut pignori dari potest, le-
gibus id vetantibus pr. J. Quib. alien.
l. un. §. 15. R. Ux. act. Paul. II. 21. B. §. 2.
l. 13. §. 2. de fundo dotal. l. 4. eod. Quod
ideo cautum est, ut matrimonio dissoluto
uxori esset, unde dote data novum ma-
trimonium inire posset. † Quapropter non
solum leges supra laudata de dote ~~uxoris~~

† nisi fundum dotalem exci-piat, qui

† favent enim leges mulieribus ob has causas l. 1. §. 1. D. de dote praeleg.

† de Lauter hypoth. dubitat Azo ad l. 12. C. Qua res pign.

† Victruvius de Re Militari II. 8. scribit, eum tanquam caput, consentum esse totius legionis merita et praemia. Meminit et Papin. l. 23. D. adimend. leg. comodorum ex ratione primipili. Causa haec primipilaris id singularis habet, ut ex ea filii teneantur, etsi heredes non sint patris sui primipili l. 4. C. de primipilo.

mulieribus servandis cautum est, verum id quoque ~~etiam~~ ut ~~et~~ pignori ceterae res ejus ~~in~~ pignori vel hypothecae† datae potiores ceteris creditoribus essent, nisi fiscum exciperes l. 6. §. 1. de Jure fisci, qui ob tributa ~~et~~ primipilarem causam uxoris hypothecam praeveniret l. 1. C. si propter publ. pensitat. l. 3. C. de Primipilo. Panciroluss de Notitia dignit. c. 21.† ~~Tum~~ Novella Justinianea constitutio accessit (97. cap. 3) qua cautum est, ut ejus pignus uxoris potius esset, qui ad emendam militiam viro pecuniam crederet, ~~in~~ omnibus vero aliis ~~uxo~~ uxor praeveniret l. 29. C. de Jure dot. l. 12. §. 1. C. qui pot. Nov. 109. cap. 1. ita quidem ut idem jus et heredibus uxoris competeret, dummodo ~~hi~~ illi non extranei heredes ~~sunt~~ essent. §. 29. J. de Act. l. 12. §. 1. C. supra laud. et merito; nam dos ad ~~suos~~ extraneos heredes ab uxore translata ~~in~~ suam naturam iam non retinere videtur, ~~et~~ donationisque potius naturam induit.

Priusquam constitutionis nostrae illustrationem absolvamus, praemonendum est

~~est, privilegium hoc ~~uxori~~ ~~datum~~ in donationes propter nuptias a viro uxori datum extendi non debere, id enim l. 12. §. 2. C. qui pot. decidum est. Cujus rei causam supra exposuimus.~~ ‡ Nec minus commemorandum nonnullos fuisse qui in omnibus rebus fiscum uxoris pignus praeveniri putarent; id autem ob l. 28. ~~in~~. D. Jure fisci. Quorum errores ut confutaremus olim nobis ‡ Ill. Unterholzner fecit, ostendit enim nisi ob supra scripta debita uxoriae pignori potiorem non esse; cujus opinionem l. 3. §. 1. l. 5. l. 6. pr. §. 1. 2. qui pot. l. 7. C. qui pot. Nec minus l. 21. pr. ~~eod.~~ et l. 8. eod. ~~af~~ confirmant

~~Nunc autem~~ Quaestio ~~nunc~~ oritur, an ‡ ~~num potior~~ ~~causa ‡ dotis, Rei publicae sit, cui postea navibus obnoxius factus est~~, ~~sed~~ ~~hanc~~ ne longa disputatione disquireremus, ipse Imperator decius voluit, ‡ ~~qui, dotem mulieris potiorem esse quam Reipublicae cui navibus postea obnoxius factus est, ‡ sit, edixit.~~ Quod cum ita sit, facile hic in explicanda ~~tulisse~~ possimus, nisi ~~quaestio a nobis mota~~

‡ ~~Neque enim ad sustentandum matrimonium datae sunt, nec aliquid commune dos uxoris cum illis habet Gell. XVII. 6. l. 9. §. 3. Jure dot. l. 31. §. 1. Donat. l. 8. C. Pact. Conv. ~~nisi viro~~ Quod si illas viro crediderit, conditione res suas petat. Justinianus tamen et ob hanc rem privilegium uxori tribuit l. 11. C. Pact. Conv. Savign. §. 10.~~

‡ Cujacius Paratitlon Cod. ad h. t. et

~~Hic patet, et Rempublicam~~,

‡ causa dotis, potior causa Rei publicae sit cui navibus postea obnoxius factus est? Sed quaestionem hanc

‡ et ipsa verba id indicant, cum diserte de re publica cui postea navibus obnoxius factus sit, in lege nostra dicatur.

‡ constitutione nostra

et hanc quaestionem, si quid factum esset, si
prius quam dotem vir acceperit, Rei publicae
obnoxius factus fuisset, solvere deberemus
esset, quid si ~~pr~~ priusquam Rei publi-
cae obnoxius factus est, matrimonium
contraxit, et dotem matrimonii su-
stendandi causa accepit? Sed prius
quam ~~qua~~ hanc quaestionem sol-
vamus, explicandum est, quid hoc
tempore, quo constitutionem nostram
Imperator Divus vulgaverit, Res
publica significaret?

A principibus re publica occupata
omnem formam rei publicae Romanae
antiquae extinctam fuisse, inter omnes
constat. Sed brevi postea, ad instar
Reipublicae illius, aliae in orbe Roma-
no exortae sunt, quae etsi nomine
tantum antiquam rem publicam
Romanam imitarentur, attamen
nonnullae leges tributae illis sunt,
adeo quidem, ut licet universo
orbi terrarum, senatui et prin-
cipi serviret, in illis tole-
raverat, et privilegiis nonnullis

pro municipiis honorari. Inter quae non in ultimo loco ponere, quod civitatibus pro Rebus publicis ob pecuniam ~~[illegible]~~, creditam datam erant. Statuerunt enim principes privilegia tacita in bonis debitoris quadruplo esse, ita quidem ut praeter caeteros privilegia fisci et uxoris dotem sibi ob ~~et~~ caetera debita sua, post illum vero Reipublicae creditores sequerentur.

His ita expositis quaestio oritur, num dos uxoris in dominio mariti constituta ~~prius~~ prius quam dotem acceperit, Reipublicae + obnoxius factus est, Reipublicae debito praeferri debeat, ~~si prius quam dotem acceperit, Reipublicae obnoxius factus esset~~

Sed nobis adsit maritimis obstitit Moesterius qui etsi Paulus l. 38 §. 1. D. Reb. auct. jud. poss. id extimatus, nostram opinionem

reiciat, sed quam inepte his ar-
gumentis contra nostram et
aliorum opinionem quos nota
97. l.c. § 495. II. illas ulas
lit, quis non videt. Nam etsi ad
opinionem nonnullorum provocaverit,
hae tamen sententiae nostrae non dero-
gant, immo si recte illas observaveris
nobis adstipulari apparebit ut nota 1.
§ 497. l.c. Quis enim absur-
dam opinionem Meisteri esse
non cognoverit, qui postponendam
esse dotem uxoris affirmat, cum
haec nec fisco, nisi ob causas
supra a nobis citatas in jure
Civili postponatur? Recte itaque
Imperator noster constituit, qui
dotem uxoris pignore Reipublicae
cui postea maritus obnoxius fa-
ctus est potiorem esse [illegible],
cum etiamsi prius obnoxius fa-
ctus esset, dos mulieris praefertur.

l. 4. C. de Jure deliberandi. (VI. 30.)

Filio familias delata hereditate, si pater pro herede voluntate filii gessit, solemnitati juris satisfactum videri, saepe rescriptum est. PP. X. Kal. Mart. Decio A. et Grato Conss. 251.

Lege Regia

~~Moribus~~, vel ut cum recentioribus loquamur, moribus in re publica Romana introductum ~~fuit~~, ut filii familias licet liberi essent, sub eadem potestate ac servi viverent. Quidquid itaque adquirebant, id non sibi sed patri familias cujus potestati subditi erant, ab illis adquirebatur.† ~~Postquam~~ sed posteaquam sub unius dominationem res publica Romana venit, summum id patriae potestatis in primum magis magisque diminutum†, denique abolitum est, adeo ~~cum~~ ut nisi reverentiam parentibus ~~a~~ filii praestare cogerentur. Hanc diminutionem juris ~~tum~~ iam sub Augusto patria potestas passa est, cum praecipue cum filiis familias qui stipendia faciebant,† ~~pecul~~ in bonis administrandis quae occasione belli ~~sibi~~ sibi parassent, peculiare jus a principalibus imperatoribus tributum esset.‡ Quod postea adeo extensum est, ut et in illis rebus quas sibi filii vel industria paraverint, ‡ vel a personis sibi junctis acquisiverint,† nisi liberam administrationem ~~pater familias haberet~~. et usumfructum pater familias haberet, dominium vero ejus rei penes filium esset. exceptis illis rebus, quae vel a patre profectae fuissent ...

---

† l. 79. D. Acquir. v. omitt. hered. nisi alio modo ab eo qui f. f. commodum aliquod pervenire ~~f~~ volebat cautum esset l. 46. D. Hered. Institutiend.

† l. 1. §. 2. l. 2. D. de his qui sui vel

† l. 1. pr. D. Testam. militis.

‡ l. ult. C. de Inoff. Test. l. 24. 50/ C. de Ep. et Cler.

‡ ut hereditatem, quae acquiri non posset nisi cui delata et acquisita erat. In gratiam suorum heredum delatio et acquisitio pro uno habebatur, extraneus autem nisi voluntatem suam indicaret, non adquirebat.

† vel contemplatione patris filio donata essent; haec enim in solutum patris plenissima sunt, ita quidem, ut filio pro arbitrio patris adimi possint, et patre mortuo tanquam cetera bona ~~b~~ patris in hereditatem

referantur, et inter fratres dividantur. l. 5. de Jure Dot. l. 2. §. 1. D. Solut. matr. l. 6. D. Collat. Dot. l. 4. C. fam. herisc. l. 4. C. Collat. de his bonis (peculi quasi castr.) testari poterant. l. ult. C. de Inoffic. Test.

~~Quaestio nunc oritur~~
~~Quod cum ita sese habeat, quaeri potest, qu haud inutilis quaestio proponitur, an filius ad rem adquirendam, quae ab extraneis illi oblata est, et in quo consentiat pater adquirendam, filius a patre cogi possit. quaestio alterius~~ Nec minus ~~magis dirimendi illa quaestio erit~~ ~~juste quaeres~~, an ipse pater rem filio delatam ~~juste adquirere potest, cum sub legitimus~~ ~~filii sit~~ sive eo consentiente sive dissentiente, jure adquirere ~~potest~~; ~~denique est haec denique haec~~ ~~quaestio~~, ~~hoc examen~~ non inutiliter sub examen vocaveris ~~a nobis vocabitur~~, num ipse filius patre insciente vel non probante illam adquirere possit. * Licet prima et tertia ~~quaestio~~ in constitutione proposita non ~~decidi et~~ tractetur, necesse tamen est ~~qui tamen~~ ad intelligendam ~~eam~~ supra scriptam legem ~~necesse utramque~~ ~~nobis~~ ad rectam cognitionem supra simplicis legis utriusque ~~quaestionis a nobis examinet~~ examines.

Observandum in primis est, patri familias etiam ignoranti per ~~servos~~, servum vel f. f. ~~adquiri~~ omnes res adquiri. * l. 10. pr. l. 32. ~~ibi~~ D. Adquir. Rer. Dom. ubi Gaius: "Etiam invitis nobis per servos adquiritur paene ex omnibus causis." Quid autem verbum paene sibi velit, l. 10. §. 1. D. Adquir. R. D. indicat, in qua scriptum est heredi-

~~* puta filium hereditatem sibi oblatam adire nolle et hinc eam patrem in defectu filii hereditate filio delata patri acquiri~~

* Quarum quaestionem

* §. 4. J. Per quas pers. nobis adquir. ~~Ulp. XX. 14. 10.~~

* Non enim omnis qui testamenti factionem habet et hereditatis acquisitionem habet. Caelibes enim ~~juris~~ * test. factionem habent, sed acquisitionem non habent. Idem de servo qui acquisit. habet ~~fact.~~ non habet. Idem f. f. hoc ideo quia test. factio pro basi testamenti per chirographis habebatur. l. 49. §. 1. D. de hered. instituend. §. 4. J. hered. qualit. testamentum sibi facere potest, quae commercium habet l. 3. D. qui test. Ulp. XX. §. 16. Paulus III. 4. A. §. 9.

⁊ Praeter hereditatem enim quae peculio adventicio ⁊ fit dicto adnumeratur, sive illa a matre, ⁊ l. 1. C. de bon. matern. sive ab avo materno l. 2. eod. proveniat, omnia ~~de~~ cetera bona ⁊ peculio pe- fectitio adnumeranda sunt. Quaeri autem potest

⁊ quae filius non ex bonis patris sui, vel avi, vel proavi in potestate cuius est datus, aliquid sibi acquisiverit, sed ab aliis quibuscunque causis, quae ex liberalitate fortunae vel laboribus suis ad eum perveniant. (l. 6. C. de bonis quae lib. Justinian. ⁊ § . 3. Inst. II. 9. de Hered. qual. et diff.

⁊ Neque inde sequitur, ut quando servo hereditas delata sit, is suo arbitrio repudiare illam possit. Nam licet is repudiare possit, qui adquirere potest (l. 18. D. Acquir. hered.) neminem tamen nisi suam bonorum possessionem repudiare posse constat (l. 1. § 1. D. Success. Edict.). Cum enim certi juris sit filiumfamilias sine patre repudiando nihil agere ⁊ ~~quo pater sine filii consensu~~ et utroque tantum repudiare posse l. 13. § ult. l. 14. D. Acquir. hered, ~~id~~ eo magis credendum est, servum ~~ipse~~ hereditatem sibi delatam repudiare non posse.

nihil esse videatur si

⁊ adeo quidem, ut ~~licet~~ filius, prius quam ~~jussu~~ a patre juberetur hereditatem acquisiverit, ~~postea~~ l. 25. D. Acquir. hered. At sufficit quocunque modo voluntatem suam pater declaraverit l. 93. D. Acquir. hered. Idem de tutore et pupillo, uterque sine consensu alterius repudiare non potest. l. 1. § 4. D. 38. 9. Success. Ed.

⁊ cf. praeter Forcellini Lexicon h. v. Cicero de Oratore I. Asconius Pedianus in Verr. III.

113

Item nisi ~~Liberi~~ Liberis nobis adquiri posse, cuius causa v. l. 32. D. Mandati ~~⁊~~ l. 7. ~~§~~ et l. 6. § 2. et 8. D. ~~⁊~~ Acquir. hered. scilicet ne inviti aere alieno obligaremur. ⁊ ~~Illam~~ ~~Sed~~ hereditatem illam servus vel fil. f. adire si nolit, num ad hoc cogi a patre ~~possit~~ potest, ~~quaeritur~~. Evidentissimi juris est, rem quae nobis a servo non adquiritur nos ~~nobis~~ amittere ~~⁊ quid autem cum servus~~ ~~ad eam~~ ~~Itaque~~ Sequitur itaque ut hi, quos in potestate habemus, ad parandas res illas nobis, cogantur. cum aliter fieri posset, ut commodum ex hac re nobis futurum, prorsus amitteremus. Sed jure civili receptum est, "animo solum nos hereditati obstringi" l. 21. D. Acquir. hered. l. 65. ad S.C. Trebell. ulp. XXII. § 29. l. 30. § 7. D. acquir. hered. ~~cum pro herede gerere~~ magis sit animi quam facti ⁊ l. 20. pr. D. Adquir. hered. Praeterea notum est, neminem hereditatem adquirere posse, nisi cui hereditas delata sit l. 7. § 1. Acquir. hered. (l. 21. § 1. D. De Vulgari ~~et~~ pup. subst.) ~~Neque~~ tamen ~~cogi~~ ad hereditatem adquirendam quemquam posse cogi [illegible] l. 6. § 7. ~~Ulp~~ Dig. Acquir. hered. ~~l. 59. D. Hered. Instit.~~ adeo quidem ut neque servos l. 16. D. de Leg. argent. et l. 5. C. hered. Inst. Nec obstat Ulpianum ~~dicere~~ qui affirmat tempus ad deliberationem non servo sed domino dari, quippe servus nullo apud praetorem habeatur, ~~l.~~ l. 1. pr. D. Jure delib. ~~⁊ Idem~~ enim

⁊ Sunt tamen nonnulli, inter quos Bartolus eminet, qui putent, patri in adventitiis agenti, unde probari posse putant ⁊ consensum filii haud necessarium esse. Quam opinionem hanc tueri posse, quod l. 1. C. de bon. mat. nullum filii consensum exigat; deinde, quia id con[gruit] convenit amplissime et dominio proxime potestati paterne l. 6. C. de bon. que lib. Tertio, quia sive minor sive maior etate filius sit semper in actibus legitimis consensum paternum exigat. (l. 2. D. de min.) Postremo, quia nec tutori necessarius sit consensus pupilli l. 1. D. admin. tut. Sed egregie Bartolus fallitur, cum l. 1. C. de bon. matern. de hereditate adventitia fil. f. delata haud loquatur: ratio autem differentie cur in actionibus hereditariis filii nomine exercendis consensus requiratur, non autem in actionibus aliarum rerum adventitiarum illa est, quod etiam veteri iure quo peculia adventia in solidum adquirebantur patri, hereditatem filio suo delatam adire vel repudiare non poterat, sine filii consensu. l. 21. § 1. D. Acquir. her.

Itaque hac disceptatione omissa

⁊ hereditas bonis adventitiis adnumeranda sit. verba, ad supra dictum, neminem invitum aere alieno obligari posse, referri debeant. ⁊ neque in hereditate adquirenda consensum filii necessarium illi esse, cum ⁊ Quod cum ita sit, evidentissimi iuris est, filium ad adquirendam sibi hereditatem, in qua pater usum fructum habeat cogi non posse. Omnia enim que de servo scripsimus ad filium spectare, neminem esse qui id dubitet puto. Hereditas enim sola est, ad quam adeundam filius cogi possit, alie autem res, que ut supra retulimus invito patri et citra voluntatem eius adquiri conspexit, de quibus non necesse est ut disputemus cum constitutio de hereditate tantum loquatur, quam solam cum solam commendandam nobis suscepimus, supervacaneum est, ut illa que minime rem nostram adtingant disceptemus.

Restitit ut secundam questionem quam proposuimus solvamus.

Secunda questio

Proposita a nobis est. an pater filio fam. delatam, dissentiente vel consentiente illo adquirere potest ⁊ Dissentiente filio patrem adquirere non posse supra retulimus cum is hereditatem sibi delatam adquirere debeat, cui relicta sit ⁊

[illegible]

Inquirendum ~~itaque~~ est, ~~num~~ an ~~filio adire hereditatem adire~~ pater consentiente filio possit.

~~Regula juris est, nihil facere, an aliquid per nosmet ipsos, an per substitutos nobis~~

~~Jure civili receptum est, ut quicunque heres institutus sit, hereditatem adeat. Sed cum hereditas hac ratione delata damnosa nobis esse possit, jus deliberandi ~~ex~~ praeter heredibus institutis statuit, quo factum est, ut intra aliquot tempus ~~vel ab~~ hereditate vel abstineamus, vel nobis delatam adeamus.~~ ~~Ceterum~~ ~~quo~~ ~~posito imperator Severus dixit, solemnitati juris~~ Nihil ~~refert~~ enim an per nosmet ipsos an per alios adquiramus, ~~hoc enim et gentium et civili jure receptum est.~~

~~I~~ ~~Quod~~ ~~D~~ ipsum consultatione super scriptae Imperator Severus respondit, patrem in successione filio delata voluntate filii gerentem solemnitati juris satisfacere 7. Nam cum pater pro herede gerendo declaret se velle hereditatem filii acquirere, id ipsum est, ac si filio ~~mand~~ ut ipse adiret, mandasset. I. Id enim nihil aliud significaret, quam velle patrem sibi hereditatem adquiri; quia intelligeretur non invito sibi hereditatem ~~non~~ adquiri l. 6. l. 13. §. ult. D. Acquir. hered. Filius autem hoc ipso quod consentit, hereditatem adire videtur, sine atque promittere

‡ Jure naturali et civili ~~receptum est, ut~~ nemini permissum est, conditionem alterius deteriorem facere l. 39. D. negot. gest. Quapropter si velis, ne ~~tibi hereditas damnosa~~ hereditas filio delata damnosa tibi sit, jubere illum debes, ut ~~eam~~ illam tibi adquirat l. 25. §. 4. D. Acquir. hered. Quod cum in adeunda hereditate fieri nequeant, ut supra retulimus, ~~necesse~~ filius hereditatem sibi relatam, vel tu, consentiente illo adire debes, ~~nihil~~ nam id receptum est ut neque tu praejudicando, neque fil.

7 Hereditas enim vel bonorum poss. nemini datur, nisi qui in adeunda illa voluntatem suam ~~…~~ declaraverit. §. 7. J. de Hered. qualit. et diff. ~~…~~ ~~I. f~~ l. 3. §. 3. 7. ~~…~~ D. de B. poss. l. 7. C. qui admitti ad b. poss. l. 6. §. ult. D. Acquir. vel omitt. hered. ~~vel~~ Sufficit autem quocunque modo voluntatem suam declarasse l. 95. D. Acquir. hered. Itaque pro herede gestio ad acquirendam hereditat. sufficit l. 20. pr. D. Acquir. hered.

I l. 25. §. 8 ~~Ulp.~~ D. Acquir. hered.

* ita quidem ac si sponte sua dein hereditatem tenuerit l. 10. C. Pet. hered. (~~IV. 10~~) (II. 31.)

* Licet enim quidam contra opinionem nostram proferantur, attamen nullius momenti illa esse Scipio Gentilis in Operib. T. 13. (97. (Neapoli 1763) docuit. Quapropter nihil obstat quominus credamus, primum Constantini Magni tempore

† ~~Haec definiendo~~ id effatum est, ut nisi filio consentiente, id ~~tenere~~ requireret l. 1. C. de bon. maternis. Quod

do id quod est consequens, velle id intelligitur quod est antecedens, nempe, hereditatem adire, l. 77. D. Acquir. hered. filius patri pro herede †. Eo enim ipso, quod herede gerere se videtur, permittit, pro fit, nemini enim plus juris quam ipse habet, alicui cedere posse l. 54. D. R. J. †

Superest ut explicemus, num ignorante vel invito patre fil. f. hereditatem sibi delatam adquirere possit. Quaestio haec etsi ad supra propositum casum minime pertineat, non inutile tamen ~~videtur~~ erit, quaedam de hac ~~[illegible]~~ re proferre.

Observandum est, ante Constantinum Magnum peculium adventitium eo jure quo peculium profectitium patri adquisitum ~~fuisse patri~~ fuisse †. ~~[illegible]~~ ubi unquam peculium separata ~~[illegible]~~ fuisse, ita quidem, ut ~~[illegible]~~ hoc peculium (adventitium pura) pro lubitu pater filio olim adimere ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~ sequiore tempore adeo ~~[illegible]~~ extensum est, ut filius ignorante et invito patre ~~[illegible]~~ hereditatem sibi adquirere possit l. 26. D. A. ... cum statutum esset, ut invito patre

proprietatem f. f. acquireret, et inter cæteras, etiam delatæ hereditatis proprietatem posset. l. 6. C. de Bon. quæ lib. l. ult. §. 1. ibid. §. 1. Inst. perquas pers. II. 9. Inde effectum est, ut non solum in castrensi peculio f. f. duplicem personam sustineret, verum et in hoc adventicio, si in adquirendo illo pater consentire nollet. Quapropter effectum est, ut jus patriæ potestatis sub Imperatore Justiniano adeo diminutum esset, ut antiquum suum vigorem, quo a Jure gentium distinguebatur, pene abolitum, ~~juso~~ et juri gentium magis adaptatum esset.

Sed quæri potest an nolente ~~quoque~~ patre f. f. (ut extraneus heres institutus §. 3. Inst. hered. qualitat.) delatam sibi hereditatem acquirere possit?
~~Hanc quæstionem cum jam Alciatus adfirmaret fuere nonnulli~~ Fuere nonnulli quos Donellus, ipse ~~hanc~~ hanc sententiam reprobans citat, qui ~~illam~~ adfirmarent, filium invito patre, hereditatem adquirere posse. ~~negarent~~. ~~Sed vereor ne Alciati opinio verior sit~~, Quibus ~~illam~~ modo id excipias quod ille summa ope ostendere conatur, patri familias acquisitum non fuisse, quicquid munificentia aliorum in filium familias conferretur; Aliud enim est, invito patre acqui-

rere, aliud non adquiere illi sub cujus potestate est.† ~~Tali autem~~ Naturam enim et genuinam vim ~~peculii utriusque~~ peculii castrensis et quasi castrensis recte animadvertamus utrumque ~~in~~ hic ~~[illegible]~~ ~~convenire~~ ~~apparebit~~ convenire apparebit, quod ~~[illegible]~~ morte adpropinquante veluti pater fam. de illo testatus decedat.† Sed obstat, quod alterum non tanto favore legis atque alterum utatur, cum in castrensi peculio neque usumfructum pater habeat, quo illi in hoc quod adventicium dicitur, tributum est. Sed haec ~~quae~~ etsi magni momenti aliis videri ~~ut~~ possint, nos tamen ~~minime~~, quominus a sententia nostra recedamus, non movent. Nam etsi vivente patre f. fam. ~~usufructu~~ peculii quasi castrensis usufructu careat, ~~hic~~ ~~illi tamen [illegible]~~ spes ~~te~~ tamen illi est fore, ut hic mortuo ~~pleno~~ jure pleno re sua fruatur. ~~Quid itaque vetat~~ Quapropter iam ante Constantinum et Justinianum statutum est, ut licet ignorante patre ~~filius~~ rem sibi delatam acquireret,† patri usumfructum in illa adquisiverit, si ~~[illegible]~~ illam ratam habuerit. (l. 1. C. Qui admitti ad B. poss.) Quod cum ita sit quid vetat, ne ~~et~~ nolente quoque patre illam adhireat,† Sola enim parti-

† Cum filius delatam sibi hereditatem si per longum tempus detinuerit, eo ipso (ut post aquita hereditate) patri suo ejus commodum adquisivisse videtur l. 10. C. Hered. pet.

l. 1. 2. 9. 19. § 3. l. 17. pr. D. castrensi pecul. l. 5. C. eod. l. 37. C. Inoff. l. 12. C. Qui test. f. Inst. Milit. test. l. 3. § 3. D. Bonor. poss. Bynkershoek Observat. VII. 22.

† l. 52. D. Acquir. hered.

Coll. IV. §. 8.

Lege Regia, vel ut cum ~~veterioribus~~ Ulpiano l. 8. D. De his qui sui loquamur, moribus id in re publica Romana introductum est, ut filii fam. licet liberi essent, sub eadem potestate ac servi viverent. Quidquid itaque adquirebant, id non sibi, sed illi, sub cujus potestate vivebant, adquirebant, ~~Ulpian VI. §. 6.~~ l. 79. D. Acquir. vel omitt. hered. ~~[illegible]~~ ipsi alio modo, is, qui filio fam. commodum aliquod conferre volebat, prospexisset l. 46. D. hered. instit. l. 8. §. 2. D. Legat. III. l. 11. §. 10. Legat.

Sed postea quam sub unius dominationem res publica venit, summum id patriae potestatis imperium, magis magisque diminutum l. 1. §. 2. l. 2. D. de his qui sui vel al. denique abolitum est, adeo quidem, ut nisi reverentiam parentibus filii praestare cogerentur. Hanc deminutionem juris iam sub Augusto patria potestas passa est, tum praecipue, cum filiis famil.

l. 10. §. 1. D. Adq. R. D.
Chr. Rau Historia de Peculiis §. 3. Lips. 1770.

qui stipendia faciebant l. 1. pr. D. Testim. in iis bonis quae occasione belli sibi parassent, peculiare jus ab imperatoribus tributum esset; quod postea adeo extensum est, ut et in ~~illis~~ iis rebus, quas sibi filii vel industria sua pararint l. ~~ult.~~ 37. C. de Inoff. Test. l. ~~[illegible]~~ 50. C. Ep. et Cler. vel a personis sibi junctis acquisiverint nisi liberam administrationem et usumfructum pater familias haberet, dominium vero ejus rei penes filium esset, exceptis his rebus, quae vel a patre profectae essent, (peculium concessum) ~~[illegible]~~ l. 48. pr. § 4. ~~[illegible]~~ vel ~~contemplatione patris~~ filio donatae ~~[illegible]~~ l. 3. § 9. ~~[illegible]~~ l. 5. § 2. de Peculio (15. 1. 2.) essent. ~~Haec enim in totum~~ patris erant, ita quidem, ut filio pro arbitrio a patre adimi possent, et patre mortuo tanquam cetera bona in hereditatem patris referrentur, et inter coheredes dividerentur ~~l. 3. D. de [illegible]~~ ~~l. [illegible] D. Solut. matr.~~ l. 6. D. Collat. dot. l. 4. C. famil. hercisc. l. 4. C. Collat.

~~In~~ Capitulum propositam quam explicandam aggredimur,7 id primum observandum est, quid sibi verba haec, "patrem pro herede voluntate filii gerendo solemnitati juris satisfacere?" velint.

Hereditas tribus olim modis cretione, pro herede gestione, et aditione acquire-

7 inter has adnumeratur, quibus heredi permissum est de hereditate adeunda deliberare. Non est enim prudentis hominis temere hereditatem sine magna deliberat. adire [illegible] hereditatem adeundo omnibus creditoribus, etiamsi hereditas solvendo non sit (l. 33. D. Solut. matr.) obstringatur. Cum tamen prius deliberationis quaestio absoluta esset, hoc solum proposita lege diiudicatur, quis et quo modo, postquam deliberatio facta est, hereditatem adire debeat. Quapropter

batur. Ulp. ~~XXII.~~ XXII. §. 25. Altera, ut verbis Ulpiani l. c. §. 27. utar, certorum dierum spatium erat, quod heredi instituto ad deliberandum utrum ei hereditatem adire nec ne expediret, dabatur; altera quilibet actus erat, quo heres rebus hereditariis tanquam dominus uti noscebatur Ulp. l. c. §. 26. ~~Paulus IV. 8. §. 25.~~ l. 12. D. adq. hered. Heres denique bona hereditaria adgnoscere dicebatur, si intra tempus constitutum, sive a praetore sive magistratu ea petebat. Ex his tribus modis hereditatis adeundae, duo ultimi manserunt, postea quam cretio ab Justinianeo deleta est. Heres itaque jure recentiori aut pro herede gerendo aut hereditatem adeundo succedebat, licet recentiores §. 6. J. Rom. pessimae a se intellectu duti, adgnitionem hereditatum a Constantino imperatore sublatam fuisse adfirment. Sed egregie eos falli, inde adparet, quod §. 6. quam citat et l. 7. §. 3. C. curat. furiosi ad l. 9. C. qui admitti, referri debeant, quare petitionem hereditatis sublatam fuisse, nullo jure adfirmari potest.

Nunc autem, quoniam tam pro herede gestio, quam hereditatis adgnitio a ~~ld~~ voluntate ~~ld~~ heredis pendeat, quaeri potest, an ad hereditatem adquirendam ~~cujo~~ filius a pa-

re agi potest?

Observandum in primis est, patri familias etiam ignoranti per servum vel fil. fam. adquiri l. 10. pr. l. 32. D. Acquir. Rer. Dom. ubi Gajus: etiam invitis nobis per servos pene ex omnibus causis adquiri ait. Quid sibi autem verbum pene velit l. 10. §. 1. d. l. indicat, in qua scriptum est, hereditatem nisi scientibus nobis adquiri posse, cujus rei causam in l. 32. D. Mand. l. 6. pr. D. Acquir. hered. expositam legimus, ~~quae hanc ob causam id constitutum esse dicit, ne inviti aere alieno obligaremur~~. Quoniam autem hereditas peculio quod a dote adventicia nomen habet adnumeratur,† (sive illud a matre l. 1. C. bon. matern. sive ab avo materno l. 2. eod.) hisque rebus conferatur quae aut ex liberalitate fortunae aut laboribus suis ad filium pervenerint (l. 6. C. bonis quae lib. ~~l. 7. hered. qualitat. et diff.~~ ~~fratribus conferatur l. 1. §. 3. D. Collat.~~) ~~neque~~ pater tamen ~~nisi~~ usumfructum (ut supra monuimus) in illo habeat, quaestio oriri potest, quid faciendum sit si hanc delatam filius vel servus adire noluerit? ~~an ad illam adeundam cogi a patre potest?~~

Evidentissimi juris est, res quae nobis a servo non adquiruntur, nobis amitti†

† de cujus origine ~~...~~ cf. Ant. Kan Hist. de Peculiis ... Lips. 1770.

hereditas ad nos pertinet — sive suo nomine, sive per se, sive per alios effecti sumus. l. 1. 2. D. Hered. Petit. l. 133. D. Reg. Juris.

undeque sequitur, ut quis in potestate habemus ad parandas illas nobis ~~[illegible]~~ sibi debere ~~[illegible]~~. Sed monendum est, jure civili receptum esse, animo solum nos hereditati obstringi ~~[illegible] D. Acquir. hered. [illegible] ad S. C. Trebell. [illegible]~~ l. 30. §. 7. ‡ D. Acquir. hered. cum pro herede gerere magis animi quam facti sit l. 20. pr. D. Acquir. hered. ‡ Praeterea notum est, neminem hereditatem sibi delatam nisi cui delata sit, adquirere posse ‡ ~~[illegible] Adquir. hered. l. [illegible] D. [illegible] pupillo [illegible] adeo quidem ut filio nihil [illegible]~~ Cum in adquirenda illa illius solum qui instituitur est, cognitio requiratur l. 30. § 7 et ~~[illegible]~~ D. Acquir. hered. ~~[illegible] a patre [illegible]~~ ~~priusquam~~ servus esset ‡ nec ad adquirendam illam quamquam cogi l. 6. §. 7. D. Acquir. hered. l. 59. pr. D. hered. Inst. nec servum quidem possit l. 3. C. hered. Inst. l. 6. §. 7. d. l. ‡ Huic regulae tamen multa fragmenta legum nostrarum adversari videntur, in primis ipse Ulpianus qui cum ~~[illegible]~~ l. 6. § 7. D. Acquir. hered. metu coactum servum hereditatem si adierit, dominum ejus heredem non fieri dixisset tamen l. 1. §. 2 et 3. D. Si quis omiss. causa. dicit, praetermittere causam testamenti videri, qui cum adire posset id facere nolit; quare servum ~~adire~~ hereditatem adire nolentem compellendum a domino esse jubet. ~~‡~~ Huic veluti opera data Paulus l. 21. §. 5. Quod metus contradicit, qui si metu coactus heredita-

---

‡ l. 44. pr. §. 1. D. Condic. et demonstr.

‡ itaque hereditas per procuratorem adiri non potest l. 90. D. acquir. hered. ~~nisi procuratorem Caesaris excipias.~~ cujus jussu servus Caesaris recte hereditatem adit, dummodo hereditas opulenta sit l. 1. §. 2. D. Off. procur. Caes. ~~l. 46. §. penult. D. [illegible] pupil.~~ ~~l. [illegible] §. 2. D. Adq. hered.~~

‡ l. 65. pr. D. ad S. C. Trebell. v. Animadvers. ad h. l. quas G. Bessius (Petribus Dissert. Belg. ‡ vol. I. p. 216. Lips. 1769.) protulit.

‡ si ita institutus est, ut ex institutione nulla testatoris voluntas, ut dominus servi hereditat. adeat, explicari possit.

‡ non placet correctio Duareni (Oper. ed. l. p. 457, qui legi vult "eum qui metu non verberum") neque interpretatio, quo modo enim servus a praetore in integrum restituetur ‡ neque cogere possum liberum hominem qui mihi bona fide servit l. 29. §. 2. D. Neg. gest. l. 40. D. eod. neque si illum in carcerem trudam l. 22. D. Quod m. causa.

7 Velle non creditur, qui obsequitur imperio patris, vel domini. ~~Ulpian~~ l. 4. D. R. J.

† qui neque jure civili, neque jure praetorio, neque extra ordinem compellitur, l. 7. D. Leg. Corn. de falsis. Etsi Paulus l. 20. D. Jurejur. et Gaius l. 21. D. eod. affirmant, jurare servum posse, quod coram judice fit l. 34. §. 9. D. eod. Contradicit Ulpian l. 7. D. in litem jurando.

tem adierim dicit se putare heredem me effici, quia quamvis, si ~~liberum~~ esset, noluissem, † coactus tamen voluerim: addit tamen per praetorem restituendum me esse, ut abstinendi potestas mihi tribuatur. Sed quo modo ~~praetorem~~ servus praetorem adibit, qui in jus venire ~~non potest~~ l. 1. pr. D. quare debiti ? Huic Paulianae sententiae ipse Ulpianus contradicit l. 116. pr. D. R. J. qui ait nihil consensui tam contrarium esse, quam vim atque metum: quem comprobare, contra bonos mores esse. ~~tum tamen contradi~~ Ohe! iam ~~satis~~ contradictionem satis est, dices. Sed neque hic finis est; Celsus enim l. 22. D. Ritu nupt. ~~affir~~ affirmat, si patre cogente filiusfam. uxorem du~~xit~~xerit, quam non ~~duceret~~ duxisset, si sui arbitrii esset, contraxisse tamen matrimonium, quod inter invitos non contrahatur: maluisse enim hoc videri. Cui Terentius Clemens l. 21. D. eod. opponit fil. fam. uxorem ducere non cogi. Ex his ~~diff~~ difficultatibus quomodo ~~nos~~ sese expediamus, dubii haeremus. Videamus tamen, an ~~si~~ res hoc modo enucleari non possit:

Verba Ulpianea in l. 1. §. 2. 3. D. Si quis omiss. ~~non id dicere videntur~~, si cum illis quae in l. 6. §. 7. D. Acquir. hered. comparamus, non sibi contradicere ~~videntur~~ adparebunt. Altera enim ~~hunc casum~~ fraudi heredum praetor~~em~~ occurrere ~~ait~~ dicitur qui ~~idem~~ si ideo hereditatem adeun

‡ Aliam interpretationem legis nostrae Duarenus (in Op. p. 445 ed. Lips. 1607.) adducta l. 21. C. Jure delib. proposuit. quae tamen cum ut l. 24. §. 3. D. lib. causa singularem casum tractet ad argumentum a contrario trahi non potest, uti dudum Hugo Donellus in Coment ad Titul. Cod. de Jure delib. et Scipio Gentilis in Com de bon. maternis cap. 21. ostendit. et Gaius l. 25. §. 2. D. lib. causa per illum qui liberale judicium movit, nobis adquiri, affirmet.

dam detractaverint, et contra tabulas succedere concupiverint, quod hereditatem adire non posse dicant, non se id ratum habiturum praetor ait, quia servos ad illam adeundam compellere possent. ‡ Altera vero, hereditatem sive servo sive libero delata sit, cum nisi a volente adquiratur, servos ad adeundam illam a dominis cogi non posse dicit. Quibus cum leges supra a nobis laudatae conveniunt, ita quidem ut iam absoluta res videri posset, nisi l. 21. §. 5. D. Quod metus obstaret. Sed neque haec obstat; nam cum Paulus mentionem Praetoris facit, dubitari non potest, quod de libero homine agat? servum autem ad hereditatem sibi delatam agi non posse supra exposuimus, cum id legibus cautum esset, liberum vero ideo, quia praetor ratum se non habiturum quod metus causa gestum esset. ‡ Eritne itaque heres, qui coactus adiit? Erit sane ‡‡ hereditas enim semel adita heredem obligat, sed heres per in integrum restitutionem liberari potest. l. 21. §. 4. 5. D. Quod metus causa. Idem de lege 116. pr. D. J. intelligendum est. Potest enim filius minus prudens ad matrimonium contrahendum a patre cogi. Finge enim puellam bene dotatam, a filio fam. sperni, affirmante, se nullo modo illam

‡ l. 97. D. Acquir. hered.

‡ Quod autem de adeunda hered. a servo diximus, de hoc casu id intelligi debet, quando sine deliberatione heres illi est. Nam si deliberatio illi datur, non sibi qui restitutionem in integrum a praetore petere non potest, sed domino data esse intelligitur, et tunc ad adeundam a domino cogi servum posse supra observavimus. cf. Franc. Duareni Coment ad l. 1. pr. D. Jure delib. in Op. p. 423. (ed. Lips. 1607.) idem p. 456. ibid.

‡‡ sed hic solum, de quo mentionem fecimus.

Cogendum filium esse Scaevola respondit, ne spreta puella alii nubat, filiusque fam. dos amittatur. Alia enim hic caussa est, atque in obligat. contrahendi. ‡ Ad illas enim contrahendas pulsus damno, amare posse. Sed quis sententiam illud quod de amantibus protulit nescit? saepe enim fit, ut qui se multa apathia professi sint, vix atque in interiorem amicitiam venerint, iam alter sine altero vivere se non posse credat. Si tamen ~~[illegible]~~ filius in amore perseveraverit, nonne divertere ~~a muliere [illegible] illi [illegible]~~? cum id etiamsi uxore ~~nolente~~ id facere possit. l. 2. C. de Inutil. ~~[illegible]~~ stipul. l. 14. C. Nupt. Quid cum ita sit, quis putet filium ad adeundam hereditatem cogi a patre posse, cum nec servus cogi possit? ‡ ~~Quod et hinc [illegible] [illegible] nisi per aditionem heredis fiunt [illegible]~~ Sed his missis ad alia transeamus, quaestionem hanc, an pater filio fam. hereditatem delatam (consentiente vel) dissentiente illo adquirere potest. De jure omnib. v. Goveanus de Jurisd. lib. II. [146] §. 13. et jure naturali et civili, neminem ~~licet~~, conditionem alterius deteriorem facere licet. l. 29. D. Negot. gest. Quapropter si damnum ex hereditate filio delata evitare cupis, neque per te, neque per illum eam adquires. Quod si tibi delata est, per filium adire eam jussum recte adquires l. 25. §. 4. D. Adquir. her. ~~si contra~~ nihil enim refert, an per nos met ipsos, an per alios adquiramus. Unde patet, ~~et~~ te quoque filio ~~jubente~~ volente recte illam adquisiturum ‡, id enim et imperator noster d. l. 4. C. h. t. rescripsit, et certum est, nemini hereditatem deferri, nisi qui in adeunda illa voluntatem suam declara-

‡ l. 12. §. 2. D. Quod m. caussa

‡ Ad illas enim contrahendas pulsus damno, adficeris ‡, ad contrahendum matrimonium vero seductus, uxorem et dotem lucraris. Quid enim vetat si in spernenda illa perseveraveris a puella tibi neutiquam divertere

‡ Duarenus tamen in Op. p. 474. ad Tit. 107. auctoritatem paternam nobis hic obtrudit, sed nihil illa valet, ubi animus solum filii spectatur.

‡ ἐὰν ὑπεξουσίῳ κατενεχθῇ κληρονομία, καὶ ὁ πατὴρ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐγχειρίσῃ τῇ κληρονομίᾳ, οὕτως ἐστίν, ὡσανεὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς κελεύσει τοῦ πατρὸς κατεδέξατο τὴν κληρονομίαν (Basilic. Tomo

veniat §. 7. J. de hered. qualit. et diff. l. 3. §. 3. D. bonor. poss. ~~l. 6. §. 7. D. adquir. hered.~~ † Sufficit autem quocunque modo voluntatem suam declarasse l. 95. D. Adquir. hered. quapropter et ipsa pro herede gestio ad adquirendam hereditatem sufficit l. 20. pr. Adq. hered. ‡ Nam cum pater pro herede gerendo declaret, se hereditatem filii adquirere velle, id ipsum est l. 6. §. 3., ac si filio ut adiret mandasset l. 25. §. 4. D. Adquir. hered. hoc enim signi ficat se velle, ut hereditas sibi adquiratur ~~l. 6. l. 13. §. 3. D. Adquir. hered.~~ Filius tam ~~vero~~ eo ipso quod consentit, hereditatem adire videtur, simulque permittendo id quod consequens est, ~~id~~ velle intelligitur quod est antecedens, hereditatem, nempe, adquirere l. 77. D. Adquir. hered. l. 10. C. Petit. hered. Eo enim ipso, quod filius patri pro herede se gerere permittit, pro herede gerere videtur, cum regula certi juris sit, neminem plus juris quam ipse habet, alii cedere posse l. 54. D. R. J. ‡

Superest, ut explicemus, an fil. fam. hereditatem sibi delatam invito patre adquirere possit? Fuere nonnulli quos Scipio Gentilis de bonis maternis cap. 5. ~~Hugo Donellus~~ ci tat, qui id affirmarent †. ~~Quorum~~ opiniones eorum ~~tamen~~ ~~a recte~~ ~~animadvertimus~~, ~~legibus~~ cum sententiis J. Ctorum

† Nam etsi filio suo substitutus, si hereditatem restituere nolueris, per magistratum ad adeundum et restituendum te cogi posse certi juris est. Ulp. l. 16. §. 11. D. ad SCt. Trebell.

‡ hic autem et gestio patris pro herede, et voluntas concurrit. Duarenus p. 476. Op. ed. Tit. 1607.

† et usucapiat Sc. Gentilis bon. matern. cap. 29.

‡ Quid autem, cum nolente filio hereditatem pater adquirere non potest, num bonorum possessionem recte petet? Sed nihil impedit quin petat, † id enim et leges nostrae diserte adprobavere l. 6. §. 3. D. Adquir. hered. et ~~id~~ inde comprobatur, quod et a tutore bonor. poss. recte petitur l. 2. §. 13. l. 5. C. mand. l. 7. §. 1. D. bonor. poss. Nihil enim, nisi comodum filio hinc obveniet, et pater ~~eam~~ bonor. poss. petendo usum fructum ~~quo~~ non carebit, quem amisurus esset, si ~~ea~~ a filio fam. b. poss. repudiaretur est ~~non peteretur~~.

† jam ante Constantinum Imperatorem, hereditatem delatam filium familias non patri sed sibi adquisivisse, ~~unde~~ ~~et~~ quorum opinio si vera esset, ~~ho~~ facile ex illa id colligi posset, invito patre hereditatem sibi delatam fil. f. adquirere posse. Sed egregie eos falli, si

comperaveris facile adparebit.

Romanorum ~~addudis, falsa dixisse adparebunt.~~ In primis Ulpianus l. 6. §. 2. D. adquir. hered. obstat, qui ait, hereditatem etsi legitima sit ex S.C. Orphitiano filio delata, patri non adquiri, nisi adquisitionem ratam habuerit. quod Paulus l. 14. D. adquir. hered. et Marcellus ~~probant~~ l. 5. pr. §. 1. D. Quis ordo in poss. probant. Neque quod hereditatis aditio, quasi contractus sit l. 3. §. 3. D. quibus ex obstat, ~~quod~~ omnesque obligationes mutuo excepto (l. 44. h. t. de Pecul.) [*] filius famil. contrahere possit, et patremque in iis, quatenus pecul. sibi concessum sufficiat obligare. Id enim inepte ~~in~~ hereditati ~~a~~ filio delatae adplicaveris, cum eo ipso pater quod hereditatem adquirere non vult, in peculio filii eam ~~non~~ esse nolle ostendit ‡. Praeterea id obest, quod multa in hereditate sunt quorum damnum provideri nequit. quapropter quod in pupillo, id ~~quoque~~ in filio f. quoque valet (l. 9. §. 3. D. Autorit. Tut.), ut licet lucrosa hereditas sit, tamen tunc primum recte ab illo adquiretur, cum id pater ratum habebit. Neque obest, quod saepe a ICtis dicatur, hereditatem filio delatam filii esse (Gaius l. 9. D. S.Ctum Tertull.). Illius enim re vera est, ita ut dos quam filia fam. pater constituit uxoris re vera sit, attamen alienari ab uxore non potest, nisi divortio facto. Quod et de filio fam. observari velim. In cujus dominio hereditas adquisita tunc primum fit, ~~quando~~

[*] l. 4. §. 4. D. acceptil. l. 29. D. O. et A. l. 141. §. 2. D. V. Obl.

‡ nisi casum hunc excipias, quando dolose pater hereditatem repudiat, ne lucrum filio inde accedat, tunc enim a magistratu eam adire cogitur l. 14. §. 1. D. S.Ctum Trebell.

Tunc enim non ~~non dicitur novam~~ hereditatem novam consequi, sed
† Alienationem administrationem recuperare dicitur.
vel coram magistratu, de patre bona sua ~~...~~
dilapidante conquestus fuerit l. 50. D. ad S.C. Trebell.
† Hinc patet vera Tryphoninum l. 22. §. 1. D. Inoff.
Test. scripsisse, quam ~~licet~~ cum Joseph. de Retes
(Meermann Thes. Tomo VI. p. 541.) et Scipio Gentilis (Oper. Tomo II. p. 1399. ed. Neapol. 1763) bene
explicuissent. nescio quo iure Westphalus (Theorie des R. Rechts v. Test. Leipz 1790 p. 799)
interpellationes Tribonianum hic ~~ inne~~ accusavit. ~~p. ...~~

ex causa poss.

I cum ~~invito~~ nolente ~~quo~~ eo testamenti inofficiosi querelam
movere potest? l. 5. §. 5. D. inoff. test. quam
† In hereditatis petitione ~~...~~
magis ~~...~~ quam institutum ad heredem ~~...~~
transfert. l. 6. §. 7. Inoff. test. neque obest
l. 8. D. eod. sec. Westphal. l. c. p.) putat, si
cum his legibus l. 22. D. eod. interpr. conferas. Aliam
1722. ... protulit Cujacius Oper. T. II. p. 115. ed. Neapol.
† l. 4. C. Repud. heredit. (Emendat. c. 38.) ad late observat.
vid. Glück Commentar † V. 2. §. 556. qui opiniones
auctorum pro et contra disputantium in unum colligit, ipse sententiam ~~non omnino~~ veram, proferens.

† interpretatio Gudea in Basilicis (Tomo V. p. 234.)
adstipulari videtur, sed

l. 11. ~~†~~ D. de Liber. et posthum. ~~Hugo~~ Donellus Com. Matern. ...
~~pater fugiendam Item dicit~~ si patre mortuo in ~~illa~~ ejus hereditatem filius successerit. Licet enim possessio a Constantino magno, multum in hac re innovatum esset, nos tamen antiquas leges explicantes, id solum tractamus, quod ad constitutionem Justinianam referri possit. † Sed alia quaestio oritur, num patre nolente bonorum possessionem filius adquirere potest? Quae sententia nihil incerti patitur, id enim et multae leges comprobant l. 5. pr. §. 1. D. Quis ordo in poss. l. 6. §. 1. D. adquir. hered. l. 1. C. Qui admitti. et ratione duce, et ipsa natura rei facile evincitur. Nam si ignorante patre recte adquiret, cur non et invito? † Alia enim natura hereditatis, alia bonorum possessionis est. † Hereditatem enim, statim ac si illam repudiaveris, (quod certe debes, si adquisitioni ejus pater non consenserit) amissa tibi est; si ~~te~~ vero bonorum possessionem petiveris, multa fieri possunt, quominus tibi ~~amissa~~ non sit. fieri enim potest, ut vel pater ~~illam~~ ratam eam habeat, vel longa possessione, quam petieras, adquires. Id quoque et veteres et recentiores Juris prudentia agnovit, neque ~~aliquid est~~, quod opinionem nostram improbare possit.

† Explicandum non est nobis iam ex usu quod habetur l. 8. pr. D. Inoff. test. sed patri † quae non patri, sed nomine dabatur filii.

l. 8. pr. de Inoff. test. cf. l. 40. D. hered. inst. Convenit ad h. legem est l. 22. 23. D. Inoff.

Nicht aber nach dem neuesten Rechte der Vater den Kindern in adventitiis als Erben succediren, so erhält voorda Interpret. cap. 37.† dass sich die Verordnung dieser Stellen [illegible] gründend haben.

L. Chr. Westphal Theorie des Röm. Rechts v. Testamenten Leipz. 1790. § 765.

l. 5. § 5. de his quae ut indign. Si filius familias falsum accusaverit testamentum: videndum est, an denegari debeat actio patri. Et puto, si invito patre accusavit, non esse denegandam patri actionem.

l. 5. § 5. de his quae ut indign. cf. § 5. Inst. de Inoff. test. l. 30. § 1. D. eod. †

~~l. 22. D. de his quae ut indign.~~

Ad l. 22. § 1. Inoff. test. ubi „quoniam non commodum victoriae parat" ita Westphal l. c. § 795. interpretatur. Der Grund „quoniam etc." gehet nicht wohl in die Zeilen des Ulpianus, wo das Kind dem Vater [illegible], und es dünkt die Querel [illegible] ist daher [illegible] Rebs [illegible]. De Retes b. Meerman Thes. Tomo VI. p. 541. [illegible] und nur commodum victoriae parat [illegible] haben. Dies gehet [illegible]

† potius tanquam heredi ex ratione novi juris 3) ad l. 4. C. Jure deliber. applicandum esse (quod prodidit ulp. l. 6. § 2. D. eod.) quidam, dicendo eorum † tamen filiorum a matris hereditate prohibebat.

Mater nec suos nec emancipatos habebat, nec filius in adgnatorum numero, nisi in manum mariti ipsa convenerat. Tempore XII. Tab. semper convenerat, nec patrimonium illi erat, nihil itaque de successione liberor. in bona materna statuerunt decemviri, non eo consilio, quod Tribon. ~~l. 1.~~ pr. J. de S.C. Tertull. iis adfingit, ut excluderentur liberi ab adgnatis. Hac omissa demum conventione in manum obtinuit non tam certo jure, quam per intervallum mutationis. Praetor liberis succurrebat inter cognatos eos vocando, efficacius vero rei medebatur Antoninus S.C. Orphit. liberos et in matris hereditate reliquis omnibus anteponendo. Hugo § 30.

Mater in hereditate liberorum, etsi, nulla praecedente in manum conventione, non sint tanti consanguinei, eximium locum iam antea S.C. Tertull. tribuerat: cuius rei rationem Schulting (ad Ulp. fragm. XXVI. 8) in eo vidit, quod mater liberis testamento prospicere nunquam non posset, liberi vero ante justam testandi aetatem saepe decederent. ~~Quae in Ob~~ § 31.

Cajus scripsit (~~l. penult.~~ l. 9. D. ad S.C. ~~Trebell.~~ Tert.): „Sacratissimi Principis nostri oratione cavetur, ut matris intestatae hereditas, ad filios, tametsi in aliena potestate sint, pertineat." Quemnam hic suum principem intellegat, vix certo adfirmare possum, quanquam non ignorem, quod Capitolinus scribit, M. Antonin

7 filio post agnitam bonorum poss. litis ordinandae gratia, ad heredes transmisit. Voorda l. c. [illegible]

Die Unwürdigen werden nicht durch Strafe ... , wenn ... die Querel nicht ... Zueignung des Vermögens ... erhoben worden. l. 5. § 9. de his quae ut indign. Paul sent. V. 12. § 4. ... der Kaiser ... das Siegell des Legat. ... wird restitutio in integrum ... , ... der Landesfürst ... ist l. 22. eod. ...

Westphal. l. c. § 799.

Si filius fam. delatam sibi hereditatem per longum tempus detinuit, eo ipso (et post agnita hereditate) patri suo ejus commodum adquisisse videtur

Dioclet. et Maximian. l. 10. C. heredit. petit. (III. 31.)

Sed quomodo adivit, cum sine jussu adire non possit ut l. 25. § 4. D. Adquir. hered. aliter enim non videtur per filium patri adquiri hereditas, nisi jussus patris praecedat? Quidam dicunt quod hic fingitur intercessisse jussus in posteriori comprobatione. Alii, quod tantum facit sequens ratihabitio, quantum si prius comprobasset. Quod non placet ut l. 25. § 4. D. Adquir. hered. Dic ergo secundum Joan. quod jussit et tunc filius tenuit: sed postea mutato proposito paruit l. 60. D. M. J. (cf. Savigny ...)

num Phil. qui Caji aetatem proxime est secutus, leges dedisse de bonis maternis. Sed quaenam etiam eae leges fuerint, et quid sibi voluerint, non possum, nisi si temere facere volo, asseverare. Scio quod scribit Justinianus pr. J. de SC. Orphit. Senatusconsulto Orphit. quod Divi Marci temporibus factum est, sic esse liberos ad bona matrum intestatarum admissos, ut tam filio quam filiae daretur legitima hereditas, etiam si alieno juri subjecti essent. Scio quod Tryphoninus J. Ctus respondit l. 22. D. de inoff. testam. patrem, qui nomine sui filii dicit inofficiosum matris testamentum, parare alteri victoriam: quasi non tam sibi vinceret, quam filio suo. Atqui quod de bonis maternis, quae filio familias magis quam patri adquiruntur, dicitur, acceptum ferri solet Constantino, tanquam autori primo, qui filiis fam. hoc beneficium dederit. Certe hic primus rem tam tritam, quae obscurius antea tradita est, aperte explicuit. — Honor. et Arcad. l. 2. C. de bon. mat. ad omnia bona ex linea materna provenientia porrexit. quod jam Theodosio lib. 8. C. Theod. placuisse dicitur, ubi tamen cautum erat, non idem dici de rebus, quae ab aliis extraneis personis data sunt. Justinian l. 6. C. Bon. quae lib. ad omnia

vel vere mandatum processit: sed non constabat filium mandato paruisse, vel voluisse, praesumitur tamen quod voluit propter temporis intervallum quo res ipsas detinuit: et idem si pater deliquisset l. 6. pr. D. Adquir. hered. et quod dicit longum diu hinc inde etc.

glossa ad l. 10. C. Petit. hered.

Bonorum possessio filiofam. delata, cum ignorante quoque patre possit peti, emolumentum etiam patri allatura, si ratam petitionem pater habuerit, amittitur transacto tempore.

Sever. et Antonin l. 1. C. Qui admitti

Quaeri potest, si cum posset filius petere bonorum possessionem, patre ita absente, ut certiorare eum non possit, vel etiam furente, petere neglexerit, an peti amplius non possit? vel etiam furente petere neglexerit, an peti amplius non possit? sed ut quid noceat, non petitam bonorum possessionem, quae si petita esset, tamen non ante adquireretur, quam pater comprobasset?

Marcellus l. 5. pr. et 1. D. Quis ordo in poss.

Adversus extraneos vitiosa poss. prodesse solet.

Venulejus l. 53. D. Adquir. poss.

Si quis f. f. sit, et magistratum gerat: patrem suum, in cujus est potestate cogere poterit, suspectam dicentem hereditatem adire et cogere.

Ulpianus l. 13. §. 5. D. ad S. C. Trebell. glossa ad h. l. vult et Gell II. 2. cf.

Nec castrense, nec quasi castrense peculium fratribus confertur: hoc enim praecipuum esse oportere, multis constitutionibus continetur.

Ulpian. l. 1. §. 15. D. Collationib. cf. Jawbus ut vocant adventitia pertraxit.

Baldwin de Legib Const. M. lib. IIdo f. 640. b. c.

Succurritur filio, patrem rem suam male administrare, conquerenti l. 50. D. S.C. Treb.

Possessio (ideo et bonor. poss.) non nisi apprehensione adquiritur l. 23. D. Acquir. poss.

Si fari possit infans hereditatem adquirere potest, quod a contrario adfirmatur l. 9. 49. D. Acquir. poss. l. 1. C. de T. Tutel. l. 2. §. 9. D. eod. Paulus l. 10. §. ult. Cur autem? quia heredit. aditio animum et indicium postulat l. 20. D. Acquir. hered. quaeque sine iur. adire non potest. l. 63. eod. Infantis nullum est indicium l. 1. §. 3. l. 32. §. 2. D. Adq. poss. l. 1. D. 6. poss. Aditio hered. est actus legitimus l. 7. R. J. qui non fit per alium sed per nosmetipsos l. 123. D. R. J. Cur autem pupillus sine tutor. auctorit. bonor. poss. adquirere potest, hered. non potest l. 4. §. 2. D. Usurp. et Usucap. l. 32. Adquir poss. ratio est haec, quia hereditas obligat, poss. non item, sed merum lucrum adfert. Heredit. enim juris, poss. facti est potius quam iuris, itaque in poss. magis corpus, in hered. magis animus spectatur l. 20. Adquir. hered. l. 1. 49. D. eod. Pater itaque poss. adquirere debet, re ejus condit. detenere faciat. l. nostra 4. C.

1

Godofredus ad l. 3. C. Theodos.

Dari autem bonorum poss. potestas tam patrisfam. quam fil. fam. si modo jus testandi habeat de peculio castrensi, vel quasi castrensi.
Ulpian l. 3. §. 5. D. Bonor. poss.

In filii quoque fam. militis iudicio, qui de castrensi peculio, vel quasi castrense testari potest, SCtum locum habet.
idem l. 1. §. 6. D. SCtum Trebell.

Et sane nulla dubitandi ratio, nam dissensionis antiquae vestigium est apertum in l. 3. §. 5. D. (Bonor. poss.) cum ait, bonorum possessionem dari tam patrifam. quam filiof. si modo jus testandi habeat de peculio castrensi vel quasi castrensi. Illud si modo pertinet ad quasi castrensia, nam de castrensibus nemo dubitaverit usquam. Videtur igitur l. 3. §. 5. D. B. poss. oratione suspensa, quae ipsa forsan est in l. 1. §. 6. D. S.C. Trebell. sed si vel rotunde ibi dixisset Ulpianus, ut dicit in l. 7. §. ult. D. de donat. de quasi castrensibus testamenti factionem esse, et ut dicit l. 1. §. 5. D. Collat. peculium quasi castrense non conferri, quid vetat ea intelligere κατὰ τὸ πλεῖστον? in plerisque enim, ut dixi, castrensium et quasi castrensium par erat causa. Quin

Jure delib. non de infante sed filio loquitur cui iudicium inest.

Et jure veteri ~~hereditas delata~~ vel a tutore vel patre bon. poss. peti poterat l. 2. §. 13. l. 5. C. mand. l. 7. §. 1. D. bonor. poss. cum actionem supra pendentium, nempe, hereditatis petit. Juris civilis esse.

Putat idem Vooda l. u. adductus l. 4. C. Theod. de materno. 6. Novella Theodos. VII. et l. 3. C. B. quae lib. in ipsis adventitiis ejusmodi iure patrem usum fuisse.

Si plures gradus gradus sint heredem instituto rum, per singulos observatum se ait Praetor id, quod praefiniendo tempore deliberationis edixit: videlicet ut a primo quoque ad sequentem translata hereditate, quamprimum inveniat successorem, qui possit defuncti creditoribus respondere.
Marcellus l. 10. D. Jure delib.

Si postliminio redierit pater iam defuncto filio, quicquid medio tempore per eum quaesitum est, habebit: et non est mirum, si peculium quoque defuncti pridem filii deferetur patri, cum ex eo natus potestatis ipsius fiat, per suspensi juris constitutionem.
Papinian. l. 15. D. Suis et legitimis.

Antinomiae Stulte Sententia Papinianea l. 8. pr. et Ulpianea l. 6. §. 2. D. l. 27. §. 2. D. Inoff. test. de Inoff. Test. conciliantur.
l. 8. §. 3. D. eod.

Pomponius adicit, ex his causis et quibus in re peculiari filiifam. respiciuntur, posset patrem, quasi heredem, nomine filii, post obitum ejus, impetrare cognitionem.
Ulpian l. 3. §. 9. D. minoris. cf. l. 27. pr. D. eod. cf. l. 4. D. Judicius et ubi
cf. l. 8. §. 10. D. Inoff. Test. et §. 14. eod. ejusd. leg. cf. l. 15. §. 1. eod. l. 19. eod. l. 30. eod.

Si extraneo scripto, et emancipato praeterito, mater defuncti, deducto usufructu, proprietas legata sit, petita contra tabulas bonorum possessione, plena proprietas, pietatis respectu, matri praestanda est.
Paulus l. 26. pr. D. Usufr. et quemad.

~~Noviss. Jul.~~ Jacobus Voorda (Emend. et Interpret. cap. 38.) legum horum novissimus interpres, docuit, interpolationem Tribonianeam in illis inveniri, quem in hac opinione et Westphalus (Teznovin Stud. N. Kupst ... Inst. Lipz. 1790. § 765) sequitur. Nos autem non solum leges has peccum conciliari posse putamus, verum id nobis persuasum est, nullam contradictionem inter utramque esse.

In primis ~~movet~~ Cl. Voorda querelas movet, et merito rogat, cur Papinianus querelam inofficiosi litis ordinandae gratia filio ~~ab herede~~ motam, ad patrem transferri posse neget, cum praeter Ulpianum l. 6. §. 2. D. Inoff. test. id ipsum Constantius l. 4. C. Theod. bon. matern. et Theodosius Novella VII. sed adfirmaverit, (ubi ubi diserte scriptum est jure patrio transmitti; ~~..~~ ad patrem iure peculii transmitti, ~~quod~~) et l. 3. C. de bon. quae lib. id ipsum agnoverit. Quae cum notissima sint et a Tram. Duareno (§ 452. Op. ed. Ins. 1607) dudum exposita, de his inquirere non ~~tam~~ adeo operae pretium erat, quam de ~~lege~~ verbis Papinianeis, an Ulpianeo fragmento contradicant. In primis observandum

erat, neque filium sine consensu patris, neque patrem ~~p~~ nolente filio hereditatem adquirere posse; utrosque vero posse. Aliter in bonorum possess. acceptum est; nam cum ignorante patre filius bonorum poss. petere possit, nolente quoque posse, ex ipsa natura rei apparet. Id ipsum in querela inofficiosi acceptum est l. 5. § 5. D. inoff. ut invito patre filius actionem instituere possit. l. 22. pr. D. eod. Si itaque invito illo queri potest, miror Jacobum Voordam non interogasse, cur hic adeo pater ~~filius~~ de hereditate filii solicitus erat, ut ipse potius illius ~~suo~~ nomine quam ipse queri mallet? Sed hac quaestione omissa, quid in proposita lege Papinianus velit, diligentius inquiramus: ait ille, "filium post agnitam litis ordinandae gratia bonorum possess. si decessit finitam esse querelam inofficiosi quae non patris, sed nomine filii dabatur." Anne his verbis id dicitur, ad patrem (qui filio heres extitit) querelam inofficiosi devolvi non posse? Neminem puto esse, qui id affirmaret, neque ego adfirmare volo, qui mihi persuasus sum patre herede ~~sed~~ relictam inofficiosi querelam

A

pertinacem senem, qui nullo modo in
adquirenda hereditate filio consentire
vult? ~~Nunquam credis filium~~ hereditatem
ei filio delatam nec ab eo acquisi-
tam ad bonorum (l. 69. D. Acquir. hered.) possessorem venire,
a quo dum pater in pertinacia perma-
net, usucapitur. ~~Quarum Quibus addu-~~
~~His rationibus ducti Qu~~ His ~~rationibus~~ observa-
tis ~~nullo modo negari posse putamus~~ fil.
familias et nolente patre hereditatem ~~adqui-~~
~~rere posse~~ sibi delatam adquirere posse
~~cum delatam sibi repudiare queat l. 2. C. de jur. deliber.~~
recte dixisse videmus. Sed obstare videntur
l. 25. §. 4. D. Adquir. hered. et l. 13. in quarum
altera neque filium sine patre, neque patrem sine
filio repudiare posse legitur. in altera vero:
Jussum in adeunda hereditate ~~non~~ sicut
~~esse~~ tutoris autoritati simile non esse quod
perfecto negotio interponatur, sed praecedere
debere. Utraque enim de minore annis, lo-
quitur, quem sine jussu ejus in cujus po-
testate est, ~~et~~ vel autoritate ejus qui tutelam gerit
hereditati obligare se non posse, certum est.
Nam si generaliter superiora fragmenta in-
telligi ~~voluerimus~~ velis, quo modo ejusdem
Ulpiani verba; l. 1. §. 1. D. Success. Edicto
Unum quemque suam bonorum possess. re-
pudiare posse, alienam non posse intelli-
ges, vel illa Pauli l. 16. D. cum ~~adquisierit~~

7 l. 8. D. bon. poss.

repudiare posse, quem et adquirere posse competit; supra autem retulimus patrem ~~fi~~ ~~filii~~ ~~fi~~ nisi voluntas filii accedat hereditatem filio delatam adquirere ~~[illegible]~~ non posse, ~~cum filii non pati~~ ~~filii sed~~ cum non sit patri sed filio delata. ita, ut neque tutor hereditatem pupillo delatam repudiet. Sed quid, quando potest, potestne filius hereditate damnosa patrem obligari? Quod minime contendere volo, nam cum de filio certo constet, posse ~~ille~~ ~~cum~~ cum si ~~hereditas~~ hereditas damnosa sibi ~~illi~~ ~~dependeatur~~ ~~[illegible]~~ ~~videtur~~ videtur, illam repudiare eo magis imputandum illi est, si imprudens adiit. Si vero damnosa est, de peculio a creditoribus conveniri potest, nullo detrimento parentis hinc proveniente.

nec deerant J.Cti veteres, qui in omnibus utriusque peculii causam aequabant, quod non negat Justinianus §. ult. Inst. de Milit. test. sed palam profitetur l. ult. pr. C. de Inoff. test. cum ait, de eo dubitatum fuisse. Si dubitatum fuerit, aliquorumdam sententia erat, generaliter omnes de quasi castrensibus potuisse testari, quod miror Jac. Godofredum aliosque viros doctos non animadvertisse, et eo quoque retulisse J.Ctos, qui generaliter loquuntur l. 7. §. ult. D. de donat. aliisque, quod idem dicunt.

Bynkershoek Observatt. VII. 22.

Qui in aliena est potestate, non potest invitum hereditati obligare eum, in cuius est potestate: ne aere alieno pater obligaretur. — Sed in bonorum possessione placuit, ratam haberi posse eam, quam citra voluntatem adgnovit is, qui potestati subiectus est. — Sed et si legitima hereditas filio delata sit, ex S.Cto Orfitiano matris, idem erit probandum — Sed et si non adeunt filius, diu tamen possedit pater hereditatem, credendus est admisisse hereditatem, ut Divus Pius et Imperator noster rescripserunt.

Ulpian l. 6. pr. §. 1 — 3. D. Acquir. hered.

Et parvi refert, utrum quis per semetipsum, an per alium adquirere potuit hereditatem: nam, quemodocunque potuit, si non adquisivit hereditatem, nec emere, nec donatum adsequi, nec damnosam quisquam hereditatem adire compellitur.

~~Consent.~~ ~~Leo~~ Arcad. Honor. l. 16. C. Jure del. Renidente etc.

l. 11. C. Diocl. et Maxim. ibid.

Legem de compellendo servo Cujacius VI. 30. Cod. perperam interpretatur.

l. 2. C. Jure Codicillor. pater furiosus pro absente habetur.

Sed enim si servus meus emit, dolus eius erit spectandus, non meus: vel contra.

Ulp. l. 7. §. 12. D. Publ. act.

Quaesitum est, cum, filio recusante, pater ex substitutione heres extitisset etc.

Pompon. l. 16. D. Auro arg. leg.

in ea caussa est, ut incidat in Edictum Praetoris. — Praetermittere autem caussam testamenti videtur, qui, cum posset adire, noluit id facere. — Quid ergo, si servus ejus, cum juberetur adire hereditatem, dicto audiens non fuit? Sed compellendus est servus hoc facere: ideoque dominus ab intestato veniens incidit in Edictum.
Ulp. l. §. 1. 3. D. Si quis omissa.

Interdum filii fam. et sine aditione adquirunt hereditatem his, in quorum sunt potestate: utputa si nepos ex filio exheredato, heres sit institutus: patrem enim suum sine aditione facit heredem, et quidem necessarium.
Ulp. l. 6. §. 5. D. Adquir. hered.

Idem est etiam si legitima hereditas filio obvenit. Paulus l. 14. D. Adquir. hered.

Si filius meus a matre sua heres scriptus fuerit, et ego, testamenti caussa omissa bonorum possess. eiusdem filii nomine petiero — —
l. 21. Jul. D. Si quis omiss. (29. 4.)

Ad liberos matris intestatae hereditas — — —
Ulp. 22. §. 7.

Si vero — — per filiam patri adquiri potest, per patrem filio non potest.
Pompon. l. 7. D. Partis dotal.

Sed quid? potestne dissentiente filio hereditatem illi delatam pater adquirere? Jam supra a nobis memoratum est, in hereditate filio delata patrem usum fructum haberi; quapropter dici posset, patrem hoc amissum, si filius ~~illam~~ hereditatem non adierit. Sed

~~ergo~~ neque ergo ad ~~ad~~ hereditatem adeundam filium posse, supra ostendimus. Quid itaque, ipsene pater eam adibit? Quod hercle adprobandum est, cum pater hanc ~~solam~~ hereditatem solum per subiectas sibi personas adquirere potest, quibus ipsis delata est. Cum id? quia hereditas me~~nt~~ alios bestinus est ⸸ ~~qui jam quam filio est~~, itaque ab eo tantum adquiri potest, cui delata est, ut supra docuimus. Quid autem si in patris fil. delata hereditas est, tum sane ~~quod hereditatis adfirmatur~~ adquirere potest l. 9. 49. D. adquir. poss. l. 1. C. de Alm. Testall. l. 2. §. 9. D. eod. Paul. V. 10. quod ideo receptum est, quia aditio animum et iudicium postulat l. 20. D. adquir. hered. ideo furiosus hereditatem adire non potest l. 63. D. eod. et infans, quia nullum ei iudicium est l. 1. §. 3. l. 32. §. 2. D. adq. poss. l. 1. D. de poss.

⸸ l. 7. D. R. J. l. 123. D. R. J.

A

inofficiosi querelam peragere posse, quod non solum Ulpianus l. 8. (quem adversarii Papiniano voorde et Westphalius putaverunt) sed verum et Tryphoninus l. 22. §. 2. D. inoff. affirmant. ~~Sed~~ Nam etsi pater qui ex testamento legatum ~~cepit~~ cepit, contra quod filius inofficiosi querelam movit, litem hanc peregerit, victusque sit, legatum non cessare l. 22. §. 4. Quid si vicerit ~~nam~~ hereditas ad illum transibit? Quod

nemo tamen adfirmaverit! Nam cum legatum cepisset, ipso jure hereditatem adgnovisse, ~~videbatur~~, litemque non sui gratia sed filii nomine suscepisse videbatur, quomodo itaque, quod semel ratum habuit, abnuere poterit? ~~Qu~~ Si autem nullum legatum cepit, querela inofficiosi in filio (quae nomine ~~pat~~ filii non patris dabatur) cessare, ~~dicit~~ Papinianus diserte loquitur. Ex quibus quid vetat ne conjiciamus, in filio querelam inoff. cessare, patri vero competere?

Cujacius Observatt. IX. 14. ita l. 8. pr. §. 1. de Inoff. Test. explicat: Papinianus ait querelam non transmittere filium ad patrem, quia scilicet pater heres non est, vel jure potestatis patri actio inofficiosi per filium quaesita non est, nondum instituta a patre nomine filii, quod et institui non potuit invito filio: et petita bonorum possessione litis ordin. gratia, nondum quidquam adquisisse filius videtur.

Pro herede gerere videtur is, qui aliquid facit quasi heres. Et generaliter Julianus scribit, eum demum pro herede gerere, qui aliquid quasi heres gerit: pro herede autem gerere, non esse facti, quam animi: nam hoc animo esse debet, ut velit esse heres:

l. 20. pr. Ulpianus D. 29. 2. Adq. her.

Recusari hereditas non tantum verbis, sed etiam re potest, et alio quovis indicio voluntatis

l. 95. Paulus. D. ibid.

Unus enim quisque suam bonorum possessionem repudiare potest, alienam non potest

Ulp. l. 1. §. 1. D. Success. edicto (38. 9.)

Is potest repudiare, qui et adquirere potest.

Paulus l. 18. D. Adquir. v. omitt. her. (29. 2.)

Celsus libro quintodecimo Digestorum scripsit, eum qui metu verberum, vel aliquo timore coactus, fallens adierit hereditatem, sive liber sit, heredem non fieri placet, sive servus sit, dominum heredem non facere.

l. 6. §. 7. Ulp. Dig. ibid.

Ad liberos matris intestatae hereditas ex lege duodecim tabularum non pertinebat: quia feminae suos heredes non habent: sed postea Impp. Antonini et Comodi oratione in senatu recitata, id actum est, ut sine in manum conventione matrum legitimae hereditates ad filios pertineant, exclusis consanguineis, et reliquis adgnatis. §. 7. Ulp. XXVI.

vel repudianda tali hereditate profectitia. Deinde, an ex veteri jure aliquid in eo immutatum sit per novas constitutiones, praecipue Justiniani in l. 6. C. de bonis quae lib. et l. 8. C. eod. quae tamen de adventitia tantum agit, et nonnihil de castrensi. At de profectitia plane nihil dicit. Quid igitur hoc est in hereditate profectitia, vel etiam adventitia jure quidem veteri, si filius fam. cui hereditas delata est, debet eam praecedente patris jussu adire l. 25. D. Adquir. vel omitt. hered. Sed si filius nolit adire, quaeritur, an vel pater ipse per se adire possit hereditatem, et si non possit, an aliquo remedio cogere filium ad adeundum? de quo ita dicendum est, patrem ipsum nullo modo adire posse, quia is adire debet cui relicta hereditas est. Est autem relicta filio, non patri l. 7. §. 1. D. Adquir. vel omitt. hered. l. 8. §. 1. D. de Vulgari et pup. subst. idque adeo verum est, ut si servo relicta sit, quamvis domino adquiratur, et ex persona domini valeat servi institutio, tamen ipsemet servus adire debeat, non dominus. l. 3. C. de hered. instit. Igitur et filius solus adire potest, licet jussus patris requiratur, et ita recte Lynius et alii sentiunt, nec quidquam de hoc veteri jure in hereditate vel bonis profectitiis immutatum est per l. 6. C. de bonis quae lib. ut vere scripsit Accursius in l. 1. C. qui admitti ad bon. et l. final. D. quis ordo in bonor. poss. hinc igitur filius recusat pertinaciter adire etiam si

In iis filius plenum jus alienandi habet, quae patri nec ususfructus adquiruntur, vel licet adquirantur, tamen ea adquisitio est momentanea: exempla praebent l. ult. C. de resc. al. non alien. Sed hic ideo quia ususfructus ille momentaneus est, et nihil utilitatis patri adferre potest. § 199. l.c.

Hugonis Donelli Comment. in legem 7. C. de Jure delib. § 345. 199. Operum Tomo IX. ed. 1766.

Per eos qui in nostra potest. sunt, omnes res nobis invitis acquiruntur, hereditate excepta, quae nisi jubentibus nobis acquiritur. l. 10. l. 32. D. Acquir. her. dom. quod ideo constitutum est, ne creditori nos invitos hereditas obliget. l. 32. D. mandati l. 7. C. Hered. act. Ratione civili et naturali nemini permissum est conditionem alterius deteriorem facere l. 39. D. Negot. gest. Ob hanc causam iis ita consultum est, ut sive servo hereditas delata sit, sive filiofam. jussus patris et domini praecedere debeat, (sequi aditio filiif. aut servi l. 25. § 4. Acquir. hered. ;

Sed quomodo hic decidendum, ubi non pater mandat ut filius hereditatem adeat, sed filius mandat patri, aut consentit, ut pro herede se gerat? Ille tamen filius hereditatem non adit, sed pater solus pro herede se gerit? — Dicit imperator satisfactum solemnitati iuris in hac specie, non secundum verba at secundum sententiam.

Si vero filia sola parti fuerit, quo pacto melior conditio patris fiet, prodest et patri, quoniam per filiam patri adquiri potest, per patrem filiae non potest.

Pomponius l. 7. D. Pactis dotalib.

Servus dotalis heres ab aliquo institutus, mariti iussu vel adire vel repudiare debet hereditatem. Sed ne maritus aut facile repudiando, vel temere suscipiendo incognitam successionem, dotis iudicio uxori suae obligetur, consulendum est mulierem coram testibus interrogari, utrum velit omittere, an adquirere hereditatem: et, si repudiare se dixerit, facile mariti iussu repudiabit: quod si hereditatem agnoscere maluerit, reddendus est a marito servus uxori ea conditione, ut, cum iussu ejus adierit, rursum marito retradatur. Ita et mariti sollicitudini consuletur, et uxoris desiderio parebitur. Modestin. l. 58. D. Soluto matr.

Secundum rationem iuris existimas restitui tibi debere dotem a fisco, qui bona damnati patris tui suscepit. Licet enim viro quondam tuo pater tuus heres extiterit, attamen iuri tuo hoc denegare non potest: cum et ipse pater sine voluntate tua, nec exigere, nec accipere dotem poterat. l. 2. C. Severus et Ant. Solut matr.

Filii in potestate patri omnia adquirunt Ulp. VI. §. 6. l. 22. §. 1. l. 3. Soluto matr.

Dos adventicia apud maritum remanet, nisi aliter compositum sit; profectitia apud patrem. Ulp. VI. §. 5. l. un. C. §. 6. Rei ux. act. Ulp. VI. §. 4. l. 6. pr. Jure dot. l. 59. Solut. matr. l. 16. pr. eod. n. 354. Non obstat n. 355. quia rescripta Caesar. ad argumentum e contrario sumi non possunt.

Sendis nuptiis contractis liberi tamen jus pignus habent quod peculio adventicium c/ l. 6. C. de bonis quae lib. l. 8. §. 5. de Sendis nupt.

Ea quae civiliter adquiruntur, per eos, qui in potestate nostra sunt, adquirimus, veluti stipulationem. quod naturaliter adquiritur, sicuti est possessio, per quemlibet volentibus nobis possumus adquirere

l. 53. D. Acquir. rer. dom.

cf. Just. per quas pers. et Just. de Stip. serv.

filius et antiquo jure oblig. inire potuit. l. 44. 45. de Peccul. §. 6. Just. de Jnutilib. stip.

de peculio filio concesso (profect.) cf. l. 1. §. 1. Quae res pign. l. 46. pr. §. 1. l. 7. §. 1. l. 3. §. 9–11. l. 5. §. 2. de Peccul. l. 7. (15. 1. 2.)

l. 21. §. 5. D. quod met. ubi coactus volui tantum in Oblig. ex contr. valet, in vi compulsiva. sed per except. liberor. ut ex l. 116. pr. R. J. patet.

superiores iuris, si non recte, at certe per consequentiam. Nam primo pater pro herede gerendo declarat se velle hereditatem filii acquirere: ac nihil aliud egisset, si mandasset filio, ut ipse adiret. Nihil aliud enim hoc mandatum significaret, quam patrem velle sibi hereditatem acquiri, ut sic intelligatur hereditatem sibi non acquiri invito, iuxta l. 6. D. Acquir. hered.

Hic itaque voluntas patris de acquirenda hereditate praecedit, quamdiu exigimus, ut ipsa praecedat. Prius est enim, ut pater velit, hereditatem acquiri, quam ut acquisitioni filio consentiat. Quod ad fil. hereditas filio delata, sine adit. filii acquiri non possit, ita ut servi quoque l. 3. C. de post. et subst. Et merito, quia sibi f. f. hereditas defertur iudicio testatoris aut legis. Filius autem hoc ipso quod consentit hereditatem adire videtur. Et filius permittendo id, quod est consequens, intelligitur simul velle id, quod est antecedens, nempe heredit. adiri. l. 77. D. Acquir. hered. Quinimo fil. permittendo patri pro herede se gerere hoc ipso videtur pro herede gerere, nemo enim plus juris quam ipse habet alicui concedere potest. l. 54. D. R. J. itaque verba haec "voluerit etc." sic intelligenda, perinde habendum esse, "quasi iubente patre filius hereditat. adiisset, aut pro herede se gessisset."

An l. 6 §. 1. D. Acquir. hered. et l. 10. C. Petit. hered. nostrae legi contradicat, quaeritur. Minime, quoniam in his non agitur de acquirenda hereditate f. f. delata, sed de probatione

Servi ipso iure heredes sunt. Extranei per aditionem l. 3. §. 3. pro socio.

Ex gesto metus causa, deterior conditio mea fieri debet. l. 12. §. 2. D. Quod metus causa.

Nro 340. 341. coactus voluit uxorem ducere, huic nulla exceptio quod metus causa nam divertere illi licet. Quomodo tamen Jure Justin. ~~non divertere~~ haud facile ~~matrimonium~~ ~~non~~ divertere possit, etiam si uxore volente l. 2. C. de Inutilib. Stip. l. 14. C. nupt. ‡ Maritus deportandus uxori donare potest l. 13. §. 1. Jure dot.

‡ l. 134. V. O. dummodo id observabatur quod leges statuere de Grat. I. 56. l. 9. Divort. l. 1. §. 1. Unde vir. l. 35. Donat. inter V. et U. l. 43. ad Legem Jul. de adult.

In peculio adrogati pater usum fr. fil. proprietatem habet. l. 42. de peculio. §. 3. Inst. de Adquir. per arrog.

Papinianus libro quinto Quaestionum recte scribit, inofficiosi querelam patrem filii sui nomine instituere non posse invito eo. Ipsius enim injuria est. Sequenti loco scribit, si filius post agnitam litis ordinandae gratia bonorum possessionem decesserit, finitam esse inofficiosi querelam,

acquisitionis. in quo casu voluntas utriusque est necessaria; sive enim pater possidet, voluntas filii exigitur, sive filius, patris. alioquin hereditas invito non acquiritur. Si autem quaeritur, an pater filio, aut filius patri consensit? Illis locis ostenditur, id non solum testibus probari posse, sed etiam longa hereditatis possessione.

Justin. autem constituit omnium adventitiorum proprietatem fil. f. acquiri, et utrum ceterae etiam delata heredit. propriet. l. 6. C. de Bonis quae lib. et l. ult. §. 1. ibid. Inst. per quas pers. ~~Licet ipsa~~ Potest hinc facere invito patre (l. c.) et ignorante. l. ibid. §. 3. Sed cum patri heredit. acquirere volet consensus patris exigitur. Sed utriusque consensus non est necessarius, nam respondente etiam filio patri volenti heredit. adquiritur. neque tamen voluntatem esse ius, quod hic traditur et in l. 25. §. 4. D. Acquir. hered. nam si filio fam. heredit delata est contemplat. patris haec videtur a patre ~~profecta~~ et patri adquiritur l. 10. pr. D. de vulg. et pu. subst. l. 5. D. Jure dot. Porro etiam constit. Justin. bona profect. ad patrem redeunt, eique adquiruntur pleno iure §. 1. J. per quas pers. sed et hic necessarius erit consensus.

Tempore edicti perpetui cessaverat quoad bona materna successio liberorum, natura iter concedente, licet et in feudis mater filio non succedat, nemo

l. 4. C. de Jure delib. (VI. 30.)

§. 3. Ceteri, qui testatoris juri subjecti non sunt, extranei heredes appellantur. Itaque liberi quoque nostri qui in potestate nostra non sunt, heredes a nobis instituti, extranei heredes nobis videntur. Qua de causa, et qui heredes a matre instituuntur, eodem numero sunt: quia feminae in potestate liberos non habent.

Inst. II. 19.

Qui in aliena potestate est, non potest invitum hereditati obligare eum, in cujus est potestate, ne aeri alieno pater obligaretur.

Ulp. l. 6. D. Acquir. vel omitt. her. (29. 2.)

More nostrae civitatis neque pupillus neque pupilla sine tutoris auctoritate obligari possunt. Hereditas autem quin obliget nos aeri alieno, etiam si non sit solvendo, plus quam manifestum est. Ulp. l. 7. ibid.

Neque filiusfam. repudiando sine patre, neque pater sine filio alteri nocet: utrique autem possunt repudiare. D. l. 13. §. ult. ibid.

Idem est etiam si legitima hereditas filius obvenit. l. 14. Paulus ibid.

Interdum autem animus solus eum obstringet hereditati: ut puta si re non hereditaria quasi heres usus sit. Sed ita demum pro herede gerendo adquiret hereditatem, si jam ei sit delata. Ulp. l. 21. D. ibid.

Jussum ejus qui in potestate habet, non est simile tutoris auctoritati, quae interponitur perfecto negotio: sed praecedere debet, ut Gaius Cassius libro secundo juris civilis scribit: et putat

Olim quidem omnia patri pariter acquirebantur per filios, sine ulla rerum exceptione et distinctione; adeo quidem ut ne momento quidem uno in filiorum persona constitisse dicatur, quod per eos acquiritur. l. 79. D. Acquir. vel omit. hered. Tit. Inst. per quas personas. Sed Respublica sub principum potestatem redacta, primum separari bona in castris acquisita coeperunt, in quibus nullum jus ~~est~~ ~~patri~~ esse patri voluerunt. Ad similitudinem castrensis peculii, idem postea privileg. datum est in iis bonis, quae filiifam. opera forensi sibi acquirunt, l. ult. C. de inoff. test. Idem denique jus quasi castrensis peculii simili ratione datum est clericis a Leone Imperatore l. 24. 50. C. de Ep. et Cler. Aliud peculii genus est, quod profect. appellatur, quasi a patre profectum, vel ex re patris, vel facto patris, vel contemplatione patris donatum, et acquisitum filio. l. 5. de Jure dot. l. 2. §. 1. D. Solut. matr. l. 6. D. Collat. dot. Atque hoc peculium in totum ~~est~~ et plenissimum est patris, ideoque ab eo adimi filio potest pro arbitrio: et patre mortuo, tanquam cetera bona patris in hereditate connumeratur, et inter fratres dividitur l. 4. C. fam. ercisc. l. 4. C. de Collat. Tertium genus est, quod adventitium peculium appellatur, id est omne quod filiusfam. acquisivit quocunque modo ~~et a patre~~ extra illas duas caussas castrensis et profectitii peculii. Unde et adventicium dicitur, quod hoc nomine ea quae non domo ~~[illegible]~~ et a patre, sed aliunde et ab externis veniunt, significari soleant, ut adventit. et transmarina doctrina dicitur Graecor. lib. 2. de Oratore. Ascon. Pedian. in Verr. III. In hoc genere peculii multa posteriores Imperatores mutavere, quae antea eodem jure adventitia essent, quo profecticia

vel per internuntium fieri posse, vel per epistulam.

Ulp. l. 25. ibid.

Pater filio ita scripsit: "Scio fili quod pro tua prudentia invigilabis hereditati delatae tibi Lucii Titii." Puto ipsum patris adiisse. Quid si mandavit, "si expedit adire, adito: si putas expedire adire, adito?" puto ipsum aditurum.

ibid.

Ariston existimat, praetorem aditum familiaris [illegible] debere heredi; rationes defuncti ab eo petere, penes quem depositae sunt, deliberanti de adeunda hereditate.

Ulp l. 28. ibid.

Scientia autem vel opinio si filius familias vel servus instituti sunt, utrum ipsorum, an domini vel patris accipienda sit? finge patrem putasse praegnatum, filium certum esse finge, et sic adire, an adquirat hereditatem? Puto adquirere: sed contra, non adquirere.

Ulp l. 30. §. final. ibid.

† Bynkershoek Observ. II. 16.

Heres in omne ius mortui, non tantum singularum rerum dominium succedit, cum et ea quae in nominibus sint, ad heredem transeant.

Pomponius l. 37. ibid.

Is autem qui tertio gradu scriptus est, si primo deliberante secundus decedat, ipse potest succedere.

Ulp l. 6 [in med.] D. ibid

Filius fam. duxit uxorem, eo filiis sublatis [i.e. susceptis] intestato decessit. filius iussu patris non-

id est in solidum patri acquirerentur

Omnium fere sententia est, teste praeter alios Nicolao Bellono Supput. lib. IV. c. 4. Constantinum Imperatorem primum hoc jus introduxisse, ut bona materna separarentur a bonis profectitiis, relicto in maternis patri dumtaxat usufructu et custodia atque administratione eorum, dominium penes filium remaneret. l. 1. C. de bon. mat. Quod jus paulatim increvit, ita, ut idem statueretur in bonis materni generis, puta ab avo vel avia materna profectis l. 2. eod. tit. donec posteriores principes imprimis Justinian. generaliter ad omnia adventicia porrexerunt l. 6. C. de bonis quae lib. Qua de causa in Dig. nulla talis distinctio reperitur, quum eodem jure essent profecticia cujus adventitia, id est, in solidum utraque essent patris, ut bene Accursius docuit, quem Cujacius et alii sequuntur, et ostendunt clare de ipsis bonis maternis heredes l. 3. [in med.] D. de donat. inter vir. et uxor. l. 1. C. de lib. ex lib. Sed obstare quaedam videntur. 1, quod etiam Claudii temporibus bona quae filii testamento matris aut avi acquisivissent, iis separata et concessa fuerint, teste Tacit. lib XIII. Annal. 42. Cujac. Observ. VI. 23.† sed misericordia non jure id factum est, ut bonis a fisco occupatis hamelium reservaretur filiisfam. ex Const. Divi Claud. l. 3. [in med.] D. de minor. Magis obstat lex 9. D. ad S. C. Tertull. propter quam maxime Aliatus a communi sententia discessit. ergo patri non acquirebatur etiam ante Constantinum. Sed recte Sainus et alii respondent, aliud esse jus succedendi aliud jus acquisitionis. fil. f. succedit quidem matri suae, et ita loquitur licet, de

avi adierunt hereditatem. Quaero, an avo adquisita sit hereditas. Paulus respondit, secundum ea quae proponuntur, nihil actum esse.

Paulus l. 92. D. ibid.

Mutus pater vel dominus, filio ~~suo~~ vel servo heredibus institutis, magis est ut si intellectu non careat, nutu iubere possit adire hereditatem, ut ei iure ejus commodum quaeri possit: quod facilius explicari possit scientia literarum.

Idem l. 93. ibid.

Interdum autem animus solus eum obstringet hereditati: utputa si re non hereditaria quasi heres usus sit. Sed ita demum pro herede gerendo adquiret hereditatem, si iam sit ei delata. Ceterum ex quibus causis repudiantem nihil agere diximus, ex iisdem causis nec pro herede gerendo quidquam agere sciendum est.

l. 21. Ulp. D. ibid. cf. l. 65. ad d. le Treb.

Sine cretione heres institutus, si constituerit, nolle se heredem esse, statim excluditur ab hereditate, et amplius eam adire non potest. Ulp. XXII. §. 29.

Fil. f. et servus alienus et postumus et surdus testamenti fact. habere dicuntur: licet enim testamentum facere non possunt, attamen ex testamento vel sibi vel aliis adquirere possunt. Pomp. l. 16. pr. D. Qui test. (28.1.)

Cum in testamento ita scribitur, "si filius meus me vivo morietur, nepos ex eo post mortem meam natus, heres esto:" duo gradus heredum sunt: nullo enim casu uterque ad hereditatem admittitur. Ex quo apparet, si nepoti Titius substitutus fuerit, et filius patri heres extiterit, non posse

successione in quam, sed idem hereditatem adquirit patri l. 6. D. de adquir. hered. non minus obstant aliae leges ab Alciato allegatae l. 1. C. qui admitt. ad bonor. poss. l. 6. C. de bonis quae lib. quibus rectissime ab aliis responsum est, ut videre licet apud Arium Pinel in l. 1. C. de bonis maternis (nro 30.) ut et difficillima l. 22. D. de inoff. test. in qua lege scriptum est, patrem agentem nomine filii sui inofficiosi querelam adversus testamentum matris ejus commodum victoriae alii parare, id est, filio suo. Sed ea lex in illis verbis loquitur de filio agente, qui commodum victoriae alii, hoc est, patri suo parat, non autem de patre agente, qui filio parat. Multum igitur de veteri jure patriae potest. etiam in bonis detractum est, quum pro plena proprietate pater usumfruct. dumtaxat habeat ex constit. Scip. Gentil. L. 13. (?) 199. Oper. T. IIdo Neapoli 1763.

Illud quaeritur, an agenti patri in adventitiis necessarius sit consensus filii? quod omnino dicendum videtur ex constit. Justin. l. ult. C. de bon. quae lib. Atque ita multi sentiunt dissentiente licet eodem Bartolo, et aliis qui ad illum textum satis frigide respondent. Et tamen verissima est Bartoli sententia. Primo, quia l. 1. C. de bon. mat. non exigit ullum filii consens. sicut neque ulla alia lex. Deinde, quia id non conveniat amplissimo et dominio proximo potestati paternae. l. 6. C. de bon. quae lib. Tertio, quia absurdum est requiri consensum filii, qui maior sit septem annis, quum etiam qui maior sit 14. annis, quum nullius fere sit huiusmodi aetatis consilium; uno

Filium una cum filio heredem esse: quia non in primum; sed in secundum gradum substituitur.

Ulp. l. 37. pr. D. de Heredib. inst. (28. 5.)

Quidam, cum fil. f. heredem instituere vellet, ne ad patrem ejus ex ea hereditate quicquam perveniret ...

Africanus l. 46. D. de Hered. inst. ibid.

In extraneis heredibus illa observantur, ut sit cum eis testamenti factio: etc.

Florentinus l. 49. D. ibid.

Liber homo, cum sibi servi et, heres institutus, jussu tuo adiit. Labeo ... esse eum heredem. Labeo tunc non esse heredem, si necessitate id fecerit, non quod alioquin vellet obligari.

Celsus l. 59. D. ibid.

Filio impubere herede ex asse instituto substitutus quis est: existit patri filius heres: an possit substitutus separare hereditates, ut filii habeat, patris non habeat? Ei. non potest etc.

l. 10. Ulp. D. Vulg. et Pup. subst. (28. 6.)

Si servus fuerit heres institutus, utique non pupillarium tempus ad deliberationem, sed ei, cujus servus est: quia pro nullo ipsi habentur apud praetorem.

Ulp. l. 1. pr. D. Jure delib.

Si filius meus a matre sua heres scriptus fuerit, et ego, testamenti causa omissa, bonorum possessionem ejusdem filii nomine petiero, actio legatorum in me dari debebit, non secus ac si ipse heres scriptus, omissa causa testamenti, bonorum possessionem ab intestato accepissem.

l. 21. Julianus D. 29. 4. Si quis omissa causa testamenti.

etiam minimis 25. annis, ~~quinetiam qui major sit 14 ...~~ quem ... ut ait l. 2. D. de minorib. Quanto quia pater potest procuratorem ad litem constituere sine filii consensu. Postremo, quia nec tutori necessarius est consensus pupilli. l. 1. D. admin. tut. Neque huic sententiae obstat l. 1. C. de bon. matern. quae loquitur diserte, ut §§. praecedent. et sequentes, de hereditate adventitia filio fam. delata: et ratio differentiae cur in actionib. hereditat. hujus nomine exercendis requiratur consensus filii, non autem in actionib. aliarum rerum adventitiarum illa est; quod etiam veteri jure, quo patri adventitia in solidum adquirebantur, tamen hereditatem filio suo delatam adire, vel repudiare non poterat sine filii consensu † l. qui heres § fin. D. de adquir. hered. multo magis jure novo. f. 70./99.

† cf. l. 21. pr. § 1. D. Acquir. hered.

Sciendum est igitur, jure veteri ante leges Justiniani et Constantini constitutiones, si filiofam. delata sit hereditas maternae, vel alterius cujuscunque; quia hereditas in totum patri acquirebatur, ut et alia omnia bona adventitia; ideo filium fam. non potuisse hereditatem illam adire vel repudiare, nisi patris jussu l. 6. D. Acquis. vel omitt. hered. ne videlicet filius patrem suum aere alieno obligaret invitum, ut solet in hereditatibus aliquid aeris alieni inveniri l. 4. D. h. t. l. ult. C. de hered. act. Adire autem filius sua voluntate debet, nec cogi a patre potest, ut nec servus quidem l. 3. C. hered. inst. f. 71./99.

His ita cognitis duo nobis videnda sunt: primum quid juris sit vel patri vel filio in adeunda

L. 3. C. de Legitimis heredib. VI. 58.

Consanguinitatis jure et feminas ad intestatorum successionem admitti posse, explorati juris est. Proinde cum fratris tui intestato mortui ad te consanguinitatis jure hereditas pertineat: nulla ratione alterius fratris tui filii ad eandem successionem adspirare desiderant: nam et cessante jure adgnationis in persona omnium, praetorii juris beneficio ad te potius, quae secundum gradum obtines, hereditas pertinet, quam ad fratris tui filios, qui in tertio gradu constituti sunt. PP. 2. Non. Dec. Tacito et Grato Coss. 251.

Jus bonorum possessionis introductum est a Praetore, emendandi veteris juris gratia. pr. J. de B. poss. (III. 9.)

Aliquando tamen neque emendandi, neque impugnandi veteris juris, sed magis confirmandi gratia pollicetur bonorum possessionem. ibid. §. 1.

Quos autem Praetor solus vocat ad hereditatem, heredes quidem ipso jure non fiunt: nam Praetor heredem facere non potest: per legem enim tantum vel similem juris constitutionem heredes fiunt: veluti per S.Cta et constitutiones principales: sed cum eis Praetor dat bonorum possessionem, loco heredum constituuntur, et vocantur bonorum possessores. §. 2. ibid et §. 7. ibid.

Adhuc autem et alios complures gradus Praetor fecit in B. p. dandis, dum id agebat, ne quis sine successore moreretur. Nam angustissimis finibus constitutum per legem XII. tab. jus percipiendarum hereditatum praetor ex aequo et bono dilatavit

ibid.

† Praeclare hac de re Gust. Hugo in Dissert. de fundamento success. Göttingae 1775. p. 36.

Si quis itaque delatam sibi bonorum possessionem repudiaverit: non quousque tempus bonorum possessioni praefinitum exierit, expectatur: sed protinus ceteri ex eodem edicto admittuntur.

§. 9. in fine ibid.

Inepte et paene dixerim absurde ab naturalis juris perscrutatoribus illa opinio ~~est~~ excogitata est, ~~ac~~ minus apte id fieri, ut te de ~~bonis~~ rebus tuis testari liceat, cum congruentius ~~philosophiae juris~~ ~~qui~~ philosophiae juris (quam potius jus naturale ~~dicere~~ vocare malunt) sit, ut de mortuo, ad quemlibet ~~primum~~ illae occupandi jure ~~de~~ cadant. Nam cum ~~id~~ in juris ~~... fieri possit~~, ~~id~~ enim reipublicae intersit, ne summa infimisque misceantur, neque in alienas ~~bona~~ res ferarum ritu rapaces irruamus, certus ordo statui debet, ~~ut quotiescunque testator vita defunctus ultimam voluntatem~~ secundum quem ~~quotiescunque~~ vita di ~~defunctus~~ ~~testamentum~~ de hereditate tua ~~non feceris~~, testatus non fueris, alius in bona tua succedat. †

In re publica Romana jam ab antiquissimis temporibus ~~id~~ jus valuit, quod postea in leges quae XII. tab. nomine celebrantur relatum

Sed successionem (quidem) ab intestato in plures partes divisit, secutum gradus varios: primum liberorum, secundum legitimorum, tertium cognatorum, deinde viri et uxoris.

l. 1. §. 1. D. si tabulae (38. 6.)

‡ De suis et heredibus et agnatis, fusius infra agemus. De gentilibus quinam fuerint parum constat; rem difficillimam Niebuhrius post Chladenium explicare aggressus, novam theoriam de gentilitate exstruxit, minus idonea tamen argumenta doctrinae suae stabiliendae addidit.

‡ l. 120. D. V. S. pr. J. de lege Falcid.

‡ Ulp. XX. 2. Gell. XV. 27. [illegible] Theophil paraphrasis ad Just. de Testam. ordin. Non cuilibet tamen militum, sed illis qui se pro re publ. Rom. devoverent. Cicero de nat. Deor. II. 3. Liv. VIII. 10.

‡ Gell. supr. (XV. 27.) §. 1. J. de testam. ord. Quod praeterea testator nuncupari debebat, h. e. quo modo voluntatem suam testari, signare cera Ulp. XX. 7. Isidori Orig. IV. 24.

Ita autem ab intestato, potest competere b. p. si neque secundum tabulas, neque contra tabulas b. p. agnita sit

l. 1. §. 2. D. si tabulae (38. 6.)

Bonorum possessio potest peti ab intestato, si certum sit tabulas non extare septem testium signis signatas

l. 3. D. si tabulae (38. 6.)

Si pater filium emancipaverit, nepotem retinuerit, deinde filius decesserit, et ei aequitas et causa Edicti, quo de bonorum possessione liberis danda cavetur, efficit ut ejus ratio habeatur, et bonorum possessio intestato patris detur: ut tamen bona sorori, quae necessaria heres patri extitit, conferre cogatur avus, qui per eum bonorum possessionem adquisitum est emolumentum — l. 6. D. si tab. (38. 6.)

‡ vocabaturque tum ~~hereditas~~ successio intestati [illegible] legitima. Alia ratione in successio liberti intestati erat, ut quotiescunque pater familias de hereditate sua intestatus decessit, ad suos heredes, vel si nullos habebat ad agnatos vel ~~[illegible]~~ his denique deficientibus ad gentiles ‡ res ejus veniebant. ‡ ~~[illegible] quemcunque vel [illegible]~~ Licitum tamen erat, ut monuimus et. testatum decedere, cautumque lege erat, ~~[illegible]~~ uti quisque pater familias lingua nuncupasset, ita jus esset. ‡ Nuncupatio autem hec sive testamenti factio tribus modis fiebat, aut enim in Comitiis calatis, aut in procinctu ‡ aut denique per mancipationem testatoris. ‡ Primum, si Niebuhrio credimus idem erat, quod testamentum in Curiis factum, eratque hoc modo nemini nisi patribus testari permissum; sed cum XII. tab. jus aequum introductum esset, unicuique licitum fuit, vel hoc vel illo testamento uti. Testamentum in procinctu factum, hi solum utebantur qui expeditionem inibant, vocabaturque testamentum certis formis, sub auspiciis imperatoris, factum, quae cum in castris fieri desierit, ipsum testamentum abolitum est. Per mirum; nam cum ejusdem juris esset testamentum per mancipationem, a solis plebeis ut Niebuhrius putat olim usitatum, introducto vero aequo jure

‡ ~~aut~~ et coemptionem uxores nubere mallent. omnibus concessum, nisi unum si ~~et~~ id, ut fallimur, ~~omnia~~ duo priora excessit. Quod et in contrahendo matrimonio accidit, ita ut per usucapionem potius quam confarreationem‡ Non diu tamen libertas haec ~~tot~~ pro lubitu quemque a hereditate sua excludenda mansit‡. ~~Brevi enim~~ in gratiam postumi nisi fallimur ‡ ~~fuit~~ ~~in~~ posita ~~testatori~~ necessi~~tas~~ est, qui ~~ut~~ si testamentum suum non destitutum esse vellet illos quos in potestate habebat aut instituerit aut exheredes esse juberet. v. Cicero pro Caecina 25. de Oratore I. 57. 38. ‡ l. 4. C. 28. 27. §. 5. Inst. II. 13. Tilly de posthumis et hered. instituendis Lipsiae 1794. §. 1. J. de exheredat. liber.‡ Denique lege Voconia cautum erat, ut ille cujus hereditas plus quam centum M aeris esset, extraneas feminas ~~nec~~ heredes non institueret. (Paulus IV. §. 22. Collatio XVI. §. 3.) Rationem legis hujus fuisse compilatores Institutionum Justinianearum [§. 3. J. de hered. quae ab intest. (III. 1.)] ‡ Hac ratione res cum staret, aliam modum heredes instituendi praetor introduxit. Is enim et ratione naturali ductus, et fiscum excludere conatus, aliam plane ordinem succedendi introduxit‡. Nam cum olim adgnatio sola pro basi in succedendis hereditatibus esset, adeo mutavit illam, ut et cognationi magis illam adaptaret et ordines succedendi magis extenderet.‡

1. Ordinem constituebant liberi sive ~~sui~~‡ quibuscum emancipati ~~et~~ vocabantur l. 1. §. 5. D. 38. 6. nec minus liberi eorum l. 1. §. 1. D. 6. post. contr. tab. Denique

‡ hic enim, ~~fuit~~ si herede suo non relicto mortuus est, ad patronum hereditas veniebat, cum neque adgnatos neque gentiles libertus habere posset. ‡ Inst. II. 18. ~~III.~~ Dig. V. 2. Cod. III. 28. Nov. 18.

‡ qui tamen conceptus esse debebat, quo heres instituebatur §. 8. J. de hered. quae ab intest. l. 6–8. de suis l. 6. pr. de suis et leg.

‡ putabatur enim hereditas parentum necessario liberis deberi [l. 7. §. 1. D. 38. 6. (si tabulae)] si itaque testator decessisset, nulla hereditate sibi proximis derelicta, aut iniuriosus horum aut insanus putabatur, qui proximos sibi heredes instituere oblivisceretur. Hic autem necessitas testatori ~~imposita~~

‡ in Verrem I. 42. Valerius Maximus (passim)

‡ verior Ulpianea narrat. XXII. 22. 23. 19. l. 29 §. 1–5. D. de lib. et posth.

‡ hanc fuisse probant, quod in bellica Romana gente ~~et praecipue~~ commodius videretur, ut hereditates plerumque ad masculos confluerent. Idem probabat Hugo l. c. p. 10, autoritate Pütteri primae lineae iuris priv. princ. §. 8. nota a, Fergusoni On Civil Society, Millari Distinction of ranks in Society cap. 1. et Forsteri Observations made during a Voyage etc. p. 418 de lege Voconia cf. Cicero pro Balbo c. 8. de Finibus II. 17. in Verrem I. 41. – 43. Dio Cassius 56. 21. Gellius XX. 1. Durait autem lex Voconia usque ad Justinianum l. 14. C. legitim. hered. ‡ mansit et postea hic ordo succedendi, servatis constitutionibus quae legitimis et dictis xantae sunt l. 2 ff. hered. (X. 2.)

‡ l. 1. §. 1. D. si tabulae (38. 4.)

‡ Ulp. XXVI. §. 1. et §. 6 Inst. de hered. quae ab intest. (III. 1.)

posthumus §. 8. J. hered. quae ab intest.

Quis suus sit, definit Gajus Inst. II. 8. §. 1. pr. Paulus IV. 8. §. 8. Ulp. XXII. 14. Coll. XVI. 2. De Etymologia vocis variae opiniones sunt, equidem putaverim suum idem esse quod ~~sui~~ et heredem †

Quod posthumum † jure civili 10. menses praefiniti erant, intra quod tempus si posthumus non nasceretur ad legitimus hereditas pertinebat l. 3. §. 11. D. de suis et legit. Tempus hoc magni momenti est, praesertim si servam post 182. dies enixam prius vero manumissam species, nam quidquid ex illa nascitur liberum est. Omnes autem sui sine respectu proximitatis in ~~stirpes~~ capita succedunt §. 6. J. hered. quae ab intest. l. 6. §. 8. D. de suis et legitim hered.

Succedebatur autem non gradu†, sed si filius non adgnovit, neque nepos id potuit † itaque sequens ordo veniebat qui erat

II. Unde legitimi. Omnes hic ~~voc~~ vocabantur, quos et antiquum jus civile vocabat, itaque et sui denuo l. 2. pr. D. 38. 7. † Vocabantur masculi et feminae † l. 2. §. 1. D. 38. 7. Et hi, quos S. C. Orphit. et Tertull. vocabat l. 2. §. 4. D. h. t. Theophil. ad §. 1. B. post deficien libers iis tur suis adgnati voca

† v. Haubold Lineamenta et ibi Grisinger

† Ulp. 28. 2.

† Collat. XVI. §. 2.

† Paulus IV. §. 23. Collatio XVI. §. 2. l. 1. §. 7. D. 38. 8. (unde cognati) l. 6. C. de legitim. hered. (V. 58.)

† l. 4. D. Suis et leg. l. 1. 3. 6. C. Legitim hered.

† Ad feminas ultra consanguineorum gradum legitima hereditas non pertinet. itaque soror fratri, sororive legitimas heres fit. Ulp. XXVI. §. 6. 8. Gaius II. 8. §. 5. Collatio XVI. §. 2. §. 3. §. 4. §. 6. et §. 3. J. de hered. quae ab intest. (III. 1.) l. 1. C. de Legitim hered V. 58.

† Gaius II. 8. §. 3. §. 6. Collat XVI. §. 2. et §. 1. Inst. de hered. que ab intest. (III. 1.) §. 3. ibid

Ad ~~earum~~ ~~cognitionem~~ huius ~~Legis~~ ~~nostrae~~ ~~id~~ ~~meminisse~~ ~~sufficit~~

~~Sunt nonnulli~~ qui

Omnes fere ~~qui de jure naturali~~ scripsere id ~~fidem operae~~ contenderunt,

Ne in praefatione ad hanc legem diutius quam par est moremur, (id enim possemus, si juris naturalis perspicationem ~~commenta~~ ~~qui~~ ~~naturale~~ de hereditatibus et testamentis commenta ~~fuerunt~~ ipsa ~~de~~ secum discordantia et ~~rationum probabilitate~~ refutare vellemus) ~~meminisse sufficiat~~ neve dissertationem nostram in immensum protrahamus, jam id ~~hoc~~ meminisse sufficiet, multum ~~id~~ rei publicae interesse, ordinem certum statui

constituendum ~~statuendum~~ erat

Hoc autem ideo, ne summa infimis misceantur, neve in alienas res ferarum ritu rapaces irruamus, quod sane fieri deberet, si constitutum non esset, quis in bona mortui tua vacantia facta, succedere deberet. Quapropter in

cantur, ita quidem ut prior gradu posteriorem excluderet † l. 2. § 4 — 7. D. de Suis et Legitim. § 1. J. de Legitim. adgnat. success. nec in testess quae ratione adgnati effati sunt l. 1. § 10. 11. D. eod.

III. Unde Cognati. Classis haec a praetore inventa l. 1. pr. D. h. t. vocantur omnes consanguinei usque ad 6tum gradum, ita, ut prior posteriorem gradu excluderet l. 1. § 3. D. h. t. § 5. J. Success. adgnator. Et adgnati capite deminuti l. 5. D. h. t. Pater naturalis nec tamen spurii huic succedunt. Et mater cum liberis, nec refert an spurii an ex justis nupt. procreati. Denique omnes qui supra l. 1. § 4. l. 3. D. h. t.

IV. Unde V. et U. Deficientibus his omnibus conjuges sibi succedunt l. 1. C. Unde V. et U. (pro antiquo jure l. un. praedio sc. ante legem J. et P. P.) dummodo justae nuptiae erant, usque finem vitae conjuges in matrimonio manserint.

Alia ratione tamen in bona liberti ab intestato succedebatur; quod cum ad propositam constitutionem explicandam minime pertineat, omittimus, potiora capita successionis ex jure praetorio supra descripta, explicavi.

Successio quam supra exposuimus tunc a praetore inducebatur nisi alia ratione succedendi omnis spes deerat l. 1. § 2. l. 3. D. Si tab. test. nullae. Nam si in testamento heres scriptus inveniebatur cavebat praetor, ne quis omissa causa testamenti

7 l. 4. 12. D. Carbon. edicto. Ulp. 28.5.

7 Duos itaque succedendi modos in Jure praetorio invenimus, secundum tabulas,7 et ab intestato. Accessit tertius, nempe intestati hereditatis petitio; quae tum dabatur, si heres suus postumus vel exheredatus non erat. Ulp. 28.1. l. 1. §. 2. D. Si Tabulae test. nullae. ~~[illegible] praetor [illegible] edicit~~ ut in gratiam creditorum vel diu vacua poss. ne ~~esset~~ iaceret edixit, se his solum ~~dare velle~~ b. poss. daturum, ~~quod~~ quod sui heredes sint intra annum, si extranei intra centum dies ~~b. poss.~~ id a se ~~ab illo~~ petierint, ~~itaque~~ ita autem hoc modo his heredibus diminutum jus est, ~~cum~~ cum primo secundo et tertio ~~gradu~~ ordine ad heredit. ~~vocarentur~~ cap., ~~per~~ tres annos deliberandi potestatem habebant, utrum hereditatem adire an repudiare mallent. Addendum ~~tamen~~ est, suo heredi tamen si praevaricaretur ~~bonorum~~ possessionem ~~heredi-tatem~~ praeoccupari potuisse,‡ nempe usucapione quae uno anno finiebatur,‡ si ~~tertio~~ primo gradu omisso, et secundo b. poss. petere vellet. Ulp. 28.6. l. 12. pr. D. de Injusto l. 12. §. 1. D. de B. Poss. contra.

‡ quae tamen cum usucapione naturali juri repugnatum minime conveniat, nam si improba erat tamen Divus Hadr. sustulit, si pro bonor. poss. valebat, ut Gaius Veronensis narrat. l. 2. C. de Usuc. pro herede.

~~In primis observandum est~~ Tuere enim

‡ finge enim ~~heredem~~ hominem tardum, inque horam opinionem suam mutantem, qui dum aspirat, dum deliberat, tandemque hereditatem adire cupit, iam annum praeterlapsum esse vidit, hereditatemque ab illo qui in secundo ordine vocabatur, usucaptam? ‡

bonorum possessionem peteret (Dig. 29.4.)

Utraque successio in hereditatem et bonor. possessionem per universitatem vocabatur §. 6. J. per quas pers. Sed tamen illam hereditatem solum vocaverunt quae ex XII. tab. defertur; licet enim et bonorum poss. hoc nomine in l. 138. D. V. S. designetur, ~~attamen~~ utriusque tamen notionem diligenter ~~et~~ a J. Ctis separatam fuisse hinc apparet, quod in ~~Corpore Justin~~ Juris Corpore Justinianeo et Ulpianeis Fragmentis prius de hereditate postea vero de bonorum poss. tractabatur.7

Casus de ~~quo~~ proposito lege ~~constitutione~~ Divus imperator rescripsit, non adeo difficilis est, ut, exposita theoria successionis secundum XII. tab. leges et Jus praetorium, intelligi a nobis non possit. Apparet enim Asclepiodotam inique a filiis fratris sui de hereditate pelli, ad quam et XII. tab. lege et Jure praetorio (cujus fundamentum in lege XII. Tab. positum est pr. J. de Bonor. poss. l. 6. §. 1. D. de b. poss.) vocabatur. Si enim explorati juris esse dixit et feminae jure consanguinitatis ad hereditatem intestatorum venientur, nam et cessante adgnationis iure (dicit Imperator) beneficio praetoris his hereditas defertur, quae proximiores gradu sint. (Paulus IV. §. 23.)

Restat ut ~~qui~~ fusius de hoc agamus, quid sibi verba beneficio praetoris velint.

~~Inter ordines Heineccius [illegible] prodigium est~~, qui ~~praetorio jure~~ fictionibusque ~~quas~~ et mutationibus in albo praetoris propositis male contendus vana in ~~illo~~ criminantur. Nostrum non sermum ~~judicem~~ Magistratum juri dicendo Romae constitutum

est ~~absurdas~~ opiniones [illarum absurdas] ~~[illegible]~~ refellere, praesertim, cum id iam dudum ab aliis factum est. Male enim respondemus non fictitias neque ex ipsius arbitrio mutationes has fuisse, cum ~~pr~~ illas populus [Romanus] ~~[illegible]~~ ~~adprobavit~~, tyrannidis potestatis impatiens adprobaret. ~~Apparet~~ ~~itaque~~ praeterea cum sibi corrigendi mutandi supplendique juris civilis potestatem sumsisset‡ non id ex arbitrio neque voluntate sua fecisse, verum eas mutationes XII. tab. juris in album ~~recepisse~~‡ ~~quas~~ tacito consensu populi ~~[illegible]~~ adprobaret.‡ Sed primum ratione emancipati factum est,‡ cum iniquum plebi videretur, filium ab hereditate paterna ideo pelli, quod per eos et liberum potestate patris dimissus ~~esset~~.‡ ~~Eadem itaque est~~ [Hinc autem], ut in Edicto praetoris ~~[illegible]~~ emancipatus cum suo ~~herede~~ [pari jure] veniretur, modo res suas quas postea quam e potestate patria dimissus erat acquisivit, ~~cum~~ hereditati paternae conferret l. 14. D. de Suis et Legitim. hered. l. 15. pr. de Legat. praest. contra tab.‡ Eadem ratione ~~usus est~~ in heredibus tertio [ordine] ~~gradu~~ conspiciendis [usus est] ~~Nam cum omnes conquererentur~~, plebem ingenuam in dies minui omnes conquererentur, [et enim] flagrante dissidia domestica et hinc bellis civilibus ortis ~~fiebat~~, nec minus ~~[illegible]~~ ab antiquissimis temporibus ~~[illegible]~~ ad coelibatum pronis Romanorum moribus fiebat,) ~~iniquum videbatur~~ deficientibus tum agnatis hereditates propinquis eripi. [iniquum videbatur] ~~[illegible]~~ Praetor itaque mulierum progeniem ad capiendam hereditatem ejusdem familiae ~~jure~~ vocavit, quae etsi aequo jure cum agnatis vocari non posset,‡

‡ id num valuit ut illi quoque adgnati, qui licet natura ipsa cum heredibus juncti ~~essent~~ arbitrio patris ~~ab here~~ potestate dimissi ~~essent~~, pro extraneis haberentur, aequam partem atque hi; et hereditate caperent.

‡ pr. J. §. 1. de Bon. poss. (III. 9.)

‡ cum enim olim nisi proximi tantum gradus hereditas [erectus] capiebant ‡ ~~[illegible]~~. quod et [Justinianus] adgnovit XXVI. §. 5. XXVIII. §. 11. §. 7. J. de Legitim. adgnator. success.

‡ quae usu et ~~consuetudine~~ moribus antiquata [ratione]

‡ ‡ cognatorum ~~[illegible]~~

l. 6. §. 2. 4. D. de bonor. poss. contra tab. vel quod testamentum minus solemniter factum [esset] l. 1. C. Theod. II. 24. famil. herisc.

‡ l. 16. D. de Leg. praest. l. 6. §. 1. D. b. poss. contra tab. l. ult. D. de lib. et posth.

‡ sed habeat sibi, et quod ignavia paravit utatur. Vigilantibus enim jura, ipsaque ratio ~~[illegible]~~ margaritam porcis objicere vetat. ~~[illegible]~~ Jam enim satis propositum est, quod ab ~~[illegible]~~ extraneo ~~[illegible]~~ hereditas usucapi non posset, ut ex l. 1. C. usuc. pro hered. colligere licet, iniquum tamen esset alios ideo ab hereditate depellere quod primus ~~deliberavit~~ an adeunda nec ne esset deliberaret.

‡ non patiebatur enim praetor ideo testamentum despici quod ~~sic~~ forma civili juris professi pro forma sentium non ~~fecit~~ §. 2. J. Test. ord. Ulp. 18. 6. ... et C. de bonor. poss. secundum tab. ‡ ~~[illegible]~~ Savigny Zeitschrift B. I. Heft I. l. 12 §. 1. D. de bonor. poss. contra tab. l. 6. §. 2. 4. D. B. poss. contra tab. l. 1. C. Theod. ... heredit.

‡ id statuit ut testamenti factioni ~~[illegible]~~ testes adhiberentur Cicero in Verr. I. 45. Quo ~~factum~~ factum est, ut modo hoc modo illo, ~~testamento~~ in disponenda ~~de~~ hereditate sua uterentur Savigny

‡ tunc id valebat ut

I Quos enim praetor ad hereditatem vocat, heredes quidem ipso iure non fiunt: cum praetor heredem facere non possit; sed cum eis dat possessionem bonorum, loco heredum constituuntur bonorumque possessores vocantur. (§. 2. 7. J. de B. poss.)

‡ Sunt forsan qui dicant ~~Cur~~ tales ambages? ~~[illegible]~~ Cum ~~[illegible]~~ consequentia sit ut qui semel ~~[illegible]~~ hereditatem abjiceret, iam perpetuo ab illa capienda secluderetur? ~~[illegible]~~ Sed hoc respondebunt qui jus naturale profiteantur, nobis vero humane praetor egisse adparet nam

‡ Ne tamen arbitrio suo solemnitas qua mire Romani gaudebant jacturam passa videretur ‡

justum tamen videbatur ut ~~[illegible]~~ deficientibus adgnatis jure quidam suo hereditatem sibi vindicarent. (Hugo l. c. §. 32.) idem et in testamentis observabat

Video ~~Attamen~~ et hinc quoque occasionem jus praetorium calumniandi occasionem sumere posse, ~~[illegible]~~ dicas de respicere quo modo ~~[illegible]~~, ut concurrente utroque jure praetorio nempe et civili, utrum ~~quod~~ praeferri debeat? Dicere quasi ~~[illegible]~~ respondeo, heredem suum eligendi potestatem habere, utrum civili an praetorio jure succedere velit §. 1. J. de bon. poss. Sunt autem ~~[illegible]~~ utrumque collidatur? ‡ jus civile praetorio juri praeferatur ~~[illegible]~~ Ulp. 28. 3. Quapropter suus heres ter ad successionem a praetore vocatur. nam etsi primo gradu succedere nolit, b. poss. ad secundum gradum, ~~attamen~~ sive re tamen devolvitur l. 30. pr. l. 19. D. bonor. poss. contra tab. ‡

Hinc adparet, poss. bonor. jure praetorio datam semper deteriorem hereditate esse. Ulp. 18. 12. pr. J. de b. poss.] Nam etsi heredi b. poss. tanquam utilis data erat, hic tamen semper pro herede erat l. 15. pr. l. 16. D. de legat. praest. Quapropter hereditas a bonorum poss. eo differt ut ~~ab~~ dominium ~~est~~ a bonor. poss. vel ut alio ex jure Quirit. ab actione Publiciana.

Exposito tamque jure hereditario secundum XII. tab. leges et praetorium edictum, explicationi supra triplex deinde compilationis satisfecisse videmur. Superest, etsi ad rem minime pertineat, ut ~~[illegible]~~ theoriam quaestionis ~~[illegible]~~ mutationesque in illa Imperatorum post Deum, absolvamus. -

Hoc quod supra de quaestionibus disciplinae

7 §. 3. Just. de Test. Nov. Theodos. IX. 1. l. 21. C. de Test. f. Savigny Journal. I. 13. inveniuntur §. et 7. testes non ignorantia Notar. sed ipsa Natura rei.

usque ad ~~Justinianum~~ Theodosium II. duravit.

Jam enim Antonino Pio regnante S. C. Tertullianum factum ~~est~~, qui mater in ordine unde Cognati collocata est. Hujus S. C. vestigia jam sub Claudio inveniuntur, qui in solatium liberorum amissorum hereditatem matri dedit. Suet. Claud. 19. §. 1. J. III. 13.

Jus hoc ex S. C. Tertull. non dabatur matri nisi ingenua esset et trium liberorum jus haberet, vel quatuorum si esset libertina. Paulus IV. §. 1–4. Postea tamen sui et liberi suorum matrem excludebant, licet sui heredes filii essent §. 2. J. III. 3. l. 1. §. ad S. C. Orphit.; nec interest ex justis nuptiis procreati an vulgo quaesiti. Excludebat praeterea pater, ex edicto unde decem personae l. 10. de Suis et Legitim. nec minus pater consanguineus, soror vero consanguinea non excludit, sed cum matre pariter. §. 3. J. III. 3. Ulp. 26. 8. Hinc verba praetoris, qui edixit, omnes se a successione ordinis unde legitimi excluserunt (l. 3. D. Unde Legitim.) qui novam legem habuerant, in Ulp. 26. 8. intelligi et locum capere possunt. Ad S. C. Tertull. l. 1. C. Theodos. de Legitim. hered. pertinet. Constantinus denique statuit, etsi mater jus liberorum non habeat, jure civili tamen succedere illam posse l. 2. C. Theod. l. 7. C. Just. de Legitim. heredib. Addit Justinianus, matrem omnes adgnatos excludere debere; quod si sorores mortuus habeat dimidium capere debere, si fratres, partem virilem. §. 4. 5. J. III. 3. l. 7. C. VI. 56.

S. C.to vero

Sub Divo Marco facto quod nomine celebratur ad amplitudinem ~~fuisse legimus~~ S. C. Orphitianum ~~quo cautum est~~, ut filii ~~sui~~ heredes emancipati in successione patris ~~sui~~ patrem suum excluderent l. 3. C. Theodos. de Legitim. hered. l. 11. C. Just. ad S. C. Orphit. Justinianus vero l. 13. C. de Legitim. hered. statuit, ut pater ~~patrem~~ ~~solum usumfructum habere debere~~ si cum liberis emancipati filii sui succederet †, ~~quod si cum liberis sui heredis, neque usumfructum~~. Sequitur lex Anastasiana § 13. J. de Success. cognat. quam Justinianus adeo commutavit, ut liberi uterini eodem jure quo consanguinei essent l. 14. § 1. C. de Legitim. hered. Quas novas leges in adoptivorum gratiam finxerit, has ne nimis diffusi simus, praeterimus. Hoc addidisse sufficit, Justinianum postea sanxisse, ut omnes emotiores consanguineos pater excluderet, eatenus quatenus mater ob illos excluderetur l. 7. C. ad S. C. Tertull. § 3. J. eod. (III. 3.) Si vero de bonis Emancipati ageretur, tunc † ~~si filii sui heredes sint, proprietatem bonorum haberent, pater vero usumfructum~~; non exstantibus vero liberis, ut ad vacantis principis ~~pater~~ mater a patre ~~tum~~ excluderetur. Deficientibus vero ~~liberis et~~ parentibus ut consanguinei omnibus adgnatis exclusis succederent (l. 14. C. de Legitim. hered.) cum liberis consanguineorum emancipatorum. Succedere autem debent a tempore quo delata hereditas illis est § 7. J. de Legitim. hered. Quod si et hi deficiant, agnati usque ad 10.um gradum ad successionem admittentur.

† usumfructum haberet, quod si cum liberis filii sui non emancipati, usumfructus particeps ne fieret.

† si sui heredes illorum extiterint, hi proprietatem bonorum ~~ut haberent pater~~ pater vero usumfructum ut haberet statuit

Ex his apparet successionem in hereditatem defuncti valde contemptam fuisse, posteaquam nova jura quotidie imperatores cudere coepere. Justinianus itaque, ~~et~~ et solito amore novas leges condendi,† et necessitati sui temporis satisfaciens, ut rudibus aetatis suae judicibus planiorem viam in litibus de hereditate decidendis aperiret, novellam constitutionem, quae sub nomine CXVIII. celebratur composuit, ita quidem, ut successio ab intestato instar testamenti esset, quod lex pro defuncto, ejus voluntatem praesumens, conderet.† ~~sed~~ dubium videbatur, an ~~etiam~~ voluntatem ~~le~~ testatoris ad hereditatem capiendam et graduum proximitate ~~recte~~ a se adjudicaretur. Consultius tamen videbatur eam agnosse, cum haec praesumptio praevaleret, testatorem ~~testatorem~~ si illi is ordo ~~testatori~~ in succedendo hereditate ~~[illegible]~~ displicuisset, legem ipse scribere posset, qua ipse ordines in succedendo determinaret. ~~† Justinianus itaque~~ hac ratione voluntatem testatoris interpretatus, consanguineitatem omnis successionis ab intestato fundamenta esse ~~voluit~~ ~~leg~~, ~~fuisse~~, ita quidem ut tertius gradus] ~~in jure praetorio [illegible] pervenerat~~. Cujus rationem tepide ~~tam~~ in pr. l. 17. C. de Legitim. hered. exponit. Nos quidquid hac de re sentiamus explicare piget, hoc solum addisse juvabit: Justinianum aptissime rei consuluisse, quod feminae tot seculis ~~hereditatis~~ adgna-

† cf. Montesquieu Grandeur et Decadence c. 20.

~~† Ne itaque, ut jure Praetorio fieri solebat, ad masculos omnis hereditas perveniret (Inst. III. 3.) antiquam regulam legibus XII. Tabular. propositam revocavit ibid. et §. 4. eod.)~~ Novum itaque ius hac lege a Justiniano introductum esse vidimus, ut iam antea in CXV. Novella constitutione novum jus querelae inofficiosi testamenti composuerat, licet recentiores adfirment, Sacratissimum principem eisdem ~~nonnulla~~ ~~capita~~ in hac lege constituere voluisse, ut per hanc legem nonnullas partes Querelae inofficiosi derogaretur. [illegible] Quod plane ~~abs~~ ineptum est. et analogiae hujus constitutionis cum CXVIII. novella contradicit. Utcunque est, Justiniano in componenda CXVIII. constitutione novella,

† Hugo § 38. Sacratissimus itaq. princeps

I successionis ex jure praetorio praevaleret

: ~~ab~~ a successione non summovent :
hereditatem arceatur
terum suorum ~~participes faciant~~ facilius
enim id obliviscimur quo nunquam non frue-
bare, aegre vero id, quod, ~~quo~~ tibi cre-
ditum esse vides, priusquam te eo carere
posse non edoctus es. Praeterea id quoque
meminisse juvabit Justinianum cum et
masculorum progeniem ad hereditatem
capiendam admitteret, jus aequum lege
XII. Tab. olim compositum ~~donatum~~ simulatum esse vi-
derit, id enim ipse fatetur, exaequatio-
nem ~~legum~~ legibus amicam sibi placere.
Utrum ~~vero~~ ~~cum~~ recte consultus sit,
dubitant alii; equidem supra rationibus
expositis legem Justinianeam laudo,
eo potius, quod neque in ~~Codice~~ Borussi-
co, neque Austriaco, nec ~~neque~~ denique in
Codice Napoleonis simpliciorem viam
ad hereditatem intestatam pervenien-
di inveniam.

l. 3. C. de legitimis heredibus.

Intestatorum ingenuorum hereditates pertinent primum ad suos heredes, id est, liberos, qui in potestate sunt, ceterosque, qui [in] liberorum loco sunt: si sui heredes non sunt, ad consanguineos, id est, fratres et sorores ex eodem patre; si nec hi sunt, ad reliquos adgnatos proximos, id est, cognatos virilis sexus, per mares descendentes, ejusdem familiae.

Ulpianus XXVI. §. 1.

Ad feminas ultra consanguineorum gradum legitima hereditas non pertinet: itaque soror fratri, sororive legitima heres fit.

ibid §. 6.

Intestati filii hereditas ad matrem ex lege XII. tab. non pertinet: — — sed si ius liberorum habeat, — — quod si soror consanguinea sit, ad utrasque pertinere jubetur hereditas.

§. 8. ibid

Feminae ad hereditates legitimas ultra consanguineas successiones non admittuntur: idque jure civili Voconiana ratione videtur effectum. Ceterum lex XII. tab. nulla discretione sexus agnatos admittit. Paulus IV. §. 22.

In hereditate legitima successioni locus non est. Et ideo fratre decedente, antequam adeat aut repudiet hereditatem, fratris ~~illius~~ filius admitti non potest: quia omnis successio proximiori defertur. §. 23. ibid

Intestatorum hereditates primum ad suos heredes pertinent. Sui autem heredes adpellantur filius, filia, nepos vel neptis, pronepos, proneptis ex filio, nepote: quia omnes per virilem sexum descendentes sui vocantur. Gajus II. 8. §. 1.

† de Usucapione pro herede hereditat. quae uno anno finiebatur Gajus multa habet. Quod si praedo pro herede usuceperit. Hoc ab Hadriano rescissum est, sed B. poss. non re

108

Inepta quaestio haec est, quae a fundatoribus ista juris naturae et philosophastris proponitur an ~~in~~ bona morte testatoris derelicta ad unam solum ~~personam~~ deferri debeat, an vero quilibet pro lubitu, ut bona vacantia occupare illa possit et debeat.† Hoc enim rerum publicarum interest, ne unquam sine domino ~~la~~ res jacerent. Duplex autem testatore decesso successor invenitur, qui bona illius occuparet, aut enim ipse testator personas quae illi succedant ~~vocantur enim duo personae illi~~ vocavit, ~~juncte~~, ~~ita quod~~ aut res publica ipsa ordinem componit, secundum quem ~~in bona~~ hereditas ~~capiatur~~ capiatur.

Lege XII. tab. cautum erat, ut quilibet ~~de~~ de rebus suis ~~testar~~ pro lubitu testaretur. ~~Testa~~ Duplici ~~test~~ modo testabatur, testamentum in comitiis calatis, per manc. pat. et in procinctu factum. Primum et postremus in desuetudinem abiit, posteaquam cuilibet per mancipat. testari permissum esset. Mutatum postea id est, ita quidem, ut quilibet testator illos quos in potestate habebat aut exheredare aut heredes instituere juberetur, quod ratione posthumi introductum est. Tribus itaque modis nunc ad successionem vocabantur, aut enim 1, contra tabulas, 2 aut secundum tab. 3, aut intestati.

l. 4. C. VI. 28. 29. §. 5. Just. 2. 13. pro Caecina 25. de oratore I. 57. 38.

Lege Voconia cautum est, ut qui C. Millia

Si defuerint sui heredes, tunc hereditas defuncti pertinet ad adgnatos. Adgnati enim sunt per virilem sexum defuncto propinquitate conjuncti, id est, consanguinei fratres, hoc est, de uno patre nati. Nec dispulari potest, si de diversis matribus nascantur, qui uno patre geniti sunt. Item patruus, id est, frater patris, fratris sui filio adgnatus est. Ipso modo sunt fratres patrueles, hoc est, qui de singulis germanis nati sunt.

ibid §. 3.

In feminis vero alia conditio est: quia inter feminas sola tantum soror consanguinea habetur adgnata, et germano suo defuncto ab intestato ei adgnati jure succedit. Reliquae feminae, id est, amita, hoc est, patris soror vel fratris filia, nec in capiendis hereditatibus propinquorum legitimae sunt, nec masculis propinquis adgnationis jure succedunt. Ipsarum vero hereditates ad masculos propinquos adgnationis conditione perveniunt. §. 5. ibid

Regulariter constitutum est, ut inter adgnatos proximior posteriorem excludat, et inter eos non in stirpem, sed in capita ab intestato dividatur hereditas. Nam inter suos, sicut superius diximus, alia ratio est, ut proximior posteriorem non excludat, et semper hereditas in stirpem, non in capita dividatur. Nam si quis moriens dimillat germanum, et ex altero germano filios, germano filius, germanus frater, quia gradu pro

cujus hereditas erat, feminas extraneas esse non instituerat. ~~Quod~~ si autem ~~ab~~ ab intestato succedebatur, feminae hae solum ad hereditatem mittebantur, quae sui heredes et consanguineae erant.

Successio secundum jus civile et jus praetorium usque Theodosium II. valuit, qui eodem jure utramque jus esse jussit.

Non omnis quocum testamenti factio est, recte heres institutur, nam et servi recte heredes instituuntur et tamen testamenti factionem non habent, id ideo, quia olim testamentum nisi per mancipationem factum esset, non valebat. Quod licet postea mutatum esset, attamen semper distinctio haec manebat, ut nisi qui mancipare posset, testamentum facere posset. Ep. XXIV. 1. XXV. 1.

Olim nisi directis vel precativis verbis heres institui poterat (Ulp. XXI.) quod Constantinus l. 15. C. heredit. Justit. sustulit.

Jure XII. tab. triplex modus succedendi constitutus erat vocabantur enim ad hereditatem ~~[illegible]~~ intestati I. aut sui II. adgnati, III. gentiles. Definitionem sui heredis Cajus II. 8. pr. et Paulus IV. 8. §. 8. Ulpian. XXII. 14. Collat. XVI. 2. praebent. De etymologia voci varie opiniones sunt, quarum haec optima, suum idem significare quod suum et heredem. Jure civili tempus praestitutum erat 10 mensium, intra

intestato mortuus est, solus succedit, ~~Ex~~ aliis filii non succedunt. §. 6. ibid.

Sui autem heredes existimantur liberi, qui in potestate morientis fuerint, veluti filius filia vel nepos neptisve ex filio nato, pronepos proneptisve ex nepote prognatus prognatave.

Collatio Tit. XVI. §. II.

Cum filius filiave et ex altero filio nepotes neptesve existant, pariter ad hereditatem vocantur, nec qui gradu proximior est, ulteriorem excludit: aequum enim videtur, nepotes neptesve in patris sui locum portionemque succedere. ibid.

Non autem omnibus simul agnatis dat lex XII. tab. hereditatem, sed his, qui tunc, cum certum est, aliquem intestato decessisse, proximo gradu sunt. Nec in eo jure successio est. Ideoque si heres proximus omiserit, vel antequam hereditatem adierit, decesserit, sequentibus nihil juris competit. ibid.

Quod ad feminas attinet, hoc jure aliud in ipsarum hereditatibus capiendis placuit, aliud in ceterorum ab his capiendis: nam et hereditates proinde agnationis jure redeunt atque masculorum: nostrae vero hereditates ad feminas ultra consanguineorum gradum non pertinent. Itaque soror fratri, sororive legitima heres est: amita vero, et fratris filia heres esse non potest. ibid.

quo tempore si posthumus non nasceretur, ad legitimos non pertinebat l. 3. §. 11. D. de suis et legit. Tempus hoc constitutum magni momenti est praesertim si servam post 182. diem enixam prius vero manumissam spectas, quod enim ex illa nascitur liber est. Omnes autem sui sine contemplatione quis prior quis posterior sit in stirpes succedunt §. 6. J. de heredit. quae ab intest. l. 6. §. 0. D. de suis et legitimis heredib.

139

Deficientibus suis adgnati vocantur, ita quidem ut prior gradu posteriorem excludat. l. 2. §. 4. 5. 6. 7. D. de suis et legitim. §. 1. J. de legit. adgnator. success. Nec interest qua ratione adgnati effecti ~~esse~~ sint fr. 1. §. 10. 11. D. de suis et legit. hered. Dividunt autem hereditatem non in stirpes sed in capita. In media jurisprudent. lex Voconia multa hic mutasse dicitur. Paulus IV. 8. §. 3. J. de legit. adgn. success.

Tertio gradu in successione gentiles vocabantur, de quibus Ulp. XXVI. 1. et Coll. L. M. et R. XVI. 2–4. Quinam autem gentiles sint, difficile dictu, equidem antiquiorem ~~et~~ quam Niebuhrianam opinionem potius amplecterer.

Alia ratione liberto ~~in successione~~ succedebatur, quod cum ad rem haud pertineat omisimus, ad descriptionem successionis ex jure praetorio transeuntes.

Successio ex jure praetorio nisi ~~ult~~ ultimo casu admittebatur. ~~dum~~ Si enim spes alia ratione succedendi erat, nulla b. poss. a praetore dabatur l. 1. §. 2. l. 3. D. si tabulae test. nullae. Neque licet b. p. petere nisi eum qui testamento heres scriptus

Si quis defunctus sit, cui sit frater, et alterius fratris filius, sicut ex superioribus intelligitur, frater potior est, quia gradu praecedit: ibid

Sane consanguineos lex non adprehenderat interpretatione prudentium primum inter agnatos locum acceperunt. Sui heredes sunt hi: primo loco filius, filia in potestate patris constituti: nec interest, adoptivi sint, an naturales — —

ibid §. 3tio

Post filius, filias, ad intestato eum successionem inter suos veniunt nepotes, neptes, pronepotes, proneptes, ac deinde masculino sexu post filium descendentes, si nullus parentum impedimento ipsis in avi potestate, vel proavi familia remanserit — — — Filii, licum nepotibus ex alio filio susceptis in familia retinentur, ab intestato ad patris successionem cum fratris filius vocantur:

ibid

Consanguinei sunt eodem patre nati, licet diversis matribus, qui in potestate fuerunt mortis tempore: — — — Soror jure consanguinitatis tam ad fratris, quam ad sororis hereditatem admittitur.

ibid

Feminae ad hereditates legitimas ultra consanguineas successiones non admittuntur: id quod jure civili voconia rationem videtur effectum. ibid

non inveniebatur. Nam si contra erat, cavebatur id Edicto praetorio si quis omissa causa test. D. 29. 4.

Habes duplicem modum succedendi, ad quos postea nonnullum incrementum legibus, dictis, constitutionibusque principum accessit. hinc in l. 1. D. hered. petit. illa opinio, hereditatem ad nos vel veteri aut novo jure pertinere.

Observandum autem est, utramque successionem hereditatem et bonorum poss. per universitatem vocari §. 6. J. per quas person. Hereditatem tamen rectius vocaveris illam quae ex XII. Tab. defertur, licet et bonorum poss. eo nomine adpellatam invenimus l. 138. D. V. S. Utramque tamen singulatim Icti tractant, ita quidem ut in Corpore Juris Justinianeo et Ulpianeis Fragmentis de hereditate prius, postea vero de possessione bonorum disseratur.

Supra a nobis memoratum est, bonor. poss. ~~non solum a veteri instituto~~ legibus XII. tab. fundatam esse, ita quidem ut veteris successionis et in hac nova bonor. poss. deprehendas pr. J. de bonor. poss. l. 6. §. 1. de bonor. poss.

Novas autem dispositiones has a praetore factas deprehendimus I. Cum olim sola agnatio summum principium hereditatis esset, nam cognatio effecta est, ita, ut emancipati cum suo in successionem vocarentur. II. Fatur porro id tuetur et voluntates testatoris conservarentur, itaque testamentum minus solemne tueri permittit, personasque incertas et posthumos ad success. vocat. III. Jus observat, ne testamentum destituatur quapropter quatuor classes success. facit. Duos itaque succedendi modos in jure post. invenimus secundum et ab intestat. Accessit tertius contest. qui tum

Si sui heredes non sint, ad consanguineos, id est, fratres et sorores ex eodem patre, (hereditates pertinent). ibid. §. 4. (Collat. Tit. XVI.)

Post suos ab intestato legitimi admittuntur, primum consanguinei: ii sunt fratres et soror, qui in ejusdem potestate patris fuerunt, etsi ex diversis matribus nati sint ibid. §. 6.

Cum filius filiave, et ex altero filio nepos neptisve existant, pariter ad hereditatem avi vocantur. §. 6. Inst. III. 1. de heredit. quae ab intest.

— plane si et conceptus et natus fuerit post mortem avi, mortuo patre suo, deserto que postea avi testamento, suus heres non existet: quia nullo iure cognationis patrem sui patris tetigit. Sic nec ille est inter liberos avi, quem filius emancipatus adoptaverat. Hi autem cum non sint quantum ad hereditatem liberi, neque bonorum possessionem petere possunt, quasi proximi cognati. §. 8.

Non tamen omnibus simul adgnatis dat lex hereditatem: sed iis, qui tunc proximiore gradu sunt, cum certum esse coeperit, aliquem intestatum decessisse. III. §. 1.

Quod ad feminas vero ita placebat, ut ipsae consanguinitatis iure tantum capiant hereditatem, si sorores sint: ulterius non capiant. Masculi autem ad earum hereditates, etiamsi longissimo gradu sint, admittantur.

§. 3.

dabatur quando heres vel praeteritus vel exheredatus non erat. Erat itaque contra tab. sec. intest. Tit. Ulp. 28. 1. Prima pars edicti contra tab. vocabatur l. 4. 12. D. de Carb. Ed. Ulp. XXVIII. 5. qua deficiente Bonor. poss. intestati dabatur l. 1. §. 2. Si tab. test. nullae.

Duo jura autem utrumque id conciliatur. Non contradicente jus praet. civili juri praefertur. Ubi conferm. heres eligendi potest. habet an jure civili an praet. succedere velit §. 1. J. de bon. poss. Jure civili juri praetorio contradicente, primum praefertur Ulp. 28. 3.

Suus heres ter ad success. vocatur, quapropter etsi in primo gradu succedere nolit, b. p. tamen ad secundum sive ... devolvitur. Emancipatus ejusdem atque suus jus est l. 6. de leg. praest. l. 6. §. 1. Bonor. poss. l. 10. §. 5. B. poss. contra tab. l. ult. de lib. et posth.

Dicuo adparet jure praetorio b. poss. datis debuisse semper esse hereditates Ulp. 18. 12. pr. J. de B. poss. eaque distinctio hic ovarit ut inter domin. et b. poss. vel ut aut. pub. et ex jure pro Quirit. Itaque etsi b. poss. tanquam utilis illi, qui ex jure hereditatis succedere posset data est. hic semper tanquam heres erat l. 15. pr. l. 6. de legat. praest.

Successionis itaque jure praetorio IV. Classes erant I. Unde liberi. II. Unde legitimi III. Unde cognati. IV. Unde vir et uxor.

I. Omnes quos contra tab. praetor vocaverat hic considerabantur l. 1. §. 5. D. 38. 6. nec minus horum suos l. 1. §. 1. D. Bonor. poss. contra tab. Denique postumum §. 8. J. hered. quae ab intest.

II. Omnes quos et antiquum jus civile vocabat, itaque et sui demo l. 2. pr. D. 38. 7. Vocantur masculi et feminae l. 2. §. 1. D. 38. 7. Et hos, quos S. C. Orphit. et ~~Tert.~~ Tertull. vocat. l. 2. §. 4. D. et Theophil. ad §. 1. B. poss.

Quod ideo ita constitutum erat, quia commodius videbatur ita iura constitui, ut plerumque hereditates ad masculos confluerent.

<u>ibid</u>

Et hoc quidem lex duodecim tabularum nullo modo introduxit: sed simplicitatem legibus amicam amplexa, simili modo omnes adgnatos, sive masculos sive feminas cuiuscunque gradus ad similitudinem suorum invicem ad successionem vocabat. <u>ibid</u>

Quare etenim uno eodemque gradu naturali concurrente, et adgnationis titulis tam in masculis quam in feminis aqua lance constitutis, masculis quidem dabatur (jure Pretorio) ad successionem venire omnium adgnatorum ex adgnatis autem mulieribus nulli penitus, nisi soli sorori, ad adgnatorum successionem patebat aditus. <u>ibid</u>

Ideoque in plenum omnia reducentes, et ad ius XII. tab. eandem dispositionem exaequantes, nostra constitutione sancimus, omnes legitimas personas, id est, per virilem sexum descendentes, sive masculini generis, sive feminini sint, simili modo ad iura successionis legitimae ab intestato vocari, secundum sui gradus praerogativam: nec ideo excludendas, quia consanguinitatis iura sicut germanae non habent — — — His etenim personis praecedentibus et successionem admittentibus, ceteri gradus remaneant penitus semoti, videlicet hereditate non ad stirpes, sed in capita dividenda.

<u>§. 4.</u>

III. Unde Cognati. Classis haec a praetore inventa l. 1. pr. D. h. t. vocantur omnes consanguinei usque ad 6. grad. ita ut prior posteriorem gradu excludat l. 1. §. 3. D. h. t. §. 5. J. Succ. cognator. Et adgnati capite deminuti l. 2. D. h. t. Pater naturalis, nec tamen spurii, huic succedunt. Et mater cum liberis, nec refert an spurios an ex justis nupt. procreat. denique omnes qui supra. l. 1. §. 4. l. 3. D. h. t.

IV. Deficientibus his omnibus conjuges sibi succedunt l. 1. C. Unde V. et U. <u>pro antiquo jure</u> h. e. praetoris s. ante leg. J. et C. P.

dummodo justae nuptiae erant, usque finem vitae conjuges in matrimonio mansere.

Succedebatur autem in I. classe non gradibus sed si filius non adgnovit neque nepos potuit, itaque sequens ordo succedebat. Neque in II. gradu. sed in III. gradibus. l. 1. §. 6. 10. de Succ. Edicto. §. 7. J. de legit. adgnat. succ.
<u>Regulariter</u> in capita, <u>per except.</u> in stirpes.

Non sic parentibus liberorum, ut liberis parentium debetur hereditas: parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos naturae simul et parentium commune votum.

Papinianus l. 7. §. 1. D. 38. 6. Si tabulae.

Si quis igitur proximus cognatus, dum heredes scripti deliberant, diem suum obierit: sequens quasi proximus, admittetur: hoc est, quicumque fuerit tum deprehensus, proximum locum optinens.

Ulpian l. 1. §. 7. D. 38. 8. Unde cognat.

Largius tempus parentibus liberisque petendae bonorum possessionis tribuitur, in honorem sanguinis videlicet.

ibid. §. 12.

In successione, quae titulo consanguinitatis vel in bonorum possessione, quae proximitatis nomine competit, tam fratres, quam sorores pari iure esse, licet non ex eadem matre suscepti sunt, incertum est. nec huic derogatur, quod amitas vestras ab avo vestro dotatas fuisse proponitis. l. 1. C. V. 58. de Legit. hered.

Ad intestati successionem agnationis quam proximitatis iure venientes haberi potiores, certum est. l. 5. ibid. cf. l. 7. ibid.

Defunctis suis extantibus heredibus, et abstinentibus vel repudiantibus hereditatem, frater iure consanguinitatis succedere potest. l. 6. ibid.

De emancipatis filiis, qui ex sacro rescripto patribus impertito hoc a suis genitoribus meruerunt, dubitatum est. §. 1. Cum enim Anastasiana lex iura

fratribus legitima nostra lex praevenit: si quis ex his sine testamento et liberis decesserit, utrumne ad fratrem, vel sororem ejus successio devolvatur, an ad superstitem patrem, dubitabatur. hujusmodi dubitationem compendioso responso duximus esse finiendam. Ideoque sancimus, ad similitudinem maternarum rerum aliarumque, de quibus iam a nobis lex posita est, etiam hujusmodi hereditatem iure quidem dominii ad fratres vel sorores in totum pervenire, usumfructum autem eius patri totum, sive priorem statum servaverit, sive ad secundas migraverit nuptias adquiri: sive per sacrum oraculum emancipatio procedat, sive alio legitimo modo a sacris paternis fuerint absoluti.

l. 12. §. 1. pr. C. ibid

Lege XII. tab. bene humano generi prospectum est, quae unam consonantiam tam in maribus quam in feminis legitimis, et in eorum successionibus, necnon et in liberis observandam esse existimavit: nullo discrimine in successionibus habito, cum natura utrumque corpus ediderit,‡ ut maneat suis vicibus immortale, et alterum alterius auxilio egeat, ut uno semoto, et alterum corrumpatur.

l. 14. C. pr. ibid

‡ Consonum de die natali c. 5. S. Chrysostomus in Paul. Epist. ad Ephes. 5.

Hujusmodi itaque legis antiquae reverentiam et nos anteponi novitati legis censemus, et sancimus, omnes legitimas personas, id est per virilem sexum descendentes, sive masculini, sive feminini generis

sint, simili modo ad iura legitimae successionis ab inte-
stato vocari secundum gradus sui praerogativam;
non ideo excludendas, quia consanguinitatis iura
secundum germanae observationem non habeant.
Cum enim unius sanguinis iura remaneant
per virilem sexum incorrupta: quare naturam
offendimus, et legitimo iuri derogamus?
ibid

Exposito successionis modo secundum ~~civile~~ jus
Civile et praetorium, etsi explicationi consti-
tutionis nostrae satis fecisse videamur
~~[illegible]~~ quicquid in hac re ab imperatoribus
mutatum esset, vel tribus verbis memorasse
juvabit.
Antonino Pio regnante S.Ctum ~~[illegible]~~
Tertullianum factum est, ut mater in
ordine unde Cognati ad hereditatem capien-
dam a praetore vocaretur. Cujus vestigium
iam sub Claudio reperiuntur, hic enim ~~ma-~~
~~tri~~ in solatium liberorum amissorum
Suetonio (in Claudio c.19. §.1. J. III.13) nar-
rante matri hereditatem dedit. SCto
tamen cujus meminimus cautum est, ut
nisi mater jus trium vel quatuor liberorum
haberet, ab hereditate capienda excludere-
tur Paulus IV. §1. – 4. Quod postea ab
imperatore Constantino mutatum est,
adeo quidem, ut licet mater jus supra

dictum non haberet, jure tamen civili liberis suis succederet l. 2. C. Theod. l. 7. C. Just. de legitim hered. Imperator vero Justinianus addidit, ut omnes adgnati a matre excluderentur. Quod si cum filia ad capiendam hereditatem vocaretur, ut dimidium, si vero cum filio, partem virilem ex hereditate caperet statuit §. 4. 5. J. III. 3. l. 7. C. VI. 56.

l. 3. C. de legitim. hered. Cujac. Obs. XVIII. 18.

Inter adgnatos, et cognatos hoc interest, quod in agnatis etiam cognati continentur: inter cognatos vero agnati non comprehenduntur. Paul. IV. 8. §. 13.

Feminae ad hereditates legitimas ultra consanguineas successiones non admittuntur: idque iure civili Voconiana ratione videtur effectum. Ceterum lex XII. Tab. nulla discretione sexus cognatos admittit. ider §. 22.

Omnis successio proximiori defertur. id. §. 23.

sane consanguineos lex non apprehenderat, interpretatione prudentum primum inter agnatos locum acceperunt.

Paulus (ubi?) cf. et l. 10. §. 1. D. de Gradibus.

In Praetoris edicto adeo prisci iuris utuntur et sui et Romani patri, modo hi contraheriat, ut nec differentiam, quam mansisse constat, quod Tab. sui ipso iure, emancipati non nisi agnita bonorum possessione successerint, cum omni bonorum possessio nunc rationes conciliare valeant. cf. l. 14. D. de suis et legitim. hered. l. 15. pr. de legatis praest. contra tab. §27.

Hugo §27. Diss. de fundamento success. ab intest. Gott. 1775.

Non quidem Praetori, sed legi Voconiae tribuitur illa antiqui iuris mutatio, secundum quam feminae non ultra consanguineorum gradum ab intestato admittebantur, quas antiquissimis temporibus nihil omnino proprii habuisse, mox vero, prisca morum severitate corrupta, institutionibus legatisque deditas esse, supra monuimus.

§ 29.

— Sub Hadriano res ita composita est, ut matrem trium vel quatuor liberorum ius habentem in liberorum hereditate, praeter defuncti liberos, patrem et fratrem consanguineum, nemo antecederet, et sola soror consanguinea simul admitteretur. § 31.

Tertio gradu cognati vocabantur, omnes nimirum sanguine coniuncti, ad quos prima edicta non pertinuerunt; ergo tam per masculos coniuncti, at capite minuti, quam feminae ultra consanguineorum gradum agnatae, et mares quoque per feminas ab eodem, quo defunctus, stipite descendentes. Nepotes ex filia hoc eodem loco substiterunt, liberi intestatae matris et mater intestato liberorum ante S.C. Orphit. et Tertull. fratres uterini, vel. Etiam potissimum ordo Praetori et manifestus bonorum possessionis abusus et clandestina legatio obiicitur. At si unquam, hic certe culpa vacat, nam vocatis edicto: Unde legitimi, illis omnibus, quos lex vel dictum heredes faceret, nihil adversus has normas admisit: porro quid interest, suffragio populus voluntatem declaret, an rebus ipsis et factis? l. 32. §. 1. D. de Legib. — — — Eo tempore, quo minui in dies plebem ingenuam omnes conquerebantur, id quod proscriptionibus, bellis civilibus, caelibatu fieri necesse erat, deficien libus saepe adgnatis grave fuisset, tot hereditates propinquis eripi. Admissis semel mulieribus, sequiore sexu sub principibus ad aequalitatem cum masculis nitente, neglecta bonorum in eadem familia conservatione, nihil obstare videbatur, quin admitteretur mulierum progenies, quae si nondum aequo iure cum adgnatis vocari poterat, his tamen deficien libus iure quodam suo hereditatem postulabat

L 32. 177.

Sanctissimum principem pruritu quodam in novandi iura instigatum legislatoris gloriam affectasse, nemo negabit, qui tot leges Codici insertas, tot novellas, levissimam saepe correctionem adhibentes, et magnificas earum prologos vel semel perlustraverit. § 35. cf. Montesquieu Grandeur et Decadence des Romains cap. 20.

Fundamentum totius Novellae (118) in eo positum est, ut successio ab intestato instar testamenti esset, quod lex pro defuncto, secundum praesumptam eius voluntatem, conderet. Quanquam enim ex amore ultimi possessoris, absoluto iure naturae, ius succedendi non aeque ac ex condominio repeti potest; certum tamen est, in resp. receptis semel testamentis, commodiorem et fini successionis magis congruentem rationem inveniri non posse. Privata proprietate id efficitur, ut melius singulorum industria excitetur, cum fructus non omnibus, sed illi tantum cedant, cuius labore parati sint; successio addita est, ne quis gravaretur, ultra fines ipsius vitae spatium privato patrimonio et per indirectum rei publ. prodesse. Etiamsi ipse meliorationibus frui non possit, solatium est spes, fore ut liberi, propinqui, amici iis fruantur. Porro cum securitas civium inde minui possit, quod ex obitu alterius alter bona lucretur, aliter huic malo mederi nequit legislator, quam si successorem ex eorum numero designet, quorum pietas metum omnem arceat. § 36.

Alia vero quaestio exoritur, utrum praesumtio amor ex graduum proximitate recte diiudicetur. In remotioribus agnationis id fere numquam obtinet, sed cum in prioribus gradibus satis certum sit, filium plus amitti, fratrem plus patruelis diligi, aliam autem praesumtionem legislator sentiens, non posset non in reconditas maximas familiares inquirere, et iudicis arbitrio plurima tamen relinquere; non est, quin gradus proximitati omnis consultaretur, cum praeterea defunctus tacito consensu eam agnoverit, cui licuisset aliam suae hereditati legem scribere, facultates testandi inter remotiores agnatos ac per legitimam quidem circumscripta § 28.

In gentes barbaras, feminae ab hereditate pelluntur. Hugo § 10. et quos laudat: Nüller prima linea iuris priv. pand. § 18. n. a. Ferguson On civil Society. Miller, Distinction of ranks in Society cap. 1. Forster Observations made during a voyage etc. p. 418. versionis Germ. p. 362.

Ad dudum Justiniani subtili et virtutes et vitia barbarorum exuerant; licet enim ipsa Triboniani tempora barbariei non immerito arguantur, est tamen immensum quid inter conditionem hominum, ad urbanitatem nondum informatorum, et conditionem populi a summo fastigio, ad quod maiores pervenerant, per aliquot saecula relapsi. Quaedam semel inceptisse

sufficiat, ut aliter per ipsam rei naturam fieri non posse videantur, de quibus tamen antea nemo cogitaverat. Hac potissimum sequioris sexus in resp. conditionem refero. Non patiuntur mulieres aliquid iuris sibi eripi, licet eodem fortiter saepe careant, priusquam se eo non posse carere edocerentur. Mater, quae cum fratribus successit, iniuria filias affici putaverit, si hereditatis expertes esse iuberentur. Naturalis, neque infrequens, gentium progressus est, feminas primum neglectas tandem admitti. inversi autem ordinis, quo feminae jam admissae postea excluderentur, exempla equidem non habeo.
§ 39.

Autor Novellae 21. qui exhonorari naturam putavit, nisi feminae cum maribus simul succederent, non potuit non omnem masculorum praerogativam tollere. Plena enim exaequatio simplicitate, legibus amica, commendabatur, et profecto tam exiguum ante Nov. 118. erat veteris institutionis vestigium, ut nihil impediret, quo minus et hoc prorsus aboleri posset.
§ 40.

~~hereditas~~ a ~~singulari successio diff~~

Successio per universitat. a success. singulari differt, nam prima omne jus prioris domini in me transfert, secunda singularia jura; quod tamen in jure Romano nonnunquam confunditur. l. 17. § 5. de Pact. l. 4. § 29. Doli Except.

Cicero Verr. III. 42. Voconium lege sua sanxisse ait: ne quis heredem virginem, neve mulierem

faceret heredem. Asconius voconiam legem tulisse, ne quis census heredem relinqueret filiam. Epitome Liviana ne quis mulierem heredem instituerent. Aug. de Civit dei lib. 3. hanc legem latam esse, ne quis heredem mulierem faceret, nec unicam filiam. Dio lib. 56. κληρονομεῖν ὑπὲρ δύο ἥμισυ μυριάδας οὐσίας. maiorem XXV. millibus nummorum. sestertium. Lege XII. tab. quam heredem instituere concessum erat, sed cum postea viderentur Romani mulieres divitiis affluentibus nimium efferri, saepe enim verum est illud intolerabilius nihil est quam femina dives, tandem placuit populo Romano quoddam veluti frenum iniicere: de censu cf. Cicero verr. III. 73. per legem voconiam licere ei qui census non sit, plus legare, quam ad heredem heredesve perveniat.

Fratres et sorores defuncti, excludunt filios fratrum et sororum l. 3. 14. C. h. t. §. 4. J. de legitim agn. success. Hodie filii fratrum et sororum, repraesentant vicem patrum suorum, ut pro stirpibus concurrant cum fratribus et sororibus defuncti, N. 118. c. 3. Nov. 127. c. 1. Notandum, quod ait l. 3. C. h. t. quod lege XII. tab. obtinuit etiam in omni jure agnationis, peinde atque in jure liberorum. At lex voconia alia consanguineos

non admisit feminas ad legitimam hereditatem: quod lex obtinuit usque ad aetatem Justiniani, qui restituit jus antiquum l. penult. C. lot.

~~l. fin.~~ Wissenbach ad l. 2. C. Legit. her.

Non aliud videtur solatium mortis, quam voluntas ultra mortem. Quinctil. Declamatt. 308.

bonorum possess. quae liberis praeteritis datur, contra lignum tabu, dicitur. Cujac. Obs. XI. 14.

148

ad l. 4. C. de jure delib.

hereditas ~~jure civili~~ successori ~~defertur~~ jure civili non non pacto ~~...~~ ~~...~~ delata defertur, ~~pacta~~ nam hujusce generis pacta contrahere jure vetitum erat. l. 61. de V. O. l. 4. C. de Inutilibus stipul.

anno 249 / 47 / 202 — 1004 / 47 / 957 — 957 / 47 / 1004 — 1004 / 47 / 957 — 957 / 47 / 1004

Fil. f. olim nihil ~~sa~~ jussu patris ~~p~~ acquirere poterat, ita ut servus domini jussu. Quod tamen in gratiam fil. fam. mutatum est, ita ut fil. consentiente patre acquireret, nolente vero acquireret sibi non patri; quod idem patri concessum. l. 8. C. de bonis quae lib.

Si quis in emancipatum minorem, prius quam fari possit, aut habere rei, quae sibi donatur, affectum, fundum crediderit conferendum: omne jus compleat instrumentis ante praemissis. Quod jus per eum servum, quem idoneum esse crediderit, transigi placuit: ut per eum infanti adquiratur.
l. 26. C. Donat.

Z wyznania mojego przyczyny
wśród natłoku takiey mieszaniny;
liczone rzeczy znalazłem naczem
których to sprawcą iest Zoinek obrazem. W L.

l. 3. C. de donat.

Spem futurae actionis plena intercedente donatoris voluntate posse transferri, non immerito placuit. PP. Non. Mart. Decio A. I. et Grato Coss. 251.

‡ Donare nihil aliud est, quam liberalitatis causa dare, ut datum nunquam repetatur l. 1. D. donat.

Quodvis ~~Omnis~~ conventio ex consilio ~~facta~~ inita, ut ex re nostra aliquid emolumenti ~~alicui~~ alteri accedat, ~~non impropria~~ Quapropter legatum, negotiorum gestionem, vel hereditatem fideicommisso tibi relictam donationem ~~[illegible]~~ recte donationem vocaveris ‡ Melius tamen erit, ~~est,~~ hanc solam ~~omnem~~ pactionem, contractum ~~vocare~~ donationis, quae liberalitatis causa (in te transferendae ~~[illegible] contracta est.~~ ‡ Harum autem obligationum contrahendarum varia genera sunt; ~~[illegible] tamen ea sunt, quas dandi, obligandi vel liberandi causa cum aliis inimus.~~ ~~Ipsa autem obligatio~~ Variis ~~autem~~ modis ~~contrahi potest, obligatio haec~~ contrahi potest ‡, licet frequentissime ~~legitime tamen fit, ut~~ solo consensu contrahatur ‡; quicquid itaque de ~~eo~~ obligationibus consensu contractis diximus, ad hunc ~~[illegible]~~ contractum ~~[illegible]~~ trahi potest l. 6. l. 13. l. 7. C. h. t. ~~l. 2. §. 1.~~ l. 19. §. 2. l. 10. D. h. t.

‡ sive ut JCtus loquitur, ~~[illegible]~~ quod nostrum est, ejus, in quem ea transfertur fiat, donationem vocamus, l. 7. §. 10. V. O.

‡ Cum et hodie ut quaevis ~~Nam et~~ donatio acquisitionis genus sit ~~est~~ pr. J. de donat. ‡ generaliter ~~[illegible]~~ ~~non~~ [illegible] sit modorum donationis; quot rerum esse l. 5. D. donat. inter V. et U.

‡ sive stipulando sive accepti ferendo l. 17. D. donat. sive creditori meo promittendo l. 21. pr. D. donat. ‡ Nam et hic qui in jure interrogatus nihil sibi deberi responderit, donare videtur l. 29. §. 1. D. donat. ‡ sive delegando l. 11. C. donat.

‡ l. 1. pr. D. donationib.

‡ ~~Nam ut [illegible]~~ l. 5. D. donat. Aut affectionis gratia neque honestae, neque inhonestae donationes sunt prohibitae: honestae erga bene merentes amicos: inhonestae circa meretrices.

Si autem quaeris, quo modo res tibi donata transferri debeat, de hac quaestione ita respondemus quod eo solum modo res donata transferenda sit ~~Quo autem modo ad finem perduci debeat,~~ ~~id forte quaeris? Sed dubitari non potest,~~ ~~eo modo donationem transferendam esse~~, qui rei donatae proprius est. Itaque tradi ~~tradi~~ vel manu pari vel cedi debet. ‡ Nam dum solemnia ‡ in usu erant ~~[illegible]~~ Olim nisi stipulando extraneo ad donationem transferendam se obligasset ‡ ~~ratio~~ donatio rata non erat, Constantini lege ~~Justiniano~~ tamen ~~jure~~ ~~concessum~~ statutum est, ut quocunque modo pactio de transferenda obligatione inita ~~[illegible]~~ esset valeret ~~debeat~~ l. 35. ~~l. 1. C. eod.~~ ita tamen ut § 5. C. h. t. ~~Sed et~~ delegando ~~donare posse~~ ~~[illegible]~~ l. 2. C. h. t. expromittendo l. 2. § 2. l. 33. § 3. D. h. t. vel actiones nostras alii cedendo l. 3. C. h. t. ‡ ~~[illegible] inter~~ ~~[illegible] quibus donare [illegible]~~ ~~[illegible] l. 3. § 10. [illegible]~~

Lege Cincia ‡ cautum erat, ‡ ~~ut~~ ~~ultra~~ ~~XXIII~~ ~~[illegible]~~ donare liceret, ‡ neque ~~alio~~ modo valida donatio esset, quae sine mancipatione intercessisset. ‡ Cave tamen credas, ~~id~~ ~~lege~~ ~~hac~~ ~~lege~~ donationes ultra modum factas, hac lege vetitas fuisse, saepe enim apud autores ~~majoris~~ ~~modi~~ donationum majoris modi mentio occurrit. ‡ Quid autem lex Cincia volebat? Nihil aliud nisi ut donationibus minus consideratae factis occurreret. Quodsi tamen perpetua ac

---

‡ antiquo jure donatio imperfecta erat, nisi traditio subsecuta esset l. 4. 7. C. The. Trad. donat. Paulus II. 5.
‡ ~~l. 1. § 17. l. 2. D. Publ. in rem act.~~
~~l. 2. C. Herm. eod.~~ ; l. 4. 7. C. Th. donat. ~~Paulus II. 5.~~

‡ ~~vel rem transferendo~~

‡ obligationem inire possit. Sed quoniam solemnium formularum in donatione transferenda mentionem fecimus, nonnulla de ultra [modum] illis addisse juvabit.

‡ ne [ultra] certa ‡ ‡ Fr. Brumer. l. c. cap. 6to.

‡ ~~[illegible] XX. 18.~~ quonam tempore lata fuerit difficile dictu nam est. ‡ Est Fr. Brumerus varia argumenta hac de re protulerit, (in Comment. ad leg. Cinc. cap. 2. 3. ed 1668. Parisiis) nihil tamen certi ex illis erui potest. ‡ ~~l. ult. § 1. D. donat.~~

‡ ut apud Plin. II. 4. I. 19. VI. 25. VI. 32. VII. 14.

constans majoris donationis transferendae voluntas tibi esset, nisi illam in jure cessisses vel mancipasses, rata non fuit. Sperabat enim fore, ut ambagibus his, quae actus hos solemnes sequuntur, citius ad mutandam opinionem tuam animum declinaveris, quam si stipulatione incontinenti commissa, id quod promisisses, revocare non posses. ‡ ~~Justinianeo tempore~~ sequentibus temporibus idem quod mancipatio et in jure cessio, insinuatio valebat, ‡ mutatoque nomine obligationis cedendae ~~pro XX M. et~~ deinde pro quingentos solidos statuit, ita quidem ut donatio ultra statutum facta non valeret, et quod ultra donatum esset, condictione indebiti repeti posset l. 21 pr. l. D. h.t. (~~[illegible]~~ l. 5. §. 5. doli Except.) Neque ~~tamen~~ lex Cincia ~~per~~ ~~novas leges~~ ~~novam hanc~~ ~~Justinianeam~~ Constantini ‡ ~~praecipue~~ ~~constitutionem~~ abrogata est, ~~valebat enim~~ ~~in omnibus casibus~~, ~~et~~ in omnibus enim donationibus quae minoris momenti erant, valebat, donec usu et moribus abolita esset. ~~l. 2.~~ 27. 34. pr. C. h.t. l. 36. §. 3. C. h.t. §. 2. Inst. h.t. legem itaque nostram non inepte cum lege Plaetoria

‡ 4. Josephus Fernandez de Retes in Meerm. Thes. A. et N. tomo II. p. 626. ‡ de Retes l. c. p. 650. / 99. in civitatibus de magistratibus apud quos fieri deberet v. Savigny l. c. p. 42.

novis legibus
‡ l. 1. C. Theodos. de sponsal. l. 1. C. Th. de donat. ibique Gothofred.

corporaverit, quae licet infames esse jubeat quicunque cum pupillo obligationes contraxissent, non vetabat tamen si curatores obligationem illam ~~minoris~~ adprobante minor XXV. annis contraheret. Nam ut in lege Cincia omnes obligationes praescripto modo non factae rescindebatur, ita praetor minorem in integrum restituebat, ~~si modo~~ qui lege praescripto non contraxerit. Ex his itaque apparet legem Cinciam ut Pithaeus ad Ulp. I §. 1. putavit imperfectam non fuisse, nam si repeti potest, quod ultra modum donatum fuerit, lex imperfecta dici non potest ~~tit. de legibus~~.

Nunc autem si nostram constitutionem in qua de donationibus agitur recte inspiciamus ǂ qua ~~de re in illa agatur~~. Cum enim supra exposuerimus quascunque res donari posse ǂ, donationemque actionem esse, eo consilio initam ut aliquid emolumenti a nobis alii accedat, facile apparebit ~~et~~ spem futurae actionis ǂ donari posse ǂ Nam quandam ǂ Tryphoninus l. 46. D. Verb. recte ait spes quasdam versari in jure, easque cedi ac donari dicit ~~posse~~ ǂ id quoque de nostra consideratione intelligendum esse ǂ Quaenam autem (nomina autem) ~~transfert et quidem~~ invitis debitoribus ~~tit. C. donat.~~ l. 1. [illegible]

ǂ eadem ~~tam~~ in illa observanda esse animadvertemus,

ǂ sive ea corporalis sive incorporalis esset l. 9. pr. D. donat. ~~quapropter si ad donationem saepe obligaremur, beneficium competentiae nobis manebit l. 12. D. donat.~~

ǂ l. 11. §. 1. D. inoff. test.

ǂ unum et enim posset l. 8. §. 1. D. Empt. vend. ~~M~~ l. 2. C. donat. l. 11. C. eod.)

ǂ Quapropter et in mandati actione donatio est l. 6. §. 2. mand. et hic donare videtur qui querelam inoff. test. instituit, eamque dereliquit ǂ

ǂ Non enim res corporales sed et incorporales cedere ~~possumus~~, et donare possumus ~~l. 11. §. 1. D. [illegible] l. 9. Donat. l. 14. eod.~~ l. 25. §. 2. eod. ~~l. [illegible] eod.~~ l. 1. D.

~~† Quae atque latissimo sensu atque creditor conditionalis accipitur l. 54. l. 55. D. V. S.~~

† Cedere enim diem, incipere ~~celeri~~ pecuniam deberi, significat. l. 213. D. de V. S.

† protulisse

† certum est.

† donatum accepit, de translata sibi illa certus est l. 10. C. Donat.

~~Nam donatio tam~~ solum tunc
† ~~tunc enim donatio~~ rata est, cum is
qui ~~donat, quam se donavit, intelli-~~
~~get l. 10. C. de d. et.~~

spes sit quae in iure versetur, id forsan quaeres? Sed constat, quamlibet obligationem conditionalem†, ex qua non ~~quidem iam debetur, verum~~ debitum iri spes ~~esse, donationem~~ spem iuris adpellari. §. 4. Inst. V. O. † de donatione spei nisi pigeret taedeo omnibus quae nota ~~iterum~~ repetere ~~docere~~, multa loca proferre possem, sufficiat itaque praeter legem nostram l. 17. D. de hered. vel act. vend. ~~† l. 11. C. de hered. act. l. 11. C. eod. l. 11. §. 4. D. eod. l. 11. C. de Transact.~~, ~~quae vel aperte rescriptum imperatoris Decii confirmant, vel comoda interpretatione constitutio nostra ex illis elici queat.~~ Cum et res nondum divisae portio ~~fili~~ ~~de-~~ bitam delegare vel donare ~~fili~~ posse l. 12. C. donat. Non omnis tamen spes lucri accedentis † donari aut cedi potest; opinio enim spei quae a spe juris ~~quam~~ maxime differt nullo modo cedi potest, ut Papinianus l. 29. §. 2. Donat loquitur. Ibi enim opinio spei est, spes vana esse dicitur, eamque nullo iure niti, res notissima est. † Quod vero supra scriptam legem adtinet id addisse juvabit, neque pactum de constituenda illa ~~valere posse~~ convalescere, cum spem meam de successione capienda

1. f. Novat. ~~atque ad intimandum ... l. 6. D.~~

‡ Nec obstat l. 5. pr. D. P. Dotalib. cum I.Ctus ad mores graviores et leviores conjugum ibi respiciat, quae pacto privato sane tolli non possunt. sed permissum uxori est pacisci cum viro ne concubinam habeat, ~~quam habere vir ex lege novella CXVII. c. 9. non prohibetur, dummodo frequenter illa non utatur~~) cum id potius ad conservandos castos conjugum mores, quam luxuriem amplificandam valeat. Nam quocunque modo mulierem suam meliorem fecerit id valet l. ~~et~~. 26. ~~C.~~ de jure dot. l. 21. P. Dotal.

pacto firmari, jus gentium et civile ~~ex~~ prohibeant l. 16. D. Suis et legitim. ~~l. 15. C. de Pact. l. 28. D. eod.~~ l. 38. D. de Pact. ubi Papinianus ait: Jus publicum privatorum pactis mutari non potest. Quod absurdissime novissimus interpres Gallicus, ratiocinatus est. (vid. contra probabilior. interpret. Ger. Noodt. de Pactis et transactionibus cap. 19.) ~~constat autem et~~ ti actionem donare me posse l. 18. C. donat. Cum et parum de illa queam l. 17. §. 1. D. Pact. Coronidis loco addidisse juvabit, donationem ‡ etsi a contractibus ceteris differat, eo potissimum quod animus obligandi ~~a principio ipso~~ obligationisque constituendae ab ipso principio insit l. 3. §. 1. D. obl. et act. hic vero ex post facto convalescat. Attamen Jure Justinianeo non recte hec obligatio contractibus opponitur, cum ipso jure donatorem ad traditionem rei donatae cogatur. cf. l. 35. C. de litig. l. 4. C. eod. Recte itaque donatio contractus dicitur l. 17. C. fide instrum. l. 24. C. Donat. inter V. et U. l. 8. C. Praescr. 30. vel 40. ann. Jure autem Justinianeo non solum femina actiones suas donare potuit, sive jus quod ex S.C. Vell. illi competebat, sed Jure Canonico quoque c. 28. X. de Jure jurando. c. 2. X. de Pactis in Sexto.

De personis quibus donari potest, nihil est quod adda-

mus, iam enim supra de hac re egimus ubi de Acquir. et retin. poss. tractavimus. ostendimus enim et infanti cui plenus animi affectus non sit, donari posse, remque donatam ab illo, etsi non animo corpore tamen adquiri. Sed quia hoc ad adquisitionem possessionis magis quam ad donationem spectat, et cum constet nisi tibi res donata accepta sit, donationem nullam esse, cum ab utraque parte consensus adesse debeat, quaeri potest, an hic omnino necessarius sit? Duo de hac re inveniuntur loca, alter l. 18. D. Reb. cred. alter l. 36. D. A. R. D. loco Ulpianus JCtus contendit, si tibi quasi donaturus rem tradiderim, quam tu veluti commodatam recipis, donationem non valere, secundo vero Julianus negat rem tuam non fieri, quam a me tibi illam donantem acceperis, licet commodare illam me tibi putes et hanc sententiam et l. 10. §. 1. D. A. R. D. l. repetit. quas recentissimus interpres ‡ ita conciliare studebat, ut Julianeam sententiam Ulpianeae praeferret, priorem et ratione et jure Romano inniti affirmans. Hinc secundum interpretis illius opinionem si a contrario argumentamur, Ulpianicam sententiam ratione destitutam esse. Sed id affirmare nefas est, cum nullo modo persuadere nobis possimus ‡ tantum virum irrationaliter argumentatum esse ‡. Quapropter ad eorum opinionem pronior sum, quibus

‡ explicationem ab aliis tentatis (a Petro D'Orville et S. H. ab Idsinga cf. Oelrichs Thesaur. Diss. Belg. Vol. I. p. 295. ejusdem Thes. novus vol. I. p. 156.) nulla ratione habita,

‡ summum in universo orbe Romano judicem, sana ratione destitutum fuisse cum

‡ Gesterdingiana logica ad argumentandum de legibus supra laudatis usus non esset.

‡ nullam obligationem d. hoc casu contractam videri constat, cum ex utraque parte in causis obligationis contrahendae, erratum sit.

* l. 31. D. Locati cond.

I ~~sed~~, dominium ~~eorum te~~ [illegible] tibi adquisitum esse negatur

‡ quapropter doli exceptione tueri me posse recte Ulpianus ait. Illa Julianus tractat, cum de possessione adquirenda, non vero de obligatione contrahenda disserat. Tunc enim non solum possessio, sed proprietatem rei tradita ad te venire, hinc probari potest, quod sufficiat, in corpore nos consensisse etsi in causis donationis dissenserimus ~~[illegible]~~.

cuerunt, de re diversa utramque legem agere, ita ut l. 14. §. 1. D. Reb. Cred. mutuo, legem vero 36. D. A. R. D. de possessione adquirenda agi videatur. Cum enim nullum nisi utraque parte con~~sentientium~~ patiente contrahi possit, ‡ ~~[illegible]~~ ~~id esse adparet, quod ex una parte~~ ~~contractum~~ non fieri ~~[illegible]~~ ~~videri~~ ~~[illegible] de ejus causa erratum sit~~, neque nummos tuos esse, quos mutuos te accepisse putavisti, cum ego donare tibi eos vellem. Se quis neget (id pallem et Ulpianeis verbis evinci non potest) possessionem illorum te ~~non~~ adquisivisse * (esse ~~[illegible]~~) cum nummi rebus: sic dictis fungibilibus adnumerentur ‡ qui ~~[illegible]~~ simulatque illos consumpseris, re vera tui facti sint ‡ 2 cum id ~~[illegible]~~. ~~Tunc~~ enim ~~quod~~ secundum voluntatem meam ~~eos consumpsisti et vero tui facti~~ facti sunt cum illos mihi vindicanti ~~doli~~ exceptio doli mali ~~secundum~~ obiicietur, quoniam secundum Juliani sententiam proprietas eorum ~~[illegible]~~ tunc cum mihi illos tradidisti ad me pervenit.

l. 3. C. Donatio usf. VIII. 54.

Est et aliud genus acquisitionis donatio.
§. pr. J. de donat.

Aliæ autem donationes sunt, quæ sine ulla mortis cogitatione fiunt, quas inter vivos adpellamus: quæ non omnino comparantur legatis: quæ si fuerint perfectæ, temere revocari non possunt. §. 2. J. eod.

Probatio traditæ, vel non traditæ possessionis, non tam in jure, quam in facto consistit: ideoque sufficit ad probationem, si rem corporaliter teneant.

Paul. II. 11. §. 2.

Ei, qui aliquem a latrunculis vel hostibus eripuit, in infinitum donare non prohibemus: si tamen donatio, et non merces eximii laboris appellanda est: quia contemplationem salutis certo modo æstimari non placuit.
ibid. §. 6.

Donationes complures sunt. Dat aliquis ea mente, ut statim velit accipientis fieri, nec ullo casu ad se reverti: et propter nullam aliam causam facit, quam, ut liberalitatem et munificentiam exerceat: hæc proprie donatio appellatur.
Julian. l. 1. pr. D. de donat.

Affectionis gratia neque honestæ, neque inhonestæ donationes sunt prohibitæ: honestæ, erga bene merentes amicos, vel necessarios: inhonestæ, circa meretrices.
Ulp. l. 5. D. ibid.

Huic subjiciendum est jus l. 46. D. de Pact. ubi dictum est, spes quasdam versari in jure, et eas cedi ac donari posse, alias in opinione, hoc est in idea et inani expectatione et has donari non posse. l. 29. §. 2. D. de donat.

Hotman ad l. l. cit.

Ad verba ultima l. 46. D. de Pact. Spem etc. pertinens locus, an speratum ius cedi alteri possit: an spes futuræ, et nondum competentis actionis cedi possit. ubi distinctio hæc adhibenda est: utrum spes in iure, an in opinione versetur. In iure versatur spes, ut puta, cum obligatio conditionalis est, ex qua non quidem iam debetur, sed spes est debitum iri, ut ait §. 4. Inst. V. O. Tum enim, cum aliquid ius spei quæsitum est: ac propterea creditores conditionales, lata significatione appellantur l. 54. §. 105. D. V. S. sed et ejusmodi spes utiliter cedi, vendi, donari, pacto remitti potest l. 3. C. Donat. l. 17. D. de hered. vel act. vend. (18. 4.) l. 1. C. de Pact. l. 16. C. eod. (de Pact.) l. 21. §. 4. D. de Pact. l. 11. C. de Transact. ubi de legatis et fideicommissis sub conditione relictis pendente conditione utilius dicitur esse pactio. In opinione versatur spes, cum quis nulla obligationis specie, sed tantum idea et inani expectatione ducitur: ut cum adgnatus legitimam adgnati sui hereditatem sperat. hæc spes, quæ nullo certo iure nititur, neque cedi, neque pacto remitti potest l. 29. §. ult.

In aedibus alienis habitare gratis, donatio videtur: id enim ipsum capere videtur, qui habitat, quod mercedem pro habitatione non solvit. Potest enim et citra corporis donationem valere donatio: veluti si donationis causa cum debitore meo paciscar, ne ante certum tempus ab eo petam.

Pomp. l. 9. pr. ibid.

Qui ex donatione se obligavit, ex rescripto Divi Pii, in quantum facere potest, convenitur: sed enim id, quod creditoribus debetur, erit detrahendum: haec vero, de quibus ex eadem causa quis obstrictus est, non debebit detrahere.

Ulp. l. 12. ibid.

Si in stipulatum iudicatum novationis causa deductum sit, et stipulatio donationis causa, accepto lata: dicendum est, locum liberationem habere.

id. l. 17. ibid.

Ut mihi donares, creditori meo, delegante me, promisisti: factum valet: ille enim suum recepit.

Celsus l. 21. pr. ibid.

Quidam in iure interrogatus, nihil sibi debere tutoris heredes respondit: eum actionem iure amisisse respondi: licet enim non transactionem, sed donationis haec verba esse quis accipiat: attamen eum, qui in iure confessus est, suam confessionem infirmare

D. de donat. quin ne filius quidem, quamvis etiam viventi patri suus heres sit, tamen de illa paciscii potest, neque cum patre quidem. l. ult. D. de suis et leg. l. 15. C. de Pact. Denique pactum quod ab initio non valuit, ex postfacto non convalescit l. 17. §. 3. D. h. t. Neque obstat quod in l. l. 7. §. pen. D. h. t. fil. f. patre vivo cum creditoribus paternis pactus proponitur: quoniam ejus pacto nulla vis fuit adversus filium, sed tantum adversus dolos creditores doli exceptionem peperit, ut eo loco demonstratum est.

Hotman ad l. 26. D. de Pact.

Quaeritur dicitur donatio contractus l. 17. C. de fid. instr. l. pen. C. Donat. inter V. et U. l. pen. C. de praescr. 30. vel 40. ann.?

Differt a contractibus ceteris donatio, quod in illis a principio ipso animus obligandi est, sive constituendae obligat. l. 3. §. 1. D. Oblig. Hinc itaque donatio contract. opponitur l. ult. C. de litigios. Jure Justin. tamen contractus est, et donator ad tradit. cogi potest l. antep. C. eod.

Antiquo jure non erat perfectus adquirendi modus, sive, non sine tradit., nisi inter coniun. 5. et l. 5. C. Theod. eod. l. 7. eod. Paulus II. itaque cum donatio dicitur adquisitio, intelligenda est donat. cum manu. et l. 1. §. ult. et l. 2. D. Publ. in rem act. l. 2. C. Herm

non posse

Papinianus l. 29. §. 1. D. ibid.

Si nominis persecutionem in te emancipatum pater tuus titulo donationis transtulit, frustra praetendit, qui debitori suo heres extitit consensum fuisse debitoris necessarium: cum satis fuerit actiones eo nomine tibi mandatas fuisse.

Gord. l. 2. C. de donat.

Nec ignorans, nec invitus quisquam donat. Unde si de hoc fundo non cogitasti, cuius velut donationi te consensisse continetur instrumento; majores veritate rei quam scriptura vires obtinente, intelligis, de quo non cogitasti, nec specialiter subscripsisti, nihil te perdidisse.

Diocl. et Maxim. l. 10. C. ibid.

— delegationes — nominum in emancipatum collatis, perfectam donationem efficiunt.

iidem l. 11. ibid.

Portionem pupillam, rebus nondum divisis, nemo prohibetur titulo donationis in alium transferre.

iid. l. 12. C. ibid.

Si donationis causa furti actionem tibi remissam probetur: supervacuam geris sollicitudinem.

iid. l. 16. ibid.

Cedere diem significat incipere deberi pecuniam: l. 213. D. V. S. Ulp.

Nomina eorum qui sub conditione vel in diem debent, et emere et vendere solemus. Ea enim res est, quae emi et venire potest.

Ulp. l. 17. D. hered. vel act. vend.

cf.

Non solum pupillus actiones donare potest sed et femina regressum quod S. C. vell. id Ussum fore Can. c. 28. X. de Jure iurando. c. 2X. de Pactis in sexu.

Non solum donatio sed est, sed et emptio l. 8. §. 1. D. Empt. vend.

~~Ita et in mandato donatio est. ffm 312.~~

cf. Tituli ad S. Cum vellejanum.

Donare autem non solum corporales sed et incorporales res possumus l. 42. §. 1. Acquir. R. D. l. 9. de donat. l. 14. eod. Qua in debitorem quocunque modo transferri potest l. 35. §. 2. Donat. l. 11. C. eod.

De his controversiis, quae ex testamento proficiscuntur, neque transigi, neque exquiri veritas aliter potest, quam inspectis, cognitisque verbis testamenti.

Gaius l. 6. D. Transact. (II. 15.) cf. Savign. interprett.

Illa non est quaestio si cedam spem doni mihi futuri: quia potest etiam vendi spes: ut l. 8. D. Contrah. Empt.

Glossa ad l. 17. D. hered. vel act. vend.

De transigendis testamentis in Adris Savign. et l. 28. D. Acquir. hered.

Nec nostro tantum, vel heredis nostri; sed et cujuslibet alterius debitori per fideicommissum liberatio relinqui potest. l. 8. D. Liber. leg. l. 8. D. Novat.

Qui transigit quasi de re dubia, et lite incerta neque finita transigit: qui vero paciscitur, donationis causa rem certam et indubitatam liberalitate remittit.

Ulpian. l. 1. D. Transact.

donatio et sine traditione facta, valet. l. 77. D. Rei Vind.

155

Donatarum rerum a quacunque persona infanti vacua possessio tradita, corpore quaeri-
tur. Quamvis enim sint auctorum sententiae dissentientes: tamen consultius videtur interim,
(licet animi plenus non fuisset adfectus) possessionem per traditionem esse quaesitam: alio-
quin (sicuti consultissimi viri Papiniani responso continetur) nec quidem per tutorem
possessio infanti poterit acquiri.

Deinde l. 3. C. Acquir. et Retin. Poss.

Pupillus adquirit tutore auctore fr. 9. §. 3. fr. 11. de auctor. tutor. dummodo acqui-
sitioni a tutore susceptae praesens sit fr. 8. 9. Acquir. vel. Omitt. hered. Sine tutore
acquirere non potest fr. 7. §. 7. de bonor. poss. ~~[illegible]~~ quod tamen ex 18. C. de
Jure deliberandi improbat.

Donat.

— potest enim et citra corporis donationem valere donatio: veluti si donationis causa cum debitore meo paciscar, ne ante certum tempus ab eo petam.

l. 9. D. de Donat (39. 5.)

post contractum capitale crimen donationes factae non valent, ex constitutione divorum Severi et Antonini, [nisi] condemnatio secuta sit l. 15. ibid.

Si in stipulatum judicatum novationis causa deductum sit; et stipulatio, donationis causa, accepto lata: dicendum est, locum liberationem habere l. 17. ibid.

Quidam in jure interrogatus, nihil sibi debere tutoris heredes respondit; eum actionem jure amisisse respondi. licet enim non transactionem, sed donationis haec verba esse quis accipiat: attamen eum, qui in jure confessus est, suam confessionem infirmare non posse.

l. 29. Donat. (ibid.)

l. 2. C. Donat.
l. 15. C. ibid.

Doli[s] actio

§. 29. J. de obl. et act.

